

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
SİYASET SOSYOLOJİSİ BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HEMŞEHRİ DERNEKLERİ ÜZERİNE
SOSYOPOLİTİK BİR ARAŞTIRMA: BEYKOZ
ÖRNEĞİ

Esen KAYGUSUZ

2501180815

TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. Enes KABAKCI

İSTANBUL – 2023

ÖZ

HEMŞEHİRİ DERNEKLERİ ÜZERİNE SOSYOPOLİTİK BİR ARAŞTIRMA: BEYKOZ ÖRNEĞİ

Esen KAYGUSUZ

Bu çalışmada Beykoz'da faaliyet gösteren hemşehri dernekleri sosyopolitik açıdan incelenmektedir. Çalışmanın amacı, kentleşme ve kentlileşme sürecinin bir parçası olan hemşehri derneklerinin Beykoz örneğinde değişen dinamiklerini keşfetmektir. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmada 22 katılımcı ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Çalışmanın ilk bölümünde bireylerin siyasal davranışlarını analiz etmek için kullanılan siyasal kültür ve siyasal katılım kavramları tanıtılmış, ayrıca araştırmanın odağında yer alan hemşehri derneklerinin Türkiye'deki sosyal bilim literatüründe nasıl ele alındığından ve siyasal alan ile kurduğu ilişkiden bahsedilmiştir. İkinci bölümde saha çalışmasının yapıldığı Beykoz; hem tarihî, coğrafi ve demografik bilgiler hem de katılımcıların algı ve deneyimleri ekseninde ele alınmıştır. Üçüncü bölümde ise yapılan saha araştırmasından elde edilen bulgular kavramsal çerçeve bağlamında analiz edilmiştir. Araştırmada, Beykoz örneğinde hemşehri derneklerinin, üstlendikleri farklı rollerle “tampon mekanizma” işlevinden sıyrılarak kentlileşme sürecini destekleyen ve bireylerin siyasal alanda faaliyet göstermesine imkân veren kurumlar olarak var olmaya devam ettiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: hemşehri dernekleri, siyasal katılım, Beykoz, Beykozluluk, tampon mekanizma, hemşehrilik.

ABSTRACT

A SOCIOPOLITIC RESEARCH ON HOMETOWN ASSOCIATIONS: THE CASE OF BEYKOZ

Esen KAYGUSUZ

The study analyzed hometown associations in Beykoz from a sociopolitical perspective. It is aimed to explore changing dynamics in hometown associations, which are an important part of the urbanization process. By utilizing the qualitative research method, 22 participants were interviewed thoroughly. In the first part of the thesis, the concepts of political culture and political participation, that are used to analyze the political behavior of individuals, are introduced. Then, how hometown associations, which are the interest of the present research, are handled in the literature of social science in Turkey and their relationship with the politics are examined. In the following part, Beykoz was handled in the context of historical, geographical and demographic data and based on the perceptions and experiences of the participants. In the last part of the study, results of the field research are analyzed based on conceptual framework. In conclusion, it has been determined that, hometown associations in the Beykoz example take their place as institutions that support the urbanization process and allow individuals to operate in the political arena by getting rid of the role of "tampon mechanism" with the different roles they undertake.

Keywords: hometown associations, political participation, Beykoz, tampon mechanism, hometown relations.

ÖNSÖZ

Toplumsal ve siyasal alanda hemşehri derneklerinin rolleri üzerine yorum yapılırken bilgi üretmek yerine var olan önkabullerle hareket edilmektedir. Her ne kadar çeşitli araştırmalarla literatürde kendisine yer bulsa da söz konusu derneklerin farklı perspektiflerle analiz edilmesi gerekmektedir. Buradan hareketle Beykoz ilçesinde yapılan saha çalışması ile hemşehri derneklerine farklı bir açıdan yaklaşılmaya çalışılmıştır. Bu amaçla yapılan çalışmanın hazırlanmasında emeği geçen kişilere teşekkür etmek isterim.

Öncelikle tez konusunun belirlenmesinden tezin yazımına kadar her noktada yansımaları görmekten onur duyduğum, birlikte çalışma fırsatı yakaladığım için kendimi çokça şanslı hissettiğim danışman hocam Prof. Dr. Enes Kabakcı'ya şükran doluyum. Ayrıca akademik olarak beni yetiştiren İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Bölümü ve Siyaset Sosyolojisi Yüksek Lisans Programı'ndaki saygıdeğer hocalarıma ve özellikle beni nitel araştırma yöntemiyle tanıştıran, sosyoloji öğrencisi olmayı sevdiren ve şüpheye düştüğüm anlarda "Murat Hoca olsa böyle yapardı." dedirten kıymetli hocam Doç. Dr. Murat Şentürk'e teşekkürlerimi sunarım.

Her çalışmada olduğu gibi akademik çalışmaların görünmeyen emek kısmında her daim dua ve destekleriyle gönlümü ferahlatmalarına ek olarak kaliteli sorularıyla yaptıkları tüm katkılar için kıymetli dostlarım Asude ve Hatice'ye çok şey borçluyum. Ve yüksek lisans sürecinde kelimenin tam anlamıyla her an yanımda olan Sevâl Baltacı, iyi ki varsın, bu tez sen olmasaydın olmazdı.

Ayrıca tezin saha sürecinde kar-kış demeden, saat fark etmeksizin her görüşmemde yanımda olmasıyla katılımcılarla samimi bir diyalog kurulmasını sağlayan dedem Cevdet Özcan'a yoldaşlığı için çok teşekkür ederim. En son ama en çok; sevgili annem Esra Kaygusuz, babam Erdal Kaygusuz ve kız kardeşim Ecem Kaygusuz; omuzlarımda daima ellerinizin olduğunu bilmek çok büyük bir şükür sebebi. Sayenizde düşer gibi oldumsa da ayakta kaldım. Allah sizi başımdan eksik etmesin.

Esen KAYGUSUZ
İSTANBUL, 2022

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	ii
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ.....	iv
TABLolar LİSTESİ.....	viii
GÖRSELLER LİSTESİ	ix
KISALTMALAR LİSTESİ.....	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Siyasal Davranışın Sosyopolitik İncelemesi	9
1.1.1 Siyasal Kültür: Siyasal Alanın Parçası Olmak	10
1.1.2 Siyasal Katılım: Davranışta Bulunmak ya da Bulunmamak.....	13
1.1.2.1 Sivil Toplum Bağlamında Sosyal Sermayenin Siyasal Katılımla İlişkisi	16
1.1.2.2 Siyasal Katılım ve Demokrasi İlişkisi.....	18
1.2 Hemşehri İlişkileri.....	20
1.2.1 Sosyal Bilimlerde Hemşehrilik İlişkileri.....	21
1.2.1.1 Hemşehrilik İlişkilerinin Kurulması: Kimlik ve Dayanışma	23
1.2.1.2 Hemşehrilik İlişkilerinin Kurumsallaşması: Hemşehri Dernekleri.....	24
1.2.1.3 Kentleşme ve Kentlileşme Sürecinde Bir “Tampon Mekanizma” Olarak Hemşehrilik İlişkileri	27
1.2.1.4 Siyasal Alanda Hemşehri Dernekleri: Baskı/Çıkar Grubu Niteliği	31
1.2.1.5 Hemşehri Dernekleri ve Patronaj İlişkisi	33
1.2.2 Siyasal Alanda Hemşehri Dernekleri.....	34
1.2.2.1 Hemşehri Dernekleri ve Siyasal Katılım.....	35
1.2.2.2 Hemşehri Dernekleri ve Demokrasi İlişkisi.....	37

İKİNCİ BÖLÜM

KENTİN DIŞINDA KENTSEL BİR BÖLGE: BEYKOZ

2.1 Beykoz'un Tarihî ve Coğrafi Özellikleri	41
2.2 Demografik Verilerle Beykoz	46
2.3 Beykoz'da Yerel Seçimler	48
2.4 Beykoz'un Güncel Resmi	49
2.5 Beykoz'daki Hemşehri Dernekleri.....	52
2.6 Katılımcıların Beykoz Algıları ve Beykoz'daki Deneyimleri	55
2.6.1 Göç Mekânı Olarak Beykoz.....	55
2.6.2 Beykoz'un Kırsallığı: Kentleşirken Kentleşmeme.....	58
2.6.3 Memleket Olarak Beykoz: Beykozluluk	61
2.6.4 Beykoz'un Güzelliğini Örtten Sorunlar	63

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SOSYOPOLİTİK AÇIDAN

BEYKOZ'DAKİ HEMŞEHİRİ DERNEKLERİ

3.1 Değişen Kent Koşullarında Hemşehrilik İlişkileri	69
3.1.1 Hemşehrilik İlişkilerine Yönelik Algılar.....	69
3.1.1.1 Hemşehrilik ve Hemşehri Dernekleri: Algı ve Tanımlar	70
3.1.1.2 Hemşehri Derneklerine Üyelik: Aile Etkisi ve Sosyalilik	77
3.1.1.3 Hemşehri Derneklerinde Bulunma Motivasyonları:	
Hemşehrilik, Dayanışma ve Güç Birliği.....	82
3.1.2 Hemşehri Derneklerinde Deneyimler	85
3.1.2.1 Beykoz'daki Hemşehri Derneklerinde Yürütülen Faaliyetler	86
3.1.2.2 Beykoz'daki Hemşehri Derneklerinin Üye Profili	89
3.2 Siyasal Alanda Beykoz'daki Hemşehri Dernekleri	92
3.2.1 Hemşehri Derneklerinin Siyasal Anlamı:	
Siyaset Üstü ama Siyasetin İçinde	92
3.2.2 Seçim Dönemlerinde Beykoz'daki Hemşehri Dernekleri.....	97
3.2.2.1 Hemşehrinin Aday Olma Durumu: “Evet ama Yetmez!”.....	99
3.2.2.2 Adayların Hemşehri Dernek Ziyaretleri.....	102
3.2.3 Hemşehri Derneklerinin Baskı Grubu Niteliği	105

3.2.3.1 “Ortak Bir Ses”: İl Dernekleri Birliği.....	106
3.2.4 Hemşehri Derneklerinde Patronaj Ağları	108
3.2.5 Beykoz’daki Hemşehri Derneklerinde Edinilen Siyasal Kültür ve Demokrasi Anlayışı	109
SONUÇ.....	118
KAYNAKÇA	123
EKLER.....	134

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo-1: Beykoz'da Genel Nüfus Sayımı (1935-2021), TÜİK.....	47
Tablo-2: Beykoz İlçesinde Yerel Seçim Sonuçları (1984-2019), YSK.....	48
Tablo-3: Saha Araştırmasında Görüşülen Derneklerin Kuruluş Yılları.....	53

GÖRSELLER LİSTESİ

Görsel-1: Beykoz İlçe Sınırları	42
Görsel-2: Paşabahçe Şişe ve Cam Fabrikası, 2021	45
Görsel-3: Paşabahçe Tekel Fabrikası, 2020	46

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AK PARTİ	: Adalet ve Kalkınma Partisi
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
DERBİS	: Dernekler Bilgi Sistemi
DSP	: Demokrat Sol Parti
İBB	: İstanbul Büyükşehir Belediyesi
MHP	: Milliyetçi Hareket Partisi
SHP	: Sosyaldemokrat Halkçı Parti
STK	: Sivil toplum kuruluşu
TDE	: Toplumsal Değişim Enstitüsü
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
YSK	: Yüksek Seçim Kurulu

GİRİŞ

Türkiye’de tanışma esnasında kişilerin birbirine sorduğu popüler sorulardan biri, memleketlerinin neresi olduğudur. Memleket kelimesiyle kişiler; kendi doğup büyüdüğü, nüfusa kayıtlı olduğu ve/veya ikamet ettiği il/ilçeyi kast eder. Söz konusu bölgenin ortak olması durumunda ise kişiler birbirini hemşehri olarak adlandırır. Türkiye’de memleket kavramı, kişilerin ve/veya ailelerinin yetiştiği ortama dair bilgi verdiği için bir tür “karakter analizi” yapma aracı olarak değerlendirilir. Bu sebeple kişiler tanışma esnasında birbirinin memleketini sorarak kendi algısı doğrultusunda, karşısındaki kişi ile ilgili edindiği izlenimi güçlendirmeyi amaçlar. Günlük hayattaki bahse konu pratik işlevinin yanı sıra Türkiye’de hemşehrilik ilişkileri toplumsal, siyasal ve kültürel alanlarda kendisine yer bulmaktadır.

Hemşehrilik ilişkileri, Türkiye’de 1950’li yıllardan sonra yaşanan iç göçün getirdiği sıkıntıların çözümünde önemli rol oynamıştır. Göç kararının alınmasından yerleşilecek bölgenin seçimine, söz konusu süreci müteakip iş ve kalacak yer bulunmasından taşınılan yere alışmaya kadar çeşitlendirilebilecek konularda hemşehriler birbirleriyle dayanışma içinde olmuştur. Hemşehriler bir yandan daha güçlü bir yandan da kentsel bir dayanışma ağı olarak değerlendirilen hemşehri dernekleri ile süregelen ilişkilerini kurumsallaştırmıştır. Derneklerin getirdiği resmiyetle birlikte hemşehriler hem daha kolay organize olmakta hem de daha çok hemşehriye ulaşabilmektedir. Bundan dolayı hemşehri dernekleri kurulmalarını takip eden süreçte üyelerinin çeşitli konularda bir arada olmalarını sağlayan bir kurum olma işlevi görmüştür.

Yapılan araştırmalara istinaden yaşanan Türkiye’deki hemşehri derneklerinin sahip olduğu roller; kentleşme ve kentlileşme sürecinde dayanışma ağının bir parçası olma, “tampon mekanizma” işlevi görme, baskı/çıkar grubu olma ve patronaj ilişkisinde aracı rol üstlenme olarak sıralanabilir. Söz konusu araştırmalarda hemşehri dernekleri, Türkiye’deki iç göç ve kentleşme sürecinden bağımsız ele alınamadığı için literatürde yaşanan bu sürece ilişkin tarihsel akışa mutlaka yer verilmektedir. Kentleşmenin yanı sıra kentlileşme faktörü de hemşehri derneklerine üzerine yapılan çalışmalarda dikkat çekmektedir. Hemşehri derneklerinin kentlileşmeyi destekleyici

konumda rol aldığını belirten çalışmalar (Adıgüzel, 2012; Akpınar ,2013) olduğu gibi kentlileşme sürecini aksattığını savunan araştırmalarla da (Özbay, 2014; Terzi ve Koçak, 2014) karşılaşılmaktadır. Ayrıca hemşehri derneklerinin kentlileşme noktasında hem destekleyici hem de yavaşlatıcı etkiye sahip olabileceğini öne süren çalışmaların da olduğu görülmektedir (İnat, 2006; Öksüz, 2018).

Hemşehriler kentleşme ve kentlileşme sürecinde karşılaştıkları ortak problemlere ilişkin birlikte hareket edebilmek ve geldikleri bölgeye ait kültürü hem hayatlarında sürdürmek hem de kendilerinden sonraki nesle aktarabilmek amacıyla hemşehri derneklerini kurmuştur. Bu anlamda hemşehri dernekleri hem göç edilen bölgeye hasretin dindirilmesini hem de yerleşilen bölgede karşılaşılan çeşitli sorunların çözümü için çalışan önemli bir dayanışma ağının parçasıdır. Söz konusu dayanışma özelliği dolayısıyla hemşehrilik ilişkileri Mübeccel Kıray'ın “tampon mekanizma” kavramı ekseninde ele alınmaktadır (Kurdoğlu, 1989; Akaslan, 2003; Tekşen, 2003; Kurbeyoğlu, 2005; Uzun, 2013; Ökaz, 2019). Söz konusu çalışmalarda; göç eden kişiler, yerleşilen bölgede belirli bir düzen kurduğu ve bölgeye alıştığı zaman, hemşehri derneklerin işlevini tamamlayacağı ve ortadan kalkacağı öngörülmektedir. Fakat literatürde yer alan bu beklentiye karşıt olarak hemşehri dernekleri var olan işlevlerini kaybetmek yerine üyelerin kent pratiklerine alışmasıyla farklı işlevler üstlenerek güçlenmeye başlamıştır. Salt hemşehrilerin sosyalleştiği bir alan olmanın ötesine geçerek siyasal alanda baskı/çıkar grubu olarak rol almak (Özdemir, 2014) ve çeşitli taleplerde bulunmak; salt nüfusa kayıtlı olunan il için değil yaşanılan bölge için de çalışmalar yürütmek ve hemşehrilerinin iş arayışında yardımcı olabilmek için patronaj ağları (Kurtoğlu, 2021) geliştirmek hemşehri derneklerinin zaman içerisinde üstlendiği işlevler arasındadır.

Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü'nün Dernekler Bilgi Sisteminden (DERBİS) alınan verilere göre Türkiye’de toplamda 16.595 hemşehri derneği bulunmaktadır. Bu sayı, Türkiye’de faaliyet gösteren dernekler, alanlarına göre ayrıldığında %37,43’ünü oluşturan “Mesleki ve Dayanışma Dernekleri” başlığında yer alan 38.386 derneğin neredeyse yarısını oluşturmaktadır. Buradan hareketle sivil toplum kuruluşları arasında Türkiye’de hemşehri derneklerinin önemli bir paya sahip olduğu görülmektedir.

Bu çalışmada Türkiye’de nitelik ve nicelik olarak etkinliğini kanıtlamış olan hemşehri dernekleri sosyopolitik olarak incelenmektedir. Bu çerçevede dernek üyesi katılımcıların vatandaş olarak sahip oldukları hakları kullanırken mensubu oldukları derneklerin nasıl ve ne ölçüde teşvik edici/engelleyici rol oynadığı sorgulanmaktadır. “Tampon mekanizma” olarak toplumsal ve siyasal alandaki rolünün daralması beklenirken Beykoz ilçesi örneğinde hemşehri derneklerinin kazandığı yeni işlevler tartışmaya açılarak bireylerin hemşehrilik ve memleket algısındaki değişiklikler ekseninde hemşehri derneklerinin vizyon ve misyonlarındaki değişimler ele alınacaktır.

Literatür araştırması yapılırken hemşehri derneklerinin siyasal alandaki rollerinin çalışıldığı araştırmaların, siyaset bilimi veya sosyoloji alanlarında yoğun olduğu görülmüştür. Dolayısıyla bu tez çalışması için sosyoloji ve siyaset bilimi alanları ekseninde disiplinlerarası bir araştırma yürütülmesinin geniş çaplı analiz yapma olanağı sağlayacağı açıktır. Bu iki disiplin arasındaki dengeyi sağlamak adına Lamla’nın (2021: 298) Alman düşünürlerin siyaset sosyoloji çalışmalarına ilişkin yaptığı araştırmasında önerdiği yöntem ile çalışılabileceği düşünülmektedir. Lamla ilk olarak, çalışmaların temeline demokrasinin alınmasının gerekliliğinden bahseder. Ona göre siyaset sosyolojisi, toplumda demokrasinin anlaşılma biçimlerini ve bireylerin siyasal alanda nasıl hareket ettiğini incelemektedir. Demokrasiyi temel aldıktan sonra siyaset sosyolojisinin kurumlar ve rutinlerden bağımsız olarak geleneksel siyaset ve devlet anlayışının dışında kalan ve siyasetin sınırlarını zorlayan mücadele, pratik ve söylemlere odaklanmasının gerekliliğinden bahsetmektedir. Buradan hareketle bu tez çalışması, hemşehri derneklerinin demokratik yapı içerisindeki konumunu tartışmaya açmaktadır. Hemşehri derneklerinin demokrasi ile kurduğu ilişkinin merkeze alınması araştırmanın özgün yanını oluşturmaktadır.

Hemşehri derneklerinin siyasal ve toplumsal alandaki rolleri demokrasi bağlamında incelenirken söz konusu derneklerde başkan/üye olan kişilerin, vatandaş olarak sahip oldukları hakları kullanırken ve siyasal alanda faaliyet gösterirken derneklerinin üstlendiği rollerin keşfedilmesi amaçlanmaktadır. Hâlihazırda, literatürde hemşehri derneklerinin siyasal alandaki işlevlerini ele alan çalışmalara kıyasla Beykoz ilçesinde farklı bir örneklik olduğuna dikkat çekilecektir. Bu sayede

hemşehri derneklerinin siyasal alandaki konumu hakkında sorulabilecek yeni sorular gündeme getirilecektir. Hemşehri derneklerinin kentleşme sürecindeki etkisi göz önüne alınarak dernek başkan/üyelerinin demokratik sistem içerisindeki manevraları gözlemlenecektir. Buradan hareketle hem hemşehri derneklerinin iktidar ve birey arasındaki mesafeyi kapatan bir unsur olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği hem de bireylerin siyasal katılımı üzerinde farklılık yaratıp yaratmadığı incelenecektir.

Tez çalışması için katılımcıların, hemşehri derneklerine ilişkin algı ve deneyimlerini keşfedebilmek amacıyla nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır ve katılımcılarla derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Cresswell (2013: 4); nitel araştırma yöntemini, birey veya grupların olgu/olaylara atfettikleri anlamları analiz etme imkânı veren, belirli bir konunun incelenmesini kapsayan ve yorumlayıcı çerçevenin kullanıldığı bir teknik olarak değerlendirir. Söz konusu özellikleri dolayısıyla nitel araştırma yöntemi bu araştırma için uygun bulunmuştur.

Araştırma İstanbul ili Beykoz ilçesinde faaliyet gösteren hemşehri derneklerini kapsamaktadır. Beykoz ilçesi sahip olduğu çeşitli özellikleriyle sosyal bilim araştırmaları için ilgi çeken bir bölgedir. Bölgede Osmanlı Devleti döneminden bu yana sanayi faaliyetleri yürütülmekteyken 1990'lı yıllarla birlikte bölgede söz konusu faaliyetler durdurulmuştur. İç göçün yoğun olduğu dönemde çekici özelliklere sahip olan Beykoz ilçesinin, sanayisizleşme sürecini müteakip yaşadığı değişimlerin incelenebileceği düşünülmektedir. Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğünden alınan ve tezin ek bölümünde yer verilen listeye göre Beykoz ilçesinde toplamda 117 hemşehri derneği bulunmaktadır. Söz konusu derneklerden 14'ü, Beykoz ilçesine bağlı mahalle ve köyler adına kurulmuştur. Fakat Beykoz için kurulan bahse konu derneklerin birçoğunun kapatıldığı ve günümüzde faaliyet göstermediği tespit edilmiştir. Ayrıca söz konusu derneklerin hiçbirisi Beykoz'daki il hemşehri derneklerinin başkanları tarafından kurulan "İl Dernekler Birliği" üyesi değildir. Bu iki durumdan dolayı 14 dernek araştırma kapsamında değerlendirilmemiştir. Bu derneklerin yanı sıra listede yer alan Afganistan Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği ve Beykozlu Çeçenler Eğitim Yardımlaşma ve Dostluk Derneği de araştırmanın kapsamına dâhil edilmemiştir. Araştırma kapsamına yalnızca Beykoz ilçesine farklı bir ilden göç eden kişiler tarafından nüfusa kayıtlı oldukları il adına

kurulan dernekler dâhil edilmiştir. Böylece geriye kalan 101 il/ilçe veya köy dernek bölgelerine göre sınıflandırılmıştır. Beykoz ilçesinde Ağrı, Amasya, Artvin, Ardahan, Bayburt, Çanakkale, Çankırı, Çorum, Erzurum, Giresun, Gümüşhane, Kars, Kastamonu, Ordu, Samsun, Sivas, Sinop, Tokat ve Trabzon illerinden gelen kişilerce kurulmuş hemşehri dernekleri bulunmaktadır. Akdeniz, Ege ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinden gelen kişilerce kurulan bir derneğe rastlanmamıştır.

Yapılan saha çalışmasında, araştırma kapsamında değerlendirilen Beykoz'daki 101 hemşehri derneğinden temsil kabiliyeti olan dernekler seçilmiştir. Beykoz Artvinliler Derneği, Beykoz Kastamonulular Derneği, Beykozlu Giresunlular Derneği, Beykozlu Trabzonlular Derneği, Beykozlu Ordu Mesudiyeliler Derneği, Mesudiye Kadın Gücü ve Emeği Derneği, Beykozlu Çankırılılar Derneği, Beykoz Kars-Ardahan-Iğdır Derneği ve Beykoz Gümüşhaneliler Derneği olmak üzere toplamda 9 farklı hemşehri derneği ile görüşmeler yapılmıştır.

Çalışma grubunu oluşturan katılımcılar hakkındaki bilgiler ek-1'deki tabloda yer almaktadır. Katılımcıların araştırmadaki kodlaması "kullanılan müstear isim, yaş, dernekteki pozisyonu" sıralamasıyla oluşturulmuştur. Çalışma grubu tablosu incelendiğinde katılımcıların 5'inin kadın, 17'sinin ise erkek olduğu görülmektedir. Katılımcıların yaşları 22 ile 67 arasında değişmekte olup yaş ortalaması 47'dir. Cinsiyet ve yaş grubu olarak dengeli bir dağılım sağlanması adına saha sürecinde derneklerden kadın ve/veya genç üyelerle görüşme talebinde bulunulmuştur. Dernek başkanları, üyelere yönlendirse dâhi bazı kişilerle görüşülememesi ve derneklerin yan kuruluşları olan gençlik/kadın kollarının derneklerin çoğunda olmaması, olan derneklerde de aktifliğinin düşük olması nedeniyle çalışma grubu için ideal olarak değerlendirilebilecek, eşit bir dağılım sağlanamamıştır. Bu durum kadın ve genç üyelerin Beykoz'daki hemşehri derneklerinde az bulunduklarını göstermektedir. Katılımcılardan 3'ü ilokul, 7'si lise, 10'u lisans ve 2'si yüksek lisans mezunudur. Yaş ortalamasının yüksekliği göz önüne alındığında hemşehri dernek üyelerinin genel olarak eğitim durumlarının yüksek olduğu görülmektedir. Katılımcıların 4'ü emekli, 3'ü işsiz iken 15'i farklı kurum ve kuruluşlarda çalışmaktadır. Buradan hareketle her ne kadar bir sivil toplum kuruluşunda gönüllü faaliyetlerde yer almanın

yoruculuğundan bahsedilse de katılımcıların iş yoğunluğuna rağmen dernek çalışmalarını aksatmadığı dikkat çekmektedir.

Veri toplama süreci Eylül 2020-Ekim 2020 ayları ile Eylül 2021–Şubat 2022 aralığında gerçekleşmiştir. Saha sürecinin ilk ayağı 2020 yılında yapılmış ve bu sahadan elde edilen 2020 Beykoz Sempozyumunda “Sanayisizleşme Sonrası Hemşehri Dernekleri: Beykoz Örneğinde Bir ‘Tampon Mekanizma’ Tartışması” başlığı ile sunulmuştur. Ek-1’deki tablonun ilk 9 satırında yer alan katılımcılarla yapılan mülakatlar söz konusu bildiride kullanılmıştır. Akabinde, eklenen/çıkarılan çeşitli sorularla birlikte 2021 yılı sonu ve 2022 yılı başında saha sürecinin ikinci ayağı tamamlanmıştır. İlk katılımcıya, Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü’nün illere ve faaliyet alanlarına göre dernekler listesinde yer alan iletişim bilgileriyle ulaşılmıştır. Bahse konu listedeki bilgilerin güncel olmamasından dolayı derneklerle ilgili eksik/yanlış veriler içermektedir. Bu sebeple ilk katılımcının ardından diğer katılımcılara kartopu tekniğiyle ulaşılmıştır. Bilhassa dernek başkanlarının İl Dernekler Birliğinde birlikte çalışmasından dolayı kartopu tekniğiyle kişilere ulaşmak kolaylaşmıştır. Bir arkadaşlarının yönlendirmesi ve araştırmacının “önemli görülen” bir üniversitede yürütülmesi sebebiyle katılımcıların çoğu görüşmeyi kolaylıkla kabul etmiştir.

Bu araştırma kapsamında veri toplama aracı olarak ek-3’te yer alan yarı yapılandırılmış mülakat formu kullanılmıştır. Mülakat formu; ilgili literatür, pilot görüşmeler ve sahadaki gözlemler ekseninde oluşturulmuştur. Yarı yapılandırılmış mülakat formu, araştırmacıya sağladığı esneklik sebebiyle nitel araştırmalarda sıklıkla kullanılmaktadır. Bu araştırma kapsamında hazırlanan mülakat formundaki sorular 5 temel başlıkta düzenlenmiştir: demografik bilgiler, Beykoz’a göç ve Beykoz’da yerleşiklik, hemşehrilik ve hemşehri derneklerine ilişkin algı ve deneyimler, hemşehri dernekler üyelerinin Beykoz ile kurduğu ilişki, hemşehri derneklerinde siyasal katılım.

Veri toplama sürecinin ilk kısmı Covid-19 pandemisinin olumsuz şartlarının etkili olduğu bir dönemde yapıldığı için irtibat kurulan derneklerin başkanlarıyla görüşmek mümkün olsa bile bazı üyeler pandemiye sebep göstererek görüşmeyi reddetmiş veya sürekli erteleyerek âdeta bir yıldırma stratejisi izlemiştir. Katılımcılar,

üye sayısı az olan ve aktif olarak faaliyetleri bulunmayan hemşehri derneklerinin pandemi sürecinde maddi sebeplerle kapandığını ifade etmiştir. Saha sürecinde ulaşamayan bazı derneklerin bu dönemde kapatıldığı görülmüştür. Pandeminin ikinci etkisi ise sosyal mesafe kuralları gereğince toplu faaliyetlere yapılan engellemelerin bireylerin derneklerdeki birlikteliklerine mâni olmasıdır. Dernekten ve derneğin faaliyetlerinden uzak kalmak, üyelerin görüşmeleri reddetmesinin nedeni olarak görülebilir. Veri toplama sürecinin ikinci ayağı, pandeminin sosyal faaliyetler üzerindeki etkilerinin azalmasıyla hemşehri derneklerindeki hareketliliğin yoğunlaştığı bir dönemde tamamlanmıştır. Bu sefer de yoğunlukları sebebiyle hem dernek başkanları hem yönetim kurulu üyeleri hem de dernek üyeleri ile görüşmek zorlaşmıştır. Katılımcılarla görüşebilmek adına dernek kongrelerine, toplantılarına veya dernekteki etkinliklerine gidilerek görüşme fırsatı yaratılmaya çalışılmıştır. Bu sırada söz konusu faaliyetlerde gözlem yapabilme imkânı da yakalanmıştır.

Veri toplama sürecinde bahsedilmesi gereken önemli bir husus, katılımcıların araştırmacıya verdikleri belirgin bir tepkidir. Katılımcılar arasında kendisini “sol görüşlü” veya “sosyal-demokrat” olarak konumlandıran kişiler, araştırmacıyı başörtüsünden dolayı AK PARTİ’ye oy veren birisi olarak değerlendirmiştir. Bu sebeple olsa gerek, toplumsal ve siyasal olaylara yönelik eleştirileri esnasında araştırmacının kendilerini anlamayacağını düşünerek sık sık “Yakalayabiliyor musun, anlayabilmen için örnek vereyim mi?” şeklinde örneklendirebilecek cümleler kurmuşlardır. Ayrıca İslam dinine ilişkin sorular sorarak araştırmacının bilgisini ölçmeye çalışan katılımcılara da rastlanmıştır. Araştırmacıya ikinci tekil şahıs (sen) kullanılarak hitap edilmesi, sınavı ve /veya küçükseyici ifadeler kullanılması yine belirtilen dinî-siyasi algıların bir işareti olarak değerlendirilmiştir. Ne var ki kimi katılımcıların âdeta bir “misyoner” edasıyla araştırmacıyı “aydınlatma”, “eğitme” isteği soruları görece rahatça cevaplamalarını kolaylaştırmıştır.

Yapılan derinlemesine görüşmelerin 3’ü çevrimiçi olarak Zoom üzerinden gerçekleştirilmiş, diğerleri ise katılımcıların belirlediği mekânlarda (dernek binaları, iş yerleri veya kafe/restoranlar) yüz yüze yapılmıştır. Araştırmanın etik kurallara göre yürütülmesini sağlamak için görüşme öncesinde katılımcılar araştırma hakkında bilgilendirilmiş ve onayları alınmıştır.

Verilerin sağlıklı bir şekilde analiz edilebilmeleri için katılımcıların onayı ile yapılan görüşmelerin ses kaydı alınmıştır. Alınan ses kayıtlarının analiz edilebilmesi için tamamı deşifre edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların deşifrelerinden hareketle öncelikle ana temalar belirlenmiştir; akabinde, betimsel analize tabii tutulan metinler üzerinden alt temalar oluşturulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Siyasal Davranışın Sosyopolitik İncelemesi

Siyaset kavramı, kelimenin Arapça kökeni baz alınarak seyislik kavramıyla paralel bir şekilde yönetme ve yön verme anlamlarında kullanılır. Diğer yandan Antik Yunan'dan gelen ve siyasetle eş anlamlı kullanılan politika kavramı, şehir devletini ifade eden “site”ye ait işleri imler (Çam, 2005: 22). Siyaset kelimesi Türk Dil Kurumunun sözlüğünde “politika” ve “devlet işlerini düzenleme ve yürütme sanatıyla ilgili özel görüş veya anlayış” olarak tanımlanmaktadır. Sözlük tanımına göre siyaset kelimesi; yönetme, kural koyma, düzeni sağlama ve düzeni koruma faktörlerini içinde barındırır. Siyaseti, seyislikle ortak köke sahip olmasından dolayı “bir yönetme işi” olarak gören yaygın görüş; toplumsal yapıda yöneten ve yönetilen olmak üzere mecburi bir ikilik meydana getirmesinden dolayı toplumsal gerçekliği daraltmaktadır. Söz konusu daraltmaya karşı; Weber'deki realizm odaklı, gücün içsel ve dışsal dağıtımının korunması hedefine yönelik olan, bir çıkar rekabeti olarak ifade edilebilecek siyaset tanımı göz önüne alınabilir (Weber, 2012: 406). Siyaset bilimine ilişkin çalışmasında Duverger (1972: 12) sosyoloji ve siyaset bilimi ekseninde siyaseti tanımlarken siyasetin iki özelliğine vurgu yapar. Ona göre siyaset, toplumun bütün üyelerinin yararına olacak bir düzen yaratma aracı olmasının yanı sıra çatışma ve iktidar kavgasını da içinde barındırır. Farklı bir açıdan yaklaşan Öztürk (1993: 18) ise siyaseti bir mücadele alanı olarak değerlendirir. Aynı zamanda ona göre salt iktidar gücü ile ilişkilendirmek kavramsal olarak siyaseti daraltır. Bunun yerine siyasetin iktidarı elde etmek dışında düzen ve adaleti sağlama görevlerine de dikkat çekmek gerektiğini ifade eder. Buradan hareketle siyaset, devletin bir güç olarak konumlandırılıp düzeni sağlama aygıtlarının bir parçası olmasına ek olarak iktidarı elde etmek için birey ve kurumların mücadele sahası olarak da varlığını sürdürmektedir.

Siyasetin söz konusu iki amacı olduğu ve siyaset sosyolojisinin bir disiplin olarak siyaset ve toplum arasındaki ilişkiyi incelediği kabul edilirse çeşitli sorular gündeme getirilebilir. Bu noktada hangi araçlarla iktidar olunabildiği veya iktidarın

korunabildiği, iktidarın kurumsallaşma biçimleri, iktidarın hangi toplumsal yapılarla ilişki içinde olduğu, bireylerin siyasal davranışlarının şekillenmesinde etkili olabilecek faktörlerin neler olabileceği gibi sorular örnek olarak verilebilir. Buradan hareketle hazırlanan tezde hemşehri derneklerinin iktidar ile kurduğu ve/veya kurabileceği ilişkilerin sorgulanması adına siyasal katılım ve hemşehri dernekleri arasındaki bağlantı incelenmektedir. Bu bağlamda, güç ve çıkar ilişkilerinin düzenlendiği bir mücadele alanı olan siyaset dâhilinde hemşehri derneklerinin “tampon mekanizma” rolünden sıyrılmaya başlamasıyla siyasal alan ile kurduğu ilişkideki değişimler araştırılmaktadır. Bu değişimi analiz edebilmek için “Siyasal Davranışın Sosyopolitik İncelemesi” başlığı altında siyasal alanın parçaları olan siyasal kültür ve siyasal katılım kavramlarından bahsedilecektir. Ayrıca bir sivil toplum kuruluşu olan hemşehri derneklerindeki siyasal katılım anlayışını ele alabilmek adına sosyal sermaye ve demokrasi ile kurulabilecek bağlantılar ele alınacaktır.

1.1.1 Siyasal Kültür: Siyasal Alanın Parçası Olmak

Easton’a göre (1953: 4) siyasete ilişkin çalışmalarda makro kuramların ortaya çıkışı, sosyolojinin siyaset bilimine katkısıyla gerçekleşmiştir. Bu durum Parsons’ın eylem teorisinin; Almond’un karşılaştırmalı siyasette yapısal-işlevsel yaklaşımındaki, Easton’un siyasal sistem teorisindeki ve Kaplan’ın güç teorisindeki etkilerinde görülebilir. Bunun yanı sıra Marksist kuram, sivil toplum ve devlet ilişkisine yaklaşımıyla siyaset biliminde önemli bir yere sahiptir. Tek taraflı bir etki yerine siyaset bilimi ve sosyoloji çalışmalarının karşılıklı olarak etkileşim içinde olduğu ve birbirine katkıda bulunduğu belirtilmelidir. Bu araştırma için siyasal sistem teorilerinde altı çizilmesi gereken nokta siyasal kültür ile kurulan ilişkidir. Siyasal kültür terimiyle iktidar ve birey arasında bağlantı görevi gören siyasal sistemlerin doğası hakkında tarihsel temelli, ortak olarak paylaşılan inanç ve değerlerden bahsedilmektedir. Farklı ülke ve hükûmet sistemlerinde gelişen farklı siyasi kültürlerin incelenmesiyle demokrasilerin işleme biçimlerindeki farklılıklar ele alınabilmektedir. Buradan hareketle siyasal kültür vatandaşların ortak olarak paylaştığı bir nosyondur. Siyasal kültür kavramı zeitgeist ile şekillenir, dolayısıyla zamanına özgü nitelikler

kazanır. Döneme bağlı olarak yeni siyasal toplumsallaşma alanları oluşabilir, var olanlar değişebilir ve siyasal eğilimlerde farklılaşmalar görülebilir.

Almond ve Verba, yaptıkları saha araştırmasının neticesinde siyasal kültüre dair 3 ideal tip ortaya koyar. Meksika gibi “yerel (parochial)” siyasal kültürün yaygın olduğu iktidar yapılarında vatandaşların, hükûmetlerden ve onların faaliyetlerinden habersiz oldukları ve siyasal süreçlere katılım göstermedikleri ifade edilir. Almanya ve İtalya’daki “uyruk (subject)” siyasal kültürde vatandaşların zaman zaman katılım sağlayabilecekleri bilgiye sahip olduğu ve hükûmete dair bilinçli oldukları belirtilir. Son olarak Birleşik Krallık ve ABD gibi “katılımcı (participant)” siyasi kültürün olduğu sistemlerde vatandaşların siyasal süreçlere aktif katıldığı gözlenir. Almond ve Verba; söz konusu 3 ideal tipi saf olarak tanımladıklarını, farklı yapılarda iki farklı türü de içeren biçimlerin olabileceğini ifade eder (Almond ve Verba, 1963: 17-26). Bu biçimlerin ötesinde vatandaşların demokratik işleyişe uygun olan türün “vatandaşlık kültürü” olduğuna işaret edilir. Burada vatandaşların demokratik sistemde nasıl hareket edeceğini belirleyen bir kültürden bahsedilmez; vatandaşların “rasyonellik aktivisti (rationality-activist)” olarak kavramsallaştırıldığı, siyasal katılımın yüksek olduğu, bireylerin iktidar ile kurduğu bağ dolayısıyla iktidara aidiyet hissettiği bir kültürel yapıdan bahsedilir (Almond ve Verba, 1963: 31-32). Almond ve Verba’nın siyasal kültüre ilişkin söz konusu tasnifine çeşitli eleştirilerle karşı çıkmaktadır. Bu eleştiriler; vatandaşlık kültürüne fazla anlam yüklenmesi, demokratik sistemdeki vatandaşların sadece itaat eden bireyler olarak görülmesi, toplum içindeki farklı sınıfların göz ardı edilmesi, siyasal kültürün oluşma kaynağı olarak uzlaşma mı yoksa korku ya da çıkar gibi duyguların mı etkin olduğunun cevaplanmaması olarak sıralanabilir (Ayata ve Gölgeioğlu Klujs, 2016: 306-309). Bunların dışında bu analizde dikkat edilmesi gereken temel noktalardan biri siyasal kültür tanımlamasında araştırmanın çalışma grubundaki bireylerin düşüncelerinin toplamından hareketle ülkelerin siyasal kültürünün ortaya konmasıdır (Almond ve Verba, 1963:14-15, 31-76). Ayrıca Çalışkan’a (2016: 24-25) göre dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta ise siyasal kültür ile siyasal yapı arasındaki etkileşimin göz ardı edilmesi ve siyasal kültürü siyasal yapının belirleyicisi olarak görülmesidir.

Siyasal kültür, bir ülkedeki siyasetin yapılış şekli, siyasal kurumlardaki yönetim biçimi ve bireylerin siyaset ve siyasal alanlarla kurduğu ilişkiyi içerir (Ayata ve Gölgeioğlu Klujs, 2016: 299). Buradan hareketle Türkkahraman'a (2000: 29) göre siyasal kültür bir yandan devletin siyasal kurumlara olan tavır ve davranışları, diğer bir yandan vatandaşların karar alma noktasındaki etki ve katılımlarıyla irdelenebilir. Cansu Sokullu (2014: 103)'ya göre ise siyasal kültürü incelemek için toplumsal yapıdaki siyasi eğilimleri keşfetmek, bireylerin siyasal sisteme ilişkin beklenti ve algılarını tespit etmek ve toplumsal eğilimin siyasal sistemdeki konumunu analiz etmek gerekir.

Toplumsal yapı içerisinde bireye odaklanıldığında sosyalizasyon sürecinde hem etrafındaki siyasal kültür kodlarının, bireyin kendisinde işlendiği hem de vatandaş olarak görevlerinin parçası olan tutum ve değerlerle bireylerin kendilerini inşa ettiği görülmektedir. Kalaycıoğlu (1984: 145) bu süreci “siyasal insan olarak bireyin ortaya çıkması veya benliğini oluşturma” olarak tasvir etmektedir. Siyaset sosyolojisinin bir alan olarak toplum ve siyaset arasındaki ilişkileri irdeleme amacı göz önüne alınırsa siyasal toplumsallaşma, toplumun birer parçası olarak siyasal değerlerin bireylere aktarım süreci olarak tanımlanabilir. Kendisini toplumun bir parçası addetmeye başladığı bu süreçte bireyler siyasete katılma veya katılmama davranışlarını, bireylerin birbirleriyle ve devletle nasıl ilişki kurabileceğini, grup değer ve normlarını öğrenerek birbirine aktarır (Türkkahraman, 2000: 23; Akay Orhan, 2009: 67).

Almond ve diğerleri (2010: 51-52) çalışmalarında siyasal toplumsallaşmayı 3 farklı hâliyle ele alır. İşaret ettikleri ilk nokta bireyin açıkça siyasal fikirlerini paylaşabildiği doğrudan toplumsallaşma ile siyasal davranışların gözlem gibi daha pasif yollarla şekillendiği dolaylı toplumsallaşma biçimidir. İkinci olarak, siyasal toplumsallaşma sürecinin her ne kadar doğrudan sonra şekillenmeye başladığı belirtilse de özellikle olgunluk dönemlerinde dâhil olunan gruplarla birlikte bireyi şekillendiren ve ömür boyu süren bir süreç olmasına dikkat çekilir. Üçüncü nokta ise hükûmetlerin bu süreçte aldıkları role ilişkindir. Bu bağlamda siyasal insanın oluşumu çocukluk, ergenlik-gençlik ve olgunluk çağı olmak üzere 3 kademede ele alınmaktadır ve siyasal toplumsallaşmada önemli olan kurumlar aile, okul, kitle iletişim araçları, çıkar grupları, siyasi partiler olarak belirtilmektedir (Akay Orhan, 2009;

Türkkahraman, 2000:31-36; Cansu Sokullu, 2014: 116-117; Almond G. A., Powell, Dalton ve Strøm, 2010: 52-56). Bilhassa aile ve çıkar gruplarının siyasal toplumsallaşmadaki rolleri bu araştırma için önemsenmektedir.

İçinde yaşanılan siyasal kültür, bireyi toplumsallaşmanın her adımında etkiler. Bireyin bir vatandaş olarak görevleri ve siyasal alanla kuracağı ilişkinin boyutları siyasal kültür ile şekillenir. Söz konusu şekillendirme, bireyin hareket alanını belirler. Bireyin iktidarla, toplumun devletle iletişimini irdeleme noktasında siyasal kültür bu sebeple önem taşımaktadır. Almond ve Powell'in (1966: 52) ifade ettiği üzere siyasal kültür, mikro ve makro arasındaki boşluğu tamamlayabilecek anlamlı bir araçtır. Birbirinden uzak resmedilen devlet ve toplum kavramları arasındaki boşluk; bireyin, siyasal insan olma sürecinin siyasal kültür üzerinden okunmasıyla tamamlanacağı söylenebilir. Bu bağlamda araştırmada hemşehri dernekleri, iktidar ve birey arasındaki mesafeyi kapatan bir unsur olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği tartışılmaktadır.

1.1.2 Siyasal Katılım: Davranışta Bulunmak ya da Bulunmamak

Siyasal katılım kavramıyla odaklanılan nokta bireyin siyasal sistem dâhilinde kendini gösterme biçimidir. Bir diğer deyişle siyasal katılım araştırmaları ile bireyin sistem içindeki rolleri incelenir. Bireyin rolü salt kendisinden doğmaz, önceki başlıkta değinilen siyasal yapı ve siyasal kültür temelinde belirlenir. Kalaycıoğlu (1984: 199-200)'na göre bireyin siyasal yaşamda kendini göstermeye başladığı nokta iktidarın aldığı kararları etkileyebilmek üzere davranışlarda bulunmalarıdır. Siyasal katılım literatürde kendini gösterdiği ilk anlardan itibaren temelde bir davranış olarak ele alınmaktadır. Dahl (1993: 304) katılım olgusunu fiilen oy kullanan toplam nüfus ile ölçmektedir. Fakat bilhassa güncel çalışmalarda katılım illa “yapılan” bir davranış olarak ele alınmaz, tercihe bağlı olarak yapılmayan bir davranış olarak da değerlendirilebilir. Siyasal katılımın salt oy kullanmak biçimindeki dar anlamına geniş bir açıdan bakıldığında siyasi konulara ilgisiz olmaktan siyasetle pasif olarak ilgilenmeye, bilfiil siyasal kurumlarda yer almaktan karar alma süreçlerine etkiye bulunmaya kadar çeşitlenebilecek bir alana sahip olduğu görülür. Buna paralel olarak,

siyasal katılıma dair tanımlar çeşitlilik gösterir. Özdemir (2019: 255) çalışmasında yapılan farklı yorumları derlemeye çalışır. Onun tasnifinde kimi çalışmalar salt davranışlara (Kalaycıoğlu, 1983: 10) odaklanırken kimisi tutumları da (Kapani, 1997: 131) katılımın kapsamına alır. Salt kişilerin bağımsız eylemlerini (Kalaycıoğlu, 1983: 10) siyasal katılım kapsamına alan tanımlara karşılık mobilize eylemlerin de (Çam, 2005: 169; Özbudun, 1975: 3) siyasal katılım olabileceğini gösterilir. Siyasal katılım kavramı ne şekilde tanımlanırsa tanımlansın, bireylerin siyasal sistemle ilişkisine odaklandığı için bu ilişkinin farklı etkenlerle ne yönde değişiklik gösterdiğinin incelenmesini içerir. Bireyler ya sistem içinde kalarak ya da ona karşı çıkarak siyasal katılım olgusunun bir parçası hâline gelir (Özdemir, 2019: 253; Bayburtluoğlu, 2004: 228). Ayrıca siyasal katılım, bireylerin iktidar ile kurduğu ilişki biçimlerinden biridir. Temelinde hem çok sayıda hem de eşit olmayan ilişkiler ağı içinde, kendisinden üstün güce sahip olan tarafı etkileme arzusu bulunmaktadır (Çukurçayır, 2000: 30-31). Buradan hareketle siyasal katılım, vatandaşlık kültürü ekseninde demokrasinin çalışma niteliğini ortaya koyan göstergelerden biridir. Bireylerin siyasal alanda çeşitli seviyelerde var olması, kendi yaşamını etkileyecek kararları şekillendirebilmesini ve kendi lehine yönlendirebilmesini sağlar.

Siyasal katılıma dair araştırmasında bireylerin siyasal katılımını ölçmek üzere Verba 4 kavramdan faydalanır: milli özdeşleşme, vatandaş özdeşleşmesi, iktidar uygulaması, karar alma süreci (Verba, 1965: 527-543). İlk olarak milli bütünlük dâhilinde bireylerin kendini nereye konumlandığına bağlı olarak siyasal alandaki hareketliliğinin değişiklik gösterebileceğini belirtir. Yücekök (1987: 21) etnik gruplar gibi ulusal düzen altındaki bağlılıkların, özdeşleşmeyi sekteye uğratacağını öngörür. Verba ikinci ölçüt ile bireyin içinde yaşadığı toplumdaki diğer vatandaşlara olan güvenin sorgulanması gerektiğini ifade eder. Toplumsal yapıdaki güvenin siyasal süreçlerin işlemlerini kolaylaştırdığı, güvensizlik durumunun ise çatışmaların doğmasına ön ayak olabileceği düşünülür (Akay Orhan, 2009: 89). Verba'nın üçüncü ölçütü olan iktidar uygulaması, siyasal olarak katılımcı bir toplumsal yapıda görülür. Yücekök'ün (1987: 23) işaret ettiği üzere birey iktidarın uygulaması üzerine düşünebildiği, kendi çıkarlarını gözeterek bu uğurda siyasal yolları zorlayabildiği bir siyasal atmosferin olması gerekir. Son olarak karar alma süreci olarak ifade edilen

ölçütte bireyin kendisini siyasal alanda nasıl tanımladığı merkeze alınır. Verba'nın belirlediği ölçütler ekseninde Beykoz'daki hemşehri derneklerinin siyasal alandaki etkinliği üçüncü bölümde sorgulanacaktır. Bu anlamda ilk ölçüte paralel olarak hemşehri ilişkileri çeşitli araştırmalarda bir etnik aidiyet şeklinde ele alındığı için ulusal aidiyetin düşük olmasının getirisiyle hemşehri dernek başkan/üyelerinin siyasal alandaki faaliyetlerinin zayıf olabileceği sorusu cevaplandırılacaktır. İkinci ölçüt ekseninde hemşehri dernek başkan/üyelerinin birbirlerine, Beykoz halkına ve yaşadıkları topluma duydukları güven ve bunun neticesinde dernek faaliyetlerinde görülebilecek farklılıklar sorgulanacaktır. Siyasal katılım kavramıyla irdelenecek diğer iki ölçüt ile bireylerin hemşehri dernekleri aracılığıyla siyasal alandaki etkinlikleri incelenecektir.

Siyasal katılım kavramına ilişkin belirsizlikler siyasal katılımı etkileyen faktörlerde de kendisini gösterir. Özdemir (2019) bu faktörleri; psikolojik, siyasi ve hukuki, sosyoekonomik olmak üzere üçe ayırarak ele alır. Katılımda etkili toplumsal dinamiklere odaklanan Akay Orhan (2009: 122-148) ise demografik psikolojik ve olumsuz psikolojik nedenlere odaklanır. Demografik faktörlerde aile, yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, yerleşim yeri, meslek etken olarak görülür. Psikolojik faktörlerde siyasal etkinlik duygusu, vatandaşlık görevi duygusu, empati ve siyasal ilgiye dikkat çekilir. Olumsuz psikolojik faktörlerde ise yabancılaşma ve anomiyeye işaret edilir. Çukurçayır da (2000: 76-89) benzer bir tasnife giderek siyasal katılımın belirleyicilerinin cinsiyet, yaş, kentleşme, eğitim, meslek, kitle iletişim araçlarını izleme, örgüt üyeliği ve gelir olarak sıralar. Siyasal katılımı etkileyen bu faktörler ekseninde tezin üçüncü bölümünde dernek üye profilleri ekseninde siyasal katılım ile hemşehri dernekleri arasındaki ilişki tartışılacaktır. Ayrıca siyasal katılımı etkileyen faktörler arasında örgüt üyeliğinin yer almasına dikkat çekilebilir. Siyasal katılımı etkileyen söz konusu faktörlere istinaden araştırmanın üçüncü bölümünde hemşehri derneklerinin siyasal katılımı ile ilişkisi irdelenebilecektir. Bu doğrultuda bir sivil toplum kuruluşu olarak hemşehri derneklerinin siyasal katılımındaki etkisini inceleyebilmek için öncelikle sivil toplum ve sosyal sermaye ile siyasal katılım arasındaki ilişki ele alınabilir.

1.1.2.1 Sivil Toplum Bağlamında Sosyal Sermayenin Siyasal Katılımla İlişkisi

Siyasal katılım araştırmalarının çoğunluğu oy verme davranışını ölçmeye odaklanır. Bu doğrultuda bir önceki bölümde bahsedilen siyasal katılımı etkileyen faktörlere bağlı olarak siyasal katılım düzeyinin tespit edilmeye çalışıldığı söylenebilir. Bir diğer deyişle oy verme davranışında; cinsiyet, yaş grubu, sivil toplum kuruluşlarına üyelik, sosyo-ekonomik konum gibi özellikler ekseninde nasıl değişiklikler görüldüğü incelenir. Oy verme davranışının demokrasinin işlediği siyasi yapılarda merkezî noktada olduğu aşikârdır. Fakat bireylerin siyasetle ilişkilerinin çeşitlenme imkânı bulduğu günümüzde ise oy verme davranışının ötesine geçerek siyasal katılım üzerine yeni sorular ortaya koyacak şekilde alanı genişletmek gerekir. Bu bağlamda spesifik olarak siyasal katılımı sivil toplumun konumuna eğilen bu araştırmada, bireylerin grup faaliyetleriyle siyasal alandaki etkisi incelenmektedir. Sivil toplumun parçası olma ve siyasal kültür edinme noktasında sermaye kavramıyla paralel olarak analiz yapılabileceği için bu başlıkta önce sivil toplum, ardından sermaye kavramı ele alınmıştır.

Sivil toplum kavramı siyasal sistemin içerisinde devlet ve toplum arasındaki ilişki için önem arz eden bir kavramdır. Literatürde sivil toplum tanımlanırken siyasal iktidarı parçalayarak iktidarın tabana yayılmasında oynadığı role (Erdoğan, 1998: 6; Taylor, 1990); birey ve grupların çeşitli kurumlardan çıkar talep edebildiği ve ihtiyaç durumunda birliktelik sağlayan bir toplumsal ortam olmasına (Yayla, 1998: 124-126) dikkat çekildiği görülür. Sivil toplum kuruluşlarının ortak özellikleri; sosyal amaçlı kurulma, özerklik, gönüllülük, bir kamu alanına sahip olma, yasallık, kâr amacı gütmemek, kamu yararı gözetmek, şeffaflık olarak sıralanabilir (Kurtbeyoğlu, 2005: 11-12). Kent ortamında doğan sivil toplum kavramının kentli bireylerin kamusal alandaki hakları ile ilişkili olarak gündemde olduğu söylenebilir. Fakat Alemdar'a göre (2014: 170) bahse konu coğrafi vurgunun dışına çıkan sivil toplum kavramı, siyasal alanda karar alma sürecinde aktif rol alan ve söz konusu sürece yön verebilen bir güç olarak konumlanmaya başlamıştır. Fakat bu şekilde örneklendirilebilecek çeşitli yorumlara rağmen sivil topluma yönelik önemli eleştirilerden biri kavramın

muğlaklığıdır. Buna ek olarak siyasal alanda temsil gücü olup olmadığı noktasında eleştirilmektedir (Alemdar, 2014: 182-183). Bu araştırmada hemşehri derneklerinin bir sivil toplum kuruluşu olarak niteliği, temsil gücüne yönelik sorgulamalarla tartışılacaktır.

Yapısal olarak sivil toplum, kamusal alanın bir parçasını oluşturur. Siyasi yapıları ve iktidarı karşısına alması, onu sorgulaması ve zorlamasıyla toplumsal bir kurum hâline gelir (Alemdar, 2014: 178). Shils, toplum ve siyaset ilişkisinde sivil topluma önemli bir rol çizer. Ona göre sivil toplum; kendine ait bir yaşama sahip, iktidar yapılarından belirgin bir şekilde farklı ve özerk bir parçanın fikridir. Ayrıca, siyasi yapı kanunen sivil topluma sınır çizerken sivil toplumun da hesap sorabilme gücüyle siyasete müdahale edebildiğini belirtir (Shils, 1991: 3-4). Bireylerin sivil topluma dâhil olmasında sosyal sermaye etkisi önemsenir. Bu anlamda ilk kaynaklardan biri olarak Tocqueville'e işaret edilebilir. Tocqueville siyasal alanda iktidarın güçlü olmasını “zorunlu ve arzu edilen” bir durum olarak görür. Ona göre sivil toplum alanında bireyler hem kendi sorunlarının çözümü için çalışabilir hem de gelişen ilişki ağlarıyla toplu amaçlar için çalışabileceğini fark edebilir. Burada güçlü iktidara karşıt durumlar gelişebilir. Söz konusu durumdan dolayı sivil toplumun iktidarı zayıflatma amacı gütmeyeceğini, iktidarın gücünü kötüye kullanmasını engellemeyi amaçladığını belirtir (Tocqueville, 2019: 755).

Marksist terminolojiden hareketle ekonomik bir altyapıya sahip olan sermaye kavramı Bourdieu, Coleman, Putnam gibi düşünürlerce anlamı genişletilerek çeşitli boyutlarıyla tartışılmıştır. Bu çalışmada siyasal katılım ele alınırken özellikle sosyal sermaye kavramına dikkat çekilmektedir. Sosyal sermaye hem demokrasinin güçlenmesinde rol oynayabilir hem de etkileşim hâlindeki eylemcilere karşılıklı olarak çıkar sağlamak için altyapı sağlayabilir (Ebrahimi, 2018: 2). Bir başka deyişle sosyal sermaye bireylerin örgütlenmesini sağlayarak onların sivil toplumda etkin bir hâle gelmesine yardımcı olabilir.

Sermaye kavramına ilişkin çalışan diğer bir isim Coleman'dır. Coleman toplumsal yapılarda aktörlerin eylemde bulunma biçimlerini tartışır. Bu bağlamda sosyal sermayeyi toplumsal yapıdaki aktörlerin, eylemlerini kolaylaştıran işlevsel bir

parça olarak görür (Coleman, 1988: 98). Toplumsal yapıda sosyal sermayeyi ele alırken de toplumsal ağların kapalılığı, uyarlanabilen toplumsal örgütler ve kasıtlı örgütlerden bahseder. Uyarlanabilen toplumsal örgütler olarak ifade ettiği olgu, bireyler tarafından gönüllü olarak kurulan ve devam ettirilen kurumlardır. Belli amaçlar için kurulmuş bu derneklerin, zamanla yeni amaçlar edinebileceği ve böylece farklı sosyal sermayeler oluşturabileceğini ifade eder (Coleman, 1988: 108).

Sivil toplum ve sosyal sermaye ilişkisine dair dikkat çeken isimlerden biri olan Putnam (1995), sivil toplum kuruluşlarına katılım ile sosyal sermaye arasında doğru orantı olduğunu ifade eder. Oy kullanım oranı, siyasal katılım, gazete okuma düzeyleri, yerel derneklerde faal olmak gibi ölçekleri dikkate alarak yürüttüğü araştırmadan elde edilen sonuçlara göre ABD’de sosyal sermayede bir düşüşün söz konusu olduğunu tespit eder. Ona göre demokratik yönetimlerde sivil toplum merkezî bir kavramdır ve geleneksel ilişkilerin sivil hayatın güçlenmesinde bir engel olarak görür. Putnam gönüllü dernekleri “demokrasi okulu” olarak nitelendirir. Çünkü bu kurumlarda birlikte çalışma ile insanlar arasındaki güven gelişir ve toplumsal güvenin topluma yayılması noktasında bir köprü görevi görür. Aynı zamanda sivil bağlılığı ve kamusal işlerde üyelerin yeteneklerini güçlendirir. Sosyal sermaye ile vatandaşların kurdukları bu ilişkiler bütünüünün toplumsal fayda sağlayacağı düşünülür.

1.1.2.2 Siyasal Katılım ve Demokrasi İlişkisi

Sıkça tekrarlanan tanımıyla demokrasi halka kendi kendisini yönetme hakkı veren bir siyasal sistemdir. İdeal olan hâlinde toplumsal taleplerin karşılandığı, halkın taleplerine göre yönetimin biçim aldığı ve etkinlik gösterdiği görülebilir. Mükemmel formuna ulaşılamayacağı düşünülse de ideal demokrasi gerçekleşmesi arzulanan bir rüyayı temsil eder (Lijphart, 1984:9). Demokrasinin işlediği sistemler, uygulanan politika biçimleriyle şekil alır. Barber bu bağlamda üç modele işaret eder: otoriter, hukuksal ve çoğulcu demokrasi. Merkezî yönetimin gücünü düzeni sağlamak için kullandığı otoriter demokraside, yönetimi seçen bir halk olmasına rağmen zayıf bir vatandaşlık yapısı vardır. Hukuksal demokrasi, hükûmetin üstünde kısıtlayıcı bir yargı elitinin olduğu sistemi ifade eder. Son olarak çoğulcu demokrasi ise toplumsal çatışmaları, toplum sözleşmesi ve serbest piyasa ile çözmeye çalışır. Her üçü de temsil

ilkesine dayanır ve vatandaşlar oy verdikçe siyasal katılım gözlenebilir (Barber, 1995: 185-189). Demokrasiyi sınırlandıran bu türleri aşan ve vatandaşların katılımlarının takip edilebileceği tür, katılımcı demokrasi olarak ifade edilebilir. Burada vatandaşların sadece oy kullanarak değil, en geniş biçimde siyasete katılma imkânından bahsedilmektedir. Çukurçayır (2000: 13) katılımcı demokrasiyi vatandaşların siyasette kendisini ilgilendiren her konuda söz sahibi olabilmesinin tek imkânı olarak değerlendirir.

Katılımcı demokrasiyi temsilî demokrasiden ayıran çizgileri Sarıbay (1992: 91-92) üç unsurla irdeler: Bireyler kendilerini ilgilendiren konularda kararları etkileyebilir, ortak alınması gereken kararlarda seçim dışında yöntemler kullanılabilir, siyaset dışı meselelerde de siyasal katılım ile bireyler fikirlerini ortaya koyabilir. Bu maddelere ek olarak bireylerin egemen güç karşısında özgürlüğünü savunabilmesini ve toplumsal hayatta görülebilecek çatışmaların politika üretmek uyum yasalarının oluşturulmasını sağlar (Çukurçayır, 2000: 15-17).

Demokrasiye ilişkin yapılan akademik çalışmalarda temsilî demokrasinin bir kriz içerisinde olduğu ve temsilî demokrasideki karar alma süreçleri ve kurumlarına ilişkin eleştirel bir tavrın hâkim olduğu görülür. Yaşanan krizin aşılmasında deva olarak bireylerin siyasal karar alma süreçlerine katılımının artması sunulur (Çukurçayır, 2000: 33). Katılımın karar organlarını etkileyebilme gücü, kararlara ilgili olarak vatandaşların rahatsızlığının iktidara aktarabilmesini sağlar. Bu da temsilî demokrasinin yarattığı boşlukları kapatabildiğini gösterir. Bu yaygın kanaatin aksine elitist bir çözüm önerisi sunan Hibbing ve Theiss-Morse'un (2002) "Gizli Demokrasi" adını verdiği farklı bir demokrasi modeli mevcuttur. Bu demokrasi modeline göre karar alma süreçlerinde doğrudan katılımın azaltılması ama uzman görüşünün artırılması gerekir. Alkan'a (2018: 30-31) göre bu model hem araştırmanın yapıldığı ABD'de halkın temsilî demokrasiye ait kurumlardan memnuniyetsizliğini ortaya koyması hem de mevcut akademik dünyaya zıt bir demokrasi örneği sunmasıyla dikkat çeker. Bu çalışmada gizli demokrasi düşüncesinden bahsedilmesinin sebebi Beykoz'daki hemşehri dernek başkan/üyelerinin bazılarındaki benzer bir bakış açısının görülmesidir. Bu konu araştırmanın saha sonuçlarının incelendiği üçüncü bölümde tartışılacaktır.

Bireyler demokratik faaliyetlerde bulunarak farklı katılım türlerini icra eder. Bu noktada Wohlfart (2013: 147-148) demokrasi kavramının günümüz şartlarındaki değişimlerini analiz etmek için üç noktayı önemser. İlk olarak siyasi karar alma süreçlerinin karmaşıklığı ile bireylerin bu süreçlere güveni arasında ters orantı vardır. Bu durum yöneten-yönetilen arasındaki uçurumu artırır. İkincisi bireyler eğitim ve teknolojinin olanaklarının artmasıyla söz konusu süreçlerde daha fazla rol oynamak istemektedir. Son olarak makro düzlemde verilecek siyasal kararlarda bireylerin desteği gerekmektedir. Bu üç temel nokta katılımı çeşitlendirse de bu katılım türlerinin mutlak bir şekilde demokrasiyi geliştireceği ve kurumları etkileyeceği iddia edilemez.

1.2 Hemşehri İlişkileri

Türkiye’de göç olgusuna dair tasnifinde İlhan Tekeli (2008); Balkanlaşma, kentleşme, kentler arası ve yaşam güzergâhları olmak üzere dört göç türü olduğunu belirtir. Hemşehrilik ilişkilerini ele alan bu araştırma için özellikle 1950 sonrası Türkiye’de kırdan kente doğru gerçekleşen kentleşme göçü önemlidir. Söz konusu türü ele alan araştırmalara bakıldığında göçün gerçekleşme süreci ile göç edilen yerde yaşananlara dair birbirine benzer temalarla karşılaşılır. Göçün gerçekleşme sürecinde; kırsal bölgelerde ikamet eden bireylerin, “memleket” olarak tanımladıkları mekânlardan kentsel bölgelere taşınarak tarım dışı sahalarda iş hayatına girdiği görülür (Tekeli, 2008: 43-48). Türkiye’de iç göçün nedenleri analiz edilirken itici ve çekici faktörler temel alınır. İç göçün “itici” faktörleri; kırsal bölgelerde makineleşmenin yaygınlaşmasıyla iş gücü ihtiyacının azalması, yoksulluk, artan nüfusa yetecek gelirin elde edilememesi olarak sıralanabilir. Buna karşılık istihdam imkânı, yüksek gelir fırsatı ve gelişmiş hizmet sektörü kırsal bölgelerde yaşayan bireyler için kentsel bölgelerin “çekici” unsurlarını oluşturur (Karpaz, 2019: 39).

Göçle kent bölgelerine gelen kişiler, ilk başta bir aracı ve bir sığınak olarak hemşehrilik ağlarına tutunur. Göçmenler için önem arz eden bu ilişkiler literatürde kendisine çeşitli alanlarda yer bulmuştur. Söz konusu yerleşikliğe karşıt olarak hemşehrilik ağları, modernleşme ve kentleşmeye bağlı olarak zaman içerisinde gücünü kaybedecek bir ilişki türü (Kurtoglu, 2004: 17; Kurtbeyoglu, 2003: 43) olarak nitelendirilmektedir. Hemşehrilik ilişkilerine söz konusu tartışmaları ve Beykoz

örneğindeki durumunu analiz edebilmek adına bu bölümde öncelikle sosyal bilimlerde hemşehrilik ilişkilerinin nasıl değerlendirildiği 5 başlık altında incelenecektir. Ardından tezin konusu olan hemşehrilik ilişkileri ile siyasal katılım arasındaki ilişki tartışılacaktır.

1.2.1 Sosyal Bilimlerde Hemşehrilik İlişkileri

Hemşehrilik olgusu aynı memleketten olan iki kişi arasındaki ilişkiyi tasvir etmek için kullanılır. Bir başka deyişle, birbirleriyle benzer coğrafyalarda yetişmenin getirdiği ortak paydalara sahip olmanın bir ifadesi olarak değerlendirilebilir. Hemşehri kavramı aynı veya yakın coğrafi bölgelerden gelen kişilerin karşılıklı bağımlı ve geldikleri bölgeye dair paylaştıkları değerleri ifade eder (Kurtoglu, 2004: 19). Bu kavram ve kavrama dair ilişkiler, göçün akabinde kentsel bölgelerde ortaya çıkmaktadır.

İç göç sürecinin ilk döneminde göçte etkili olan gruplar geleneksel aile tipine uygun olarak öncü aile ve akrabalarından oluşuyorken takip eden dönemlerde çevrenin genişlemesiyle hemşehrilik ilişkilerinin önem kazanmaya başladığı belirtilir (Özdemir, 2014: 29; Güven, 1977: 15). Göç eden öncü ailelerce kurulan hemşehrilik ilişkileri, bir tür cemaatsel birliktelik olarak ifade edilebilir. Söz konusu hemşehrilik ilişkileri; ilk başta göç eden yakın aile üyelerini kapsarken zamanla aynı bölgeden gelen insanların da dâhil olduğu bir birlikteliğe dönüşmüştür (Gökçe, ve diğerleri, 1993: 16-17). Bu birliktelik hem geline bölgeye özlemin dindirilmesini hem de karşılaşılan çeşitli sorunlarda destek bulunmasını sağlayan önemli bir mekanizma olarak yer almaya başlamıştır. Zaman içerisinde hemşehriler karşılaşılan ortak problemlerde birlikte hareket edebilmek ve geldikleri bölgeye ait kültürü hem hayatlarında sürdürmek hem de kendilerinden sonraki nesle aktarabilmek için formelleşme çalışmalarına başlamış ve hemşehri derneklerini kurmuştur.

Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğünün faaliyet alanı olarak “Mesleki ve Dayanışma Dernekleri” altında değerlendirdiği hemşehri dernekleri, belirli bir coğrafi bölgeden farklı bir coğrafi bölgeye yerleşen ya da aile kökenleri aynı coğrafi bölgeye dayanan kişilerce kurulan, kendi aralarında sosyal ve kültürel faaliyetler yürüten, hemşehrilerin çıkarları için çalışan dernekler olarak tanımlanır (Kurtbeyoğlu, 2005:

47; Kurdoğlu, 1989: 1; Akaslan, 2003: 34-35). Bahse konu dernekler kendi memleketlerini tanıtmak, memleketlerini güzelleştirme çalışmaları yapma ve üyeleri arasındaki bağları koruyup geliştirme olarak çeşitlendirilebilecek amaçlara sahiptir. Söz konusu amaçlar arasında hemşehri dernek başkan/üyelerine göre hemşehri derneklerinde önemli görülen işlev memleketlerine ait olan geleneklerin yaşatılması ve gelecek nesillere aktarılmasıdır.

Hemşehrilik ilişkileri informel veya formel olarak incelenirken toplumsal değişim süreçlerinden bağımsız ele alınmadığı görülür. Bilhassa göç ve kentleşme ile hemşehrilik ilişkileri arasında kopmaz bir bağ vardır. Çeşitli araştırmalarda bunun temel sebebinin, hemşehrilik ilişkilerinin memleket dışındaki yerlerde bir aidiyet oluşturabilmesi ve göç edilen yerlerde bir içerik kazanarak kurumsallaşması olduğu belirtilir (Kurdoğlu, 1989: 5; Akaslan, 2003: 27). Dünyanın farklı bölgelerine bakıldığında kırsal göçmenlerin oluşturduğu yerleşim bölgelerinden bahsedildiği görülebilir. Karpas (2019: 18-19) çalışmasında kırsal göçmenlerin Türkiye’de kurduğu gecekondu yerleşim bölgelerinin dünyanın farklı bölgelerinde “squatter” veya “shanty towns” olarak geçtiğinden bahseder. Bu meskenlerin, büyük kent merkezlerinin çeperlerinde illegal olarak inşa edilen yapılardan oluştuğunu ifade eder. Olumsuz şöhretlerine rağmen, üçüncü dünya ülkelerinde kırsal toplumu dönüştüren bir hareketlilik, hatta kentsel bütünleşmenin bir aracı olarak addedilebileceklerini belirtir.

Kırsal göçmenlere ait yerleşim bölgelerine dair benzerlik hemşehrilik ilişkilerinde kendisini tam olarak göstermemektedir. Etnisite, ekonomik statü, din gibi ayırıcı bazı özelliklere bağlı çeşitli gruplaşmalarla benzer niteliklere sahip olsa da hemşehrilik ilişkileri, Türkiye’de kendine has bir dil, amaç ve araçlar kazanmıştır. Bu bağlamda sosyal bilimler literatüründe hemşehrilik ilişkileri 5 farklı noktada konumlandırılır. Bu noktalar alt başlıklarda sırasıyla hemşehrilik ilişkilerinin kurulma süreci, kurumsallaşma süreci, kentleşme sürecinde bir “tampon mekanizma” olarak nitelendirilmesi, siyasal alanda baskı/çıkar grubu olarak nitelendirilmesi ve patronaj ilişkilerindeki rolü ile incelenecektir.

1.2.1.1 Hemşehrilik İlişkilerinin Kurulması: Kimlik ve Dayanışma

Türkiye’de sosyal bilimler alanında hemşehrilik ilişkilerine dair araştırmalar incelendiğinde yapılan öncü çalışmaların hemşehrilik ilişkilerinin kurulma sürecine yoğunlaştığı dikkat çekmektedir. Bu araştırmalarda farklı bölgelere dair birbirine benzer öğeleri içeren göç süreciyle karşılaşılır. Kentsel bölgelere göç eden bireylerin kendi “kimliğine” benzer kişilerle göç kararı aldığı, göç sürecinde ve sonrasında yine kendi “kimliğine” benzer kişilerle dayanışma içerisinde olmayı tercih ettiği görülmektedir. Diğer bir deyişle; göç etme fikrinin gelişmesinde, göç edilecek bölgenin seçiminde ve göçle birlikte karşılaşılan sorunların çözümünde hemşehrilik ilişkileri etkindir. Söz konusu kararın alınmasında “öncü aileler” olarak nitelendirilen grubun katkısı büyüktür. Bu ailelerin yöresel dayanışma ve hemşehrilik örüntülerini oluşturduğu görülmektedir (Özdemir, 2014: 24). Hemşehrilik ilişkilerinin kurulma sürecinde, göç eden bireyler söz konusu aile sınırının ötesine geçme ihtiyacı hissetmeden belirli mekânlarda hayatlarını sürdürür.

Hemşehrilik ilişkilerinin kentte oluşmaya başladığı ve sürdürüldüğü süreçte, ev içi ve ev dışı mekânlar olmak üzere ikili bir ayrım vardır. Erder’e göre (1996: 242) hemşehrilik ilişkileri akraba temelli olarak aile içinde ve kadınlar arasında sürdürülür. Ev dışında sürdürülen ilişkiler ise kahvehane ve dernek lokalleri olarak örneklendirilebilecek mekânlarda erkekler tarafından devam ettirilir. Erder’e göre lokal ve kahvehanelerde kurulan ilişkilerin devamlılığı ve sıklığı, ev içinde sürdürülen ilişkiye kıyasla daha zayıftır. Erder’in bu tespiti karşılık ev içinde sürdürülen ilişkilere yönelik araştırma bulgularının kısıtlı olduğu belirtilebilir. Fakat lokallerdeki toplantılarda ve kahvehanedeki buluşmalarda hem göç sürecinde hem de göç sonrasında hemşehri dayanışmasının güçlendiğini göz önüne almak gerekir. Kahvehanelerin işlevlere ilişkin olarak Erder (1996: 248) mahalle ahalisinin bulunduğu bir mekân ve mesleki örgütlenme nitelikli bir mekân olmak üzere iki noktaya işaret eder. Buna ek olarak, kahvehanelerin hemşehrilik ilişkilerindeki rolüne değinen Kıray; kahvehaneleri kentleşme sürecinde bireylerin kentle ilk temasını sağlayan, hızlı ve verimli haberleşme görevi gören bir tampon mekanizma olarak nitelendirir (1964: 42).

Hemşehrilik ilişkilerinin bir kimlik olarak oluşması ve sürdürülmesi konusuna Geertz'in etnisiteye bakışı ekseninde yaklaşılabılır. Geertz (1973: 259-260) ilkel olarak etnisite kavramını tartıştığı çalışmasında belirli bir toplumda doğmanın, belirli bir dili konuşmanın önemine işaret eder. Ona göre özellikle akrabalık bağı, geleneksel ilişkiler, paylaşılan dil ve din gibi kültürel öğelerin bireyler üzerinde güçlü bir etkisi vardır. Her ne kadar kimi zaman ezici bir baskıcılığı olsa da Geertz'e göre bu öğelerin yarattığı bağlılık, çıkar arzusu veya zorunlu yükümlülüklerden değil; söz konusu bağa özgü mutlak bir anlamın getirisiidir. Bu ilişki türünün; farklı zaman, mekân ve toplumlar için niteliklerinin değişebileceğini ama her toplumsal yapıda kendisini göstereceğini belirtir. Etnisiteye bağlı olarak birleşen grupların özelliklerine bakıldığında kendilerine has nitelikleri koruma ve diğerlerinden farklılaşan yönleri ortaya koyma yönlerine dikkat çekilebilir (Ayata, 1997: 197). Bilgin (1994: 57) bu özelliğin gruba aidiyet duygusu ekseninde şekillendiğini belirtir ve bu değerler sayesinde bireylerin kendilerini “biz” addetmesiyle grup içi birleşmenin güçlendiğini ifade eder. Hemşehri ilişkileri Geertz'in irdedelediği ilkel akrabalık ilişkilerinden parçalar taşır. Hemşehrilerin sahip olduğu dil, gündelik yaşam pratikleri gibi ortak kültürel değerler, onları birleştiren önemli unsurlardır.

Batı dünyasında göçmen Yahudilerin yerleşim alanı olan gettoları ele alan Wirth (1927: 58), her ne kadar doğu dünyasındaki göçmen bölgelerinden farklı biçimlendiğini ifade etse de kente göç eden bireylerin çeşitli aşamalardan geçtiğini belirtir. Wirth, göç sonrasında aile ve akrabalık ilişkileri kopacağını ve ticari ilişkilerin merkezî rol almaya başlayacağını ifade eder. Buradan hareketle, Türkiye örneğinde de kahvehanelerde sürdürülen hemşehrilik ilişkilerinde değişiklikler yaşandığını söylenebilir. Öncelikli olarak formelleşme sürecine girerek faaliyetlerini sürdürebilmek adına hemşehri dernekleri olarak kurumsallaşmaya başlamıştır.

1.2.1.2 Hemşehrilik İlişkilerinin Kurumsallaşması: Hemşehri Dernekleri

Hemşehrilik ilişkileri birinci kuşak göçmenler için farklı bir yere göç etme ve söz konusu bölgeye yerleşme sürecinde destek olma görevi üstlenmiştir. Göç edilen bölgeye yerleştikten sonra zaman içerisinde farklı ihtiyaçların ortaya çıkması

hemşehrilik ilişkilerinde de değişimleri beraberinde getirmiştir. Göçmenlerin kent ortamına alışmasıyla hemşehrilik ilişkilerinin ilk kuşaktaki canlılığının yitirileceği düşünülmektedir. Fakat bunun aksine yasal bir zeminde dernekleşerek devamlılık sağladıkları göze çarpmaktadır.

Hemşehriler hem kentteki yaşamları hem de memleketleri için kahvehanelerdeki nispeten küçük gruplarını, birçok hemşehriyi buluşturma imkânına sahip derneklere çevirmiştir. Bu sayede kendilerine ait mekânlar oluşturabilme imkânı edindikleri söylenebilir. Kurdoğlu hemşehri derneklerinin kuruluş amaçlarına göre dört farklı türü olduğunu belirtir. Bu tasnifi yaparken derneklerin isimlerinden hareket eder. Söz konusu türleri kültür, tanıtma, turizm amaçlı dernekler; bulunan yerdeki dayanışmayı sağlayan dernekler; gelinen yere ilişkin dayanışma dernekleri ve gelinen yere imar götürmeye çalışan dernekler olarak sıralamaktadır (Kurdoğlu, 1989: 72-76). Fakat kentlileşme sürecinde, isimlerinden bağımsız bir şekilde, hemşehri derneklerinin belirtilen türlerin bir veya birkaçının özelliklerini aynı anda içeren bir işleyiş kazandıkları söylenebilir.

Hemşehri derneklerinin kentlileşme sürecindeki toplumsal rollerine yönelik birbirine zıt iki görüşün savunulduğu görülür. Bir yandan hemşehri dernekleri, belirli faktörlerin getirisiyle kentlileşmeye destek olan ve modernleşme sürecine katkı sağlayan bir yapı olarak ele alınırken diğer yandan farklı faktörlerin bu süreçlere ket vuran bir yapı olduğu savunulmaktadır. Madalyonun ilk yüzüne bakılırsa hemşehri dernekleri kentle sağlıklı ilişki kurulabilmesi adına bir rehber ve aracı bir kurum olarak işlev görmektedir. Bu noktada söz konusu dernekler, yeni göç eden bireylerin kentsel aidiyet oluşturmalarını, “kentli” kimliğini kazanmasını ve kentle bağlantı kurmasını sağlama görevlerini üstlenmektedir. En nihayetinde bir sonraki başlıkta değinileceği üzere “tampon mekanizma” olarak değişim sürecindeki toplumsal yapıda denge sağlayan bu yönler, olumlu addedilen yönler olarak nitelendirilebilir. Diğer yandan hemşehri derneklerinin kentle bütünleşmeye ket vuran ve kentli olma bilincinin gelişmesine engel olan bir yapıya sahip olduğu iddia edilmektedir (Terzi ve Koçak, 2014: 144; Türkkahraman, 2003: 54). Bilhassa birinci kuşak göçmenlerin kurduğu ağlar kent yaşamına katılma süreçlerine destek olurken diğer yandan da bireylerin sahip olduğu kültürel özelliklerin muhafazasını sağlamıştır. Fakat bu durum kentlileşme sürecinde

yaşanması gereken bir geçiş süreci, bir tür basamak olarak değerlendirilirken bu ilişki ağları dernekleşmiştir. Buradan hareketle hemşehri derneklerinin kendine has bir “biz” doğurarak kent yaşamına karışmayı önleyici bir kimliği geliştirdiği belirtilmektedir. Bu bağlamda da kentlileşmeye ket vurduğu iddia edilir. Kurtbeyoğlu (2005: 134) Kırıkkale’de yaptığı araştırmada katılımcılara göre derneklerin kentlileşmeye olan etkisini araştırmaktadır. Bu soruya yanıt olarak yönetim kurulu başkanlarının %52.8’i kendi derneklerinin Kırıkkalelilik bilinci oluşmasına, kentsel bütünleşmeye engel olduğunu kabul etmektedir. “Biz” kimliğinin ayırıcılığı aynı zamanda kıra ait özelliklerin kentte sürdürülmesini getirmektedir. Bu bağlamda göç eden bireyler ne kentli ne köylüdür; kırsal değerlerle kentte yaşama ikilemine düşmektedir (Adıgüzel, 2016: 60). Söz konusu ikili yapıyı barındırma eğilimi, kentlileşmeye ket vuran bir özellik olarak görülebileceği gibi dayanışmanın güçlenmesini sağlayan bir yön olarak da değerlendirilebilmektedir. Şahin (2015: 58) ise yaptığı araştırmada hemşehri derneklerinin bir yandan geleneksel yapının korunmasında aktif rol alırken diğer yandan da kentsel özelliklerin yenilenmesinde ve geliştirilmesinde önemli olduğu sonucuna ulaşmaktadır. Bu sayede hemşehrilik ağları kente uyumu sağlarken geleneksel özelliklerin de yaşatılmasını sağlamaktadır.

Bir geçiş kurumu olarak nitelendirilen hemşehri dernekleri, tam sanayileşme ve modernleşmenin sağlanmasıyla ortadan kalkması gerektiği belirtilir. Söz konusu durumun sebebi olarak; derneklerin bireyleri belirli ve küçük bir grup içinde sosyalleşmeye itmesinden dolayı bireylerin kentlileşme sürecine ket vuracağı görüşüne işaret edilmektedir. Fakat farklı bir açıdan yaklaşıldığında; bireylerin bir “dernek” çatısı altında birleşip sosyal çevresini sadece birincil akrabalarıyla sınırlandırmayarak ilişki ağını hemşehrileriyle genişletmektedir. Bu sayede çeşitli amaçlarla derneklerdeki faaliyetlerde çalışabilmektedir. Bu anlamda hemşehri dernekleri modern ve kente özgü olarak değerlendirilmektedir (Adıgüzel, 2016: 61).

1.2.1.3 Kentleşme ve Kentlileşme Sürecinde Bir “Tampon Mekanizma” Olarak Hemşehrilik İlişkileri

Hemşehri ilişkileri Türk sosyal bilimler literatüründe yaygın biçimde bir tampon mekanizma olarak ele alınır¹. Bu kavram, sosyal bilimler literatürüne Mübeccel Kıray’ın bir katkısıdır. Kıray’ın tampon mekanizma kavramı, kendisinin insanlık tarihine dair öngörülerıyla paralel ele alınmalıdır. Ona göre daima ilerlemenin yaşandığı bir tarihsel süreç söz konusudur ve bu süreçte tarım toplumundan tam modernleşmiş sanayi toplumuna doğru bir gelişme kaydedilir. Bahse konu ilerleme sayesinde, toplumdaki her bir birey kentleşmeden dolayı kentlileşecek; bireylerin düşünce tarzlarından yaşam şekillerine kadar her nokta modernleşmeye paralel bir şekilde evrilecektir (Atacan vd, 2001: 289). Kıray tampon mekanizmaları değişim sürecinin biteviye devam eden akışı içerisinde toplumsal yapıda oluşabilecek dengesizlikleri önleyen kurum ya da ilişkiler olarak görür². Söz konusu mekanizmalar toplumsal yapının farklı yönlerinin birbirleriyle bağlanması sonucunda görece dengeli bir hâl alır. Bu denge hâlini sağlarken tampon mekanizmalar kendisinden önce var olmayan yeni bir ilişki biçimi geliştirdiği için değişim sürecindeki toplumsal yapıda yeni bir normlar, kurumlar ve değerler bütünü oluşturur (Kıray, 1999: 107). Kıray tampon mekanizmaların değişim sürecinde oluşma ve bütünleşme sürecini incelemek için var olan fonksiyonların nasıl değişim gösterdiğine ve hangi fonksiyonların ortadan kalkıp hangilerinin aile, ekonomi ve değer bütünü içinde yeni bir yapı oluşturabildiğine bakılmasını gerekli görür (Kıray, 1982: 162). Ayrıca değişim sürecinin sancıları, yumuşak bir geçiş ile giderildikten sonra tampon mekanizmaların toplumsal yapıyla bütünleşmeyen ve modern yapıya uymayan yönlerinin ortadan kalkacağını ifade eder (Kıray, 1964: 11-18; Kıray, 2006: 96). Kıray; söz konusu görüşüne istinaden değişimi içsel ve dışsal dinamikleriyle birlikte değerlendirerek toplumların tarihsel-tekil yönlerinin olabileceğini savlamasına rağmen klasik

¹ Hemşehri ilişkilerine ilişkin araştırmalarda tampon mekanizma kavramına sıkça atıf yapılır: Bkz: Kurdoğlu, 1989; Akaslan, 2003; Tekşen, 2003; Kurbeyoğlu, 2005; Uzun, 2013; Ökaz, 2019.

² Kıray bahse konu ilişki ve kurumları bazı eserlerinde “tampon mekanizma” (2006: 96) olarak kavramsallaştırırken bazı eserinde “araform” (1999: 31) olarak imler.

modernleşmeci bakış açısına paralel olarak toplumsal değişimin “topyekûn ve belirli bir yönde” gerçekleşeceği görüşüne bağlı kalır (Tunçbilek ve Kabakcı, 2021: 92-93).

Ereğli’de yaptığı saha araştırmasında Kıray çeşitli tampon mekanizmalar olduğunu tespit eder. Ereğli örneğinde mekânsal olarak kahvehanelerin, aile kurumunda bireyler arasında değişen ilişkilerin, ekonomik yapıda köylüler ve tüccar arasındaki ticari münasebetlerin birer tampon mekanizma örneği olduğunu söyler. Kahvehanelere ilişkin olarak belirli köylerden insanların bu mekânlarda vakit geçirdiğini, oraya emanetini bıraktığını ve işlerinin takibini sürdürdüğünü belirtir. Özellikle kentleşmeye başlayan köylerde kahvehanelerin önemli roller üstlendiğine işaret eder. Bu bağlamda kahvehaneleri; Ereğli bölgesinde hızlı kentleşmenin gerginliğini azaltan, ilişkileri kolaylaştırarak hızlı ve verimli haberleşme aracı olarak rol alan bir tampon mekanizma olarak değerlendirir. Kentleşme süreci tamamlanıncaya, sanayi toplumuna özgü kurumlar işleyinceye kadar tampon mekanizma olarak kahvehanelerin rolünün devam edeceğini, akabinde modern topluma uymayan bu geçiş sürecine ait mekânların etkinliğini kaybedeceğini öngörür (Kıray, 1964: 41-42).

Ereğli çalışmasında kahvehanelerin yanı sıra köylü ve tüccar arasında gelişen ticaret ilişkisi de tampon mekanizma olarak değerlendirilmektedir (Kıray, 1964: 69-71). Araştırmanın yapıldığı dönemde Ereğli’de köylüler ihtiyaçlarını kasaba tüccarının aracılığıyla halletmesinden kaynaklı olarak belirli tüccarın belirli köylerde etkin olduğu gözlemlenmiştir. Köylü ve tüccar arasındaki borçlanma ilişkisi modern ve tam sanayileşmiş toplumsal nitelikleri taşımamaktadır. Eski feodal düzendeki toprak ağası ve köylü arasındaki ilişkiyi andıran, yüz yüze ve kişisel bir temas ile alışverişin sürdürüldüğü görülmektedir. Buna karşın tüccarların düşünme ve davranış tarzının toprak ağasıyla denk görülemeyeceğini ifade eder. Tüccarlar kentlerdeki gibi kâr amacını ön planda tutan iş insanları olarak çalışmaktadır. Kıray’a göre feodal yapıya özgü “kalıntıları” fonksiyonel olarak devam ettiren modern tüccarlar, tampon mekanizma olarak dengeyi sağlamaktadır. Kentleşme sürecinin tamamlanmasıyla tüccarların gördüğü toprak ağası işlevinin kaybolacağı ve ticaretin anonim temeller üzerine kurulan örgütler aracılığıyla yürütüleceğini öngörür.

Ereğli çalışmasında aile kurumuna bakıldığında kentleşme ve dışa açılma ile en çok değişen ilişki ağının baba ve oğul arasında olduğu görülür. Baba ve oğul arasında üç önemli çatışma olduğu tespit edilmiştir. Bu çatışma alanları; erkek çocuğunun kiminle evleneceği ve nerede oturacağı, erkek çocuğunun yapacağı iş ve maddi bağımsızlık talebi, son olarak erkek çocuğunun çalışma tarzı ve boş zaman uğraşları olarak sıralanır (Kıray, 1964: 109-111). Baba ve erkek çocuk arasındaki sorunların çözüm sürecinde babanın evin otoritesi olarak konumunun şeklen korunmaya çalışıldığı görülür. Çözüm sürecinde babanın bir otorite olarak verdiği karara bağlı kalınmasa da baba “izin verdiği” için babaya zıt kararlar alınabiliyor olma durumu şeklen babanın otoritesinin korunmasını sağlar. Buradan hareketle; baba ve oğul arasındaki dayanışmanın yavaş bir şekilde çözüldüğü, bu çözülmeden kaynaklı problemlerin ise farklı mekanizmalarla giderilmeye çalışıldığı ifade edilir (Kıray, 1964: 112).

Ereğli çalışmasında tampon mekanizmalarla ilgili olarak, baba ile erkek çocuk arasındaki ilişki dışında ailenin güvenliğinin sağlanması konusuna dikkat çekilmektedir. Ev sahibi ve rantiyeci olmak, kız çocuğunun ailedeki konumunun değişmesi ve farklı görevler yüklenmesi güvenliğin yeniden sağlanmasında etkili unsurlar olarak ele alınır. Kıray’ın düşüncesinde modern ve tam sanayileşmiş toplumlarda ne rant sahibi olmak ne de kız çocuğu güven sağlayan kurumlar değildir. Fakat değişim sürecindeki Ereğli’de söz konusu unsurlar tampon mekanizma olarak denge sağlamaktadır. En nihayetinde, değişen kuşaklar arasındaki fikri ayrılıklar annenin aile ilişkisinde oynadığı tampon rol ile yumuşatılır ve babanın otoritesinin korunmasıyla çözülme engellenir. Kıray’a göre Ereğli’de en göze çarpan tampon mekanizma örneği aile ilişkilerinde görülen değişikliklerdir (Kıray, 1964: 121). Kıray, çalışmanın nihayetinde tampon mekanizmaların her ne kadar sancuları hafifletse de sürekli güvensizlik ortamı çıkmasının önüne geçilebilmesi adına tampon mekanizmaların yerine değişimin yönelimindeki toplumsal yapıya ait kurum ve ilişkilerin bir an önce yerleşmesi gerektiğini ifade eder (Kıray, 1964: 219). Fakat özellikle Ereğli araştırmasıyla ön gördüğü bu durumun, zaman içerisinde gerçeklikle denk düşmediği görülmüştür. Kıray’ın tam modernleşme ve sanayileşmenin gerçekleşmesiyle ara form olarak nitelendirdiği geçiş kurumlarının varlığını

sürdürdüğü tespit edilmiştir. “20 Yıl Sonra Ereğli” araştırmasında görev alan Ayhan Aktar’ın (2012: 96) aktarımına göre modernleşmeyle ortadan kalkması beklenen mekanizmaların Ereğli’de kökleşerek devam etmesi Mübeccel Kıray ve diğer araştırmacıları Türkiye’de sanayileşme ve modernleşme noktasında hayal kırıklığına uğratmıştır.

Özetle; Kıray’ın modernleşme sürecinin bir parçası olarak gördüğü tampon mekanizma kavramı, ilerlemenin sürekliliğini imler. Var olan toplumsal yapının daima ilerleme kaydederek gelişeceğini, bu süreçte dengesizlik yaratabilecek unsurların ise tampon mekanizmalarla hafifletilebileceğini yaptığı araştırmalarla ortaya koyar. Bu bağlamda hemşehri dernekleri değerlendirildiğinde değişim sürecinin tamamlanmasıyla hemşehrilik ilişkilerinin ortadan kalkacağı ve modern ilişki ağlarının kurulacağı ifade edilebilir. Hemşehrilik ilişkilerinin kurulma sürecinde, kırdan göç eden birey ve grupların gelme kararını alma ve yerleşme sürecinde yaşadıkları sorunların çözümüne dair yeterli resmî kurum ve kanalın olmayışı etkilidir. Tampon mekanizma olarak tarif edilmesinin ardında yatan sebep hemşehri derneklerinin bu entegrasyon görevidir. Buradan hareketle göç eden bireylerin kentlileşme düzeyi arttıkça hemşehri derneklerine ihtiyaç duymadan toplumsallaşabilme ve yaşanan sorunlara bireysel çözüm üretebilme becerileri edinebileceği düşünülmektedir. Fakat toplumsal olgularda değişim, tampon mekanizma kavramıyla imlendiği şekilde tek yönlü olarak gerçekleşmez. Dolayısıyla hemşehri dernek faaliyetlerinin zayıflayacağına ilişkin görüş tartışmaya açıktır. Günümüzde hemşehri dernekleri sayıca azalmadığı gibi faaliyet olarak da alanını genişlettiği görülür. Zayıflamak bir yana hemşehri dernekleri, önceki bölümde ifade edildiği üzere modern ve kente özgü bir kurum olma niteliği kazanmaya başladıkları söylenebilir. Bu bağlamda yapılan yeni araştırmalarda bir sivil toplum kuruluşu olarak faaliyetlerini genişletmeye başlayan hemşehri derneklerinin, üyelerin yaşadığı mahalleler için çalışma öncelik verdikleri dikkat çekmektedir³. Ayrıca bir sonraki bölümde ele alındığı üzere, bir baskı/çıkar grubu olma niteliği elde ederek siyasal

³ Bahar Kılınç’ın Rumelihisarı Mahallesinde yaptığı röportaj çalışması bu anlamda dikkat çekici bilgiler sunmaktadır. Bkz: <https://www.sivilsayfalar.org/2019/07/29/hemsehrilik-dayanismasi-mahalleli-dayanismasina-donuyor/>

alandaki yeni fonksiyonlar edindiğini vurgulamak gerekir. Buradan hareketle insanlık tarihine ilişkin bakış açısına istinaden kentleşme ve kentlileşmenin şartı olarak sanayileşmenin gerçekleşmesini gerekli gören Kıray, toplumların kentleşmeyle modern bir yapıya ulaşacağı görüşünden ayrılmaktadır. Fakat bahse konu yorumun neticesi, sanayileşme sürecinin tekiliğinden kaynaklı olarak oluşabilecek yeni toplumsallıkların (hemşehrilik, gecekondulu vb.) analizinin güçleşmesidir (Şentürk, 2022: 294). Netice itibarıyla, hemşehri derneklerini artık salt bir “tampon mekanizma” olarak nitelendirmek mümkün görünmemektedir. Bu durumda hemşehri derneklerinin nasıl tanımlanacağı sorusu gündeme gelmektedir.

1.2.1.4 Siyasal Alanda Hemşehri Dernekleri: Baskı/Çıkar Grubu Niteliği

Kent ortamına uyum sağlamak ve göç edilen yerde yaşanan sorunların çözümünde birlikte hareket edebilmek adına hemşehri derneklerinin kurulduğundan bahsedilmiştir. Üyelerin göç edilen yerde ikamet süresi uzadıkça ve bölgesel aidiyetleri güçlendikçe hemşehri derneklerinin sahip olduğu tampon rollerden sıyrılmaya başladığı ve bireysel sorunların çözümünün yanı sıra ortak çıkarlar için üyelerin bir arada kalmaya devam ettiği görülmektedir (Özdemir, 2014). Buradan hareketle hemşehri derneklerinin bir baskı/çıkar grubu olarak niteliği bu alt başlıkta ele alınacaktır.

Literatürde çıkar grubu (interest group) ve baskı grubu (pressure group) çoğu kez birbiri yerine kullanılan ve karıştırılan iki kavramdır. Çeşitli tanımlardan yola çıkarak çıkar grubu; çağdaş toplumsal yapılarda rastlanılan, ortak bir amaç için toplu olarak hareket eden ve siyasal alan ile iletişime girerek talepte bulunabilen toplumsal bir grup olarak tanımlanabilir (Abadan, 1959: 223; Özdemir, 2014: 7). Baskı grubu ise belirli çıkarlar doğrultusunda sadece talepte bulunmayı değil, aynı zamanda siyasete etkide bulunabilen bir olgu olarak tanımlanabilir (Kapani, 1997: 193; Özdemir, 2014: 7). Farklı yönleri olsa da her iki grubun temelinde, aynı noktada birleşen amaçlara sahip bireylerin söz konusu amaç doğrultusunda yan yana durmaları ve birlikte mücadele etmeleri yatmaktadır (Çaha, 1997: 420). Bu sebeple bu araştırma baskı ve çıkar grubu kavramları eş anlamlı olarak kullanılmaktadır.

Söz konusu grupların amacı, temsil edilen grubun temennilerine yanıt vermek ve haklarını savunmaktır. Bunu yaparken temsil edilen grubun üyelerinin, üyeliklerini devam ettirmeleri için memnun edilmesi gerekmektedir. Alemdar bu bağlamda “beleşçilik” kavramına dikkat çekerek grup içinde olmanın gerektirdiği vakit ve nakit destekten kaçınan ama grubun sağladığı toplumsal faydadan yararlanan kişilerden bahseder (Alemdar, 2014: 171).

Baskı gruplarının toplumsal mahiyetine ilişkin olarak Llowi (1998: 50-62), söz konusu grupların çabalarına kıyasla etkilerinin zayıflığına dikkat çeker. Baskı grupları liberalizmi olarak isimlendirdiği çoğulcu sistemi, sayıca çok olan baskı gruplarını hükûmetle sürekli ilişki kurarak iktidarın kontrolüne girmesinden dolayı eleştirir. Var olan sistem bu tür grupların her ne kadar grup üyelerinin çıkarına dönük hareket etmeye odaklı olsa da aslında hükûmetin sınırları dâhilinde çıkar sağlayabildikleri için neticede hükûmetin yararına çalıştığını ifade eder. Bu bağlamda Llowi baskı gruplarının sadece bir temsil duygusu yarattığını, demokratik bir anlayışı temsil etmediğini belirtir. Bu bağlamda Alemdar (2014: 175-177) ise baskı gruplarına yönelik eleştirileri 3 maddede toplar. İlk olarak derneklerin organize olma düzeylerinin eşit olmamasından kaynaklı olarak bazı dernekler iyi temsil edilse de bazılarının ya yetersiz temsil edildiği ya da hiç temsil edilmediğini belirtir. İkinci olarak iş insanları ve sanayicilerin oluşturduğu gruplara benzer şekilde sistem içinde güçlü konumda olanların oluşturduğu grupların daha fazla ses çıkartabildiğini vurgular. Son olarak da birçok baskı grubunun örgüt yapısının demokratik bir işleyişe sahip olmadığını ifade eder. Bu noktada yöneticilerin, üyelerin isteklerini ne derecede dikkate aldığı, yönetici ve yönetici grupların seçimlerinin nasıl yapıldığı gibi sorunlara dikkat çekilmesi gerektiği belirtilir.

Literatürde hemşehri derneklerinin baskı/çıkar grubu olarak ele alındığı çeşitli çalışmalar mevcuttur (Narlı ve Narı, 1999; İnat, 2006; Şenalp, 2013; Özdemir, 2014). Hemşehri derneklerinin baskı/çıkar grubu olarak özelliklerinden bir tanesi seçim dönemlerinde seçmen kitlesini ortak bir noktaya kanalize ederek siyasi partileri etkilemek ve seçim sonrasında hemşehri dernek üyelerinin çıkarlarını takip etmek olarak belirtilir (Kalaycıoğlu, 1984: 327). Buna karşılık hemşehri derneklerinin tamamını bir baskı/çıkar grubu olarak nitelendirmek mümkün görünmemektedir.

Hemşehrilik bir olgu olarak daha değişken ve amorf bir yapıya sahip olduğu ve bazı durumlarda etnik, dinsel ayrımları da kapsayabildiği belirtilir (Kurdoğlu, 1989: 26). Fakat örgütlenebilen bir ilişki biçimi olduğu için hemşehri derneklerinin siyasal katılım noktasında önemli bir ağ olduğu söylenebilir. Bu konuda hem patronaj ağlarını canlı tutması hem de dernekler aracılığıyla çeşitli çıkar talebinde bulunulması hemşehrilik ilişkilerinin siyasal katılım hususunda ilgi çekmesini sağlamaktadır.

Hemşehri derneklerinin bir baskı/çıkar grubu olmak adına üyelerini, özellikle yönetim kurulu üyelerini bürokrasi ve siyaset içerisinde oluşturmaya çalışmaktadır. Bir örnek olarak Ankara’da bulunan Malatyalılar dernekleri üzerine yaptığı tez çalışmasında Tekşen (1998: 63) bu derneklerdeki arşiv çalışmalarında Ankara’daki bürokratik sistemin, çeşitli siyasi partilerin ve sendikaların parçası olan seçkin Malatyalıların dernekte bir araya getirilmeye çalışıldığından bahseder. Bununla ilgili literatürde karşılaşılan bilgilere ek olarak sahada da böyle bir hassasiyetin varlığı fark edilmiştir.

1.2.1.5 Hemşehri Dernekleri ve Patronaj İlişkisi

Hemşehri derneklerine dair tartışılan netameli konulardan biri patronaj ilişkileridir. Kıray kırsal alanda ağalık konumunun kurduğu patronaj ağlarının, kentte yerini hemşehri ilişkilerine bıraktığını ifade eder (1995: 65). Patronaj ilişkileri kentsel yaşamda torpil, kayırmacılık, kollamacılık ve “adamı olmak” ifadeleriyle belirtilmektedir. Bireyler arasında kurulan ilişkiyi müteakip yapılacak iş ve işlemlerde bireylerin birbirine özel muamelede bulunması anlamını içermektedir. Her daim iş bulma, tayin edilme gibi eylemlerde kendisini göstermez; sahip olduğu geniş evrenle kollamacılıkla çeşitli alanlarda karşılaşılabılır (Kurtoğlu, 2012: 143).

Kollamacılık noktasında hemşehri derneklerine yüklenen misyon, dernek üyeleri resmî kurumlarla ilişkilerinde bir sorunla karşılaştığı takdirde çözümü noktasında derneğin “iş bitirici” olması gerektiğidir (Caymaz, 2005). Geniş bir evrene sahip olan patronaj ağları, siyasal anlamda kollayan ve kollanan arasında birbirlerinin çıkarlarını göz etmeyi gerektirir. Hemşehriler arasında siyasal alanda kurulan patronaj ağlarında iktidarı elinde tutan hemşehrinin, diğer hemşehrilerine kaynak dağıtım ve sorun çözümü noktasında kâr sağlayacak şekilde çalışmasıdır (Şahin, 2015: 62).

Ayata'ya göre gündelik yaşamda hemşehriliğin güçlü olması siyasetle ilişki biçimlerine de yansiyarak onu “klientalist” bir niteliğe büründürür (2003: 37). Buradan hareketle hemşehri dernek üyeleri, siyasal alandaki etkileşimden dolayı derneğin yönlendirmesi paralelinde hareket eder. Söz konusu işleyiş derneklerin siyasal bir güce sahip olmasının temel sebebi olarak görülebilir. Hemşehri derneklerinde görülen patronaj, daima üyelerin beklentilerine uygun sonuçlar doğurmasa da üyelerin derneklerini bir tampon mekanizma yerine baskı/çıkar grubu olarak görmeye eğilimli olduğu söylenebilir. Bu doğrultuda hemşehri dernekleri siyasetle, parti eksenli olmayan tamamen çıkara dayalı bir ilişki kurmaktadır (Özdemir, 2014: 36). Araştırmalar derneklerin kapılarının her partiye açık olduğunu vurgulamaktadır. Bundan dolayı bilhassa seçim dönemleri, siyasi partiler derneklerde ağırlanmakta ve destek görmektedir. Kurtoğlu'na göre (2012: 154) bu işleyiş “kollamacılığa” yaklaştırdığı gibi derneklere çıkar amaçlı baskı kurabilme gücü de vermektedir. Hemşehrilik ilişkilerinin siyasallaşmasının akabinde baskı/çıkar grubu olarak işlev görme durumunu ele alan araştırmalarda da dayanışma ilişkisinin patronaj ağlarını ortaya çıkardığı vurgulanmaktadır (İnat, 2006). Nihai olarak Toplumsal Değişim Enstitüsünde (TDE) yapılan derlemede (2021: 57) vurgulandığı üzere literatürde toplumun siyasallaşmasına paralel olarak hemşehri derneklerinin önce siyasi kimlik edindiği ve bunu takip eden süreçte patronaj ağlarının taşıyıcısı olmaya başladığı görülmektedir.

1.2.2 Siyasal Alanda Hemşehri Dernekleri

Hemşehri derneklerine dair literatürde kentleşme ve kentlileşme süreçlerine ilişkin çalışmaların yanında siyasetle kurulan ilişkiye dair çalışmaların da önemli sayıda olduğu söylenebilir. Hemşehri dernekleri doğrudan siyasal yaşamda var olmak adına kurulmaz. Derneklerin tüzükleri incelendiğinde de herhangi bir siyasi partiyi destekleme misyonuna rastlanmaz. Fakat hemşehri derneklerinde başkan/üye olan kişiler; informel olarak nüfus yoğunluklarını siyasal alanda bir güç olarak kullanmaktadır ve bu güç ile ticari, siyasi, ekonomik, sosyokültürel vb. çeşitli imtiyazlar elde etmek istemektedir. Hemşehriler bir dernek bünyesinde birleştiklerinde talep ve şikâyetlerini iktidara veya çeşitli makamlara aktarabilecek, seslerini

duyurabilecek bir güce sahiptir. Siyasal sistem ile ilişki kurabilmeleri hemşehri derneklerini siyasal katılımın bir ajanı hâline getirmektedir.

Hemşehri derneklerinin siyasal alanla ilişkisine yönelik yapılan araştırmalarda, göç eden bireylerin katılımcı olarak üstlendikleri roller ve bu doğrultuda uyguladıkları yöntemlere işaret edilmektedir (Kurtoğlu, 2004; Özdemir, 2013). Hemşehri derneklerine ilişkin çalışmalarda kimlik, kentleşme, siyaset olarak çeşitlendirilebilecek farklı odak noktalar bağlamında nitel ve nicel yöntemin kullanıldığı saha araştırmalarının çoğunlukta olduğu söylenebilir (TDE, 2021). Hemşehri dernek üyelerinin bizzat siyasetle ilişki kurmadığını ifade eden çalışmalar görülsede (Tekşen, 1998: 121-128) araştırmaların çoğunluğunda hemşehri derneklerinin yerel siyaseti etkileme çabası olduğu ileri sürülmektedir (Şahin, 2020: 69; Şahin, 2015; Özdemir, 2013; Bal, 1997: 431; Sönmez, 2010). Bu araştırmalarda bilhassa hemşehri derneklerinin yerel siyasete olan etkilerine (Çelebi, 2018; Şahin, 2015; Akça, 2012; Kurtoğlu, 2004) ve patronaj ilişkilerine (Özdemir, 2014; Şenalp, 2013; Kurtoğlu, 2012) yoğunlaşıldığı görülmektedir.

Kente göç eden bireylerin hemşehrileri ile dayanışma içinde olması, çeşitli alanlarda birlikte faaliyet göstermeleriyle hem dâhil olmaya çalıştıkları kente hem de memleketlerine artı değer katabilme noktasına geldikleri söylenebilir. Gerek ikamet edilen bölgedeki ulaşım, barınma gibi sorunların çözümünde gerek de memleketlerinin gelişmesinde derneklerin aktifliğine bağlı olarak yerel ve merkezî yönetimler, kamu kurumları ve özel sektörle ilişki kurarak faaliyet yürütüldüğü görülmektedir (Kurtoğlu, 2012: 149-154). Buradan hareketle kentsel alanda bir aktöre dönüşmeye başlayan hemşehri dernekleri, elde ettikleri simgesel güçle kentte var oluşlarını dile getirmektedir. Bu dile getiriş kentte etkin kalabilmelerine ek olarak karar alma süreçlerinde söz sahibi olmalarını sağlamıştır (Özdemir, 2013: 950).

1.2.2.1 Hemşehri Dernekleri ve Siyasal Katılım

Hemşehri derneklerinin siyaset ile kurduğu ilişki, Kaiser'e göre (2007: 483) Türkiye'de siyasal katılım imkânını artıran ve temsil eksikliğini gideren bir yoldur. Fakat hemşehri derneklerinin direkt olarak böyle bir etkisinin bulunduğunu ifade etmek güçtür. Lipset (1986: 165); bir kuruluşun üyelerinin ya da herhangi bir

vatandaşın siyasal alanda çalışarak, iktidarı veya siyasal politikaları zorunlu olarak etkileyeceğini düşünmez. Bu noktada üyelerin kuruluşa düşük katılım gösterip seçimlerde bir taraf olarak politikayı etkileyebileceğini ifade etmesinin yanı sıra hem kuruluşa aktif olup hem de yüksek bir oy potansiyeli göstermesine rağmen politikaları hiç etkileyemeyebileceğine işaret eder. Lipset'ten hareketle farklı hemşehri derneklerinin farklı katılım potansiyeli gösterebileceği veya katılım noktasında etkisiz olabileceği göz önüne alınmalıdır.

Barber (1995: 177) katılımı etkin ve güçlü bir demokrasiyi niteleyen en önemli yönün eylemlilik olduğunu belirtir. Bu bağlamda hemşehri derneklerinde siyasal katılımın gücü değerlendirilirken öncelikle üyelerin seçimlere katılımı sorgulanabilir. Katılımın en alt düzeyinden başlayan bu sorgulama, bireylerin derneklere ve derneklerin siyasal alandaki konumuna ilişkin işlevlerine yönelik görüşleri değerlendirilebilir. Eylemlilik söz konusu olduğunda, karşılaşılan her eylemin siyasal alanda icra edildiği söylenemez. Bu noktada topluma ilişkin amaçlar, kamusal eylemler bu sınıfa dâhildir (Çukurçayır, 2000: 24). Bu bağlamda hemşehri derneklerinin özellikle yerel seçimlerdeki etkisine değinilebilir. Yerel siyasete etki noktasında Sağır ve Akıllı (2014: 13) seçkinlerin çeşitli etnik grupları kullanarak siyasi, ekonomik ve sosyal noktada avantaj sağlamaya çalıştıklarını ifade eder. Kurtbeyoğlu (2005: 146) araştırmasında hemşehri derneklerinin tüzüklerine bağlı olarak yaptığı sosyokültürel faaliyetlerin öneminin yadsınamayacağını belirtir. Fakat ona göre hemşehri derneklerinin asıl ilgisi siyasal hayata yöneliktir. Araştırmanın yapıldığı Kırıkkale'de hemşehri derneklerinin siyasal hayatta güç kazanmak ve bu gücü sürdürebilmek adına temsil ettikleri kitleyi yönlendirmek istediği tespit edilmiştir. Bu doğrultuda söz konusu örnekte hemşehri derneklerinin; bir sivil toplum kuruluşu olarak değil, sahip olunan kimliğin ön plana alınarak ve diğer hemşehri derneklerden farklılaşarak “bölgecilik” yapan bir yapı sergilediği görülmektedir. Ona göre bu durum Kırıkkalelilik bilincinin oluşmasına ket vurmaktadır.

Siyasal alanda güç elde edilmesiyle hemşehri dernek üyelerinin karar alma süreçlerinde etkili olduğu ve özellikle seçim dönemlerinde siyasetçiler tarafından ziyaret edilerek hemşehrilerin beklentilerinin karşılanmaya çalışıldığı ifade

edilmektedir (Yılmaz, 2008: 115). Şahin'in araştırmasına göre 2019'daki yerel seçimlerde İkitelli'de Reşadiyeli hemşehri dernekleri farklı bir partinin iktidara gelmesini sağlamıştır. Hemşehri derneklerinin seçimlerdeki bu etkisi siyasal katılımı etkili olduğunu göstermektedir (Kurdoğlu, 1989: 85; Şahin, 2015: 136; Akça, 2012: 80).

Siyasal katılım noktasında hemşehri derneklerine “etkilenen” unsur gözüyle bakıldığı ve seçkinlerce kullanılacak bir “oy bankası” olarak nitelendirildiği göze çarpmaktadır (Özdemir, 2014; Şahin, 2015; Ökaz, 2019). Dernekler kolay ulaşılabilir oya sahip olmasıyla parti faaliyetlerine çekilmeye çalışılmakta ve kitle desteği almak için önemsenmektedir. Yalova örneğinde yapılan güncel bir çalışmaya göre hemşehri dernekleri patronaj ağlarıyla ön planda değildir; aksine kentleşme, kentlileşme ve kent kimliği kazanma sürecinde grup içi ilişkilerle dayanışmayı sağladığı için önemsenmektedir (Ökaz, 2019: 45-46). Fakat aynı çalışmada seçim dönemlerinde siyasetçi veya siyasetçi adaylarının hemşehri derneklerini “oy bankası” görerek önemsediklerinden ve derneklerin de oy potansiyelleriyle talepte bulunma hakkı olduğunu düşündüğünden bahsedilmektedir. Bu menfaat ilişkisinin hem bir siyasal güç olarak görünmesinden hem de dernek üyelerinin siyasete girme basamağı olarak da görebileceğinden bahsedilmektedir (Ökaz, 2019: 90).

Hemşehri dernekleri ve seçkinler arasındaki diyaloga sadece etkiyen-etkilenen olarak bakmamak gerekir. Hemşehri derneklerine ilişkin hazırlanan raporda siyasetle kurulan ilişki hususunda siyasal alandaki aktörler ve dernek üyeleri arasında karşılıklı ama karmaşık bir etkileşim olduğu belirtilmektedir (TDE, 2021: 36). Bu bağlamda hemşehri derneklerinin kurulduğu bölgelerin farklılaşması, aktiflikleri ve siyasetçilerle kurdukları ilişkiye bağlı olarak diyalogun boyutlarının değişkenlik gösterebileceği söylenebilir.

1.2.2.2 Hemşehri Dernekleri ve Demokrasi İlişkisi

Siyaset sosyolojisinin başlıca amaçlarından biri demokrasiyi yaşatan toplumsal koşulları çözümlenektir (Lipset, 1986: 1). Bu bağlamda hemşehri derneklerini ele alan bu çalışmada demokrasi ve sivil toplum arasındaki ilişki önem kazanır. Bu ilişkiyi Tocqueville'e kadar uzanan bir literatür ekseninde tartışmak mümkündür.

Çalışmalarda sivil toplum ve derneklerin varlığı demokratik hayatın vazgeçilmez unsurları olarak görülmektedir. Literatürdeki Betül Demirkaya'nın çalışması haricinde hemşehri dernekleri ile demokrasi arasında bir bağlantı kurularak analiz yapılmadığı dikkat çekmektedir. Bu sebeple farklı çalışmalardan direkt olarak faydalanılamamaktadır. Fakat özellikle yapılan saha çalışmalarında hemşehri derneklerinin demokrasiye katkıları veya ket vurduğu noktalarla ilgili tespitler olduğu söylenebilir.

Hemşehri derneklerinin demokrasiye olan katkısına dair Demirkaya (2006: 72) dört noktaya işaret eder: taleplerin dile getirilmesi, üyelerinin ekonomik güçlenmesi, farklılıkların temsili ve üyeleri arasında demokratik değerleri yetiştirme fırsatları. Hemşehri dernekleri ilk kurulmaya başladığı süreçten bu yana üyelerinin iş bulma ve barınma konusunda aracı bir kurum olarak faaliyet göstermektedir. Bu sayede hemşehrilerinin ekonomik yönden güçlenmesini sağlamaktadır. Zaman içerisinde etkinlik alanının genişlemesiyle hemşehri dernekleri üyelerinin ihtiyaçlarını kendi içinde halleden bir dayanışma kurumu olmanın ötesine geçerek siyasal kurumlardan talepte bulunmaya başlamıştır. Demirkaya'nın "taleplerin dile getirilmesi" olarak ifade ettiği bu durum, hemşehri derneklerinin demokrasiye katkı sağladığı önemli bir alandır. Yapılan saha çalışmasında bireylerin vatandaş olarak sahip olduğu hak ve görevleri icra etme noktasında hemşehri derneklerinin etkili olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda hemşehri dernekleri, bireylerin tek başlarına seslerini duyuramayacakları konularla ilgili olarak siyasal alanda yankı uyandırmalarını sağlamaktadır. Bu bağlamda yapılan araştırmalarda hemşehri derneklerinin siyasal alanda baskı/çıkar grubu olarak rol aldığından bahsedilmiştir. Konuyla ilgili Beykoz örneğinde görülen farklılıklar ise araştırmanın üçüncü bölümünde ele alınacaktır.

Demokrasi vatandaşların karar alma süreçlerinde birbirlerine denk olduğu ve ortak faaliyet alanlarına sahip olduğu bir sistem olarak kabul edilir. Demokratik bir yönetimin, katılım noktasında herkese açık ve kimsenin dışlanmadığı bir ortam sağlaması beklenir. Bu bağlamda hemşehri dernekleri incelendiğinde demokratik bir işleyişe sahip olmaları için hemşehri derneklerinin hem üyelerinin çeşitliliğiyle temsil gücünün yüksek olması hem de üyelerin talep ve şikâyetlerini dile getirebileceği, siyasal alan ile ilişki kurabileceği kanalların inşa edilmesi gerekmektedir. Hemşehri

derneklerindeki üyelerin profiline bakıldığında farklılıkları temsil etme noktasında zayıf kaldığı söylenebilir. Hemşehri derneklerinde hem genç üye ve kadınlar sayıca azdır hem de söz konusu grupların faaliyetlerdeki etkinlikleri zayıftır (Tekşen, 1998: 133). Bu bağlamda bilhassa siyasal alanda etkili olmak isteyen hemşehri derneklerinin kadın ve gençlerin üye olmasını sağlayabilecek faaliyetler üzerine çalıştığı belirtilmelidir.

Hemşehri derneklerinde demokratik bir işleyişin sürdürülebilmesi için katılımın herkese açık olması ve kimsenin dışlanmamasına ilişkin olarak farklı siyasal görüşe sahip kişilerin bir arada çalışabilme durumuna değinilmesi gerekir. Hemşehri derneklerine dair yapılan araştırmalarda birleştirici noktanın “kimlik” olduğu ve diğer faktörler ikinci planda kalmaktadır. Bu anlamda hemşehri dernekleri bir sivil toplum kuruluşu olarak belirli bir amaç doğrultusunda farklı siyasal eğilimlere sahip kişilerin ortak çalışabildiği bir mekânın yaratılmasını sağlamaktadır. Fakat bu birlikteliğin meydana getirdiği bir ayrılık söz konusudur. Hemşehri dernekleri her ne kadar belirli bir memleketten gelen kişiler için birleştirici bir unsur olarak var olsa da farklı memleketten olan kişileri birbirinden ayırmaktadır.

Demirkaya'nın çalışmasında (2006: 72-73) hemşehri derneklerinin demokrasiye ket vuran özelliklerine de değinilir. Bu noktada üye olmayanların dışlanmasıyla eşitsizliklerin yeniden üretilmesi, dernek içindeki eşitsiz güç ilişkilerinin sürdürülmesi, üyelerinin bireysel özgürlüklerinin sınırlandırılması, demokratik olmayan değerlerin teşviki ve rant arama faaliyetleri olasılığı gibi potansiyel sorunlar gündeme getirilmektedir. Bu bağlamda yapılan saha araştırmalarında hemşehri derneklerine üye olmayanlarla ilgili hemşehrilerin tavrına ilişkin bir veriyle karşılaşılmadığı belirtilmelidir. Fakat Beykoz örneğinde yapılan saha çalışmasında bu konunun önemsendiği dikkat çekmektedir. Beykoz'daki hemşehri dernekleri arasında saha çalışması kapsamında görüşülen başkan/üyelere göre kişiler üye olmasa da derneğin faaliyetlerinde yer alabilir, ihtiyaç sahibi ise yardımlardan faydalanabilir. Hatta faaliyetlere kendi hemşehrisi olmayanların da katılabilmesi, üye olmayanların eşitsizlik yaratacağı söylemine zıt bir örnek oluşturmaktadır. Bir diğer demokrasiye ket vuran özellik olan dernek içindeki eşitsiz güç ilişkileri konusunda Beykoz örneğinde yapılan saha çalışmasında dernek içinde

üyeler arasında sosyoekonomik durum, eğitim seviyesi, dernekteki pozisyon gibi farklılıkların çalışmaları etkilememesine dikkat edildiği tespit edilmiştir. Birbirinden farklı özelliklere sahip kişilerin yönetimde bulunmasına önem verildiği ve çalışmalarda kapılarının herkese açık olduğu söylenebilir. Ayrıca üyelerin bireysel özgürlüklerinin sınırlandırılmasına, demokratik olmayan değerlerin teşvikine ve rant arama faaliyetlerine rastlanmadığı da söylenmelidir. Fakat saha çalışmasında ve yapılan gözlemlerde rastlanmaması hemşehri derneklerinin demokrasiye ket vurmadağı anlamına gelmemektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

KENTİN DIŞINDA KENTSEL BİR BÖLGE: BEYKOZ

Beykoz, kentleşme sancılarının getirdiği değişken sınıfsal yapıların ve sosyoekonomik çatışmaların incelenebileceği bir ilçedir. Söz konusu bu özelliği ile Beykoz'un, Türkiye'de yaşanan büyük ölçekli toplumsal değişimlerin mikro ölçekte inceleme imkânı sağladığı belirtilir (Aydın ve Çelik, 2005: 121; Bulut, 2020: 423). Bu bağlamda; Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde başlayan sanayileşme süreci ve Cumhuriyet Dönemi ile birlikte sanayide yaşanan gelişmeler, 1950 sonrasında yoğunlaşan kırdan kente iç göç, hemşehri derneklerinin gelişimi, sanayi alanındaki özelleştirmeler sonrasında yürütülen sanayisizleşme politikaları olarak örneklendirilebilecek çeşitli değişimler Beykoz özelinde ele alınabilir. Buradan hareketle, bu bölümde saha araştırmasının yapıldığı Beykoz ilçesine dair bir tasvir sunulacaktır. Beykoz'un tarihî arka planı; coğrafi, demografik ve siyasal yapısı ile güncel resmi alınacaktır. Akabinde, tezin konusuyla bağlantılı olarak hemşehri derneklerine ilişkin veriler sunulacaktır. Son olarak katılımcıların algı ve deneyimlerinden hareketle yaşanan Beykoz'a ilişkin görüşler ele alınacaktır.

2.1 Beykoz'un Tarihî ve Coğrafi Özellikleri

Beykoz, Marmara Bölgesinin Çatalca-Kocaeli bölümünde ve Kocaeli Yarımadasının batısında yer almaktadır. Batı ve kuzeyi İstanbul Boğazı ve Karadeniz ile çevrelenmiş Beykoz'un; doğuda Şile, güneyde ise Çekmeköy, Üsküdar ve Ümraniye ilçeleri ile sınırı vardır. Yüzölçümü itibarıyla İstanbul'un en büyük ilçelerinden biri olan Beykoz, aynı zamanda Boğaz'ın en uzun kıyı şeridine sahip ilçesidir. Hem Boğaz ile çevrelenmesi hem de bölgedeki su kaynaklarının bolluğu, zengin tarihsel birikimi için gerekli zemini hazırlamıştır. Medeniyetlerin gelişmesinde rolü bâki kaynaklardan biri olan su, Beykoz'un bu tarihsel birikimini edinmesinde önemli rol oynar. Beykoz'da suyun varlığı askerî seferler için çizilen güzergâhta bir durak; bölgenin ihtiyacı olan taze meyve-sebze üreticisi; tabii olarak sahip olduğu çayır, kuru ve mesire alanlarıyla eğlence merkezi; içme suyu ihtiyacını karşılayan ve sanayi faaliyetlerinin yapıldığı bir ilçe olmasında etkili olmuştur.

Görsel-1: Beykoz ilçe sınırları

Konum itibarıyla Beykoz'un bir yüzü deniz, diğer yüzü ise ormanlarla çevrilidir. Bu coğrafi konumu dolayısıyla Beykoz'da yaşayan halkın ya balıkçı ya da oduncu olduğunu imleyen bir deyiş vardır. Yapılan saha görüşmelerinde katılımcılar bu özelliğin yakın geçmişe kadar gerçekliğini koruduğunu ifade etmektedir. Bunun yanı sıra Beykoz, sahip olduğu yeşil alanlar ile ünlenmiş bir bölgedir. Osmanlı Devleti döneminde saray ahalisince inşa edilen saray ve kasırlar dinlenme alanı olarak kullanılmıştır. Ayrıca mesire alanları halk tarafından bir sosyalleşme mekânı olarak değerlendirilmiştir. Beykoz'un bu yönü günümüzde de piknik alanlarındaki faaliyetler, Beykoz Çayırı'nda düzenlenen şenlik ve festivallerle devam etmektedir.

Beykoz'un coğrafi özellikleri, ilçenin isminin kökeninde de etkisini gösterir. İsmi kökenine dair çeşitli bilgiler aktarılmasına karşılık süregelen iki açıklamaya rastlanılmaktadır⁴. Bunlardan ilki bey ve ceviz anlamına gelen "koz" kelimelerinin birleşimiyle oluşturulan "Bey Cevizi" ifadesidir. İkincisi ise bey ve Farsçada köy anlamına gelen "kos" kelimelerinden üretilen "Bey Köyü" nitelendirmesidir. Tanyeli'ye göre (2020: 47-48) bu iki anlam da sözde-Türkçeleştirme çabasının birer ürünüdür. Tanyeli, Beykoz isminin kökeni olarak Yunanca "tepe, büyük kaya" anlamına gelen "Πάγος" (Pagos)'dan dönüştüğünü ifade eder. Hünkâr Kasrı'nın

⁴ Beykoz ile ilgili yapılan çalışmalarda bu açıklamalara rastlanabilir. Örnek olarak: Bişkin, 2013; Öncel, 2015; Bilecen, 2019.

konumlandığı noktada belirgin olan topoğrafik görünüş ve bölgede hâlâ Yoros, Yuşa gibi Yunanca kökeni açık bölge isimlerinin varlığı bu ihtimali güçlendirmektedir.

Bir tepede konumlanması, etrafının deniz ve ormanla çevrili olması gibi coğrafi özellikleri ile Beykoz, sınırlarında çeşitli sanayi kollarının gelişmesine imkân sağlar. İlçe bu özelliğiyle özellikle 1950 sonrasında yoğun göç alarak hızlı bir kentleşme sürecine girer. Bu sebeple hemşehrilik ilişkilerini ele alan bu araştırma için göçün temelinde yatan sanayileşme tarihine değinmek gerekir. Beykoz’da kentleşme süreci, sanayi faaliyetleri ekseninde etkinliğini gösterir. Denize kıyısı olması, akarsuların varlığı, bölgedeki işlenebilir topraklar, ulaşım olanaklarının kolaylaştırıcılığı, hizmet bölgesine yakınlığı olarak çeşitlendirilebilecek unsurlar Beykoz’u sanayileşme sürecinde ön plana çıkarmıştır (Köksal ve Ahunbay, 2006: 131; Tanyeli, 2020: 51). İlk fabrikalar 19. yüzyılın başında açılmıştır. 1805 yılında Çuha ve Kâğıt Fabrikası, Akbaba köyündeki değirmenin devlet tarafından satın alınmasıyla faaliyete geçmiştir. Akabinde, 1812 yılında Debbağhane-i Klevehane-i Amire üretime başlamıştır. Bunlara ek olarak İncirköy bölgesine cam, çini, şişe, tuğla, ispermeçet mumu, halat olarak örneklendirilebilecek malların imal edildiği fabrikalar açılmıştır (Küçükerman, 1988: 14-15). Bu fabrikalar sermaye, hammadde, işgücü gibi eksikliklerin getirdiği ekonomik gerekçelerle süreç içerisinde el değiştirmiş veya üretim faaliyetleri durdurulmuştur. Savaş sonrası yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti’nde, kalkınma politikaları gereğince sanayi faaliyetlere önem verildiği için üretimi durdurulan veya yavaşlayan fabrikaların yeniden faaliyete geçmesi için çalışılmıştır. Beykoz’un kentleşme sürecinde etkisi tartışmasız olan üç fabrika bu süreçte dönüştürülmüş veya kurulmuştur. Küçükerman (2020: 39) bu fabrikaları “sanayi devriminin Boğaziçi’ndeki temsilcileri” olarak nitelendirir. 1924 yılında kurulan Paşabahçe İspirto ve İçki Fabrikası, hususi firmalar tarafından işletilmesinin ardından 1934 yılında Paşabahçe Tekel Fabrikası olarak üretime devam etmiştir. 1925 yılında Sanayii ve Naadin Bankasına devredilerek sivil kundura yapan bir imalathane olarak çalışan tabakhane, 1935 yılında Sümerbank teşekkülüne geçerek Beykoz Deri ve Kundura Fabrikasına dönüştürülmüştür. Paşabahçe Şişe ve Cam Fabrikası ise 1934 yılında üretime başlamıştır (Kirişcioğlu, 1961: 17-19; Küçükerman, 1988).

Sanayileşme faaliyetleri Beykoz'da çok yönlü gelişmeleri beraberinde getirmiştir. Bu anlamda hizmet sektöründeki hızlı gelişim “olumlu” bir değişim olarak nitelendirilebilir. Bölgede sağlık ve eğitim kurumlarında görülen niceliksel artışın yanı sıra sinema, lokal olarak örneklendirilebilecek sosyal faaliyetlerin gerçekleşebilmesi için imkân oluştuğu görülmektedir (Bilecen, 2019: 29). Saha çalışmasında konuya ilişkin olarak katılımcılar, Beykoz'un yoğun göç almasının altında yatan sebebin hizmet sektöründeki bu değişim olmasına dikkat çekmektedir. Olumlu addedilen bu özelliklerin yanı sıra hızlı göç alması sebebiyle gecekondulaşma sürecinin bir neticesi olarak değerlendirilebilir. Göç ve sanayileşme ile Beykoz'da yaşanan değişimlere dair katılımcıların değerlendirmelerine “Katılımcıların Beykoz Algıları ve Beykoz Deneyimleri” başlığında tekrar değinilecektir.

Beykoz ilçesi sanayi faaliyetleri sebebiyle bir işçi semti olarak ön planda olmuştur. Bu yönü sanayisizleşme süreciyle değişmeye başlamıştır. Sanayisizleşme kavramı üç farklı temayla birlikte ele alınır (Ayık ve Avcı, 2018: 1277): sanayi alanlarının yerleşim bölgelerinin çevresinden farklı bir bölgeye taşınması (decentralization), sanayi faaliyeti için daha uygun kaynak ve ulaşım imkânına sahip bir bölgeye taşınması (relocation) ve tesislerin kalıcı olarak kapatılması veya başka bir ülkeye taşınması (deindustrialization). Beykoz'da hem Tuzla'ya taşınan Türkiye Şişe ve Cam Fabrikası gibi farklı bir bölgeye taşınma (decentralization) hem de Deri ve Kundura ile Tekel Fabrikaları örneğinde olduğu gibi kalıcı olarak kapatılma (deindustrialization) örneklerine rastlanmaktadır. Buradan hareketle yaşanan süreçle birlikte Beykoz ilçesinde sanayi faaliyetlerine son verilmiştir. Söz konusu sürecin başlangıcı 1983 yılında yayımlanan 2960 sayılı Boğaziçi Kanunu'na⁵ dayanmaktadır. Bu kanuna göre Boğaziçi alanında sanayi tesisi kurulamayacağı ve var olan yapıların 1985'e kadar farklı bir ilçeye naklinin gerektiği belirtilmektedir. Uygulama noktasında görülen gecikmelerle Beykoz Deri ve Kundura Fabrikasının 1999, Paşabahçe Şişe ve

⁵ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2960.pdf>

Cam Fabrikasının 2002, Tekel Fabrikasının ise 2008 yılında üretim faaliyetleri sonlandırılmıştır.

Söz konusu süreç yalnızca sanayi faaliyetlerinin sona erdirilmesini ifade etmez, aynı zamanda hem yeni bir sermaye modeline geçişi hem de toplumsal ve mekânsal değişimleri kapsar (Sönmez Ögütte, 2019: 131). Bu süreçle birlikte bölgede istihdam olanakları azalır ve bu durumun olumsuzluk sonuçlarını giderebilmek için sanayi alanlarının dönüştürülmesi gerekir (Lumun, 2014: 236). Bu anlamda müzeye, çeşitli tüketim alanlarına dönüştürülen sanayi bölgelerinden bahsedilebilir⁶. Türkiye’de sanayi faaliyetlerine son verilme örneklerine bakıldığında ise yeni açılan alanların mekânsal olarak “verimli” hâle dönüştürülemediği dikkat çekmektedir (Sönmez Ögütte, 2019). Beykoz özelinde bu duruma bakıldığında hem Tekel hem de Paşabahçe Şişe ve Cam Fabrikası’nın uzun yıllar boş kaldığı ve herhangi bir hizmet veren yapıya dönüştürülmediği görülmektedir. Tekel Fabrikası 2012 yılında tamamen yıkılmıştır ve bugün etrafı bariyerlerle kapatılarak boş bir arsa olarak durmaktadır. Şişe ve Cam Fabrikası’nın ise 2021 yılında yıkımı başlamıştır. Bugün bir yıkıntı olarak akıbetinin nasıl olacağını beklemektedir.

Görsel-2: Paşabahçe Şişe ve Cam Fabrikası, 2021⁷

⁶ İstanbul’da Kadir Has Üniversitesine dönüştürülen Cibali Tütün Fabrikası ve Yapı Kredi Bomontiada olarak hizmet veren Bomonti Bira Fabrikası dönüştürülen sanayi bölgelerine örnek verilebilir.

⁷ Görsel 2021 yılında fabrika alanının yıkımına başlandığını ifade eden bir haberdan alınmıştır. Bkz: <https://beykozguncel.com/beykoz-un-sembolik-degerinin-yikimina-baslandi--9180.html>

Görsel-3: Paşabahçe Tekel Fabrikası, 2020

Tekel ve Şişecam Fabrikalarına kıyasla Beykoz Deri ve Kundura Fabrikası'nın “verimli” alana dönüşme adayı olduğu söylenebilir. Günümüzde hem dizi/filmler için bir çekim platosu hem de konser ve film gösterimi gibi çeşitli kültür sanat etkinlikleri için yeni bir merkez olarak hizmet vermektedir. Bünyesinde hem set çalışanlarına hem de Beykoz Kundura'da düzenlenen etkinliklere gelen misafirlerin kullanımına açık kıraathane, kafe ve restoran olmak üzere üç farklı yeme/içme tesisi de bulunmaktadır.

2.2 Demografik Verilerle Beykoz

Sanayi faaliyetlerinin var olduğu dönemde Beykoz, farklı bölgelerden yoğun göç almıştır. Bu durum Beykoz'un bilhassa 1950 sonrasında demografik, sosyokültürel ve ekonomik yapısında hızlı değişimlerin yaşanmasında etkili olmuştur. Beykoz'da nüfus artış oranı 1945-1950 yılları arasında %24,68 iken iç göç sürecinde ilk sıçramanın yaşandığı 1950-1955 yılları arasında bu oran %54,84'e yükselmiştir (Bilecen, 2019: 34-35). Nüfus artışı Beykoz'un kentsel özellikleri edinmesinde hızlandırıcı bir role sahiptir. Tablo-1'de görüleceği üzere şehir nüfusunun ani artışında Beykoz'daki sanayi faaliyetlerinden dolayı aldığı iç göçün etkin olduğu belirtilmektedir (Kocadağlı, 2020: 448; Günay, 2021: 1062).

Tablo-1 ile ilgili önemli bir husus, 2012 yılından sonra kır-köy nüfusunun olmamasıdır. 2012 yılında Büyükşehir yasasında yapılan düzenleme ile köyler, mahallelere dönüştürüldüğü için Beykoz'daki kırsal/kentsel nüfus ayrımı kaldırılmıştır. Fakat Kocadağlı'ya göre (2020: 449) bu değişiklik Beykoz'da kırsal

kesimde yaşayıp kırsal düzenini muhafaza eden nüfusu göz ardı ettiği için gerçeklikle uyuşmamaktadır ve yalnızca resmî istatistiklerde görülen şehirli bir nüfus yaratılmaktadır. Bu konu ile ilgili olarak saha çalışmasında katılımcıların, Beykoz’u kır-kent ikiliğini aynı anda barındıran bir ilçe olarak ifade ettiği görülmüştür. Bu konu “Beykoz’un Kırsallığı: Kentlileşirken Kentleşmeme” başlığında irdelenecektir.

Yıllar	Şehir Nüfusu	Kır-Köy Nüfusu	Yıllar	Şehir Nüfusu	Kır-Köy Nüfusu
1935	15.103	6.205	2008	219.960	23.494
1940	31.236	10.256	2009	220.008	24.129
1945	25.611	7.494	2010	221.542	24.594
1950	29.658	11.973	2011	222.075	25.209
1955	36.859	12.638	2012	220.364	25.988
1960	45.679	16.069	2013	248.056	0
1965	51.689	15.179	2014	248.071	0
1970	61.206	15.179	2015	249.727	0
1975	76.804	15.963	2016	250.410	0
1980	94.101	20.711	2017	251.087	0
1985	118.697	17.366	2018	246.700	0
1990	142.075	21.711	2019	248.260	0
1995	170.560	21.990	2020	246.110	0
2000	188.044	22.788	2021	248.595	0
2007	220.111		21.722		

Tablo-1: Beykoz'da Genel Nüfus Sayımı (1935-2021), TÜİK

Beykoz’un demografik yapısı ile ilgili olarak araştırma kapsamı için önemli verilerden biri, Beykoz’un sakinlerinin nüfusa kayıtlı oldukları illerdir. Buradan hareketle göç eden nüfusa dair bilgi edinilebilir. 2021 TÜİK verilerine göre Beykoz’da yaşayan 248.595 kişinin nüfusa kayıtlı oldukları illere bakıldığında %31’inin (75.967) nüfusunun İstanbul iline kayıtlı olduğu görülür. İstanbul dışında kayıtlı olunan illere bakıldığında nüfusun %10’u Giresun (23.321), %7’si Kastamonu (17.960), %7’si Ordu (17.623), %5’i Rize (11.791) ve %4’ü Trabzon (9.163) iline kayıtlıdır. Oranlara

bakıldığında Beykoz’un demografik yapısının özellikle Doğu Karadeniz bölgesinden gelen kişilerce şekillendiği görülmektedir. Şimşek’in (2020: 475-476) Beykoz üzerine yaptığı araştırma, bu tez için yapılan saha görüşmeleri ve veriler karşılaştırıldığında, nüfus yoğunluğuna sahip illere ait derneklerin diğerlerine nazaran nitelik ve nicelik olarak daha etkili olduğu fark edilmektedir. İlk kurulan dernekler olmalarının yanı sıra il derneklerine bağlı köy ve ilçe derneklerinin nicelik olarak fazla olduğu görülmüştür.

Demografik dağılım mekânsal olarak da kendisini göstermektedir. Şimşek’e göre (2020: 474) Beykoz’da mekânsal olarak belirli bir ilden gelen kişiler, belirli sokak ve mahallelerde kümelenmektedir. Bu durum saha araştırmasında katılımcıların beyanına göre hemşehri dernek binaları için seçilen yerlerin kararlaştırılmasında da gözlemlenebilmektedir. Akraba ve hemşehrilerin birbirine mekânsal olarak yakın ikamet etme durumundan dolayı bölgede “yabancı” ve “tanınmayan” insanın olmadığı veya az olduğu ifade edilmektedir. Bundan dolayı katılımcılar yaşanan muhiti “güvenilir” addetmektedir.

2.3 Beykoz’da Yerel Seçimler

Birinci bölümde bahsedildiği üzere hemşehri derneklerinin siyasal alandaki etkisi özellikle yerel seçimlerde görülmektedir. Bu bağlamda araştırmanın bu bölümünde Beykoz’daki yerel seçimlere dair bilgi verilecektir⁸. Öncelikle yerel yönetimlere dair mevzuatın 1961 Anayasası ile değiştiğine ve bu değişikliğin akabinde belediye başkanlarının tek dereceli olarak halk tarafından doğrudan seçilmeye başlandığına dikkat çekmek gerekir. Bu şekilde ilk yerel seçim 1963 yılında yapılmış ve 1980 darbesi ile sekteye uğrasa da günümüze değin beş yılda bir olmak üzere toplam 12 yerel seçim yapılmıştır.

Seçim Yılı	Beykoz Belediye Başkanı	Parti	Memleketi
2019	Murat Aydın	AK PARTİ	Giresun
2014	Yücel Çelikbilek	AK PARTİ	Kars
2009	Yücel Çelikbilek	AK PARTİ	Kars

⁸ Seçimlerle ilgili bilgiler YSK’nın arşivinden alınmıştır: <https://www.ysk.gov.tr/tr/mahalli-idareler-genel-secimleri-arsivi/2650>

2004	Muharrem Ergül	AK PARTİ	Trabzon
1999	Alaattin Köşeler	DSP	Muş ⁹
1994	Yücel Çelikkalek	Refah Partisi	Kars
1989	Şevket Arıkan	SHP	Ordu
1984	Hüseyin Ali Zengin	Anavatan Partisi	Trabzon ¹⁰

Tablo-2: Beykoz İlçesinde Yerel Seçim Sonuçları (1984-2019), YSK

Alaattin Köşeler için hazırlanan anı kitabında 1980 öncesinde Beykoz'da sağ, Paşabahçe bölgesinde ise sol düşüncenin yaygın olduğu belirtilir (2022: 31). Her ne kadar 1990 öncesinde iki farklı seçimde sol görüşten partilerin seçildiği görülsede bu iki yılın yerel seçimlerinde ülke genelinde de bu partiler oy oranının yüksek olduğu görülmektedir. Buradan hareketle kendilerini “sosyal demokrat” olarak nitelendiren katılımcıların ifadelerinin aksine Beykoz'da ülkenin genel siyasal atmosferinden farklı bir sosyal demokrat çoğunluk olmadığı söylenebilir. Seçim sonuçları ve oy oranları dikkate alındığında, Beykoz bölgesinde sağ düşünceye sahip seçmenlerin yoğun olduğu fark edilmektedir. Ayrıca seçimleri kazanan adayların memleketleri ile Beykoz'daki kişilerin nüfusa kayıtlı oldukları illere ilişkin demografik veriler kıyaslandığında hemşehri çoğunluğunun seçimlerdeki etkisinin düşük olduğu görülmektedir. Hemşehri derneklerinin siyasal alandaki çalışmaları, “oy deposu” olarak nitelendirilmelerinin etkinliği bu bilgiler ışığında Beykoz'daki hemşehri dernekleri örneğinde araştırma bulguları bölümünde tartışılacaktır.

2.4 Beykoz'un Güncel Resmi

Beykoz'da nüfus, sanayi sektörünün ve sosyoekonomik şartların gelişmesiyle paralel olarak artmıştır. Bu anlamda bugün bilinen ve yaşanan Beykoz esas itibarıyla 19. yüzyılda başlayan sanayi faaliyetlerinin ürettiği bir ilçedir. Beykoz'un güncel resmini ortaya koyarken çeşitli noktalara değinmek gerekir. Bu anlamda alınan göç sonrası yerleşim bölgelerinde yaygınlaşan gecekondulaşmadan, özellikle 2000 sonrası

⁹ Köşeler'in dedesi Muş'tan Beykoz'a göç etmiştir, fakat kendisi Beykoz doğumludur (Haz: Sancar, 2022).

¹⁰ Zengin'in ailesi Trabzon'dan iş bulmak amacıyla çeşitli yerlere göç etmiş, en son Beykoz'da yaşamaya başlamıştır. Kendisi ise Beykoz doğumludur (Haz: Özсарay, 2020). (Yunus Emre Özсарay, Ali Zengin, İstanbul: Beykoz Belediyesi Kültür Yayınları, 2020.)

sayıları artan lüks sitelerden, ekonomik eşitsizliğin getirdiği farklı sınıfsal yapılardan ve mekânsal olarak bu durumun gözlenmesinden, sanayisizleşme sonrası turizm gibi farklı sektörlerle ilişki kurulmasından ve güncel ulaşım olanaklarından bahsedilebilir.

Yoğun göç alan Beykoz, mekânsal olarak hızlı büyümek zorunda kaldığı için çarpık yapılaşmanın görüldüğü bir ilçedir. Katılımcıların tamamı ailelerinin ilk göç ettiği dönemlerde akraba ve komşularının yardımıyla yaptıkları gecekonduarda yaşadıklarından bahsetmiştir. Göçün yoğun olduğu 1951-1966 yılları arasında sadece özel mülkiyet alanlarını kapsayan kadastro çalışmaları, ilçenin imar planını oluşturmak için yetersiz kalmıştır. Hızlı göçün yaşandığı süreçte imar planının yapılmaması günümüzde ilçenin bütününe ilişkin kadastronun hazırlanamama sorununu getirmektedir. Orman ve orman alanı dışına çıkartılan 2B parsellerinden dolayı bugün mülkiyet sistemi kurulamamaktadır (Cantemir, 2020: 73). Bu sorunun çözüleceğine dair vaatler olmasına karşılık şu ana kadar bir çözüm getirilememektir. Saha çalışmalarında görüldüğü üzere mülkiyet konusu ilçede yaşayan bireyler için hâlâ kritik öneme sahip bir sorundur. Bugün katılımcıların ifade ettiği üzere hemşehri dernekleri yaşanan mülkiyet sorununu dile getirme noktasında önemli bir araç olarak görülmektedir.

Sahada katılımcıların mülkiyete ilişkin bir sorun olarak nitelendirdiği ikinci konu Beykoz'da imara açılan ve lüks sitelere dönüştürülen bölgelerle ilgilidir. Beykoz sınırlarında ormanlık alanların yoğunluğu aşikârdır. Bu alanlardan bazıları 2000'li yılların başında imara açılarak yapılaşmaya izin verilmesiyle günümüzde en yüksek metrekare başına fiyat biçilen Acarlar ve Beykoz Konakları siteleri inşa edilmiştir (Göney, 2020: 31). Pérouse'a göre (2011: 147) İstanbul'daki ilçeler arasında Beykoz en fazla güvenli siteye sahip ilçelerden biridir. 1999 depremi sonrasında Beykoz'un zemini sağlam ve yeni yapılaşmaya uygun bir alan olarak görülmesi güvenli sitelerin sayıca fazla olmasının önemli sebeplerinden biridir (Şimşek, 2020: 480). Bu eksende gelişen göç süreci farklı olanak ve sorunları beraberinde getirmektedir.

Saha sürecinde katılımcılar tarafından sıkça dile getirildiği üzere mekânsal ayrışmayla kendini gösteren ekonomik farklılıklar ortaya çıkmıştır. Bu sürecin getirileri Tanyeli'nin (2020: 53-54) Beykoz'daki sınıfsal ekolojik yapıya ilişkin analiziyle değerlendirilebilir. Beykoz'da üç katmanlı sınıfsal bir yapının var olduğunu

belirten Tanyeli'ye göre ilk katman Beykoz'un sahilindeki ince yerleşim şerididir. Yapısal olarak 18. yüzyıldan öncesine dair kayıtların azlığı, evvelinde güçlü bir yerleşim bölgesi olmadığını kanıtlar niteliktedir. İkincisi iç göç sonrasında gelen nüfusun oluşturduğu, gecekondulaşmanın var olduğu katmandır. Son olarak milenyumla birlikte üst gelir grubuna hitap eden kapalı sitelerin oluşturduğu genişçe bir katmanın yapılaştığına dikkat çekmektedir. İlk iki katmandaki yapılaşmalar plansızken son katman projelerin getirisi olarak değerlendirilebilir. Üç farklı yapılaşma ve bunun getirdiği toplumsal farklılıklar bölgeyi incelenmesi gereken bir olgu olarak çekici kılmaktadır. Bir yandan sanayi faaliyetlerin etkisiyle özellikle Paşabahçe ve Beykoz merkezinde oluşan kentsel yapısı, diğer yandan geniş sınırların getirdiği köy yerleşim bölgeleriyle kırsal yapısı ile Beykoz; zengin bir toplumsallığa sahiptir. Sanayisizleşmenin getirdiği günümüz şartları ve yeni ulaşım ağlarının kazandırılmasıyla var olan sosyolojik yapıda değişimler görülmektedir. Şimşek (2020: 480) lüks sitelerle gelen üst sınıfın yarattığı değişimin alt sınıfın aleyhine olduğu görüşündedir. Hâlihazırda sanayi faaliyetlerinin durdurulmasıyla iş alanlarının daralması ve lüks sitelerle ilçeye gelen pahalılık, Beykoz'da ikamet etme imkânını azaltmaktadır. Beykoz'daki sınıfsal yapı ekseninde nüfusun mekânsal dağılımına bakıldığında nüfus kıyı boyunca yer alan mahallelerde yoğunlaşmaktadır. Fakat mahalle nüfusları karşılaştırıldığında Çiğdem, Çubuklu, Gümüşsuyu, İncirköy, Ortaçeşme, Paşabahçe, Yalıköy ve Merkez mahallelerinin nüfusları önemli ölçüde azalırken Kavacık ve Acarlar'daki nüfusun bir miktar arttığı gözlenmektedir (Kocadağlı, 2020: 453). Bu bağlamda üretimi durdurulan fabrikaların civar mahallelerindeki nüfusun azalması sanayinin etkisini gösterir. Diğer yandan Kavacık ve Acarlar'daki nüfus artışı ise Beykoz'daki üst gelir grubuna ait nüfusun artmasıyla paralel olarak değerlendirilebilir.

Günümüz Beykoz'una bilhassa gelişen ulaşım imkânlarıyla erişilebilirlik artmıştır. Konum olarak Kuzey Marmara Otoyolu'nun güzergâhındadır. 1988 yılında hizmete açılan Fatih Sultan Mehmet Köprüsüne ek olarak 2016 yılında Yavuz Sultan Selim Köprüsü'nün de yapılmasıyla Beykoz'a kurulan bağlantı yolları ilçeye önemli avantajlar katmaktadır. Şehir içi hatlı otobüs ve minibüslerle ulaşım sağlanabiliyorken denizden ulaşım vapurlarla yürütülmektedir. Saha sürecinde katılımcılar Beykoz'da ulaşımın büyük çapta geliştiğinden bahsetmektedir. Fakat bilhassa gecekond

bölgelerinin yoğunlaştığı alanlara ulaşımın zor olduğu, yeni hatların oluşturulmadığı ifade edilmektedir. Bu konuyla ilgili olarak belediyeye talepte bulunulmasına rağmen dönüş alınmadığı belirtilmektedir.

Sanayisizleşmenin yaşandığı Beykoz'da günümüzde farklı sektörlerin faaliyet göstermesi hedeflenmektedir. Bu anlamda bir harita sunabilmesi için Beykoz'a ilişkin akademik araştırmalar desteklenmiş ve Beykoz'u çeşitli alanlarda tanıma imkânı sunan 3 farklı sempozyum düzenlenmiştir. Bu sempozyumlar aracılığıyla Beykoz'un tarihine ilişkin yeni bilgiler edinilmesinin yanı sıra günümüz için proje üretme noktasında Beykoz'un potansiyeli keşfedilmeye çalışılmıştır. İlk sempozyumun akabinde başlatılan alım garantili tarım projesiyle artırılan çiftçi sayısı bu anlamda bir örnek olarak verilebilir. Ekonomik olarak sağlayacağı katkılar göz önüne alınarak turizm odaklı projeler üretilmektedir. Bu anlamda kıyı turizmi için Beykoz sahilinde düzenlemeler yapılmış ve yeni plajlar açılmıştır. Ayrıca Beykoz tarihinin önemli bir parçası olan cam sanayisine yönelik olarak açılan Beykoz Cam ve Billur Müzesi, koleksiyonundaki eserlerin yanı sıra 117 ağaç çeşidine sahip bahçesiyle bir anlamda botanik müze olarak da ilgi çekmektedir. Beykoz'da yeni düzenlemelerin ve farklı çalışmaların yapıldığı belirtilse de katılımcılar bunları yetersiz bulmaktadır. Onlara göre daha büyük adımların atılması gerekmektedir.

2.5 Beykoz'daki Hemşehri Dernekleri

Beykoz'daki hemşehri derneklerine ilişkin ön araştırma Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğünün illere ve faaliyet alanlarına göre dernekler listesinden hareketle yapılmıştır¹¹. Söz konusu listede faaliyet alanlarına göre arama yapıldığında "Mesleki ve Dayanışma Dernekleri" başlığı altında Beykoz'da toplam 117 hemşehri derneği olduğu görülmektedir. Bu listedeki 14 dernek, Beykoz'un ilçe ve mahalleleri için kurulan derneklerdir. Fakat Beykoz için kurulan bu derneklerin birçoğunun kapatıldığını veya günümüzde faaliyet göstermediğini belirtmek gerekir. Faal olmamaları nedeniyle bu dernekler çalışmanın örnekleme alınmamıştır. Beykoz'a sonradan yerleşen kişilerce memleketleri adına kurulan hemşehri dernekleri ise bölge,

¹¹ Listeye ulaşmak için bakınız: <https://www.siviltoplum.gov.tr/illere-ve-faaliyet-alanlarina-gore-dernekler>, Erişim tarihi: 06.06.2020.

il, ilçe ve köy dernekleri olarak çeşitlenmektedir. Saha sürecinde listedeki verilerin yanlış olduğu görüldüğü için dernek sayılarına ilişkin doğru verilere ulaşılamamıştır. Fakat genel olarak bakıldığında niceliksel olarak köy dernekleri çoğunlukta iken ilçe dernekleri görece daha az sayıdadır. İl derneklerine bakıldığında Beykoz'da dernekleşen her il için birer tane kurulduğu görülür. Kars-Ardahan-Iğdır Derneği ve Doğu Karadenizliler Derneği ise bölge derneği olarak çalışmalarını sürdüren iki dernektir.

Derneklerin açılış yıllarına ilişkin resmî bilgilere erişmek mümkün olmadığı için Beykoz'da kurulan ilk hemşehri derneği tespit edilememiştir. Saha araştırmasının yapıldığı derneklerin kuruluş yıllarına ilişkin bilgiler tablo-3'de yer almaktadır.

Dernek İsmi	Kuruluş Yılı	Dernek İsmi	Kuruluş Yılı
Beykoz Artvinliler Derneği	1995	Mesudiye Kadın Gücü ve Emeği Derneği	2016
Beykoz Kastamonulular Derneği	1992	Beykozlu Çankırılılar Derneği	2012
Beykozlu Giresunlular Derneği	1987	Beykoz Kars-Ardahan-Iğdır Derneği	1989
Beykozlu Trabzonlular Derneği	2015	Beykoz Gümüşhaneliler Derneği	1997
Beykozlu Ordu Mesudiyeliler Derneği	2016		

Tablo-3: Saha Araştırmasında Görüşülen Derneklerin Kuruluş Yılları

Saha araştırması için görüşülen dernekler, kuruluş yılları itibarıyla hemşehri derneklerine ilişkin literatürle paralellik arz etmektedir. Katılımcılar kahvehanelerde hemşehrileriyle küçük birliklerin oluşma tarihini 1960'lı yıllara kadar götürse de dernekleri yaklaşık olarak 1985-2000 yılları arasında kurulmuştur. Bununla birlikte dernekleşmenin yoğun olduğu sürecin ardından 2010 sonrasında dernekleşmenin artması Beykoz'daki hemşehri derneklerine ilişkin dikkat çeken bir unsurdur. Kuruluşu ve var oluşu göçle paralel değerlendirilen hemşehri derneklerinin sayısı, göç

alma hızının azaldığı bir süreçte artmaktadır. Bu konu Beykoz'daki hemşehri derneklerinin vizyon ve misyonlarıyla paralel olarak ilerleyen bölümde değerlendirilecektir.

Beykoz'da Ağrı, Amasya, Artvin, Ardahan, Bayburt, Çanakkale, Çankırı, Çorum, Erzurum, Giresun, Gümüşhane, Kars, Kastamonu, Ordu, Samsun, Sivas, Sinop, Tokat ve Trabzon illerinden gelen kişilerce kurulmuş hemşehri dernekleri bulunmaktadır. Akdeniz, Ege ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinden gelen kişilerce kurulan bir derneğe rastlanmamıştır. Bununla birlikte özellikle Karadeniz bölgesindeki illerin derneklerinin çoğunlukta olduğu görülmektedir. Söz konusu durum Beykoz'un demografik yapısıyla da paralellik arz etmektedir. Karadeniz Bölgesinden alınan yoğun göç, bu illerden gelen kişilerce kurulan derneklerin çoğunlukta olmasını beraberinde getirmektedir. Nüfus yoğunluğuna paralel olarak derneği 31 dernekle en fazla hemşehri derneğini Giresunlular kurmuştur.

Beykoz'daki hemşehri derneklerinin literatürde örneğine rastlanmayan iki özelliği olduğuna dikkat çekmek gerekir. Bunlardan ilki il derneklerinin isimlerindeki anlamlı bir detaydır. Birçok derneğin resmî olarak isimlerinde memleketlerini geride bırakacak şekilde “Beykozlu” kelimesinin eklendiği görülmektedir. Resmîyette “Beykozlu” ibaresi olmasa da katılımcılar hem kendilerini hem de derneklerini “Beykozlu” addetmektedir. Bu durum hemşehri derneklerinin bölgesel entegrasyon ve aidiyetinin yüksekliğini ortaya koymaktadır.

Beykoz'daki hemşehri derneklerine yönelik olarak dikkat çekilmesi gereken ikinci husus farklı hemşehri derneklerinin birleşerek kurduğu İl Dernekler Birliği'dir. Hâlihazırda 19 farklı il derneğinin ortaklığıyla yürütülen bu yapının odak noktası Beykoz'un sorunlarına çözüm üretmek ve gelişmesine yönelik çalışmaktır. Buradan hareketle literatürde salt kendi hemşehrilerine yönelik çalışması ve bu yönü sebebiyle kısıtlı insanla sosyalleşme imkânı sağlaması sebepleriyle “köylü”, “geri-kalmış” olarak çeşitlenebilecek ithamlarla ifade edilebilecek negatif hemşehri derneği algısının karşıtı bir durumun ortaya çıktığı söylenebilir. Beykoz örneğinde farklı hemşehri derneklerinin bir sivil toplum kuruluşu olarak iş birliği yaptığı ve belirli amaçlar doğrultusunda çalışabildiği görülmektedir.

2.6 Katılımcıların Beykoz Algıları ve Beykoz'daki Deneyimleri

Beykoz'daki hemşehri derneklerinin siyasal katılımı ilişkisine yönelik yapılan bu araştırmada, katılımcıların Beykoz'a ilişkin algı ve deneyimlerinin hemşehri derneklerindeki faaliyetlerinde merkezî bir rol oynadığı tespit edilmiştir. Katılımcıların Beykoz algısında görülen farklılık, Beykoz'daki hemşehri derneklerinin vizyon ve misyon olarak diğer il ve ilçelerdeki hemşehri derneklerinden farklılaşmasını beraberinde getirmiştir. Bu bölümde 4 temada katılımcıların Beykoz algıları ve Beykoz'daki deneyimleri değerlendirilecektir. Öncelikle, Beykoz'un bir göç mekânı olmasına yapılan vurgu ele alınacaktır. Ailelerin Beykoz'a göç etmesindeki sebeplere ek olarak hem göçte hem de Beykoz'un kentleşmesindeki rolü önemsenen fabrikalardan bahsedilecektir. İkinci başlıkta Beykoz'un tasvirinde sıklıkla vurgulanan kırsal olma yönü ele alınacaktır. Devamındaki üçüncü başlıkta ise hemşehri derneklerinin vizyonlarında anlamlı role sahip olduğu düşünülen katılımcıların kendilerini ve çevrelerini "Beykozlu" olarak nitelendirmeleri, diğer bir deyişle Beykoz'u bir memleket olarak benimseme durumları incelenecektir. Son olarak, hem katılımcıların Beykoz'u anlatırken bahsetmeden geçmedikleri hem de hemşehri dernekleri aracılığıyla çözüm üretmeye çalıştıkları sorunlara değinilecektir.

2.6.1 Göç Mekânı Olarak Beykoz

Erder (2015: 7-8) göç kararını kriter olarak göçün üç türü olduğunu belirtir: bireyselci-akılcı, kitlesel ve zincirleme göç. Zincirleme göç türü, öncü bir akrabanın çağrısıyla bir bölgeye yerleşme kararının alınması olarak tanımlanır. Burada göç edilen bölgedeki istihdam olanaklarının göçmenlerce önemsendiği görülür. Sanayi faaliyetlerinin yarattığı istihdam, Beykoz'un göç için kritik bir bölge olmasında etkilidir. Fakat katılımcılar ailelerinin doğrudan Beykoz'daki fabrikalarda çalışmak için gelmediğini belirtmektedir. Bu bağlamda fabrikaların temelde doğrudan bir göç sebebi olmadığı söylenebilir. Sanayi faaliyetlerinin yoğun olduğu yıllarda Beykoz, yerleşme anlamında şartların ve hayata tutunmanın kolay olduğu bir yer olarak görülmektedir. Sosyoekonomik olarak bireylerin ihtiyaçlarını kolaylıkla giderebilmesi katılımcıların gözünde de Beykoz'a göçte esas neden olarak görülmektedir. Bu anlamda Beykoz'daki farklı fabrikalarda çalışan üç katılımcı ve fabrikalarda çalışan

aile büyükleri olduğunu ifade eden katılımcılar olsa da direkt olarak Beykoz'daki fabrikaların göç etme noktasında temel sebep olarak belirtilmediği tespit edilmiştir. Her ne kadar fabrikalar temel sebep olarak görülme de fabrikaların gündelik hayatta yarattığı sirkülasyon sonucu Beykoz'un sahip olduğu tüketim ve sosyalleşme alanları, tıpkı sosyoekonomik olarak bölgenin uygun olması gibi bireyleri Beykoz'a çeken bir unsurdur.

Göç hikâyelerinin değişmeyen bir parçası olarak katılımcıların ailelerinin Beykoz'a göç etmesinde en temel sebep, kendilerinden önce buraya gelen akrabalarıdır. Araştırmada memleketinden ilk gelen kişi olan bir katılımcı ile karşılaşmamıştır. Memuriyetle atanan bir katılımcı da dâhil olmak üzere her birinin burada akrabaları vardır. Öğretmen olarak atanan Emre, Beykoz'u tercih listesine akrabalarının burada olması sebebiyle yazdığını ifade etmektedir. Katılımcılar için akrabaların varlığı “yakınına sığınma”, “ekonomik katkı”, “yardımcı olacak birilerinin varlığı” ile birlikte anılmaktadır.

“Zaten hemşehri göçleri öyledir. Biri gider, ardı gelir. Hep öyle. Bir de bunlar köyden dışarı çıkmamış insanlar, sırtında bir yorganlarıyla gelmişler. Burada ev yapmışlar, işe girmişler.” (Galip, Erkek, 50, Yüksek Lisans, Kamu Görevlisi, Üye)

“Ben hiç sıkıntı yaşamıyorum burada aileme bir şey olur diye. Çünkü yan tarafımda kardeşim var, üst katımda biraderim var, şurada başka biri var. Köyü komple buraya taşımışız. Yabancı hiç kimse yok gibi.” (Hakan, Erkek, 42, Lise, Kamu Görevlisi, Dernek Başkanı)

Akrabalarının varlığına ek olarak, Beykoz yaşam standartları olarak katılımcıların göç edilen dönem için bütçe dostu olarak değerlendirdiği bir yerdir. Günümüz şartlarında kalacak yer ve çalışacak iş anlamında kolaylık sağlamadığı belirtilse de sanayi faaliyetlerinin aktif olduğu yıllarda yeni göç eden kişiler için ekonomik anlamda avantaj sağladığı belirtilmektedir.

“Farklı yerlerde çalışsam da hep Beykoz'da ikamet ettim. Beykoz ekonomik olarak daha düşük olanların yaşayabileceği bir yer olduğu için. Şartları bana daha uygun olduğu için.” (Emre, Erkek, 57, Lisans, Kamu Görevlisi, Dernek Başkanı)

Dolaylı etki olarak Beykoz'daki sanayi faaliyetlerinin gündelik hayatta kapladığı alan, Beykoz'a göç için önemli bir nedendir. Buna ek olarak yapılan

derinlemesine görüşmelerde katılımcıların fabrikalara dair nostaljik bir duyguya sahip olduğu görülmüştür. Buna rağmen görüşmeler esnasında direkt olarak fabrikalara ilişkin soru sorulana dek iki katılımcı hariç kimse Beykoz'daki fabrikalara dair herhangi bir konuya değinmemiştir¹². Konuya ilişkin soru sorulduğunda ise katılımcıların nasıl önceden fabrikalardan bahsetmediklerine kendilerinin de şaşırdığı gözlemlenmiştir. Katılımcıların spesifik olarak sorulmadığı takdirde fabrikalardan bahsetmemesi Beykozlu bireylerin hafızasında fabrikalara ilişkin anıların zayıfladığına dair bir kanıt olarak değerlendirilebilir. Katılımcılar arasında fabrikalardan emekli kişilerin olması, Paşabahçe Şişecam Fabrikası ve Tekel Fabrikası'nın bulunduğu yerlerin restore edilmemesi ve boş kalmasına ilişkin şikâyetlere rağmen söz konusu “unutma” ilginç bir detaydır.

Fabrikaların Beykozlular için istihdam getirisi sağlamasının yanı sıra gündelik hayatlarında da önemli bir noktada olduğu dikkat çekmektedir. Yaşça büyük ve fabrikaların üretim yaptığı dönemleri gören katılımcılar için fabrikalar “romantik” bir arka plana sahiptir. Fabrikada yapılan açık hava sineması, piknik gibi sosyalleşme faaliyetlerine duydukları özlemden sıklıkla bahsedilmiştir. Buna ek olarak, fabrikalarda mesai saatlerine bağlı olarak yaşanan ekonomik hareketliliğin Beykoz için önemli olduğu ifade edilmektedir. Ferhat, kendisinden yaşça büyük aile dostlarının “askerlik anısı anlatır gibi” fabrikalara dair aktardıkları anılardan hareketle fabrikalar sayesinde ekonomik hareketlilik yaratması sebebiyle fabrikaların Beykozlular için “can damarı” olarak görüldüğünü belirtmektedir.

“Benim dedem Şişecam emeklisi. Zaten Beykoz’un yaşlısı hep fabrikadan emeklidir. Fabrika konusu yaşlı kesimin bir can damarı. [...] Sadece 50 üstü değil bu arada, 30-35 (yaşlarındakiler) de İspirto’nun önünden geçerken gelen o kokuyu hatırlar. Sadece bu da değil, Beykoz’da para hep buradan dolaşmış. Üretim olduğu için refah yüksekmiş.” (Ferhat, Erkek, 22, Lisans, İşsiz, Gençlik Kolları Başkanı)

¹² Fabrikalardan bahseden ilk katılımcı olan Bekir Paşabahçe Şişe ve Cam Fabrikasına bağlı atölyelerde çalışan bir cam işlemecisidir. Diğer katılımcı Davut ise Tekel Fabrikasından emekli olmuş çalışanlardan biridir. Bu iki katılımcı hariç fabrikalarda çalışan/emekli olan diğer katılımcılar da dâhil olmak üzere Beykoz’u anlatmaları istendiğinde katılımcılar fabrikalardan bahsetmemiştir.

“Amcam ve babam hep bu fabrikalardan emekli. 1980-1990’lı yıllarda gelir seviyeleri gayet yüksekti. Oralarda açık hava sinemaları vardı, oraya giderdik. Piknikler yapardık. Şimdi böyle imkânlar yok.” (Galip, Erkek, 50, Yüksek Lisans, Kamu Görevlisi, Üye)

Katılımcıların Beykoz’a gelme sebeplerinden bir diğeri ise Beykoz’un iklimi ve diğeri coğrafi özellikleridir. Beykoz’a ilişkin demografik verilerden bahsedilirken göç eden bireylerin çoğunlukla Karadeniz Bölgesi’nden geldiğine değinilmişti. Katılımcılar Beykoz’un hava koşulları, yeşilliği ve deniziyle Karadeniz Bölgesi’ne benzediği ifade etmektedir. Bu sebeple belli bir dönem burada çalıştıktan sonra ailelerinin geri dönmemesinde ve kendilerinin buraya alışmasında memleket ve Beykoz arasında kurulan coğrafi bağ sebep olarak gösterilmektedir.

“Bizim yaşadığımız yerin iklim koşulları, tabiat şartları Beykoz’a çok benziyor.” (Dündar, Erkek, 54, Lise, Emekli, Genel Sekreter)

Özetle; Beykoz’un sanayi faaliyetleriyle ekonomik sirkülasyonunu zenginleştirmesi, göç eden kişilerin kalacak yer ve iş bulma imkânının olması sebebiyle Beykoz, özellikle 1950 sonrasında yoğun göç alarak şekillenen bir ilçe olmuştur. Beykoz’a göç eden katılımcılar için memleketleriyle benzer görülen özelliklere sahip olduğu için Beykoz’a bağlandığı ve buradan ayrılmak istemedikleri fark edilmiştir. Katılımcıların çoğunluğunun Beykoz’da doğup büyüdüğü ve memleketlerinde yaşamadığı göz önüne alındığında Beykoz onlar için bir göç durağı değil, memleketin kendisi olmuştur. Demografik verilerde incelendiği üzere günümüzde Beykoz göç alan değil, veren bir ilçe hâline gelmiştir. İstihdam azlığı, ekonomik şartların güçleşmesi, ikamet edecek ev bulma zorluğu gibi çeşitli sebepler dışı göçün sebepleri olarak görülmektedir.

2.6.2 Beykoz’un Kırsallığı: Kentlileşirken Kentleşmeme

Belge (1997: 265) tarihsel araştırmalarda Beykoz’un salt zengin bir Boğaz köyü olarak betimlenmediğini; Boğaz’ın bir ilçesi ve Anadolu’nun bir köyü olmak üzere iki yönlü bir karaktere sahip olduğunu belirtir. Bu değerlendirme saha çalışmasında katılımcılar tarafından da dile getirilmiştir. Katılımcılar için Beykoz İstanbul içinde bir köy olarak konumlanmaktadır. Köy benzetmesinin ardından herkesi

birbirini tanıdığı bir ortam olması, kent yaşamına ait görülen parçaların Beykoz'da bulunmayışı, kalabalık olmayışı sebep olarak gösterilmektedir.

“Herkesi tanırız. Herkes bizi tanır. Burası zaten yerleşik, buralarda çok dışarıdan [insan olmaz]. [...] Yabancı insanlar geliyor ama gelenler de kolay kolay gitmiyor. Onlar da çok seviyor burayı. Burada kalıyorlar, yerleşiyorlar.” (Ayşe, Kadın, 54, Lise, Serbest Meslek, Üye)

Bir metropol olan İstanbul'da merkezî yerlere uzak kaldığı için durağan bir yanı olmasına karşın şehirden tamamen ayrı kalmaması katılımcıların önemseydiği bir konudur. Bu sebeple katılımcıların nazarında Beykoz aynı anda hem köy hem de şehir hayatı yaşamaya el vermektedir.

“Beykoz İstanbul'un bir kasabası. Hem köy hayatını hem şehir hayatını yaşadığımız bir bölge. [...] Bunun sebepleri de ortak çalışma alanlarının olması hasebiyle Beykoz'da üç fabrikanın olması, hemşehrilik bağlantısı, birbirine destek [...] hep bu duyguyu biraz daha öteye götürerek güzel bir birliktelik, güzel bir mahalle kültürü, güzel akrabalık ilişkilerini devam ettirebilmek.” (Çetin, Erkek, 63, Lise, Emekli, Üye)

“Beykoz Anadolu'da bir şehir, İstanbul'da bir köy. Anadolu'da mükemmel bir şehir gibi gelir ama İstanbul'da bir köy olarak görünür. İnsanlar birbirleriyle daha yakındır, sıcak bir ilişkiye sahiptir. [...] Buradaki insanlar orta ve alt gelirli kişilerden oluşur. Emek gücüyle çalışan insanlardır. Arazisi, toprak yapısı uygun olduğu için evini yapmıştır, yanına da bir patates soğan ekmiştir, kara lahanasını yetiştirmiştir. Yetiştirdiği de kendine hep bir katık olarak koymuştur.” (Emre, Erkek, 57, Lisans, Kamu Görevlisi, Dernek Başkanı)

“Beykoz tam bir Anadolu kasabası gibi. Böyle sakin, nezih, olayların az olduğu, gönül rahatlığıyla gezilebilen, doğayla iç içe bir yer. İstanbul'da nerede durmak istersin desen bana Beykoz'dan başka bir yerde durmak istemem. Binalaşma fazla yok. Arka taraf orman, ön taraf boğazın üstündesin. Yani kültürel anlamda Anadolu'yu yaşayan bir bölge.” (Hakan, Erkek, 42, Lise, Kamu Görevlisi, Dernek Başkanı)

“Ben Kavacık'ta ikamet ediyorum, sırf çocuklarım rahat ulaşım sağlayabilsin diye. Yoksa burada da [Gümüşsuyu Mahallesi] ikamet ederim, evim var. Biraz daha eğitim alanında yüklenmeye çalışıyorum. Bu bölge bu anlamda biraz kırsala kaçıyor. Beykoz'un o anlamda avantajı yok, burası bir emekli yeri aslında. Hâlâ mahalle kültürü vardır. Kavacık, Acarkent civarını demiyorum ama Beykoz'un çoğunluğunda öz değişmemiştir, kültürünü korumuştur. Gerçi özünü kaybetmeden gelişmesi gerekirdi, o zaman çok farklı olurdu. Onu da yapamamışlar.” (İbrahim, Erkek, 40, Lise, Pazarlamacı, Üye)

Beykoz'un "bakir kalmış", "özü değişmemiş" bir alan olarak tasvir edildiği dikkat çekmektedir. Burada hem doğal çevre hem de insan ilişkilerine vurgu yapılmaktadır. Bu bakırlığın bir sebebi olarak imar olmamasından kaynaklanan apartmanlaşmanın azlığı ve kırsal yönün korunmasına işaret edilmektedir.

"Yaşanacak yerleri hâlâ hiç bozulmamış, bakir kalan yerlerimiz var. Komşuluklarımız var, akrabalıklarımız var. Hiçbir yerde bulamazsınız buradaki komşulukları. O kadar kenetleniyor ki insanlar bir düğünde, bir cenazede. [...] Hiçbir yerde bulamazsınız." (Ayşe, Kadın, 54, Lise, Serbest Meslek, Üye)

"Mesela ben mahalleimde çıktığımda esnafından komşusuna hep selam vererek geçiyorum. Burada herkes birbirini tanır. Örnek veriyorum, daha metropol olan Ataşehir, Kadıköy'de katlarca binalarda kimse kimseyi tanımaz. [...] Bu hâlâ imar olmamasından kaynaklanıyor, kentsel dönüşüm yapılmadığı içindir. Buranın hâlâ daha o kırsallığını korumasından dolayıdır. [...] Beykoz böyle olmalı bence." (Leyla, Kadın, 38, Lisans, İşsiz, Dernek Başkanı)

Beykoz'un mahalle kültürüne sahip bir mekân olarak nitelendirilmesi, emeklilerin kaldığı bir yer olarak görülmesi, durağan bir gündelik hayatın yaşanması, ulaşım olanaklarının zayıflığı gibi çeşitli durumlar katılımcılar açısından Beykoz'un kırsallığından kaynaklanmaktadır. Hâlâ ilçede ikamet eden insanların İstanbul'un çeşitli merkezlerine gitme durumunu "İstanbul'a gitmek" olarak nitelendirdiği görülmektedir. Katılımcılar için Beykoz İstanbul'dan kırsallığı ile ayrılmaktadır. Fakat hem gençler için hem de Beykoz'u değiştirmek isteyen bazı katılımcılar için bu bakışın değişmesi gerekmektedir. Katılımcıların çoğu hem kendilerinin hem de çevrelerinin iyi eğitim alabilecekleri; kültürel, sportif ve sanatsal faaliyetlerde bulunabilecekleri; haklarını talep etme kanallarına ulaşabilecekleri; depreme dayanıklı, güzel binaların olduğu yerlerde yaşamak istediklerinden bahsetmektedir. Bu anlamda katılımcılar "kentli" yaşam şartlarının peşinde olduğu ve bunu elde etmek için çabalamaktadır. Bu duruma rağmen Beykoz'un talep edilen kentli şartlarını sağlamaktan uzak kaldığı, bir diğer deyişle "kentleşmediği" belirtilmektedir. Demografik veriler başlığında bahsedildiği üzere Beykoz'da köylerin mahalleye dönüştürülmesiyle nüfusun tamamı "şehirli nüfus" olarak kabul edilmektedir. Fakat her ne kadar köyler mahalleye dönüşse de henüz katılımcıların talep ettiği şehir yaşamına Beykoz'un sahip olmadığı görülmektedir.

2.6.3 Memleket Olarak Beykoz: Beykozluluk

Beykoz'da yaşayan insanların yaşadıkları ilçeye yönelik sevgileri Beykoz'u tasvir ederken kullandıkları tamlamalarda görülebilir. Birkaç örnek vermek gerekirse Beykoz'u; Ayşe "benim nefesim", Kübra "vazgeçilmez", Gülnihal "makyajsız güzel bir kadın" ve İbrahim "İstanbul'da yaşanabilecek tek yer" olarak nitelendirmektedir. Bu "romantik" nitelendirmelerin yanı sıra katılımcıların kendilerini tanıttıkları kısımda Beykoz'a bağlılıkları dikkat çekmektedir. Katılımcıların çoğu kendilerini tanıtırken tıpkı memleketlerini söyler gibi "Beykozlu" olduklarını ifade etmiştir. Katılımcıların kendisini memleketleriyle değil, yaşadıkları bölgeyle eş gördüğü gözlenmektedir. Hemşehri derneklerine dair yapılan iki farklı saha çalışmasında da katılımcıların yaşadıkları ili ve bölgeyi benimsediklerine ilişkin bulgulara ulaşılmıştır. Demir (2016: 55) yaptığı saha çalışmasında katılımcıların kendilerini Gülençulu olarak tarif ettiğinden bahseder. Kurtbeyoğlu'nun Kırıkkale'de yaptığı nitel araştırmada da katılımcıların %83'ü kendisini Kırıkkaleli olarak belirtir (Kurtbeyoğlu, 2005: 87). Fakat Beykoz'un bu iki örnekten farklılaştığını belirtmek gerekir. Beykoz'daki katılımcılar yalnızca kendilerini Beykozlu olarak görmez, aynı zamanda derneklerinin isimlerine de Beykozlu ifadesini ekler. Bundan dolayı katılımcılar görev aldıkları hemşehri derneklerinin Beykoz için çalışmasını önemser. Sözü edilen diğer iki çalışmada ise buna benzer bir bulguya rastlanmamaktadır.

Beykoz'u bir memleket olarak benimseme durumunun nedenleri arasında katılımcıların çoğunluğunun Beykoz'da doğup büyümesi veya 20 yılı aşkın bir süredir Beykoz'da ikamet etmesi gösterilebilir. Katılımcıların her biri için Beykoz'u benimseme durumu Beykoz'da yaşayan insanları da benimsemeyi getirmektedir. Buradaki insanlarla bir aile olduklarını ifade etmektedirler.

"Beykoz benim hem köyüm hem de doğduğum yer. Biz Çubuklu yerlisiyiz." (Kübra, Kadın, 36, Lisans, Kamu Görevlisi, Yönetim Kurulu Üyesi)

"Tabii buraya ilk geldiklerinde Kavacık bir köy, orman. İlk gelen evlerden biriymiş. O dönemlerde Ardahan'dan ilk defa gelenlerin çoğu büyükbabamın evinde kalırmış. *Buranın yerlisiyiz* aslında." (Leyla, Kadın, 38, Lisans, İşsiz, Dernek Başkanı)

“Mahallemizin oluşması, değişmesi bizim babalarımızın el birliğiyle yaptığı evlerimizin neticesinde gerçekleşti. Burada hayatımızı devam ettirdik. Şu anda büyük bir aile olduk, *Beykoz ailesi* olarak.” (Çetin, Erkek, 63, Lise, Emekli, Üye)

“Benim köyüm *Beykozköy*. Hani hangi köydensiniz derlerse, Beykozköylüyüm. Gözümü açtığım yer burası.” (Gülnehal, Kadın, 46, Yüksek Lisans, Okul Müdürü, Yönetim Kurulu Üyesi)

Katılımcıların kendilerini “Beykoz’un yerlisi”, “Beykozlu”, “Beykozköylü” olarak nitelendirmeleri araştırmanın ana teması olan hemşehri derneği üyelikleri ile ilişki kurulduğunda dikkat çekmektedir. Yaşanılan bölgeyle kurulan bağ ve bu bölgeye karşı hissedilen aidiyet, hemşehri derneklerinin çalışmalarını etkilemektedir. Dernek isimlerinde de dikkat çeken bu “Beykozlu” olma vurgusu hemşehri derneklerinin çalışma alanlarını etkilemektedir. Katılımcıların kendilerini Beykozlu olarak ifade etmesiyle hemşehri dernekleri arasındaki ilişki, tezin üçüncü bölümünde tartışılacaktır.

“Yaşadığımız yerin insanıyız sonuçta. Birinci öncelik Beykoz olduğu için derneğimizin adı Beykoz ile başlıyor. Dolayısıyla Beykozluluk bilincini de ön planda tutuyoruz. Kimliğimizi [Memleketimizi] hiçbir zaman inkâr etmiyoruz, her zaman savunucusuyuz. Kendi kültürümüzü yaşamak da bu derneğin amaçlarından biri. Beykoz konusu da bunun yanında bizim için önemlidir. Beykozluluk da bir kimliktir.” (Cahit, Erkek, 49, Lisans, Mimar, Dernek Başkan Vekili)

“Bizim şöyle bir ibaremiz var, Beykozlu [...] Derneğiyiz. Orada bir -lu eki var, burada herkes kendini Beykozlu görür zaten.” (Dündar, Erkek, 54, Lise, Emekli, Genel Sekreter)

Hemşehri dernekleri üzerine yapılan araştırmaların bulgularına paralel olarak bu araştırma için görüşülen katılımcıların çoğunluğunda da memleketlerine dönme fikrinin olmadığı görülmektedir¹³. Katılımcıların gözünde nüfusa kayıtlı oldukları iller bir tatil yeri, dinlenme bölgesi olarak konumlanmaktadır.

“Giresun’da doğdum. Daha kırkım çıkmadan İstanbul’a gelmişim. Doğdum doğalı buradayım diyebilirim. Aslında buralıyım. Şeyim kalmadı yani ... [EK: *Bağınız mı?*] Evet, bağım kalmadı. Ailecek Giresun’u sadece tatil bölgesi olarak görüyoruz.” (Dündar, Erkek, 54, Lise, Emekli, Genel Sekreter)

¹³ Yapılan araştırmalar örnekleri için bakınız: Kurtbeyoğlu, 2005: 80-81; Ökaz, 2019: 73-75.

Beykoz’da kurulan hayat düzenini bırakmak istememe, alışılan düzenin devam ettirilme arzusu Beykoz’a olan bağlılığın sebeplerinden biridir. Memleketlerine geri dönmek bir yana katılımcılar Beykoz’dan taşınmak bile istememektedir. Hayatlarının belli dönemlerinde evlilik, iş gibi sebeplerle farklı yerlere giden katılımcıların da yine Beykoz’a geri dönmek için çabaladığı ve döndüğü gözlemlenmiştir. Beykoz’a bağlılığın ikinci önemli sebebi ise katılımcıların Beykoz’da kendilerini güvende hissetmeleridir. Beykoz katılımcılar için hem bir memleket hem de mahalle kültürüne sahip olmasıyla güvenli olarak nitelendirilen bir ilçedir. Onlara göre Beykoz’da yabancı olarak nitelendirdikleri insanlar yoktur. Özellikle yaşadıkları muhitte herkesin birbirini tanımasının getirdiği rahat bir ortam olduğundan bahsedilmektedir.

“Böyle güvende hissediyorum. Ailemi güvende hissediyorum. Nereye gidersem gideyim dönmek istiyorum gelmek istiyorum. Sanki burada nefes olabiliyormuşum gibi geliyor bana.” (Ayşe, Kadın, 54, Lise, Serbest Meslek, Üye)

“Misal ben İstanbul’un farklı ilçelerinde yürürken o kalabalıkta kayboluyorum ama Beykoz’da evimden Çubuklu’ya yürürken her evde oturan insanı bilirim. Onlar da beni bilir. Burada herkes birbirini tanır. Beykoz görünürde bir ilçe ama bir köy-kasaba gibi. O yüzden ben burada kendimi çok güvende hissediyorum.” (Kübra, Kadın, 36, Lisans, Kamu Görevlisi, Yönetim Kurulu Üyesi)

2.6.4 Beykoz’un Güzelliğini Örtten Sorunlar

“Beykoz denildiğinde benim aklıma doğal güzelliklerinin yanında işsizlik, imar sorunlarının çözülmediği, insanların diken üstünde yaşadığı, gelecekte kaygılı, şu anda genellikle emeklilerin yaşadığı, Türkiye’nin kozmopolitik yapısına baktığın zaman en zenginle en fakirinin bir arada yaşadığı bir bölge [geliyor]. İşte bir tarafta Türkiye’yi yöneten sermaye, bir tarafta da işsiz genç. Böyle ilginç bir yapı var Beykoz’da. *Burada tabii Beykoz’un güzelliklerini anlatmak isterdim ama Beykoz’un şu an güzelliğinden çok sıkıntısı var.*” (Dündar, Erkek, 54, Lise, Emekli, Genel Sekreter)

Beykoz’a ilişkin algının araştırmada önem arz etmesi, hemşehri derneklerinin yaşanan bölgeyi çalışmalarında odak noktaya almasından kaynaklanmaktadır. Görüşülen hemşehri derneklerindeki başkan ve üyeler, Beykoz’un yaşadığı sorunlara karşı algılarını açık tutmaktadır ve bunlara ilişkin çalışmayı kendilerine ilke edinmektedir. Katılımcıların birleştiği ilk nokta her ne kadar Beykoz sevgisi olsa da ikinci nokta yukarıdaki alıntıda görüldüğü gibi Beykoz’un sorunlarının artık

güzelliğinin önüne geçtiğidir. Katılımcıların genel olarak bahsettiği başlıca sorunlar imar, genç işsizliği, sosyokültürel faaliyetlerin yetersizliği ve ulaşım olarak sıralanabilir.

Beykoz'da üzerinde durulması gereken ilk ve özellikle 50 yaş üstü katılımcılara göre en önemli problem imar meselesidir.

“Buradaki en büyük sorun imar sorunu.” (Ayşe, Kadın, 54, Lise, Serbest Meslek, Üye)

“Beykoz kültürel anlamda güzel bir konumda ama gönül daha güzel yerlerde olmasını istiyor. Mesela imar konusunda sıkıntı yaşıyoruz. İmara açmıyorlar. Niye? Devlet politikası olarak hükümeti de devleti de biliyor Beykoz'un çok güzel olduğunu. Buranın bir kimyası var, bozulmasın veya bozulursa da bunlar¹⁴ burada kalsın, bunları gönderelim başkaları gelsin diye bir düşünce var. Tabii gönül istiyor daha güzel binalarda oturalım, daha güzel yerlerde yaşayalım, depreme dayanıklı olsun. Yıllardır imarla ilgili çalışmalar yapılıyor ama bir sonuca varılamıyor. Yapılaşma olursa Beykoz bozulur mu, bence bozulur ama [...] güzel binalar olur. Şimdi baksak buralara, hep gecekondı ama işte bir aile ortamı var.” (Hakan, Erkek, 42, Lise, Kamu Görevlisi, Dernek Başkanı)

Katılımcılar imar dışında sorun olarak gördüğü durumların temelde sanayisizleşme sürecinden sonra ortaya çıktığını ifade eder. Onlara göre tıpkı üretimi durdurulan fabrikaların yıllar geçmesine rağmen hâlâ dönüştürülmemesi gibi Beykoz da eskiden olduğu hâliyle kalmaya devam etmektedir. Değişmemek, değişen düzene ayak uyduramamak aslında Beykozlular için önemli bir sorun olarak görülmektedir.

“Fabrikaların kapanmasından sonra sıkıntılar başladı. Yani Beykoz İstanbul'un aslında kasabası dersek bile bozulmamış en güzel yerlerden birisi. İmarla ilgili şu anda insanların ya da Avrupalı gruplarının göz bebeği olan bir yer. Bunun değiştirilmesiyle ilgili yönetimin bir şekilde daha kararlı ve tutarlı bir yaklaşım sergilemesi lazım. Biz kendimizden keyfimizden gelmedik buraya. Hem karnımızı doyurmak için geldik hem aile olarak büyüdük hem de bu ülkeye katkı sağladık. [...] Fabrikalar kapandıktan sonra Boğaz'ın en güzel yeri olan Beykoz'dan 'Sen kalk git' denmesi benim ağıma gidiyor. Onun için bize burada yapılacak en güzel şey, en güzel proje sosyal konut projesidir.” (Çetin, Erkek, 63, Lise, Emekli, Üye)

Katılımcıların kendilerini Beykozlular olarak gördüğü ve Beykoz'u memleket olarak benimsediğinden bahsedilmişti. Sanayisizleşme sonrasında bölgede üst

¹⁴ Not: Katılımcı burada kendi ve çevresi gibi sosyoekonomik olarak alt sınıfı kast etmektedir.

sınıfların ikamet edeceği konut yapılarının yaygınlaşmasıyla bu görüşe ters bir durumun ortaya çıktığını ifade etmektedirler. Söz konusu konut tiplerinin yaygınlaşmaya başlaması ve bölgede güçlü bir rant beklentisi olması Beykozlular’a Beykoz’dan dışlanacaklarını düşündürmektedir. Bu dışlanmanın bir kanıtı olarak imar, ulaşım, sosyal, kültürel ve toplumsal konularda yaşanan sorunlarının çözülmediğini ifade etmektedirler. Örnek olarak katılımcılardan Numan’a göre toplu taşımada seferlerin seyrekliği ve hatların yetersizliğinin çözülmemesinin sebebi olarak üst sınıfların toplu taşımaya ihtiyaç duymamasıdır.

“Artık vatandaşın bakışı: ‘Biz Beykoz’un sahibi değiliz!’. ‘Beykoz zenginler için bekletiliyor, biz zaten gidiciyiz.’ deyip bir karamsarlığa itildi. Siyasi olarak kim gelirse gelsin bir çözüm bulunmaz. Burası artık bizim elimizden alınacak, bize burada yaşam şansı verilmeyecek şeklinde bir fikir hâkim. Tabii bu nasıl kırılır, nasıl toparlanır, vatandaş nasıl ümitlendirilir [soruları] siyasilerin bileceği iş artık.” (Emre, Erkek, 57, Lisans, Kamu Görevlisi, Dernek Başkanı)

Beykoz’un kendine has yapısından ayrıştığı düşünülen lüks siteler, katılımcıların nazarında bir sorun olarak görülmektedir.

“Son dönemlerde gettolaşma, siteleşme oldu. O siteler biraz ayrıldı. [Bu durum] kültür farkını getirdi ama vatandaş sınıf ve statü atlayamadığı için sadece hayranlıkla seyretti. O sitelerde güvenlikçi ve temizlikçi olarak kendine yer buldu, iş bulamadığı için. Hiçbir zaman için oralardan bir mesken, bir konut, bir yaşam tarzı elde edemediler.” (Emre, Erkek, 57, Lisans, Kamu Görevlisi, Dernek Başkanı)

Beykozluların Beykoz dışında çalışması ve sosyalleşmesi “Beykoz’u terk etme” olarak nitelendirilmektedir. Her sabah mesai öncesinde “yığınların duraklara akın ederek” Beykoz’dan ayrılmasından ve aynı yığınların mesai sonrası dönüşünden bahsedilmektedir. Bu durum Beykoz’da mesai saatlerinde bir durgunluğa neden olmaktadır.

“Her sabah yaklaşık 60-70 bin kişinin Beykoz’u terk ettiğini görürsün, sonra akşam yine döner. Gündüz Beykoz’da gezersen Beykoz hep boştur, çünkü insanlar hep dışarıda.” (Dündar, Erkek, 54, Lise, Emekli, Genel Sekreter)

Beykoz ile ilgili en çok işaret edilen sorunlardan birinin ulaşım olduğu belirtilebilir. Katılımcılar gitmek istedikleri yerlere direkt hat olmaması, hatların saat

aralıklarının uzun olmasından dolayı ulaşım imkânlarının kısıtlı olduğunu belirtmektedir. Çeşitli sektörlerin Beykoz’a ulaşım için servis sağlamaması bilhassa genç katılımcılara göre bölgeden ayrılma sebebidir.

“Biz dernek olarak her yıl 200-300 kişiye kalıcı iş sağlıyoruz. Sanayi kuruluşları İstanbul Anadolu yakasında Gebze bölgesinde. Ne hikmettir ki hiçbir sanayi kuruluşunun Beykoz’a servisi yok. Avcılar’a bile var ama Beykoz’a yok. Bunların hepsi bizim için soru işaretleri doğuruyor.” (Faruk, Erkek, 44, Lisans, Serbest Meslek, Dernek Başkanı)

“Bir metro konusu var. Adam Çekmeköy’e, Sancaktepe’ye metro götürmek için mücadele ederken Beykoz’u hep kenarda bırakıyorlar. İETT’nin otobüsleri her yerde çokken buraya gelmez. Böyle kronikleşmiş sorunları var Beykoz’un.” (Hakan, Erkek, 42, Lise, Kamu Görevlisi, Dernek Başkanı)

Bilhassa 1950’li yıllarda Beykoz’un bir göç mekânı olarak şekillendiğinden bahsedilmişti. Fakat bu durum sanayisizleşme sonrasında değişmeye başlamıştır. Günümüzde Beykoz, göç sebebiyle nüfusun azalmaya başladığı bir ilçe hâline gelmiştir. Özellikle Beykoz’daki genç nüfusun giderek azaldığı gözlenmektedir. Beykoz özelinde yaptığı saha çalışmasında Baltacı (2021: 943) bu durumun 3 sebebi olduğunu tespit etmiştir. Gençler iş bulma sorunu, ev kiralılarının imar sorunu sebebiyle yükselmesi ve Beykoz’da sosyal faaliyetlerin az olmasından dolayı Beykoz’dan ayrılmaya mecbur kaldıklarını ifade etmektedir.

“İşsizlik var burada, kaç tane fabrika kapandı, yerine bir tane işyeri, fabrika açılmadı. Bu sefer ne oluyor? Başka yerlere kaçışlar, göçler oluyor. Emekliler zaten gidiyor. Burada bir fabrika olmazsa burada insanları tutamazsın, mümkün değil. Açmazsanız işyerleri, ne yapacak burada gençler? Herkes nerede iş bulursa oraya gidiyor. Öyle olunca da işte Beykoz’un içi boşalıyor, her yer gibi.” (Ayşe, Kadın, 54, Lise, Serbest Meslek, Üye)

“Şu anda ekonomik sıkıntısı olan ya da işsizlik sıkıntısı olan yeni nesil gençlerin hep buradan uzaklaşması [Beykoz’un] geleceğinin ne olduğunu bilmedikleri için yatırımını dışarıdaki yerlere yapıyorlar artık. Babaları falan yine burada, evleri burada ama yeni nesil mutlaka başka yerde, sorunsuz bir yerde olmak istiyor. Burada yaşama şanslarının zor olduğunu görüyorlar. [Bu sebeple] daha çok Çekmeköy tarafından mülk edinme veya yeni evlenen gençlerin oraya taşınma [durumu] söz konusu.” (Çetin, Erkek, 63, Lise, Emekli, Üye)

Eğitim imkânlarının kısıtlılığı da Beykozlu katılımcılar için bir problem olarak görülmektedir. Bir yandan da açılan üniversitelerin getirdiği öğrenci nüfusunun kiralari artırdığına ilişkin şikâyetle karşılaşmaktadır.

“Beykoz’un en büyük problemi, ben kendim de [üniversite için] 4 sene farklı yerlere gidip geldim. Beykoz yeşiliyle doğasıyla çok güzel ama insanlar çalışma ve okuma anlamında hep farklı yerlere gidip geliyor. Bence en büyük sorunlarımızdan birisi eğitim. Bir sürü okullarımız var, evet ama daha başarılı öğrenciler daha farklı ilçelere gidiyor. Onların biraz daha Beykoz’da kalması gerekiyor bence.” (Kübra, Kadın, 36, Lisans, Kamu Görevlisi, Yönetim Kurulu Üyesi)

Bütün bu sorunlar en nihayetinde Beykozlu bireyleri “zorlamak”tır. Beykoz’un sorunlarından kaynaklı olarak Beykoz’da tamamlanması gereken eksiklikler Davut’a göre “saymakla bitmez”. Saymakla bitmeyen ve bölgede yaşayan sakinleri zorlayan bu eksiklikler bir noktada hemşehri derneklerinin çalışma motivasyonunu ortaya çıkarır. Hemşehri dernekleri başkan/üyeleri “Beykozluluk” kimliğini şiar edindikleri için sorunların çözümü noktasında çalışmaya gayret etmektedir.

“Beykoz çok güzel ama çok zorluyor insanları.” (Leyla, Kadın, 38, Lisans, İşsiz, Dernek Başkanı)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SOSYOPOLİTİK AÇIDAN

BEYKOZ'DAKİ HEMŞEHRİ DERNEKLERİ

Türkiye’de insanların sosyalizasyon sürecinde birbirleriyle iletişim kurduğu kanallardan biri hemşehrlik ilişkileridir. Bireyler kendileri göç etmese de nüfuslarının kayıtlı olduğu ve ailelerin göç ettiği bölgeyi, kendilerini tanıtırken kimliğine ait bir parça olarak nitelendirir. Sadece aynı ilin değil, bir ilin ilçesi veya mahallesinin (köyünün) de ortak olması bireylerin birbirleriyle ilişkisini güçlendirir. Önceki bölümlerde bahsedildiği üzere toplumsal hayatın farklı alanlarında kurulan bu ilişkiye rastlanır. Bu bölümde tezin temel konusu olan siyasal alanda hemşehri ilişkilerinin rolleri iki ana başlık altında tartışılacaktır. İlk olarak sosyal, kültürel ve siyasal olarak kent koşullarında görülen değişiklikler ekseninde hemşehrlik ilişkilerine yönelik algı ve derneklerdeki deneyimler ele alınacaktır. Türkiye’de iç göç sürecinin ilk nesli için hemşehrlik ilişkilerinin göçün zorluklarına karşı bir dayanışma aracı olarak konumlandığı görülür. Emre’nin ifadesiyle “insanları yutan büyükşehir” içinde hemşehriler ancak bir arada kaldığı takdirde hayatta kalılabileceğine inanılmaktadır. Fakat göç eden bireylerin geçirilen zamana paralel olarak göç mekânına alışması ve aidiyet hissetmesinden dolayı kurulan hemşehrlik ilişkilerinde değişikliklerin yaşandığı açıktır. Buradan hareketle ilk kısımda katılımcıların hemşehrlik ilişkilerine yönelik algı ve deneyimleri paylaşılırken hemşehrlik ilişkilerinin bireylerin hayatlarındaki konumu tartışılacaktır.

Bu bölümde tartışılan ikinci başlık tezin odak noktası olan siyasal katılım ve hemşehri dernekleri arasındaki ilişki olacaktır. Hemşehrlik ilişkilerinin kurumsallaşmasıyla siyasal alandaki aktiviteleri ön plana çıkmaktadır. Bu durum hemşehri derneklerinin siyasal alandaki faaliyetlerinin ve iktidarla kurdukları ilişkinin sorgulanmasını gerektirir. Birinci bölümde işaret edildiği üzere siyasal katılım, bireylerin siyasal sistem içindeki rollerinin incelenmesidir ve söz konusu roller bireylerin, iktidarın kararlarını etkileme durumu ile analiz edilir. Bu anlamda Beykoz’da faaliyet gösteren hemşehri derneklerinin başkan/üyelerinden oluşan çalışma grubundaki bireylerin, dernekleri aracılığıyla siyasal alanda kendilerini gördükleri konum ve derneklerde yaptıkları faaliyetler ele alınacaktır.

3.1 Değişen Kent Koşullarında Hemşehrilik İlişkileri

3.1.1 Hemşehrilik İlişkilerine Yönelik Algılar

Birinci bölümde bahsedildiği üzere hemşehrilik, özellikle göç sürecinde dayanışma amaçlı kurulan bir ilişki biçimidir. Hemşehriler birbirlerini göç edilecek yerin seçiminden o bölgede tutunmayı sağlayacak gündelik yaşam pratiklerine kadar her alanda etkiler. Kahvehane, akraba evleri gibi informel mekânlarda yürütülen hemşehrilik ilişkileri, 1980’li yıllarla birlikte formel bir biçim olarak dernekleşmeye başlamıştır. Bu sayede bireysel hayatlardaki yansımalarını aşarak toplumsal ve siyasal alanlarda çalışmalar yürüten bir kurum olarak ortaya çıkmıştır. Beykoz ilçesinde yapılan bu araştırmada, hemşehrilik ilişkilerinin kurulma hikâyelerinin literatürdeki çizgiye paralel olduğu görülür. 1950’li yıllarla birlikte yoğunlaşan iç göç sürecinde katılımcılara göre Beykoz, istihdam ve ekonomik yaşama imkânıyla çekici niteliklere sahip olduğu için göçle gelen kişiler, hemşehrisi olan akraba ve arkadaşlarını da yanlarına çağırmıştır. Nüfusun göçlerle artmaya başlamasıyla özellikle 1980-2000 yılları arasında hemşehri derneklerinin kurulmaya başladığı görülür. Beykoz’da sanayisizleşme sürecinin yaşanması ve buna bağlı olarak göç alma hızının yavaşlamasıyla birlikte Beykoz’da katılımcıların vurgusuyla “durgunluk süreci” yaşanmaya başlamıştır. Onlara göre 2000’li yıllarla birlikte Beykoz’da yaşanan tek değişim fabrikaların kapatılmasıdır ve bunu takip eden süreçte Beykoz söz konusu “durgunluk dönemini” aşamamıştır. Bu durgunluktan hemşehri derneklerindeki faaliyetlerin de etkilendiği görülmektedir. Bahse konu dönemde lokal işleyen derneklerde tavla, okey ve çeşitli iskambil oyunlarının oynanması ile yaz aylarında düzenlenen Beykoz şenliklerinde çeşitli etkinliklerin düzenlenmesi dışında hemşehri derneklerinde farklı faaliyetlere yer verilmediği belirtilmektedir. Söz konusu süreç, hemşehri derneklerini tampon mekanizma olarak niteleyen yaklaşımla paralel olarak değerlendirilebilir. Bir başka deyişle hemşehri dernek faaliyetlerinin durgunlaştığı söylenen dönem, aslında göçün azaldığı ve göç eden bireylerin bölgeye alıştığı bir döneme denk gelmektedir. Burada değişim sürecinin negatif ve zor olarak nitelendirilen etkilerinin azalmasıyla hemşehrilik ilişkilerinin misyonunu tamamladığı çıkarımı yapılabilir ve hemşehrilik ilişkilerinin Beykoz’da etkinliğinin zayıfladığı

düşünülebilir. Fakat devam eden süreçte söz konusu yoruma karşıt bir durumla karşılaşıldığını belirtmek gerekir. Beykoz'da özellikle 2010 sonrasında hem ikinci bölümde bahsedildiği üzere yeni hemşehri dernekleri kurulmaya başlamış hem de bu bölümde ele alınacağı üzere var olan hemşehri derneklerinin vizyonlarında birtakım değişiklikler yapılmıştır. Yeni derneklerin kurulma amaçları arasında Beykoz'daki hemşehrilerine hizmet etmek vardır, fakat kurulmalarında göç sürecinin etkisi olduğu söylenemez. Hem yeni hemşehri derneklerinin kurulmasında hem de geçmiş dönemde kurulan derneklerin değişen misyonlarında bir sivil toplum kuruluşu olarak hak talep etme, birlikte güç oluşturma hedefi ile karşılaşılmaktadır. Söz konusu misyon değişikliğini ele alabilmek adına bu alt başlıkta katılımcıların hemşehrilik ilişkileri ve hemşehri dernekleri algıları; söz konusu ilişki biçimi ve derneklerine yönelik tanımları, derneklere üye olma süreçleri ve dernekte bulunma motivasyonları incelenecektir.

3.1.1.1 Hemşehrilik ve Hemşehri Dernekleri: Algı ve Tanımlar

Katılımcılar hemşehrilik ilişkilerine olumlu anlamlar atfeder. Bu durum; hemşehri derneklerini tarif ederken kullanılan “bir güç”, “aile birliği”, “baskı aracı” ve “soğuk olmayan bir sivil toplum kuruluşu” olarak çeşitlendirilebilecek kavramsallaştırmalarda görülebilir. Katılımcılar üye oldukları hemşehri derneğinin tüm üyelerini, hemşehrilerini ve Beykoz'da yaşayan diğer insanları genel olarak “aile fertleri” olarak nitelendirir. Bu durum hem Beykoz'daki hemşehri derneklerinde üyelerin hem de Beykoz ilçesinde genel olarak bireylerin birbirleriyle pozitif bir diyalog hâlinde olduğunu gösterir. Bunun yanında hemşehri derneklerine ilişkin tanımlarda bir sivil toplum kuruluşu ve siyasal alanda bir baskı aracı olmasına yönelik vurgu yapılmaktadır. Fakat bu tanımlarda da aile olma özelliğine vurgu yapıldığı gözlemlenmiştir. Her ne kadar katılımcılar tarafından bir sivil toplum kuruluşu olarak konumlandırılrsa da hemşehri derneklerinin diğer sivil toplum kuruluşlarındaki gibi “soğuk” bir ortama sahip olmadığına dikkat çekilmektedir. Katılımcılar bunun temel sebebinin dernekte sahip oldukları “aile sıcaklığı” olduğunu belirtmektedir.

“[Hemşehri dernekleri] bir sivil toplum kuruluşu *gibi*. Ama dernek daha samimi geliyor bana. Dediğim gibi gün içinde istediğimiz zaman gidebildiğimiz; çay, çorba içebildiğimiz [bir

yerdir]. Yanlış bir benzetme olacak ama bir nevi kahve gibi bir ortam, eski kahve gibi geliyor bana. Sivil toplum kuruluşları daha soğuk.” (Ferhat, Erkek, 22, Lisans, İşsiz, Gençlik Kolları Başkanı)

Katılımcıların algısında hemşehri derneklerine yüklenen 4 misyon ön plana çıkar: Memleketlerine has kültürel özelliklerin yaşatılması ve aktarılması, hemşehrilerin dayanışma içinde olmalarının sağlanması, hem nüfusa kayıtlı oldukları il için hem de memleket gibi benimsedikleri Beykoz için çalışılması ve son olarak “klasik dernekçilik” olarak nitelendirilen anlayıştan uzaklaşma isteği.

Hemşehri dernekleri var oluş amacı olarak sosyokültürel misyonlarını ön plana koysalar da akademik çalışmalar kültürel eksenli talebin zayıf kaldığını vurgular (Uzun, 2013: 82). Katılımcılar hemşehri derneklerindeki çalışmalara ilişkin olarak öncelikle kültürel faaliyetlere dikkat çekmektedir. Fakat söz konusu faaliyetler dernek başkanlarına göre hemşehri derneği olmanın bir parçası olarak addedildiği için üyelerin bu faaliyetler için talepte bulunmamaktadır. Dernek başkanlara göre de kültürel faaliyetler “zaten olması gerektiği” için bahse konu faaliyetlere ek olarak yapılan çalışmaların önemsenmesi ve talep edilmesi gerekmektedir.

“Hemşehri dernekleri devam etmeli, çünkü dernekçilik bitmemeli. Biz her ne kadar burada doğup büyüsek de bizim bir kültürümüz var, oradan göç edip geldik, İstanbullu değiliz. Örf adet çok önemli. Biz asimile olmayalım diye derneklerimiz önemli. Ben istiyorum ki bizden sonraki nesil de kültürümüzü yaşatmaya devam etsin. [...] İşte bu devamlılığı sağlayan da hemşehri dernekleri olacak.” (Leyla, Kadın, 38, Lisans, İşsiz, Dernek Başkanı)

“[Hemşehri derneklerinde] *olduğu yeri* korumaktır amaç, doğasını şeklini korumaktır. Bunun kültür tarafı vardır. Etrafına, çevrene geldiğin kültürü tanıtmak ve anlatmak [gerekir]. Sadece bunlarla yetinmeyi kabul etmiyoruz. Beykoz’un sıkıntılarını, sorunlarını alıp kamuoyuna, hükûmete veya belediyeye baskı, yani sorunları anlat[mak] baskı demeyelim de... [Duraksıyor] yani sıkıntılarını, sorunlarını kamuoyuna deklare edip bunların çözümünü çözüm önerilerini koyuyoruz. Bunların yapılmasıyla ilgili olayın üzerine gidiyoruz. Böyle böyle değişmek lazım.” (Davut, Erkek, 56, Ortaokul, Emekli, Dernek Başkanı)

“Hemşehri derneklerinin genel amacı: büyük şehirlere göç eden insanlar büyük şehir sokaklarında kaybolup gitmesinler, birbirlerinden haberdar olsunlar. [Ayrıca] sosyal ve kültürel yapılarını korumasıdır. İşte bu korumaya da dernek çatı olmalı. [...] Bugünkü

günümüze geldiğimiz zaman bu amacın biraz dışına çıktık gibi geliyor. Çıkmamız da gerekiyor zaten.” (Dündar, Erkek, 54, Lise, Emekli, Genel Sekreter)

Dernekler için belirtilen ikinci misyon, hemşehri kavramına yüklenen “Beykozlu” anlayışı ile birlikte değerlendirilmelidir. Yapılan görüşmelerde katılımcılardan ilk olarak kendilerini tanıtmaları istenmiştir. Hem kendilerini tanıtırken kullandıkları ifadeler hem de hemşehri kavramına ilişkin görüşleriyle katılımcıların hemşehrilik algıları analiz edilmiştir. Katılımcıların hemşehri kavramına ortak bir kültüre ve mekânlara sahip olma anlamını atfettiği tespit edilmiştir.

“Aynı topraklarda nefes almış herkese ben hemşehri derim. Benim için aynı bölgeden olması da yeter. Trabzonlu¹⁵ da benim hemşehrime. Aynı kültürü bilmek, aynı kültürü paylaşmak hemşehriliktir. Mesela bizim oralarda bir şey vardır, “oraa” dersin. Bu kanka gibi bir şey demektir. Bu dili anlayabilecek herkes işte [benim hemşehrime]. Bir yerde Karadeniz türküsü duyduğunda hüzünleniyorsan o senin hemşehrime. Aynı dili konuşman, aynı bölgeden gelmenden daha fazlası olur.” (Numan, Erkek, 30, Lisans, Sağlık Personeli, Gençlik Kolları Başkanı)

Bazı katılımcılar kendilerini anlatırken direkt olarak, bazıları da sondaj olarak sorulan “Nerelisiniz?” sorusuna cevaben “Beykozlu” olduklarını belirtmiştir. Nüfusa kayıtlı oldukları il yerine memleket olarak Beykoz’u belirtmeleri karşısında, araştırmacının kendisini yeteri kadar açık ifade edip edemediği sorgulanmıştır. Bu noktada katılımcılara araştırmanın Beykoz’daki hemşehri dernekleri örneğinde yürütüldüğü ve kendileriyle belirli bir hemşehri derneği başkanı/üyeleri olmaları sebebiyle görüşülmek istendiği hem mülakat öncesinde yapılan telefon görüşmesinde hem de mülakat anında ses kayıt cihazı açılmadan önce belirtilmiştir. Bu sebeple “Nerelisiniz?” sorusuna cevaben akla ilk gelen nüfusa kayıtlı olunan ilin araştırmacı tarafından bilindiğini varsaymış olabilecekleri düşünülmüştür. Fakat kendilerini anlatırken isim, yaş ve aile bilgilerinden ya da kayıt cihazı açılmadan önce araştırmacıya anlatılan diğer konulardan mülakat sırasında bahsettikleri için bu varsayımın pek mümkün olmadığı düşünülmektedir. Dolayısıyla çoğu katılımcının

¹⁵ Araştırmacının memleketi Trabzon olduğu için katılımcı burada araştırmacıyı işaret ederek konuşmaktadır ve araştırmacıyı da hemşehrisi olarak kabul ettiğini ifade etmektedir.

kendisini Beykozlu addetmesi konusu hemşehrilik olan bu araştırmasından çıkan önemli bir veridir.

İkinci bölümde katılımcıların Beykoz ile kurduğu bağdan bahsedilmişti. Söz konusu bu bağ, katılımcıların hemşehri kavramına dair görüşleriyle paralel değerlendirilebilir. Katılımcılar ortak yaşanan yeri memleket olarak nitelendirmektedir. Buna koşut olarak ortak yerde yaşadıkları insanları da hemşehri olarak görmektedirler. Literatürde göç eden ilk nesil için memleketin sosyalizasyon sürecinde önemli bir rolü olduğuna değinilmişti. Fakat günümüzde memleketin sınırlarının farklılaştığını ifade etmek gerekir. Hemşehrilik ilişkisinde gönül bağına vurgu yapan Meliha, diğer katılımcılar gibi hemşehriliğin sınırlarını geniş tutmaktadır. Hemşehri derneklerinde olması gerek asıl amacın Beykoz’a hizmet etmek olduğunu söyleyerek kendi babasının nüfusa kayıtlı olduğu ilden gelen kişilerce kurulan hemşehri derneğinde değil, eşinin memleketinin derneğinde görev almasının sebebi olarak söz konusu derneğin Beykoz özelinde yaptığı çalışmalar olduğunu belirtmektedir.

Katılımcıların hemşehrilik algısında nüfusa kayıtlı olunan ile bir memleket olarak öncelik verilmediği görülmektedir. Aksine memleketle ilişkili olarak ortak kültürel unsurlara sahip olmak ve Beykoz özelinde çalışmak ön plana çıkartılmaktadır. Bir örnek olarak Davut, şu anda başkanlığını yürüttüğü derneğe ancak 2012 yılında tüzükte yapılan değişiklik ile üye olabildiğini söylemiştir. Bu yıldan önce tüzüğe göre derneğe yalnızca ilgili ilde (memleket) doğan kişiler üye olabilmektedir. Bu değişikliğin akabinde dernek ismine de resmî olarak Beykozlu ifadesi eklenmiştir. Davut eski tüzükteki kuralı “gereksiz” görürken bir dernek üyesi olan Dünder artık Beykoz’da yaşayan kişileri “daha çok hemşehri” olarak nitelendirmektedir. Buradan hareketle hemşehriliğin tanımının salt belirli bir ilin sınırlarında değil, aynı zamanda yaşanan bölgeyi de içerecek şekilde genişlediği görülmektedir.

“Aynı bölgede doğup büyüyen insanlara biz hemşehri diyoruz. Orada yaşayan insanlara. Bugün baktığın zaman Beykoz da bizim hemşehrimiz. Ben [memleketimden daha çok] Beykoz’da olduğum için buradakiler bana daha çok hemşehri.” (Dünder, Erkek, 54, Lise, Emekli, Genel Sekreter)

“Beykoz'daki hemşehrimize nasıl yardım edebiliriz, Beykoz'daki sivil toplum kuruluşlarıyla nasıl bir araya gelip Beykozlulara nasıl katkı sunabiliriz, [hemşehri derneklerinde] bu amaçlanmalı.” (Cemil, Erkek, 67, Lise, Muhtar, Üye)

“Belki yönetim olarak sadece hemşehrilerimizden oluşuyoruz ama hizmet anlamında Beykoz'a hizmet sunuyoruz.” (Kübra, Kadın, 36, Lisans, Kamu Görevlisi, Yönetim Kurulu Üyesi)

Beykoz için çalışma misyonunun hemşehri dernekleri arasında temelde il derneklerinde geliştiğini söylemek gerekir. İlçe ve köy derneklerinde Beykozluluk kimliğinden bahsedilse de katılımcıların ifadesiyle derneklerin önceliğinin nüfusa kayıtlı olunan il (gelenen ilçe veya köy) olduğu anlaşılmaktadır. Beykoz için çalışma düşüncesinin tüzüklerinde yer almadığı ifade edilmektedir. Her ne kadar tüzüklerinde yer almasa da dolaylı yoldan Beykozlular için de çalışıldığı belirtilmektedir. Hemşehrilerinin yaşadığı sorunlar Beykoz'da ikamet eden kişilerce ortak olduğu için hemşehrilerine yardımcı olmak isterken aslında ilçedeki herkes için hizmet edildiğine işaret edilmektedir.

“Burada hemşehri odaklı dernekler kuruluyor ama Beykoz'un imar sorunu sadece [hemşehrilerimin] derdi değil; bütün Beykoz'un derdi. Şimdi olası bir depremde bu bölgede gerçekleşecek bir yıkım herkesi ilgilendirir. [...] Biz böyle herkesi ilgilendiren sorunlara karşı duyarlıyız. Bunların da çözümü için biraz önce [açılışımızdan dolayı Ekrem] İmamoğlu ve belediye başkan yardımcıları buradaydı, onlarla konuştuk. [...] Bunlar çözüldüğü zaman biz sadece hemşehrilerimize değil, herkese destek olacağız; böyle böyle bulunduğumuz semte, memleketimize, insanlığa hizmet etmiş oluyoruz.” (Galip, Erkek, 50, Yüksek Lisans, Kamu Görevlisi, Üye)

Hemşehri derneklerinde Beykoz odaklı çalışmak önemli bir gündem maddesi olsa da katılımcıların nüfusa kayıtlı oldukları illerin sorunlarına da duyarsız kalmadıklarını belirtmek gerekir. Özellikle ekonomik anlamda zorluk yaşayan hemşehrilerine yardım göndermek, dernek üyeleri açısından önemli bir amaç olarak görülmektedir.

“Sadece buradaki sıkıntılar değil, köyde yaşanan olumsuz şeylerle ilgili [olarak da çalışıyoruz]. En azından burada birlikte olursak [...] buradan oraya yapabileceğimiz etkinlikler artıyor. [...] Buradaki hemşehrilerimiz arasında [ekonomik olarak] çok üst düzeyde de olan insanlar var, çok orta düzeyde de. Dernek olarak aslında ekonomik anlamda sıkıntıları olmayan bir yapımız

olduğu için oralara [nüfusa kayıtlı olunan il] hizmet etmemiz gerekiyor.” (Çetin, Erkek, 63, Lise, Emekli, Üye)

Memleketlerinin kültürel özelliklerinin devamlılığı ve Beykoz için çalışma misyonlarının ardından üçüncü olarak Beykoz’daki hemşehri derneklerinde “klasik dernekçilik” anlayışından çıkarak “farklı bir dernekçilik” yapma misyonu olduğu gözlemlenmiştir. Hemşehri derneklerinin bir sivil toplum kuruluşu olarak kabul edilmesinden dolayı biçim değiştirmesi gerektiğine inanılmaktadır. Katılımcılara göre dernekler sadece oyun oynanan ve boş vakit geçirilen bir yer olmaktan çıkmalıdır. Hemşehri derneklerinin asıl görevi halkın sıkıntılarını dinlemek ve onların sesini duyurmaktır. Her ne kadar katılımcılar hemşehri ilişkilerine olumlu anlamlar atfetse de dışarıdan “bir kahvehane”den farksız görünmemesi çoğu katılımcı tarafından eleştirilmektedir. Bu sebeple “farklı bir dernekçilik” hedefi merkeze alınarak üye profilinde kadın ve gençlerin artırılmasına yönelik çalışmaların yapılması, üyelikte memlekette doğmuş olma şartının kaldırılması, dernek binalarında/lokallerde oyun oynanmasının yasaklanması ve farklı faaliyetlerin gerçekleştirilmesi gibi değişikliklerin yapıldığı görülmektedir. Bu bağlamda hemşehri derneklerine farklı bir mahiyet kazandırılmaya çalışıldığı ve bunun “tabela derneği” olmamak adına yapıldığı gözlemlenmektedir. Farklı bir dernekçilik anlayışıyla hem nüfusa kayıtlı olunan il hem de yaşanan bölge için derneklerin üyeleriyle etkileşim hâlinde güçlü ve etkin bir çalışma gütmeye istekleri ön plana çıkmaktadır. Buradan hareketle hemşehri derneklerinin hem bir değişim içinde olduğu hem de eski ilişki biçimlerini sürdürdüğü dikkat çekmektedir.

“Ben dernek başkanı olarak birkaç üyemi yanıma alarak [...] Beykoz’da muhtarları, sivil toplum örgütlerini ve dernekleri ziyaret ediyorum. Bakın şu anda siz onuncusunuz herhâlde. Bu zor zamanlarda¹⁶ herkes evinde otururken biz bu işlerle uğraşıyoruz. Aynı zamanda şu anda siyasi partilerin yapmadığı işi yapıyoruz. Muhtarların sorunlarına sıkıntılarına bakıyoruz. Kendi hemşehrilerimizin, iş adamlarımızın sıkıntılarını dinliyoruz. Okul müdürlerini ziyaret ediyoruz. *Bu işte hemşehri olmasına bakmıyoruz, Beykozlu olmasına bakıyoruz.* [...] Bizim bundan sonra hedefimiz şu: Beykoz’da *klasik dernekçiliğin* dışına çıkacağız. Kimseye biat

¹⁶ Katılımcı burada 2020 yılındaki pandemi koşullarını kastetmektedir.

etmeden, sözlerinin altına girmeden Beykoz'un gerçek sorunlarını gündeme taşıyacağız.” (Davut, Erkek, 56, Ortaokul, Emekli, Dernek Başkanı)

“Şimdi [hemşehri derneklerinin] amaçlar[ı] tüzüğe bağlı olmalı. Tabii biz onu açıyoruz bazen. Bu kültür ve göreneklerimizi yaşatırken bulunduğumuz semtteki, yaşadığımız bölgedeki sorunlardan bağımsız olamıyoruz. Amaç ve ilkeler bu sorunların çözümünde faaliyet göstermek, çalışmak olmalı. [Böyle yaptığımız için] Biz tabela derneği değiliz. Aktif ve üyelerimizle etkileşim içinde bir derneğiz.” (Galip, Erkek, 50, Yüksek Lisans, Kamu Görevlisi, Üye)

“Kendi bölgemizi, gelenek göreneklerimizi, güzellikleri yaşatabilmek zaten yaptığımız şey. Asıl yaşadığımız bölgede en iyisini yapabilmek, en iyisinden istifade edebilmek, *yaşadığımız bölgeyi yaşanabilir kılmak* için hangi çaba gerekiyorsa onu gösterebilmek amacımız olmalı.” (Emre, Erkek, 57, Lisans, Kamu Görevlisi, Dernek Başkanı)

Katılımcılara göre bölgede yaşanan sıkıntıların tespit edilmesiyle yetinilmeyip hemşehri derneklerinin söz konusu sorunlara ilişkin çözüm önerisinde de bulunulması gerektiği ifade edilmektedir. Katılımcılar, hemşehri derneklerinin çözüm doğrultusunda çalışmasını sivil toplum kuruluşu olmanın bir gereği olarak değerlendirmektedir. Bu nokta, hemşehri derneklerinin bir baskı/çıkar grubu olarak faaliyet göstermeye başladığı yerdir.

“Eğitim konusu çok önemli bir konu. [...] İlçe Milli Eğitim [Müdürlüğün]de bir şube müdürümüz var, derneğimize üye. Şimdi orta son [sınıf] için matematik kursu açmayı düşünüyorum. Liseye hazırlık için benim açtığım kursla bir çocuğumuz belki iyi bir yerlere gelecek. O yüzden sayıyı yakalayabilirsek açacağız, yakalayamazsak orta ikinci sınıf grubundan takviye alacağız.” (Hakan, Erkek, 42, Lise, Kamu Görevlisi, Dernek Başkanı)

“Kendi derneğimizde kurslar açmayı planlıyoruz. Mesela halk eğitim merkeziyle birlikte ortaklaşa ilk yardım kursu ilk başta olmak üzere, bahçe ve seracılık-bahçıvanlık üzerine kurslar planlıyoruz. Çünkü Beykoz'da böyle bir potansiyel var ve bu aynı zamanda bir iş gücü oluşturacak. Bu konuda bir ekibimiz var, eğitim verebilecek. Beykoz'da çok ciddi tarım yapıyor. Bu sebeple İBB'nin yürüttüğü bir proje [Fide Destekleme Projesi] var. Tarım ilerliyor ama yetişmiş eleman yok. Türkiye'nin kaderinde bu var. Biz de bu eksikliği gördüğümüz için dedik ki biz bahçecilik üzerine bir kurs açabiliriz.” (Dündar, Erkek, 54, Lise, Emekli, Genel Sekreter)

3.1.1.2 Hemşehri Derneklerine Üyelik: Aile Etkisi ve Sosyallık

Katılımcıların hemşehri derneklerine üye olma sürecinde ilk olarak aile üyeleri, akrabaları ve/veya arkadaşları etkilidir. Bununla birlikte üyelikte etkili olan ikinci neden, hemşehri derneklerinin yürüttüğü faaliyetlerin, katılımcıların ilgisini çekmesidir. Konuyla ilgili belirtilen son sebep ise katılımcıların üye olmaları adına aldıkları davetlerdir. Her üç durumda da hemşehri derneklerine üye olmayı tercih etme noktasında katılımcılara göre sosyal olma ihtiyacı temel etkindir. Birkaç katılımcının ifadesiyle bireyler “cemiyet adamı” olduğu için hemşehri derneklerinin faaliyetlerinde yer almak istemektedir. “Cemiyetin bir parçası olma” durumu katılımcılara göre aile temelli olarak gelişmektedir. Çoğu katılımcı, aileleri hâlihazırda bir derneğin kurucusu olduğu veya dernek bünyesinde görev aldığı için hemşehri derneklerinin bir parçası olmaktadır. Bu örneklerin dışında, dernek üyesi bir aile ferdi olmayan Ayşe ise ailesinin akraba ve arkadaş çevreleriyle düzenli olarak iletişim kurduğu için cemiyetin bir parçası olmayı onlardan öğrendiğini ve insanlarla birlikte olmayı önemseydiğini için de hemşehri derneğine üye olmayı tercih ettiğini belirtir.

“Bizim oralarda ‘cemiyetten olmak’ diye söylenir, ‘cemiyet adamı’ denir. Bir yerlere katılım sağlayan, hasta olunca mutlaka ziyarete giden insanlara denir. Biz de işte çocukluğumuzdan itibaren böyle gördük, cemiyet olmayı.” (Numan, Erkek, 30, Lisans, Sağlık Personeli, Gençlik Kolları Başkanı)

“Rahmetli annem cemiyet kadınıydı, yani böyle hastaya düğüne derneği çok önem verirdi. Olanığı varsa muhakkak giderdik beni de hep peşinde sürüklerdi. Böyle böyle öğrendim insanlarla birlikte olmayı, birlik olmaya ihtiyaç duyuyorum bu yüzden.” (Ayşe, Kadın, 54, Lise, Serbest Meslek, Üye)

“Dernek ben 5 yaşındayken kuruldu. Benim babam zaten derneğin yönetimindeydi, başkanlığını yaptı. Daha sonra bana başkanlık teklifinde bulunuldu. [...] Ondan sonra ben kongreyle ve seçimle başkan oldum. İlk ve tek kadın olarak da tarihe geçtim.” (Leyla, Kadın, 38, Lisans, İşsiz, Dernek Başkanı)

Ailesinden kaynaklı olarak üye olmayan katılımcılar için dernek faaliyetlerinin etkili olduğu gözlemlenmiştir. Gençlik dönemlerinde katılımcılar için hemşehri dernekleri, bir sosyalleşme ve eğlence mekânı olarak görülmektedir. Görüşülen derneklerden birinin kuruluşundan günümüze sürdürdüğü futbol müsabakaları,

dernekte devamlılık sağlama noktasında önemli bir farklılık yaratmıştır. Farklı bir dernekte ise halk oyunları etkinlikleriyle gençlerin derneğe çekildiği ve hatta gençlerin dernek yönetiminde aktif görev almaya istekli olmalarını sağladığı görülmektedir. Bu noktada özellikle genç kesimi çeken etkinliklerin dernekte yürütülmesi önemlidir.

“Şimdi, [derneğimiz] 1968 senesinde kuruldu, bizim çocukluk zamanımızda. O dönemler İstanbul’un değişik yerlerine göç eden insanlar burada bir sosyal faaliyet anlamında spor yarışmaları düzenlediler. Yani köyler arası futbol müsabakaları yapmaya çalıştılar. Öyle bir organizasyonun içerisinde Paşabahçe top sahasında her sene yapılmasıyla oradaki toplum, diğer köylerdeki dostluk ilişkileri pekişti. Yani bütün hemşehrilerimizi içine alan bir görüntü hasıl oldu. Yani kendi köyümün dışındaki insanlarla bile tanışıp onlarla birlikte hasbihâl eder ya da ilişkilerimizi güçlendiren şeylerle karşılaştım çocukluk dönemimizde. Bu ilişkiler hâlâ devam ediyor, bitmiyor.” (Çetin, Erkek, 63, Lise, Emekli, Üye)

“Burada bir futbol turnuvası var. Beykoz stadında yapardık, işte ben orada futbol oynadım. Takım kaptanlığı da yaptım. Benim köy derneklerine girişim oradan doğdu. Yoksa biz burada doğduk, büyüdük. Benim köye, derneklere ısınmam oradan oldu.” (Galip, Erkek, 50, Yüksek Lisans, Kamu Görevlisi, Üye)

“[Dernek] ilk kurulduğunda kuran insanlarla çok onur duymuştum, gurur duymuştum, sevinmişim ama sonradan baktım ki işte Kastamonulu, Ağrılı, Erzurumlu gelmiş okey oynuyor. O yüzden elimi eteğimi çektim. Ama yıllar sonra yönetim değişince, Mehmet Başkan gelince her şey değişti. Kabuk değişti, misyon değişti, vizyon değişti, bakış değişti.” (Çağatay, Erkek, 60, Lisans, Serbest Meslek, Üye)

Hemşehri derneklerinde gençlerin katılımının yapılan faaliyetlerle artırılmasına benzer bir şekilde dernekteki üye sayısını artırmak ve üye profilini genişletmek için hemşehri derneklerinin yönetim kurulu üyeleri, bölgede yaşayan hemşehrilerini ziyaret ederek üye olmaya ve dernek yönetiminde çalışmaya davet etmektedir. Klasik dernekçiliğin sınırlarından çıkma hedefiyle üye profillerini değiştirmek isteyen dernek yönetimleri; sayıca az olan kadın; genç; bürokratik, siyasal veya mesleki olarak önemli pozisyonları olan kişileri davet etmektedir.

“Ben o zaman meclis üyesiydim. Teklif yaptılar, o şekilde oldu yani.” (Davut, Erkek, 56, Ortaokul, Emekli, Dernek Başkanı)

“[Derneğe üye oluşum] şöyle oldu. Buradaki müdürlüğümü yürütürken bir telefon geldi, yöre derneklerinden sizi ziyarete gelmek istiyorlar diye. Hay hay dedim, randevulaştık. Ellerinde

böyle broşürlerle geldi bir grubumuz. Biz [...] Derneğiyiz, sizin de hemşehrimiz olduğunuzu öğrendik, dediler. Biz böyle işte kamu kuruluşlarında olsun, esnaf olsun hemşehrilerimizi ziyaret ediyoruz, dediler. Ben dernekle böyle tanıştım. Bu 2017’de oldu sanırım. İşte sonra derneğimizde sizi de görmek isteriz dediler, hay hay dedim.” (Gülnehal, Kadın, 46, Yüksek Lisans, Okul Müdürü, Üye)

Katılımcılar arasında Ayşe, dernek üyeliği sürecinin muhtar aday olma ve muhtar seçilmesiyle birlikte geliştiğini ifade etmiştir. Seçilme sürecinde dernek üyeliğinin kendisine önemli bir alan açtığını, derneğin desteği ve propagandasının seçimleri kazanmasında etkili olduğunu söylemektedir. Bu anlamda derneklere üye olma motivasyonları arasında siyasal amaçlar olabildiğinin altını çizmek gerekmektedir.

“Derneğe üye olma sürecim muhtarlıkla beraber başladı. Aynı anda işte hem muhtarlık adaylığım hem de derneğe üyeliğimle yola çıktık. *Sağ olsun dernek de çok destekledi beni.* Zaten içindeki köy dernekleri de yabancı değil; hepsinden, etrafımızda muhakkak o köy derneğinden birisini tanıyoruzdur. Akrabanız vardır, alışveriş yapmışsınızdır. Kız vermişsinizdir, kız almışsınızdır.” (Ayşe, Kadın, 54, Lise, Serbest Meslek, Üye)

Katılımcılar arasında Ayşe gibi muhtarlık seçiminde aday olmasından sonra hemşehri derneğine üye olan bir üye daha vardır. Ayrıca farklı katılımcılar siyasal amaçları doğrultusunda kendi derneklerinde görev alan kişilerin varlığından bahsetmektedir. Fakat bu örneklerle rağmen tüm katılımcılara göre derneklerde siyasal alanda güç kazanmak için bulunmak ve dernekleri bir basamak olarak kullanmak, dernek çalışmalarını olumsuz etkileyeceği düşüncesinden dolayı istenmeyen bir durumdur.

“[Dernek ve siyaset] kesinlikle ayrıştırılmalı. Ben derneğimi siyaset için bir basamak olarak görmüyorum. Zaten benim dernekten önce siyasi bir geçmişim vardı. Ben 18 derneğin içerisinde, diğerlerini tabii bilmiyorum ama aktif olarak siyasi bir partide üyeliği olan ve çalışan bir başkanım. Bu başkan kimliğimle bir yere giriyorken kapıda siyasi kimliğimi bırakarak giriyorum. MHP ve İYİ Parti ilçe başkanları benim hemşehrilerim. Onların her türlü yanlarında olmaya çalışıyorum. Dernek ile siyaseti karıştırmıyorum. Çünkü derneğimizde sadece AK PARTİ’den veya CHP’den insanlar yok. Her kesimden insan var. Siyasi konuşmalar olabilir ama tavır belli etmemem gerektiğine inanıyorum.” (Leyla, Kadın, 38, Lisans, İşsiz, Dernek Başkanı)

“Şimdi ben burada bazı kadınların, vatandaşların bir iş, bir istihdam için bulunduğunun farkındayım. Böyle olmaması gerekiyor. Siz emeğin karşılığı olarak bir yerlere gelmelisiniz. Burada olduğunuz için değil. Amaç burası için çalışmak olmalı. Bir partide yükselmek için burayı basamak olarak kullanmamalısınız.” (Meliha, Kadın, 45, İlkokul, İşsiz, Üye)

“Benim burada bulunma amacım bireysel bir çıkarım için olmamalı, Beykoz’daki hava kirliliği için olmalı.” (Kübra, Kadın, 36, Lisans, Kamu Görevlisi, Yönetim Kurulu Üyesi)

Hemşehri derneklerinde bulunma sebeplerinin yanı sıra bulunmama sebeplerine ilişkin katılımcıların görüşleri sorulmuştur. Tüm katılımcılar hemşehri derneklerine ilişkin olarak olumlu konuşma eğilimindedir. Fakat “Derneklerin olumsuz yanları neler olabilir, kazandırdıklarının yanı sıra insanları neden kendinden uzaklaştırabilir?” olarak çeşitlendirilen kışkırtıcı sorulara karşın bütün katılımcılar hemşehri derneklerinde bulunmanın olumsuz bir sonuç doğurmayacağını düşünmektedir. Buna rağmen görüşmeler derinlemesine analiz edildiğinde bazı olumsuzluklar olabileceği, katılımcıların rahatsızlık duydukları veya duyabilecekleri noktalar tespit edilmiştir. Bunun ilk örneği hemşehri derneklerinin siyasi bir partiye tamamen bağlanması durumunun pozitif bir çıktısı olamayacağına ilişkin kanıdır.

“Dernek bir yere angaje olduysa oradan iyi şeyler doğurmuyor. Partiye bağlanınca derneğin bütün güzellikleri unut, hiçbiri kalmıyor. Bir yerin taşeronluğunu yapıyorsun. O da seni ileride mutsuz ediyordu.” (Dündar, Erkek, 54, Lise, Emekli, Genel Sekreter)

Bununla birlikte katılımcılardan bazıları maddi anlamda derneklerin bir yük olabileceğine işaret etmiştir. Bu anlamda aylık veya yıllık olarak toplanan aidatların üyeleri zorlayabildiği görülmektedir. Bu noktada gözlem yapma fırsatı bulunan bir kongrede yaşanan olaylar ilgi çekicidir. Yapılacak yardımlar için aylık aidatın 50 liradan 100 liraya çıkarılma ihtimali; sessiz, akışında ve tartışmasız giden toplantıda seslerin yükselmesine ve zamma karşıt görüşün yüksek tepkisine sebep olmuştur. Bunun sonucunda toplu olarak ücretin artırılmaması yönünde karar alınmıştır. Eski dernek başkanı ve şu anda ise dernek üyesi olan Galip, ilk görüşmede bu olumsuzluktan bahsetmese de görüşmenin toplantı sonrası devam eden kısmında tekrar sorulduğunda aidat yüzünden üye olunmadığını itiraf etmiştir.

“Şimdi aidat yüzünden olmayan var. Salma yapıyoruz bazen. Misal burayı¹⁷ alırken herkes ortaya para attı da aldık. Ondan kaçıyorlar. Bazıları paralı oluyor. Benden para isterler diye gelmiyor. Bazıları da insanları gördükçe utanıyor. Kapıya gelse de içeriye giremiyor. Biliyor çünkü bağış yapmadığını biliyoruz. Kimse görmez ama biz çetele tutarız. Bazı insanlar da asosyal oluyor. Düğüne, cenazeye katılmıyor. Halbuki bizim sermayemiz insan.” (Galip, Erkek, 50, Yüksek Lisans, Kamu Görevlisi, Üye)

Üye olma sürecinde vurgulanan “cemiyet adamı olma” durumuna paralel olarak kişilerin bireysel düşünceleri ve sosyalleşmeye uygun olmamalarının üye olunmama sebebi olabileceği ifade edilmektedir.

“Yani derneğe üye olmak sadece üyelikle olmuyor. Bunlara katkı sağlamak da lazım. Onlara fikren destek vermek lazım. Bedenen yapabileceğin şeyler varsa onlara destek vermek lazım. Kendi insanınızı kendi yörenizi seviyorsanız zaten bu olayın içerisinde oluyorsunuz. Sadece bireysel düşünüyorsanız bundan zaten uzak duruyorsunuz.” (Çetin, Erkek, 63, Lise, Emekli, Üye)

Bütün bunların yanı sıra katılımcılar, derneklerin bir partinin taraftarlığını yapması ve himayesi altına girmesi sebebiyle hemşehri derneklerine üye olmanın bir mobbing doğurabileceği düşüncesinden dolayı bireylerin dernek faaliyetlerinde yer almaktan çekinebileceğini düşünmektedir.

“Birlikten güç doğuyor. Burada ne kadar demokratik bir ülkede yaşadığımızla alakalı bir şey var. Ne olur, bizi yönetenler, devlet büyükleri sevmezlerse o yöre derneğine sen niye üyesin deyip sana şey yapabilirler. Bazı imkânlardan kısıpabilirler. Sana tepki gösterebilirler.” (Faruk, Erkek, 44, Lisans, Serbest Meslek, Dernek Başkanı)

“[İnsanlar] korkarlar, başıma bir şey mi gelecek diye. Bir yere üye olunca falan. İnsanlar çok sosyal olmadığı için kendi kabuklarından öteye çok çıkamaz.” (Meliha, Kadın, 45, İlkokul, İşsiz, Üye)

Katılımcılardan bazıları ekonomik seviyesi yüksek; siyasal, toplumsal ve bürokratik olarak belirli bir mevkideki bireylerin kendilerinden fazla şeyler beklenebileceği düşüncesinden dolayı üye olmayabileceğini ifade etmiştir.

“Maddi durumu yüksek, devlet kademelerinde bürokrat veya siyasi bir isim olduğu zaman ondan beklentiler çok büyük oluyor. E ülkede işsizlik de çok malum. Talep çok olunca

¹⁷ Katılımcı bu kısımda dernek binasından bahsetmektedir.

bezdirme oluyor. Misal ben hastanede çalıştığım için bu sıra, randevu meselelerinde çok talep alıyorum. Aldığımız alamadığımız olabiliyor. İnsan yıpranıyor. Kendim için bir şey yapmıyorum ama yıpratıyor süreç. Ben bu enerji ve maddi yükü kendime saklasam belki zengin olacağım. Bir yandan da kendin için bir şey isteyemiyorsun, o da tuhaf bir durum. Mesela kendim için değil, hep başkası için aracılık istiyorum. Bir de yapmazsa kızılıyorsun. O da biraz zorunda tabii, madem oraya çıktın yapacaksın.” (Galip, Erkek, 50, Yüksek Lisans, Kamu Görevlisi, Üye)

Katılımcılar tarafından belirtilen son olumsuz özellik derneklerde yapıldığı düşünülen mikro milliyetçiliğin yanlış olduğunun düşünülmesidir. Katılımcıların her biri hemşehriciliğe karşı olduğunu ifade etse de kendisinin hemşehrisini üstün gördüğünü belirtmekten de geri durmamaktadır. Bu noktada Kübra önce iki kere düşündüğünden bahsetse de sonrasında hemşehrisi olduğu için yine de yardımcı olmayı tercih ettiğini belirtmiştir.

“[Derneklerin olumsuz özelliği] mikro milliyetçilik yapılması olabilir. Şimdi bir arkadaşım gelip ‘Bana şunu yapar mısın?’ dediğinde hemşehrimse iki kere düşünüyorum, hemşehricilik yapmayayım diye. Birileri ‘a, bak hemşehrisi için şunu yapmış.’ demesin diye dikkat ediyorum. [...] Beykoz Vakfında da hemşehrileri olduğumu duyan işi için kalkıp geliyor. Trabzonlu bir geliyorsa hemşehrim on kere geliyor. Önemli olan onları geri çevirmemek, yardımcı olunabilecek noktalarda yardım etmek.” (Kübra, Kadın, 36, Lisans, Kamu Görevlisi, Yönetim Kurulu Üyesi)

3.1.1.3 Hemşehri Derneklerinde Bulunma Motivasyonları: Hemşehrilik, Dayanışma ve Güç Birliği

“Dernek demek gönül işi demek. Vakit ayırmak, üretim yapmak, katılmak gerekiyor. Sadece ismin orada olması yetmiyor, orada da olmak gerekiyor.” (Kübra, Kadın, 36, Lisans, Kamu Görevlisi, Yönetim Kurulu Üyesi)

Tüm katılımcılar için hemşehri derneklerinde bulunma noktasında vurgulanan motivasyonun “birlik olmak” ve “dayanışma içinde bulunmak” olduğu görülmektedir. Buna ek olarak belirtilen sebeplerin dernekte birlik içinde olmanın bir getirisi olduğu göze çarpmaktadır. Öncelikle insani, dinî ve toplumsal olarak yapılması gerektiğine inanılan işler için hemşehri dernekleri bir araç olarak kullanılmaktadır. Ayrıca birlik olma durumunun siyasal alanda hak talep edebilme gücü getireceği düşüncesinin, katılımcıların dernek faaliyetlerinde bulunma sebebi olduğu görülmektedir. Son olarak

katılımcılar derneklerin misyonlarının, faaliyetlerde yer almalarında etkili olduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda “Hemşehrilik ve Hemşehri Dernekleri: Algı ve Tanımlar” başlığı altında bahsedilen hemşehri derneklerine yüklenen 4 misyon ekseninde katılımcıların derneklerde faaliyet gösterme motivasyonları değerlendirilebilir.

Üye olma motivasyonlarına bakılırsa katılımcılara göre hemşehri derneklerinin en önemli amacı olan birlik, beraberlik ve dayanışmayı sağlamak öncelikli amaç olarak görülmektedir.

“Asıl mevzu dayanışma. Zor günlerinizde yanınızda olur. Çevreniz olur, insanlarla tanışsınız, sosyalleşirsiniz. Kültürel ve sosyal etkinliklere katılırsınız. Bir sorunuz olduğu zaman burada gelip tartışsınız. Bir çözüm oluşur. Başka ne olabilir, daha ne olsun?” (Dündar, Erkek, 54, Lise, Emekli, Genel Sekreter)

“Yardımlaşma, sosyalleşme, dayanışma, ufuk açma. Geleceğe daha garanti görme. Şehrin tereddütlerini giderme anlamında devletin yapamadığı ya da yapmak istemediği, belki de görevi olmadığı birçok konuda vatandaşların birbirleriyle organize olmaları, tabii bunu iyi anlamda söylüyorum, kendi yaşam standartlarını düzeltmek ve birlik beraberliği sağlamak açısından böyle. Bu birlik ve beraberlik, fikir ayrılığı olmayacağı anlamına da gelmiyor. Amacımız doğruları bulabilmek.” (Emre, Erkek, 57, Lisans, Kamu Görevlisi, Dernek Başkanı)

“Birlik beraberlik. Yani kopmamak. Geleceğe dair. Ben bazen düşünüyorum şimdi dernekler olmasa burada birçok insan birbirimizi tanımayız. Sosyalleşmeyiz. Sadece kısıtlı, birebir yakınlarımızla hayatımızı idame ettiririz. Dernekçilik dediğiniz zaten herkesle iyi günde kötü günde bir arada olmaktır.” (Meliha, Kadın, 45, İlkokul, İşsiz, Üye)

Katılımcılar oluşan birlik ve beraberlikle dernekçe amaçlanan çeşitli işleri başarabileceklerini düşünmektedir. Bu işlerin arasında yardımlaşmanın kritik bir yeri vardır. Katılımcılar hem hemşehrileri hem de Beykoz’da yaşayan insanlar arasında özellikle ihtiyaç sahibi olanlar için çalışma aracı olarak hemşehri derneklerini kullanmaktadır. Katılımcılar dernekte gönüllü olarak çalışarak, yardım dağıtarak, kampanya yürüterek insani görevlerini yerine getirdiklerini ifade etmektedir. Burada kimi katılımcıların dinî motivasyonu, kimisinin de insanlık değerlerini öne çıkardığı görülmektedir.

“Derneğe üye olmamın sebebi biraz insanlıkla ilgili. Yani doğaya, insana, topluma saygıdan ileri gelen sorumluluk duygusu. Yani insanlığa, topluma bir şeyler verme duygusudur. Siyaset de böyledir insanlığa daha hizmet edebilmek için, insanlara, topluma, vatandaşa, insanlara daha çok yardımcı olmanın yolu derneklerden, siyasetten geçiyor veya sivil toplum örgütlerine geçiyor.” (Davut, Erkek, 56, Ortaokul, Emekli, Dernek Başkanı)

“Ben yöre derneklerini falan çok önemsiyorum. Çok güzel bir duygu bu oluşum içinde bulunmak. Yani bir sürü şeye imza atıyorsunuz, bir sürü faydalı işlerde bulunuyorsunuz.” (Ayşe, Kadın, 54, Lise, Serbest Meslek, Üye)

Toplumsal hayatta birlik ve beraberlik sağladığı düşünülen hemşehri dernekleri, günümüzde birbirinden uzak kalan hemşehrilerin bir arada olmasını ve birbirini tanımasını sağlayan bir araç olarak görülmektedir. Düğün, eğlence ve piknik olarak örneklendirilebilecek toplu faaliyetlerle Beykoz’da yaşayan hemşehriler birbirleriyle diyalog kurmaktadır.

“İstanbul çok büyük bir yer, metropol. [...] Yeni doğan çocuklarımızı, gençlerimizi tanıma şansı[mız] olmuyor. Bu gibi düğünlerde, diğer etkinliklerde [...] onları tanıyorsun. Yani dernekler burada, gurbette insanların [bir arada kalmasına] çok önemli bir katkı sağlıyor.” (Çetin, Erkek, 63, Lise, Emekli, Üye)

“Muharrem ayının son günü yükledim arabaya aşureleri, [mesaj atmak veya dernek lokalinde program düzenlemek yerine] hemşehrilerimin evlerini tek tek gezerek dağıttım. [...] Beni görünce ağlayanlar oldu. Dernek üyesi olmayanları, [...] derneğin yerini bile bilmeyenleri buldum. Bilin dedim, *burada sizin sahibiniz* var. Siz de bize sahip çıkın.” (Hakan, Erkek, 42, Lise, Kamu Görevlisi, Dernek Başkanı)

Birlik ve beraberliğin bir diğer yansıması olarak hemşehri derneklerinin siyasal alanda oynadığı kritik role işaret edilmektedir. Katılımcılar tarafından hemşehri derneklerinin bir sivil toplum kuruluşu olarak sahip olduğu güç önemsenmektedir. Bu gücün getirisiyle katılımcılar derneklerin, insanlar arasında birlikteliği sağladığı gibi siyasal hayatta da taleplerini dile getirebildiği görüşündedir.

“Hemşehri dernekleri esasında bir güçtür: Siyasetçinin görmediğini görür, insanlara pozitif ayrımcılık yapmadan [...] kendi çapında topluma faydalı işler yapar. İşte bu sivil toplum örgütü gibi bir güçtür, yaptırım gücüdür. Devlet bunu yapmıyor, ihmal ediyor. Biz de diyoruz hayır bak sen bunu yapmıyorsun, ihmal ediyorsun bir an önce bunu yapmalısın. [...] Dernekler bir itici güçtür.” (Davut, Erkek, 56, Ortaokul, Emekli, Dernek Başkanı)

Kadın katılımcılar için hemşehri derneklerinde bulunmanın farklı bir anlam taşıdığı görülmektedir. Faaliyetlerde, yönetimde ve üyeler arasında kadınların görünürlüğünün ve sayısının az olmasından duydukları rahatsızlık, kadın katılımcılar için derneklerde gönüllü çalışma sebebi olarak nitelendirilmektedir. Kadın sayısının artmasıyla derneklerin güçleneceğini ifade edilmektedir. Bu anlamda görüşülen dernekler açısından olumlu gelişmeler olduğu belirtilmektedir.

“Doğru bir yerde doğru bir iş varsa onu destekleme taraftarıyım. Birileri olduğu için burada çalışıyorum. Maksat dernek güçlensin, hatta asıl kadınlar güçlensin.” (Meliha, Kadın, 45, İlkokul, İşsiz, Üye)

Ayşe örneğinde görüldüğü üzere bazı katılımcılar dernek icraatlarının hemşehrileri bir arada tutmak ve yaşanan sorunları siyasal alanda görev alan kişilere iletmekle sınırlı görmektedir. Bunun dışında bir değişiklik yapılabileceği, sorunlara çözüm üretilebileceği konusunda katılımcılar umutsuz görünmektedir. Buna sebep olarak, yaşanan sorunların çoğunlukla ülkenin genel sorunları olarak değerlendirildiği ve dernek olarak yapılabileceklerin sınırlı olacağı belirtilmektedir.

“Derneğimize eğer bir partiden, siyasilerden gelenler olursa, milletvekilleri falan biz de zaten o toplantıda bunları dile getiriyoruz, söylüyoruz. Bunlar, evet bizim sorunlarımız ama [...] bunlar her yerin sorunları. Başka ne yapabiliriz ki?” (Ayşe, Kadın, 54, Lise, Serbest Meslek, Üye)

3.1.2 Hemşehri Derneklerinde Deneyimler

Hemşehri derneklerinde nüfusa kayıtlı olunan ile ait sosyokültürel özelliklerin aktarımı, Beykoz için çalışma, hemşehrilerin dayanışma içinde olması ve “klasik dernekçiliğin” dışına çıkma misyonlarına paralel olarak çeşitli faaliyetler yürütülmektedir. Bu alt başlıkta hemşehri derneklerinde yürütülen sosyokültürel faaliyetlerin içeriği, derneklerin üye profillerine olabilecek etkileri; faaliyetlerin sosyal medyada duyurulması ve faaliyetler için derneklerin bir mekân sahibi olma isteklerinden bahsedilecektir. Buna ek olarak siyasal alandaki faaliyetler ilerleyen bölümde ele alınacaktır.

3.1.2.1 Beykoz'daki Hemşehri Derneklerinde Yürütülen Faaliyetler

Hemşehri derneklerinde düzenli olarak yürütülen belirli faaliyetler vardır. Her dernek yıl içerisinde birkaç defa piknik düzenler; bayram ve özel günlerde buluşma organize eder ve yönetim kurulu üyeleri en fazla haftada bir, en az iki ayda bir olmak üzere sıklıkla bir araya gelmeye çalışır. Bu düzenli etkinliklerin yanı sıra Beykoz özelinde her yaz düzenlenen Çayır Şenliklerine hemşehri dernekleri olarak katılım sağlanır. Bunlara ek olarak derneklerde “salma” adı verilen, ihtiyaç sahiplerine yardım dağıtılabilmesi adına para toplanılır; yöresel özelliklerin devamlılığını sağlayan etkinlikler yapılır ve kendilerine ait mekân/kahvehanesi/binası olan derneklerde üyeler hafta birden çok kez bir araya gelir.

Düzenlenen etkinliklerle hem nüfusa kayıtlı olunan ile ait kültürel özelliklerin aktarıldığı hem de derneğin üye profilinde çeşitlilik sağlandığı görülmektedir. Yürütülen yöresel halk oyunları eğitimi, yöresel türkülerin hikâyelerinin işlendiği tiyatro çalışması ve düzenlenen spor müsabakaları örnek olarak gösterilebilir. Dernek üyelerine göre halk oyunları ve tiyatro programlarını yürütmek çoğunluğu ortaokul ve lise öğrencilerinden oluşan grup üyelerinin evlerinden alınıp evlerine bırakılması, düzenli çalışma programına devamlılıklarının takip edilmesi gibi zorluklar içerir. Fakat söz konusu faaliyetleri yürüten dernekler için yapılan bu çalışmaların birleştirici gücü önemlidir. Bu etkinlikler kültürel özelliklerin yeni nesillere aktarılmasından daha çok dernek faaliyetlerinde rol alacak gençlerin derneğe ısındırılması yönüyle önemsenmektedir. Konuyla ilgili olarak dikkat çeken unsurlardan birisi söz konusu faaliyetlerin yalnızca dernek üyelerine veya hemşehrilerine değil, bütün Beykoz halkına açık olmasıdır.

“Halk oyunları ekibimiz 24-30 arasında değişen grubumuzla yaklaşık 6-7 yıldır süren ve hiç de bozulmadan [devam etmektedir]. [...] Tabii bu öğrencilere burs sağlıyoruz. Mezun olduktan sonra iş bulmalarını sağlıyoruz. Bu sebeple bu örümcek ağımızı korumak için halk oyunlarını bir aracı olarak kullanıyoruz. Hem de halk oyunlarını kullanarak da kültürümüzü yaşatmaya çalışıyoruz. Her derneğe de halk oyunlarını tavsiye ediyoruz. Çıkıp oynadık gibi görünüyor ama dernek için bağların korunmasında çok önemli oluyor. Halk oyunlarına gelen çocukların ailelerin de birbirini tanıması falan bizi çok daha güçlendiriyor. Bizim o anlamda diğer

derneklere göre çok daha avantajımız var. Hatta bize diyorlar ki siz ne yapıyorsunuz da bu halk oyunlarını bu kadar uzun süre devam ettirebiliyorsunuz. Biz işte 50 adam buluyoruz ama bir aya dağılıyoruz [diyorlar]. Onun için bir arada tutmak çok önemli. Bir aile gibi olmak lazım, biz öyle olduk. [...] Normalde bu oyunu hemşehrilerimiz oynarken öyle bir durum oldu ki artık ekipte hemşehrimiz olmayanların sayısı arttı.” (Haluk, Erkek, 27, Lisans, Antrenör, Dernek Başkan Yardımcısı)

Hemşehri derneklerinde yürütülen faaliyetler kadar hemşehrilerin iletişim kanallarını sağlayacak araçlar ve faaliyetlerin duyurulması önem arz eden bir konudur. Faaliyetlerin süreklilik kazanması, yeni üyelerin edinilmesi için tanıtım yapılması, hemşehrilerin sürekli iletişim hâlinde olabilmesi adına sosyal medya kanalları ve WhatsApp gibi uygulamalar sıklıkla kullanılmaktadır. Bu iletişim ağlarıyla yapılan etkinliklerin tanıtımı yapılır ve kan ihtiyacı gibi acil durumlar duyurulur. Fakat söz konusu kanallar aracılığıyla pratik olarak iletişim kurulabilmesi beraberinde bazı sıkıntıları getirmektedir. Gruplarda siyaset içerikli tartışmalara girilmesi veya sosyal medya üzerinden siyasal bir içerik paylaşılması dernek üyeleri arasında tartışmaların yaşanmasına neden olabilmektedir. Bilhassa başkanlar bu noktada uyarılarda bulunduğunu ifade etmektedir. Buna ek olarak katılımcılar özellikle cuma günü atılan tebrik mesajlarının rahatsız edici olabildiğini belirtmektedir. Yine de sosyal medya araçları dernek faaliyetlerinin yaygınlaşması adına önemsenmektedir. Sosyal medyanın öneminden bahseden Hakan, ekibindeki genç üyelerden derneğin sosyal medya hesaplarını canlı tutmalarını istediğini ifade etmektedir.

“Bir hasta yatıyor hastanede kan acil kan lazım. Hemen ne oluyor? Dernekten bir mesaj atılıyor, hop kanlar bulunuyor, getiriliyor. Ya da mesela bir düğün işiniz varsa hemen bir mesaj çekiyorsunuz, oradan hemen bir kenetlenme oluyor.” (Ayşe, Kadın, 54, Lise, Serbest Meslek, Üye)

“Yeni dünya dediğimiz sosyal medyayı, Instagram’ı vesaire ben çok aktif kullanıyorum. Her yaptığımızı paylaşıyoruz, üyelerimiz görüyor. Tabii onlar da seviniyor.” (Hakan, Erkek, 42, Lise, Kamu Görevlisi, Dernek Başkanı)

Beykoz ilçesinde farklı memleketlerden gelenlerce kurulan hemşehri derneklerine bakıldığında il, ilçe ve köy derneklerinin var olduğu görülür. Kurtbeyoğlu’nun (2005: 123-124) araştırmasında aynı coğrafya ve kültür yapısından gelen insanlarca kurulan derneklerin il, ilçe ve köy dernekleri olmaları hasebiyle

birbirinden ayrılmayacağı ifade edilir. Dernekler geldikleri bölgelere yardım etme ve buradaki hemşehrilerine destek olmanın yanı sıra siyasi alanda etkinlik kazanma amacı gütmeye noktasında birleşirler. Fakat Beykoz örneğinde bakıldığında katılımcıların ilçe ve köy derneklerine atfettikleri anlamın farklılaştığı göze çarpmaktadır. Bu araştırma için Beykoz'daki hemşehri dernekleri arasında il ve köy dernekleriyle görüşülmüştür. Yapılan görüşmelerde hem köy derneklerinde üye ve başkanları olan katılımcılar hem de kendi il ve köy derneklerinde aynı anda üyeliği bulunan katılımcılar için faaliyet ve etkinlik anlamında köy dernekleri il derneklerine kıyasla daha güçlüdür. Katılımcılara göre bu güç, kaynağını bireylerin il derneklerindense köy derneklerinde bulunmayı tercih etmesinden almaktadır. Söz konusu durum köy derneklerini güçlendirirken il derneklerini “yalnızlaştırmak”tır. Köy derneklerine kıyasla il derneklerini avantajlı gören katılımcılar da bulunmaktadır. Ahmet il derneklerinde görev alındığında daha çok sayıda insana ulaşma imkânı olması durumunu bir avantaj olarak nitelendirmektedir. Ahmet'in görev aldığı il derneği, köy dernekleriyle iletişim kurarak ortak çalışma yürütememiştir. Davut'un başkanlığını yürüttüğü dernekte ise bu durumun karşıtı bir örnekle karşılaşılmaktadır. Burada ile bağı 31 ilçe ve köy derneğiyle düzenli toplantılar yürütüldüğü ve ortak çalışıldığı gözlemlenmiştir.

“Şimdi köy dernekleri yaygınlaştığı için il-ilçe derneklerine üyelik azaldı. O zamanlar 700-800 üyesi vardı, şimdi bilmiyorum gerçi ne kadar kaldı. Ama şu var, köy dernekleri yaygınlaştınca, her bir mahallenin derneği olunca il derneklerine üyelik azaldı. Önceden burada oturacak yer olmazdı, şimdi bak bu süreçte de farklı bir şey var. Pandemi de var ama pandemi olmasa da talep azaldı. Ama tabii biz, benim gibi düşünen çok arkadaşım var, biz derneğin her zaman yanındayız, her zaman dik durması için sahipleniyoruz. [...] Burada il dernekleri yalnızlaştı.” (Ahmet, Erkek, 46, İlkokul, Serbest Meslek, Üye)

Hemşehri derneklerinde birlik sağlayan unsurların önemsendiğı dikkat çekmektedir. Bu bağlamda dernekler lokal sahibi olmayı öncelemektedir¹⁸. Hâlihazırda lokal sahibi olan veya bir yer kiralayan dernekler için mekânın birleştiriciliğı ön plana çıkmaktadır. Fakat hemşehri dernek lokallerine yönelik getirilen önemli eleştirilerden birinin Beykoz için de bir problem olduğı gözlemlenmiştir. Hemşehri dernek lokalleri çoğunlukla, erkeklerin yoğunlukta olduğı

¹⁸ Bu duruma literatürden çeşitli örnekler sunulabilir: Şahin, 2020: 57; Ökaz, 2019: 81.

ve kahvehane olarak işletilen mekânlardır. Katılımcılardan bazıları lokallerinde kart oyunlarını kaldırıp farklı faaliyetler yapma çabalarının ters teptiğini ifade etmektedir. Yine de bu şekilde faaliyetlerini çeşitlendirebilen hemşehri dernek örnekleri Beykoz'da mevcuttur.

“Ben okey oynamayı çok severim ama [Katılımcı bu kısımda yan masadaki kişilerin bizi duymaması için sesini kısmıştır.] başkan olduktan sonra dedim okeyi kaldıralım, burayı sohbet salonuna çevirelim. Daha böyle kültürel faaliyetlere yönelelim. Ama yapamıyorsun. Bunu kabullendiremiyorsun topluma, gençlere. Ama onun dışında diğer sosyal faaliyetlerde falan en yüksek seviyedeyiz.” (Hakan, Erkek, 42, Lise, Kamu Görevlisi, Dernek Başkanı)

3.1.2.2 Beykoz'daki Hemşehri Derneklerinin Üye Profili

Hemşehri derneklerine ilişkin literatürde üyelerin çoğunlukla orta yaşlı erkeklerden oluştuğundan bahsedilmektedir (Ökaz, 2019: 70; Şahin, 2015: 105; Kurtoğlu, 2005). Beykoz'da yapılan saha çalışmasında görüşülen derneklerde de buna benzer bir durumla karşılaşılmıştır. Derneklerin üye profillerinde kadınların ve 30 yaşın altındaki üyelerin sayıca az olduğu görülmektedir.

“Ne yazık ki derneklerde erkek yoğunluğu daha fazla. Şimdi bakıyorum günün sonunda ben bayanım. Çalışıyorum, çocuklarım var, eve geldiğimde sorumluluklarım var. Erkeklerin bu anlamda yoğunlukları daha az. Kadınlar bu anlamda zaman ayıramadıkları için erkekler kadar çok fazla aktif olamıyorlar. Ama bence kadının elinin değdiği yer değişiyor, farklılaşıyor. Kadınlar bence daha fazla bu STK'larda yer almalı. [...] Bir de kadınlardan önce gençler de yok. Bu da bir sorun.” (Kübra, Kadın, 36, Lisans, Kamu Görevlisi, Yönetim Kurulu Üyesi)

Katılımcılara göre gençlerin derneklerde sayıca az olma sebeplerinin üç noktada kümeleştiği görülmektedir. İlk olarak kendilerini gösterebilecekleri, vakit geçirmekten zevk alabilecekleri faaliyetlerin az olmaması sebep olarak gösterilmektedir. İkincisi ise derneklerin siyasetle sıkı ilişki kurmasının gençlerin varlığına engel olduğu görüşüdür. Gençlerin bu anlamda belli bir siyasal konumda bulunmak istemedikleri ve siyaset içerikli toplantı ve buluşmaları “sıkıcı” buldukları için derneklerden uzak kaldıkları belirtilmektedir. Son olarak “Z kuşağı” olarak nitelendirilen genç grup için yapılan suçlamaların da dernek faaliyetlerinde bulunmaya engel olduğu dile getirilmektedir. Katılımcılara göre söz konusu yeni kuşak insanlarla bir arada olmak yerine sosyal medyada var olmayı tercih etmektedir. Ahmet ve

Davut'un yönetimindeki derneklerde gençlik kolları oluşturulsa da devamlılığın sağlanamadığı fark edilmiştir. Ayrıca gençlerin dernek çalışmalarını "eski kafalılık" olarak nitelendirdiği belirtilmektedir.

"Son zamanlarda katılım olmuyor. Şu anda gençler derneklere üye olmak istemiyor. Sebebi nedir? Boş iş diyor dernekçiliğe yeni nesil. Dernekte maaşım mı var, gelirim mi var, artım ne diyor." (Ahmet, Erkek, 46, İlkokul, Serbest Meslek, Üye)

"Bazı şeyler eğer düzenliyse bunu devam ettirmek kolaydır. Bizim derneğimizin gençlik kolları bir yapılanma içinde değildi, gönüldendi. İşte çağrı olduğu zaman katılım sağlanırdı. [...] Şu anda biz ufak tefek bir şeyler yapmaya çalışıyoruz ama tabii hayal ettiğimin çok altında. Bunu da hemen şey yapamıyorsunuz, biraz zamana ihtiyaç var. İnsanlar sorumluluğu küçük yaştan itibaren almaya başlamadığı için buna alıştırmak zaman alıyor. Gençlik kolları olarak da en önemli görevimiz işte bu sorumluluk almayı öğretmek, yaygınlaştırmak. Mesela şöyle yapıyorum. 'Burak, bu konuda senin fikrin ne, nasıl yapalım?' diyorum. Biraz da onu onurlandırarak konuşuyorum, 'Senden çok iyi fikirler çıkıyor.' vesaire. Karşıdaki insan böyle kale alındığını hissedince bağlanıyor, işini de daha ciddi yapıyor." (Numan, Erkek, 30, Lisans, Sağlık Personeli, Gençlik Kolları Başkanı)

"Şimdi dernekçilikte siyaset çok fazla iç içe geliyor. Ben de dernekteyim ama bazen diyorum 'Benim burada ne işim var!' [Yüz ifadesi hoşnutsuz, sesi sitemli]. Çünkü bakıyorum konuşulan konulara, kendim gibi üniversite mezunu gençlere söylüyorum, gelmem diyorlar hayatta. [Dernekler] yeni jenerasyona hitap etmiyor. Gençler de geldiği zaman sıkılıyor. [...] Baktığınız zaman dernekteki yaş ortalamaları 50 üzeri. Bu üzücü bir şey. Ben şimdi buradayım ama dernekteki bu insanlar bu işleri bıraktığı zaman dernekçilik de bitecek. Çünkü yeni nesil yok. Şimdi bakıyorsunuz dernekte günün sonunda bir sürü kavga oluyor. Kavga deyip yanlış ifade etmeyeyim. Tartışma ortamı oluyor, siyasi olarak. [...] Z kuşağı hiç etliye sütlüye karışmaz. Onlar önemsemiyor. Belki de gençleri çekmek gerekiyor da nasıl? Bir kere kültürü yaşatmak gerekiyor. Buradaki en önemli olay bu. Memleketimizin çocuğu yöresinde ne olup bittiğini, yöresini, folklorunu bunları bilmeli ama Z kuşağı biraz bunlardan uzak. Tabii bunda tek suç onların değil, bu yönetimin de derneklerdeki kişilerin de sorunları. Onlar farklı bir soluk getirmeli. Ben bile günün sonunda neden buradayım diyorum." (Kübra, Kadın, 36, Lisans, Kamu Görevlisi, Yönetim Kurulu Üyesi)

Katılımcılar kendi gençlik dönemlerinde hemşehri derneklerinde gençlerin yoğun olduğunu belirtmektedir. Hemşehri dernekleri o zaman sosyalleşme kanalı olarak var olduğu gibi birçok genç için bir iş kapısı olarak konumlanmaktadır.

Beykoz'daki fabrikaların işçi alımı yapacağı zaman dernekleri kullandığı ve gençlerin bu kanal ile işe girdiği belirtilmektedir.

“Bugün örneğin bu fabrikalar faaliyette olsa, mevcut şube başkanına söyleriz, eleman alınıyor mu, 10 tane adam koyalım. Gelinirdi derneklere fabrikalardan, işçi bulunurdu. İşte bu da dernek aracılığıyla yürütülen bir faaliyet. [...] Bir işveren bir derneğe ulaşır ama işçiye ulaşamaz. Yani referans dernek olur. Onun için dernekler o zaman ciddiye alınıyordu. Şu anki neslin uzak kalması bu sebepten. Beykoz'da şu an iş sahası yok. Derneğe bir şey gelmiyor. Yani bir şey gelmiyor derken, bir iş adamı gelip derneğe bana beş tane adam bul demiyor. Çünkü iş sahası yok.” (Ahmet, Erkek, 46, İlkokul, Serbest Meslek, Üye)

Hem kadınların hem de gençlerin dernek faaliyetlerinde rol alması görüşülen bütün katılımcılar için istenen bir olgudur. Hatta derneklerin özellikle bu amaçla çalışmalar yürüttüğü dikkat çekmektedir. Derneklerde kadın ve gençlerin var olmasının, onların sorunlarının çözümü için de çalışma fırsatı doğuracağı düşünülmektedir. Leyla bu anlamda pandeminin etkilerinin azalmasıyla bir kadın sempozyumu üzerinde çalışıldığından bahsetmiştir. Bu sempozyumda kadın cinayetlerini gündeme getirmeyi ve kadınların bilinçlendirilmesini amaçladıklarını ifade etmiştir.

“Bu durum nasıl tersine çevrilir? Biz örnek olmaya devam edeceğiz. Kadın ve genç çok önemli. Ben kendi arkamdan bu bayrağı bir kadına devretmeyi çok istiyorum. Biz bunu hemşehrilerimle yenmeye başladık gibi. [...] Baktığınızda eskisi gibi değil, değişim var. Şimdi bizim birçok kadın üyemiz var ve yavaş yavaş artacak da. [...] Her kadın, her ebeveyn çocuğunu sivil toplumun ve siyasetin içinde yetiştirmeli. Bu şekilde hem kültürümüzü devam ettirebiliriz hem de sivil toplum kültürünü yayabiliriz.” (Leyla, Kadın, 38, Lisans, İşsiz, Dernek Başkanı)

Bununla birlikte katılımcılara göre kadın üyelerin derneklerde bulunmasının bir güven ortamı oluşmasına katkı sağlamaktadır. Galip özellikle evlere yapılan ziyaretlerde kadınların kolaylık sağladığını belirtmektedir. Fakat kadın üyeler için kadınlara toplumsal olarak yüklenen sorumluluklar dernek faaliyetlerinde aktif rol almalarına engel olmaktadır.

Her ne kadar kadınların dernek faaliyetlerinde etkin olmadığı görülse de Beykoz'da başka bir örneğine rastlanmayan bir dernekle karşılaşmıştır. Bir ilin ilçesine yönelik kurulan derneğin, kadın kollarını oluşturmak yerine kadın derneği

olarak dernekleştiği görülmüştür: Mesudiye Kadın Gücü ve Emeği Derneği. Gözlem yapma fırsatı bulunan Beykoz'da Ordu'nun bir köy örneğinde düzenlenen genel kurul toplantısında, 2015 yılında kurulduğu süreçte söz konusu kadın derneğine ilişkin hemşehriler arasında çeşitli tedirginlikler olmasına rağmen netice itibarıyla olumlu katkıları olduğundan bahsedilmiştir. Üyeler tarafından kadınların faaliyetlerde etkinliğinin erkeklere oranla daha anlamlı ve güçlü olduğu belirtilmektedir.

3.2 Siyasal Alanda Beykoz'daki Hemşehri Dernekleri

3.2.1 Hemşehri Derneklerinin Siyasal Anlamı: Siyaset Üstü ama Siyasetin İçinde

Hemşehri derneklerinin siyasetle kurduğu ilişkinin şekil ve boyutları dernek başkan/üyelerince önemli bir gündem konusudur. Bilhassa başkanlar bu noktada kendilerinin doğru bir pozisyonda yer alması gerektiğini ifade etmektedir. Katılımcıların tamamına göre hemşehri dernekleri bir sivil toplum kuruluşu olmaları hasebiyle siyasetin üstünde olmalıdır.

“Tüm siyasi düşüncelerin birleştiği, siyaset üstü bir konumdadır derneççilik.” (Kübra, Kadın, 36, Lisans, Kamu Görevlisi, Yönetim Kurulu Üyesi)

“Hemşehri dernekleri siyaset üstü olmalı. Siyasetten ayrışmalı. Herkesin siyasi görüşü olabilir, eyvallah, o başka. Ama biz hemşehri derneğiyiz, bizim siyasetin içine bulaşmamamız lazım, bizim dik durmamız lazım. Doğru neyse onu söylememiz lazım. Bizim tarafsız durmamız lazım. Ama nasıl tarafsız duracak. Öyle kukla gibi değil. Sıkıntılarını, sorunlarını söyleyip onun takipçisi anlamında tarafsız duracağız. Diyeceğiz ki bunları yapacaksınız. Sen bunları yaparsan biz de vatandaşa söyleriz. Desteklerse seni destekler.” (Davut, Erkek, 56, Ortaokul, Emekli, Dernek Başkanı)

Hemşehri derneklerinin siyaset üstü kalması adına İl Dernekler Birliği ortak bir karar almıştır. Söz konusu karar doğrultusunda hemşehri dernek başkanları, derneklerde yapılan faaliyetler için siyasi partilerden maddi talepte bulunmayacaktır.

“Daha önceki dönemlerde çeşitli yöre derneklerinin farklı farklı ihtiyaç [ve] talepleri olmuş. Bazıları karşılanmış, bazıları karşılanmamış. Bu da dernekler arasında farklılaşmaya gitmiş ama son üç yıldır pandemiyle beraber dernekler İl Dernekleri Birliği'nin de ortak kararıyla [hemşehri dernekleri] hiçbir siyasiden, hiçbir partiden talepte bulunmamayı ilke edindi ve

siyaset üstü bir dernekçilik yapma fikri benimsendi.” (Emre, Erkek, 57, Lisans, Kamu Görevlisi, Dernek Başkanı)

Katılımcılar hemşehri derneklerine dair tanım ve tasvirlerinde seçimlerde sahip olunan oy potansiyelini vurgulamaktadır. Onlara göre siyasal alanda hemşehri derneklerine biçilen anlam oy potansiyeli ile şekillenmektedir.

“[Memleketimizin] nüfusunun iki katı İstanbul’da var. Bunlar ciddi rakamlar. Geçen bir siyasi partinin il başkanı gelmişti, ziyarete. [Memleketimizde] toplamda 300 küsur bin seçmen var, dedi. İstanbul’da [hemşehrimiz olan] 600 bin seçmen var. O zaman 1-2 tane milletvekilliği verin dedim buradan. Yani oradan çıkıyorsa buradan da 8-9 tane çıkmalı. Demek istediğim tabii ki oradan kopmamalıyız [...] ama bence ağırlık noktası yaşadığımız bölge olmalı.” (Dündar, Erkek, 54, Lise, Emekli, Genel Sekreter)

“Siyaseten çok şey yapılabilir. Rakamsal olarak güçlüyken hele.” (Galip, Erkek, 50, Yüksek Lisans, Kamu Görevlisi, Üye)

“Beykoz Belediyesi de siyaset de bu dernek işlerine çok önem verir. Dernekler hemşehriler arasında irtibatı ve iletişimi sağlar. Bu da Beykoz tabii mozaik bir yer olduğu için hemşehricilik o yüzden çok ön planda. Giresunlu, Ardahanlı, Kastamonulu hep çok fazla. Bu sebeple kırsal bir kesim olduğu için, zamanında kırdan çok göç aldığı için ama inanılmaz hemşehricilik var. Burada belediye başkanları da hemşehricilikle şekilleniyor. Mesela birinci sırada Giresun var, Giresunlu başkan var.” (Leyla, Kadın, 38, Lisans, İşsiz, Dernek Başkanı)

Katılımcılara göre hemşehri dernekleri her parti ile iletişime açıktır. Hâlihazırda bir sivil toplum kuruluşu olarak siyaset üstü addedilen hemşehri derneklerinin partiler arasında ayırım yapmaması gerektiği düşünülmektedir. Bununla birlikte dernek üyeleri arasında farklı partiden kişilerin yer alması ve üyelerin birbirine karşı saygılı olmasının bir getirisi olarak her bir partinin derneklerde ağırlanabildiği görülmektedir. Farklı partilerden aday kişilerin derneklere davet edilebilmesine karşın görüşülen köy derneklerinden birinde yalnızca nüfusa kayıtlı olunan il itibarıyla hemşehri kabul edilen aday kişilerle toplantı düzenlendiği belirtilmiştir. Buradaki fark, “Hemşehrilik ve Hemşehri Dernekleri: Algı ve Tanımlar” başlığında köy derneklerine ilişkin açılan parantezle birlikte değerlendirildiğinde köy dernek üyelerinin birlik olmaya daha eğilimli olasından kaynaklanmaktadır.

“[Toplantılarımızda parti ayırt] etmiyoruz. Bizim kapımız herkese açık. Çünkü derneğimizde de her siyasi görüşten arkadaşlar var. [...] Herkes durması gereken yerde durmalı; dernek

dernekçiliğini yapmalı, siyasiler siyasetini yapmalı. Yani sapla samanı karıştırmamak lazım, diye düşünüyorum. Çünkü zaten biz iç içe çalışmak zorundayız. Yani bir ağırlık [...] diyelim ki A partiye yakınsa derneğiniz bu B partiyi öteleyemezsiniz, herkesi kucaklayacaksınız.” (Ayşe, Kadın, 54, Lise, Serbest Meslek, Üye)

“[Farklı partilerle diyalog kurulmasının öneminden bahsediyor.] Birincisi iletişim kuruluyor. Bağ kurmuş oluyorsunuz. Bu hemşehricilik bağı oluyor, Beykozculuk bağı oluyor, insanlık bağı oluyor. Artık adını siz koyun. Dediğim gibi yarın bir ortak meselede bir araya gelmek çok daha kolay oluyor. Şimdi ben bu partiye derneği bir araya getirmem demek ne kadar doğru ki? Eğer ben demokrasiye inanıyorsam, ki ben inanıyorum, herkesle görüşürüm, masaya otururum ve iletişim kurarım. ‘Devletlerin dostu düşmanı olmaz, çıkarları olur.’ diye bir laf var. Bizim de öyle. Dostumuz düşmanımız yok. Biz de ortak çıkarlarımıza bakarız.” (Dündar, Erkek, 54, Lise, Emekli, Genel Sekreter)

“Derneklerde bol bol siyasileri kabul ediyoruz, dinliyoruz. Kapımız her gelen partiye açık. Şundan dolayı açık, bizim dernek yapılarımızda hiçbir şekilde siyasi bir kimlik arayışı olmadığı için biz herkese eşit olmalıyız ki üyelerimizi mutlu edelim. Her görüşten üyemiz olduğu için herkesi dinlemeliyiz, bu üyelerimizin en büyük hakkıdır. Ama o siyasiler de böyle, onu bir hemşehri babında tutuyoruz. Yani her gelen siyasiyi değil, hemşehrimiz olan adayları davet ediyoruz.” (Faruk, Erkek, 44, Lisans, Serbest Meslek, Dernek Başkanı)

Görüşülen iki farklı dernek başkan/üyeleri, siyaset üstü bir konumda kalamadığı için yönetim kurullarının değiştiğinden bahsetmiştir. Bu derneklerin üyeleri, iletişimsizliğin bu noktada önemli bir problem olarak karşılırlarına çıktığını ifade etmektedir. Şu anda gerek yönetim kurulu üyeleriyle gerek de derneğe üye yaptıkları kişilerle birebir tanışıp derneğe çekmeye çalıştıkları gözlemlenmiştir.

“İlk önce geçmişte olan kırılganlıkları, küskünlükleri gidermek gibi bir yük vardı sırtımızda. Niye vardı? Siz dernekleri araştırdığınıza göre [biliyorsunuzdur ki] ülkemizdeki birçok dernek kendisinden beslenmeyip dışarıdan kendilerine besin kaynakları aradılar. [...]” **[EK: Bahsettiğiniz besin kaynaklarını açabilir misiniz?]** “Siyasi partilerden güç alındı. Tabii parayı veren emir de verdi. Bu derneklerin birçoğu da siyasi partilerin arka bahçesi oldu. Şimdi sen bir tarafa angaje olduğun zaman diğer tarafın kalbini kırıyorsun. Çünkü bu dernekte bin tane üye varsa her birisi farklı siyasi görüşlere ve dünya görüşlerine sahip. Bir tarafa yaslırsan sen bunu oradan belki 300 kişiyi memnun edersin ama 700 kişiyi de küstürüyorsun ve kırıyorsun. [...] Bizim de kırılganlıklarımız vardı. Biz bunu kırmaya çalışıyoruz ve bayağı da kırdık. Bunun için neler yaptık? Ziyaret ediyoruz hemşehrilerimizi. Sadece hemşehrilerimizi değil; sivil toplum örgütlerini, muhtarlıkları, kaymakamlığı. Hatta bak şu anda başkanımız ve ekibi sahada çalışma yapıyor. Ben de siz geleceksiniz diye buraya geldim. Onlardaki sıkıntıları

alıyoruz. Kendi sıkıntılarımızı anlatıyoruz. Birlikte ne yapabiliriz ve ne proje geliştirebiliriz, işte bunları konuşuyoruz. [...] Sahaya çıktığınız zaman, insanlarla iletişime geçtiğiniz zaman ortaya bir şeyler çıkıyor. Ciddi şeyler çıkıyor.” (Dündar, Erkek, 54, Lise, Emekli, Genel Sekreter)

Hemşehri dernek üyelerince siyasetin arka bahçesi olmama arzusunun dilden düşmediği ifade edilebilir. Şahin’in (2020: 70) araştırmasında katılımcılar partilerin arka bahçesi olma durumunun bir sivil toplum kuruluşu olmaları hasebiyle tehlikeli olduğunu ve siyaset üstü olunması gerektiğini belirtmektedir. Şahin’in değerlendirmesine göre burada kaçınma güdüsü vardır. Beykoz’da yapılan sahada da bu kaçınma hâli gözlemlenmiştir. Fakat tüm derneklerin gerçekten de siyaset üstü olduğunu iddia etmek güçtür.

Hemşehri derneklerinin siyasetle kurduğu ilişki iki katılımcıya anlamsız gelmektedir. Onlara göre siyaset için çalışmak, çalışmaya değer bir konu değildir. Hemşehri dernekleri sadece kendi kültürlerini korumaya yönelik faaliyetlerle ilgilenmelidir.

“Hemşehri derneklerinin siyasetle ilişkisi, benim gibi olmalı. Hepsine kucak açmalı. Asla hemşehri dernekleri siyaset yapmamalı. Yapan var mı? Evet var. [...] Hemşehri dernekleri kendi yöresini tanıtmaya çalışıyor ama zaman zaman siyasete yön vermeye de çalışıyor. Ben diyorum ki şimdi hemşehri dernekleri sadece kendi örf ve adetlerini korumalı.” (Cemil, Erkek, 67, Lise, Muhtar, Üye)

Derneklerin siyaset üstü olması gerektiğine inanılsa da en nihayetinde siyaset ve sivil toplum kuruluşlarının birbirinden bağımsız olmadığı ifade edilmektedir.

“[Siyasetle ilişki] mecbur olmalı. Bana kalırsa olmasın. Siyaset çok çirkin bir şey bence. Siyaset gerekli, zorunlu ama siyaset bir gereç olmalı. Toplumumuza uymuyor. Siyaset iş bitirme sanatı hâline geldiği için bizlerde. Mesela siyasi olarak dernekler mutlaka ortak bir pencerede olmak zorunda. Gidip bir seçimde A partisini veya B partisinin propagandasını yapmamalı. Çünkü o dernek o partinin bir teşkilatı değil. Ben bir partinin teşkilatına girmek istersem oraya giderim. Buraya gelmezsin. Siyasetle de bağlantı mecbur, olması zorunludur. Ortak bir pencereden herkese eşit bakmak gerekiyor. Bir partiyi davul zurna ile karşılayıp diğerini kuru simit vermek gibi değil. Herkes gelecek oraya.” (Numan, Erkek, 30, Lisans, Sağlık Personeli, Gençlik Kolları Başkanı)

Katılımcılar hemşehri derneklerinin bir siyasi partinin hegemonyası altına girdiğinde sivil toplum kuruluşu olarak işlevini kaybettiğini ifade etmektedir. Bu durum özellikle yaşanan sorunların dile getirilmesine engel olmaktadır. Katılımcılar Beykoz özelinde siyasi partilerle iş birliğinde olan hemşehri derneklerinin ekonomik olarak katkı alamadığı için pandemi sürecinde kapandığını belirtmektedir. Görüşülen dernek başkan/üyelerine göre “dernekçiliğin gücü insandan” gelmektedir. Aktif ve gönül vermiş üye ve hemşehrilerin, maddi kaynaklardan daha önemli olduğu ifade edilmektedir.

“[Derneklerin siyasetle ilişkisi] Çok kötü görünüyor. Siyasetin etkisi altına giriyor. İşte siyasi partinin dışına çıkamıyorlar. [...] Beykoz'daki veya Türkiye'deki birçok dernek, siyasilerin eli altında maalesef. Yani bu [hangi parti olduğu] önemli değil. O bölgede hangi siyasetçi ağırlıktaysa onun emri altına giriyorlar. [...] İşte ben bunları doğru bulmuyorum. Özellikle küçük bazlı dernekler maalesef [bu duruma] daha çok buna maruz kalıyor. Yani doğru bir şey değil. [...] Hiçbir şeye sesini çıkartmayan derneğin amacı ne olabilir?” (Davut, Erkek, 56, Ortaokul, Emekli, Dernek Başkanı)

“Bu pandemi sürecinde şunu gördük biz. Siyasete angaje olmuş derneklerin çoğu kapandı ya da çok pasif duruma geçti. Çünkü kendi bünyelerinden beslenemiyorlardı. Sizin kâğıt üzerinde bin tane üyeniz olabilir ama siz bunlardan bir lira dayanışma alamıyorsanız, sizin dernek merkezinin kirasını A partisi ödüyorsa diğerininkini B partisi ödüyorsa ve bu süreçte paralar kesilince sen burayı kapatmak zorunda kalıyorsun. Mesela bu pandemi sürecinde ben köy derneğimizden örnek vereyim sana. Yaklaşık 300 kişiye biz yardım ulaştırdık. Nakdi ve erzak gibi. Küçük bir köy derneğiyiz hâlbuki. 30-40 bin civarında bir para dağıttık. Niye, yıllardır kendi içinden besleniyordu. Kimseye muhtaç değildi. Kendi içinden beslenirsen böyle başarılı işlere imza atarsın.” (Dündar, Erkek, 54, Lise, Emekli, Genel Sekreter)

Katılımcılara göre siyasetle kurulan ilişkide hemşehri dernekleri yönlendiren bir güce sahip olmalı, şeffaf olmalı ve siyasetçilerle “pazarlık” yapabilmelidir. Hemşehri dernekleri siyasi partiden kendileriyle görüşmeye gelen kişileri kitleleri ile tehdit edebilmektedir.

“Geçen gün bir siyasi partiye çok sert söyledim. Bize bunları yapmazsanız 2023'te görüşürüz dedim. Siz bir hayale gidiyorsunuz, size şimdiden söylüyoruz. 2023'te bunlar yapılıyor mu yapılmıyor mu bakıp biz de ona göre davranacağız dedim. Çünkü bizim arkamızda kitle var.” (Davut, Erkek, 56, Ortaokul, Emekli, Dernek Başkanı)

“Hemşehri dernekleri örgütlü olmalı bir kere, siyasete yön vermeli. Siyasetin yönlendirdiği değil, siyasete yön veren kurumlar olmalı. Şüphesiz hepimiz [...] dernekçiliği de bilen insanları yerel veya genelde yönetici olarak görmek ister[iz]. Ama bu nasıl olacak? Biz birlik beraberlik içinde hareket edeceğiz. Ortak hareket edeceğiz. O zaman siyasi kurumlar gelecek diyecek ki siz güçlü bir kurumsunuz, siz benim yanımda olursanız ben size... İşte bu pazarlık usulü bir şeydir özünde. Dernekler siyasete paralel olmalı ama siyaseten yönetilmemeli.” (Faruk, Erkek, 44, Lisans, Serbest Meslek, Dernek Başkanı)

“Bana göre zaten dernekçilik siyaset üstü bir oluşumdur. Derneklerin bir siyaseti olmaz. Tüm siyasi düşüncelerin birleştiği, siyaset üstü bir konumdadır dernekçilik. [...] Herkesin bir siyasi düşüncesi olabilir, buna saygı duyulmalı. Ama dernekler sivil toplum kuruluşu. Derneğin siyaseti olamaz. Derneğimize baktığın zaman A partiden de B partiden de insanlar var. O derneğe geldiği zaman siyaset değil de Beykoz veya memleketimiz için konuşabilmeli. Farklı partilerdeki insanların güçlerinin birleşmesi ve farklı bir güç ortaya çıkarması gerekiyor. Orada herkes kimliğini bırakıp üst bir kimlik ortaya çıkmalı. Çok seslilik birleşmeli ve tek seslilik olarak ortaya çıkmalı.” (Kübra, Kadın, 36, Lisans, Kamu Görevlisi, Yönetim Kurulu Üyesi)

3.2.2 Seçim Dönemlerinde Beykoz’daki Hemşehri Dernekleri

Beykoz’daki hemşehri derneklerinde başkan/üye olan katılımcılara göre, siyasi partilerde kendi memleketlerini temsil eden kişilerin yer alması için çalışmak gerekir. Toplumsal ve siyasal hayatta seslerini duyurmak için partilerde görevli olan hemşehrilerinin varlığını önemsemektedirler.

“AK PARTİ’den bir tane belediye başkanımız var ve sonuna kadar da yanındayız, hemşehrimiz. Tabii ki yanında duracağız kendisinin, ne yapacağız yani. Şimdi biz bunların, diğer siyasi partilerde de [hemşehrimiz] belediye başkan adaylarının olmasını istiyoruz. Burada mümkün olduğu kadar birden fazla [hemşehrimiz] milletvekili adayı, milletvekili istiyoruz. Toplumun her köşesinde [hemşehrimiz olsun] istiyoruz. En doğal hakkımız bu.” (Davut, Erkek, 56, Ortaokul, Emekli, Dernek Başkanı)

Literatürde hemşehri derneklerinin bilhassa yerel siyasette etkin olduğu görüşünün hâkim olduğundan bahsedilmişti. Beykoz özelinde yapılan saha çalışmasında da buna benzer şekilde katılımcıların yerel siyasette hemşehri derneklerinin “rol belirleyiciliğine” vurgu yaptığı görülmektedir.

“Beykoz’da hemşehri dernekleri çok önemli. Siyasette de rol belirleyen bir konumda.” (Leyla, Kadın, 38, Lisans, İşsiz, Dernek Başkanı)

Seçimleri kazanan adaylarla ilgili dikkat çekilebilecek bir nokta her birinin Beykoz'da yetişmiş, Beykoz'u tanıyan kişiler olmasıdır. Hepsi de Beykoz'daki sorunlara çözüm üretme hedefiyle propagandasını yürütmüştür. İl Dernekler Birliği, 2019 yılında yapılacak seçimlerden önce Beykozlu olmayan bir aday istemediklerine ilişkin bir bildiri yayımlamıřtır¹⁹. Söz konusu dönemde AK PARTİ'den aday olan Murat Aydın, Zeytinburnu Belediyesinin eski başkanıdır ve sahadaki görüşmelerden anlaşıldığı üzere Zeytinburnulu kabul edildiği için aday olmasının bile kabul edilmediği görölmektedir. İl Dernekler Birliği'nin yayımladığı bildiride Murat Aydın'ın memleketinin Giresun olduğu göz önüne alındığında Beykozlu Giresunlular Derneğinin imzasının olmaması dikkat çekicidir. Bu derneğin başkan ve üyeleri seçim döneminde Murat Aydın'ı desteklediklerini ve seçimlerde bir hemşehrilerinin aday olma durumunun önemsenmesi gerektiğini ifade etmektedir. Bu kişilerin yorumlarından aday olan kişiye oy verdikleri sonucu çıkarılamaz, hatta bazı katılımcılar farklı bir partiye oy verdiğini belirtmiştir. Fakat siyasal ortamda kendi memleketlerinden birinin olmasından memnun oldukları için destekledikleri görölmektedir. Benzer bir durum eski belediye başkanı Yücel Çelikkilek'in memleketinden gelen kişilerce kurulan Kars, Ardahan, Iğdır Derneğinde de görölmektedir. Buradan hareketle yerel seçimlerde tam olarak memleketin ön planda olmadığı sonucu çıkarılabilir. Katılımcıların gözünde başkan adaylarının aday olduğu partinin kendi siyasal düşünceleriyle uygunluğu ve adayın karakterinin önemsendiği görölmüştür. Bu anlamda Beykoz'da Giresunlular nüfus olarak çoğunlukta olsa da Beykozlu Giresunlular Derneği'nin düşüncesinin aksine seçimlerin kazanılmasında adayların memleketinden ziyade bölgede sağ seçmenin oylarının yüksek olmasının etkili olduğu belirtilmelidir.

Her ne kadar yerel seçimlerde hemşehrilik ilişkilerinin mutlak belirleyici olduğunu söylemek mümkün olmasa da katılımcılara göre hemşehri dernek üyeleri organize oldukları takdirde seçimlerde başarı gösterebilmektedir. Bu anlamda Beykoz'da nüfus yoğunluğu yüksek olan illerden gelen kişilerin kurduğu dernekler, seçimlerde etki gösterecek güce sahip olduklarını düşünmektedir. Bu noktada muhtar

¹⁹ Bkz: <https://beykozguncel.com/7643-dernekler-birligi-beykozlu-olmayan-aday-istemiyor.html>

seçimlerinde etkileri olduğu belirtilebilir. Fakat katılımcıların ifadelerinin aksine yerel seçimlerdeki tek faktörün nüfus olmadığını vurgulamak gerekir.

“Bugün Beykoz’da hemşehrilerimiz iyi analiz edilse belediye başkanlığını alırız. Beykoz’u, İstanbul’u alamaz mıyız? Üç tane meclis üyemiz var ama adlarını duyuyoruz sadece, hiçbir yerde bir icraatları yok.” (Ahmet, Erkek, 46, İlkokul, Serbest Meslek, Üye)

“Bir muhtarlık seçimi oldu, bizim [hemşehrimiz olan] aday kazandı. [...] Biz sonuna kadar adamımızın arkasında durduk, adamımızı destekledik.” (Hakan, Erkek, 42, Lise, Kamu Görevlisi, Dernek Başkanı)

3.2.2.1 Hemşehrinin Aday Olma Durumu: “Evet ama Yetmez!”

Katılımcılar ekseriyetle mikro milliyetçiliğe karşı oldukları için hemşehricilik yapmadıklarını ifade etmelerine rağmen hemşehrisi olan kişilerin seçimlerde aday olmasının katılımcıları etkilediğı tespit edilmiştir. Katılımcılar arasında seçimlerde hemşehrilerini destekleme durumunda parti ayırt edeceğini belirten 1 katılımcı vardır. Bunun dışında özellikle yerel seçimlerde hemşehrilerini destekleme noktasında katılımcılar parti ayırt etmeyeceklerini belirtir. Bu bağlamda 2019 yılında yapılan yerel seçimlerde Murat Aydın’ın kazanmasında memleketinden dolayı hemşehrilerinden aldığı oyun etkili olduğunu belirten 2 katılımcı vardır. Fakat destekleme konusunda parti ayırt edilmese de katılımcıların oy verme davranışında siyasi partilere dikkat ettiği fark edilmiştir. Bu sebeple katılımcıların çoğunluğu Murat Aydın’ın başkan olmasında hemşehri etkisi olmadığını düşünmektedir. Ayrıca Beykoz’daki yerel seçim tarihine bakıldığında adayların memleketinden ziyade temsil ettikleri partinin seçimlerde etkili olduğu görülmektedir.

“AK PARTİ 2019’da o kadar güçlü görüldüğü hâlde az kalsın seçim kaybediyordu. Giresunlu Murat Aydın buraya gelmeseydi az daha seçim gidiyordu. On sekiz-yirmi bin oy aldı. Ama Giresunlular da hayatında ilk defa bir siyasi partiye yüzde doksan beşe yakın oy verdi. Sağcısı solcusu verdi, Giresunlu olarak burada yaşayan nüfusun çok büyük bir kesimi sosyal demokrat [...] ve buna rağmen gittiler, kendi görüşünde olmasa bile Murat Aydın’a çok büyük destek verdiler.” (Davut, Erkek, 56, Ortaokul, Emekli, Dernek Başkanı)

“Liyakati varsa, o işi yapabilecekse desteklerim. Ama orada boş kalacaksa ya da o seildiğı makamın hakkını veremeyecekse o işi hemşehrim olmasa da Beykozlu bir hemşehrimin yapmasını tercih ederim.” (Emre, Erkek, 57, Lisans, Kamu Görevlisi, Dernek Başkanı)

“Ben biraz duygusalım. Hemşehricilik yapmıyorum desem de yapıyorum. Birisiyle konuşuyorken hemşehrim ise ya da bölgesel olarak Karadenizli ise bir yerden yakalamaya çalışıyorsun. Muhabbet böyle kuruluyor. Böyle bütün oluşturuyoruz. Tabii ki hemşehrilerimin bir yerlere gelmesi beni mutlu eder. Ama sadece hemşehrim olması yetmez. Doğru olduğuna da inanmam gerek. Doğru da olduğunu inanıyorsam desteklemem için hiçbir sebep yok.” (Kübra, Kadın, 36, Lisans, Kamu Görevlisi, Yönetim Kurulu Üyesi)

“[Hemşehrimin aday olmasını] çok isterim ve desteklerim de. Rahmetli hemşehrimiz de uzun yıllar burada başkanlık yaptı. Hangi parti olsa da saygı duyarım. Ama oyum hiç değişmez. Taş koymam ama oy vermem.” (Leyla, Kadın, 38, Lisans, İşsiz, Dernek Başkanı)

Bir hemşehrisinin aday olmasının ne seçimlerde vereceği oyu ne de seçim sürecinde hemşehrisini destekleme durumunu etkileyeceğini söyleyen tek katılımcı Numan’dır. Fakat yine de Numan, bir hemşehrisinin siyasal alanda var olmasını, kendisinin temsil gücünü arttırdığını düşündüğü için “sevinç” veren bir durum olarak nitelendirir.

“Hemşehrim değil de benim için karakteri önemli. Yani adam hemşehrim ama kendine faydası olmayan biri olabilir. Bir kanayan yaraya pansuman olamaz. O yüzden benim bir hemşehrimin aday olması beni etkilemez. Sadece şu beni sevindirir. Orada işte benim kimliğini taşıdığım yeri temsil eden biri olması hoşuma gider tabii. Bu şey tabii ailenizden birinin toplumda ön plana çıkması gibi. Kendinizin temsil edildiğini düşünürsünüz.” (Numan, Erkek, 30, Lisans, Sağlık Personeli, Gençlik Kolları Başkanı)

Hemşehri dernek başkan/üyeleri; derneklerinin siyasal alan ile birebir ilişki kurmadığını, özellikle siyasetten etkilenmeyen bir konumda bulunduklarını ifade etmektedir. Literatürde hemşehri derneklerinin seçimlerdeki adaylıklarda etkili olabildiği görüldüğü için saha çalışmasında buna ilişkin sorgulamalar yapılmıştır. Çoğunluğa bakıldığında seçimlerde adayların hazır olduğu, derneklerin etkin olmadığı gözlemlenmiştir.

“[Geveleyerek ve çekingen bir ses tonuyla:] Belediye başkanlığı seçimlerinde derneklerin pek etkin olduğunu düşünmüyorum. Zaten yukarıdan şekilleniyor. Eğer [dernekler etkin] olsaydı, bugün Beykoz’da Zeytinburnu’ndan gelme bir başkan var, eğer etkili olsaydı Beykoz’da ikamet eden bir başkan olurdu. Adaylar siyasi partilerin görüşü ve takdiridir. Ona bir şey diyemem. Sadece biz oy verir döneriz.” (Cemil, Erkek, 67, Lise, Muhtar, Üye)

Saha çalışmasının yapıldığı Eylül 2021-Şubat 2022 döneminde hemşehri derneklerine seçim odaklı ziyaretlerin yapılmaya başlandığı gözlemlenmiştir. Buradan hareketle katılımcılar 2024 yılında yapılacak yerel seçim için çalışmaların erken başladığını belirtmektedir. Bir derneğin kendi içinden aday çıkarmak için çalışmalar yaptığı görülmektedir. Saha çalışmasında sürecinde 2024 yılında yapılacak yerel seçimde aday olmasını istedikleri kişiyi üyelerine tanıttıkları toplantılara başlamıştır. Katılımcılar hemşehrilerini aday çıkardıkları zaman destekleme eğiliminde olduklarını belirtmektedir. Saha araştırması sırasında araştırmacının katıldığı bir köy derneğinin genel kurul toplantısında; dernek başkanı, il dernek başkanlarının gelecek seçimde bir hemşehrilerinin aday olma ihtimali olduğunu iletmiştir. Ayrıca “kesinlikle hemşehrilerinin arkasında durulacağını” belirttiğinde toplantıya katılan kişilerin başarıyla bu durumu onayladığı dikkat çekmiştir.

“Şimdiden geliyor, hemşehrimiz olan bir adayımız var. Ben şuradan aday olacağım, desteğinizi bekliyorum diyor.” (Hakan, Erkek, 42, Lise, Kamu Görevlisi, Dernek Başkanı)

“[Hemşehrimin aday olması oyumu] çok etkiler. Hemşehrimiz olmasından öte hele de bizden birisi olması çok etkiler. [...] Siyasetten uzak duruyoruz ama arkamızdaki kitleyi güçlendirmek, toplayabilmek için Beykoz’da yanlış hatırlamıyorsam 34 tane sivil toplum kuruluşu var. Bu 34 derneği ortak hareket etmek için örgütliyoruz.” (Faruk, Erkek, 44, Lisans, Serbest Meslek, Dernek Başkanı)

“Yirmi bir derneğimiz Beykoz’da. Orada işte ortak hareket edip hemşehrilerimizden birisini belediye başkan adayı yapıp orada seçtirebilirsek ki bizden birisi bir partiden, herhangi bir partiden, biri hariç, aday olarak çıkarsa biz hemşehriler olarak onun arkasında kenetlenebiliriz. Çünkü bizim insan yapımız milliyetçi, muhafazakâr, vatanını milletini seven bir insan topluluğundan oluşuyoruz. Yoksa aslında CHP’lisi, AK PARTİ’lisi, MHP’lisi çok farklı düşünmez.” (Galip, Erkek, 50, Yüksek Lisans, Kamu Görevlisi, Üye)

Meclis üyeliği ve muhtarlık seçimlerinin kazanılmasında hemşehri derneklerinin etkili olduğu görülmektedir. Siyasi partilerin hemşehri derneklerine yaptığı ziyaretlerde konuşulan konulardan biri, meclis üyeliği için hazırlanan liste için hemşehri derneklerinden önerilerin kişileri tespit etmektedir.

“Olması gereken budur. Meclis üyesi listesi yapılıyorken bile hemşehriciliğe önem verilir. Ona göre derneklerden isim istenir ve ona göre değerlendirilir. Bu sebeple bu toplantılar olmalı.” (Leyla, Kadın, 38, Lisans, İşsiz, Dernek Başkanı)

3.2.2.2 Adayların Hemşehri Dernek Ziyaretleri

Seçim dönemlerinin, hemşehri dernekleri açısından hareketli geçtiği belirtilmektedir. Bu süreçte adayların kendilerini tanıtmak için dernekleri ziyaret ettiği, üye ve yönetim kurulunun taleplerini aldığı, propaganda yaptığı toplantılardan bahsedilmiştir. Dernek üyeleri aday toplantılarına dair birbirinden ayrışan yorumlara sahiptir ama genel olarak bu ziyaretlere önem verildiği söylenebilir. Dernek yönetim kurulu için ise bu toplantıların yapılması bir tür zorunluluk olarak görülmektedir. Yönetim kurulu üyeleri bu toplantıların gelecekte çıkarlarını elde etme noktasına kendilerine avantaj sağlayacağına inanmaktadır.

“Seçim dönemlerinde bu gibi faaliyetler oluyor. [...] Sonradan yetki mekanizması gelen siyasetçilerin eline geçtiği zaman belki bir avantaj sağlar diye de dernekler kapılarını açık tutmak zorunda gibi görüyor kendini. Çünkü gerçekten ihtiyacı olan ya da çözülmesi gereken bir şeylerin daha sonradan oluşumuyla ilgili dernek yönetiminde ya da üyelerin de böyle bir beklentisi söz konusu, kaçınılmaz tabii.” (Çetin, Erkek, 63, Lise, Emekli, Üye)

“Tabii [seçim dönemlerinde ziyaretler] daha fazla ön plana çıkartılmaya çalışılıyor. Sanki birkaç kez ziyaret edince o yöreye ait kişilerin oylarının tamamı o ziyaretçiye gelecek gibi bir algı oluşuyor.” (Emre, Erkek, 57, Lisans, Kamu Görevlisi, Dernek Başkanı)

Adayların dernek toplantılarına katılarak kendisini tanıtmayı katılımcılar açısından önem arz etmektedir. Bu anlamda muhtar Ayşe, kendi seçim sürecinde bu toplantılarda insanların kendisini tanıması ve onları ikna etmesiyle seçildiğini düşünmektedir.

“Valla çalışacaksınız, kendinizi tanıtacaksınız. Çalışmadan olmaz bu işler. Kapı kapı gezeceksiniz göstereceksiniz insanlara kendinizi. İnsanlar sizi, bilmeden, tanımadan nasıl oy verecek, nereden bilecek. Ki ben bir sene öncesinden çıktım kendimi tanıttım, kapı kapı gezdim. [...] Yani sen hiçbir derneğinde görmediğin adamlar seçim zamanları kapına gelsin, biz öyle yapacağız, biz böyle yapacağız [desin]. E bir düşünürsün yani bugüne kadar benim cenazem oldu, sen neredeydin, geldi mi?” (Ayşe, Kadın, 54, Lise, Serbest Meslek, Üye)

“Yani hangi siyaset olursa olsun. Burada mevcut olan erk gücü eline aldığı zaman o insanlarla yine birlikte çalışacaksın. Ne adına çalışacaksın, kendi adına mı, yok. Oradaki vatandaşın, oradaki mahallen adına çalışacaksın. Onun için de her topluma girmeye çalışıyoruz.” (Çetin, Erkek, 63, Lise, Emekli, Üye)

“Ben sadece katıldığım toplantılar odaklı konuşayım. Kimse gelip işte bizi destekleyin değil, kendilerini ifade etmeye geliyorlar. Bizler de onları dinliyoruz. Bizim X ya da Y partiye farklı bir şekilde davranma gibi bir lüksümüz yok ama diyelim A partisi bizim yanımızda, biz de onun yanında dururuz. Siyasi olarak değil, kişisel olarak söylüyorum. Bana yardımcı oluyorsa, önümü açiyorsa; siyasi kimlik olarak değil, bireysel olarak saygı göstermem gerekiyor. Onun hakkında iyi yorum yapmam gerekir. Ama o partiye yakın olmakla alakalı değil bu. Baktığınızda siyasi partilerden güç alıyor STK’lar.” (Kübra, Kadın, 36, Lisans, Kamu Görevlisi, Yönetim Kurulu Üyesi)

Katılımcılar seçim dönemleri yapılan dernek ziyaretlerinin ve derneklerdeki toplantıların seçmen üzerinde etkili olduğunu düşünmektedir. Bu ziyaretler siyasi partilerin derneklerdeki oy potansiyelini önemsemesinden dolayı katılımcılar tarafından olağan bir olay olarak görülmektedir.

“[Seçim dönemlerindeki tanıtım toplantıları] olağandır. Bütün siyasi partiler randevu alırlar, gelirler. Siz de bir dernek olarak, Beykoz’da bir sivil toplum örgütü olarak bir siyasi partiye gelme diyemezsiniz. Hepsi gelir, projelerini anlatır. Şunu yapacağım, bunu yapacağım der. Herkesin gönlünde de bir aslan yatar, seçim zamanı gider ona oy veririz. Bazı vaatler, bazı söz sanatları bu toplantılarda kişileri kendilerine çekebilir.” (Cemil, Erkek, 67, Lise, Muhtar, Üye)

“Dernekte iki dönemden beri varım. Ben çok mantıklı olduğunu düşünüyorum açıkçası. Bilmek gerekiyor nerede ne var, kim var. Bana bir hemşehrim geldiği zaman hemşehrilerimin hangi platformda ne yaptığını bilmem gerekiyor. Gerçekten ben hemşehrilerim için bir şey yapabileceksem gücümü bilmem gerekiyor. O gücümü de her partinin her şekilde girebildiği derneklerde görebiliyorum. Ben de onlara her şekilde yaklaşabilmeliyim.” (Kübra, Kadın, 36, Lisans, Kamu Görevlisi, Yönetim Kurulu Üyesi)

“Gidip kendilerini anlatmalarını isteyemediğimiz, tüzüklerini okuyamadığımızda onları misafir edip kendilerine bir çay ikram ettiğimizde kendilerini daha rahat bir ortamda daha rahat anlatıyorlar gayelerini, hedeflerini, amaçlarını. Etkileyici olduğunu da düşünüyorum. Yani onların anlatmalarında üyelerin etkilendiklerini, sabit fikirli olmadıklarını. Dün A partili olan birinin onları dinledikten sonra B’ye geçebildiklerini gözlemliyorum ya da (o derneğe) daha farklı bir sempatiyle yaklaşabiliyor.” (Emre, Erkek, 57, Lisans, Kamu Görevlisi, Dernek Başkanı)

Yapılan dernek ziyaretleriyle ilgili olarak partilerin söz verdikleri vaatleri yerine getirmemeleri katılımcılar açısından önemli bir sorun olarak ifade edilmektedir. Söz konusu taleplerle ilgili olarak Numan “sadece hayalde kalır” demektedir. Bu bağlamda yalnızca seçim dönemlerinde partiler tarafından derneklerin uğrak nokta

hâline gelmesi, tutulamayacak sözlerin verilmesi ve kurulan diyaloglarda samimi bir ortamın oluşmaması hemşehri dernek başkan/üyelerine göre bu toplantıların etkinliğini zayıflatmaktadır.

“Bütün dernekler tek tek gezilir, ziyaret edilir. Birtakım sözler verilir ama sonra herkes kendi yoluna, tak sepeti koluna.” (Cemil, Erkek, 67, Lise, Muhtar, Üye)

“Genellikle seçim dönemlerinde gelip giderler. [...] Ben sorarım o zaman, sen seçim öncesi neredeydin diye. Onun için ben biraz takıntılıyım bu mevzuya. Yani vaktin mi yok, işin mi çok anlamıyorum.” (Hakan, Erkek, 42, Lise, Kamu Görevlisi, Dernek Başkanı)

“Seçim dönemlerinde insanlar gelip gidiyor, sanki bir şeyler yapıyormuş gibi oluyor.” (Davut, Erkek, 56, Ortaokul, Emekli, Dernek Başkanı)

“Seçim dönemlerinde kapılarımız hiç susmuyor. Sürekli insanlar sağ olsunlar geliyor, fikirlerimizi alıyorlar.” (Leyla, Kadın, 38, Lisans, İşsiz, Dernek Başkanı)

Hemşehri derneklerinin yalnızca seçim dönemlerinde ziyaret edilmesi katılımcılara göre siyasal aktörlerin, dernekleri “çantada keklik” görmesi sebebiyledir.

“Hemşehri dernekleri, [siyasi partilerden gelen kişilerce] çantada keklik gibi gözüküyor. [...] Cepte bir oy gibi. Yani çantada keklik derken yani ben buraya gittim, bak onlarca kişiye hitap ettim, mutlaka onlardan aldığım bir şeyler de olabilir düşüncesi ile çantada keklik. Neden? Sokağa çıkmaya kalksan organize olacaksın değil mi sokaktaki insana. Ama dernekteki insanlara bir çağrı yaptığın zaman dernek yönetimi olarak herkesin orada aynı anda buluşabileceği bir ortam. Öyle olunca da siyasilerin topluma hitap etme şekli ona göre de bir beklenti karşılığı olmuş oluyor.” (Çetin, Erkek, 63, Lise, Emekli, Üye)

Katılımcılar arasında söz konusu tanıtım toplantılarına katılmayı reddedenler olduğu görülmüştür. Bu durum üyelerin taleplerinin adaylarca dinlenmemesi ve yapılan konuşmalarda adayların üyelerce samimi bulunmamasından kaynaklanmaktadır.

“Ben katılmıyorum böyle şeylere. Tabii katıldıklarım da oldu, denk geldiklerim. Ama X partisi şuraya çalışma yapacak gel dersen beni çok çekmez. *X partisinin milletvekili bugün gelirse benim dikkatimi çeker ama seçim dönemi gelirse çekmez.* [...] Bugün kullanmayıp seçim dönemleri bana hayal satıyorsan eğer, ben bu hayalin peşinden gelmem.” (Dündar, Erkek, 54, Lise, Emekli, Genel Sekreter)

“Seçim dönemlerinde acayip aday toplantıları oluyor. Milletvekillerinin, adayların dernekleri ziyaret etmesi beni acayip rahatsız ediyor. [Bu ziyaretlere] gerek yok. Yani ben burada birine oy vereceksem bu onu burada dinlediğim için olmaz. [...] Bana göre açıkçası bir partinin buraya gelip konuşması insanları rahatsız ediyor. Çünkü ne yapıyor, biliyor musunuz? İnsanlar buraya eğlenmeye geliyor. O böyle heyetiyle gelince bütün eğlenceyi alıyor. Ben bir kadın olarak eşimden, ailemden vakit alıp buraya vakit ayırmışım bir politikacının gelip orada günümü [mahvetmesine] uyuz oluyorum.” (Meliha, Kadın, 45, İlkokul, İşsiz, Üye)

“Bana çok komik geliyor ama insanlar seviyor. Sonuçta adam gelecek oraya. Şimdi ben yıllardır oradayım, sen niye seçim döneminde geliyorsun. Bana samimi gelen her daim yanımda olandır. Benim kendi fikrim bana Yeşilçam’daki komik sahneleri hatırlatıyor, kandırmaca gibi geliyor. Tabii dernekler herkese kapısını açmalı ama benim fikrim kararım beni bağlar, bu toplantılar beni etkilemez.” (Numan, Erkek, 30, Lisans, Sağlık Personeli, Gençlik Kolları Başkanı)

3.2.3 Hemşehri Derneklerinin Baskı Grubu Niteliği

Davut hemşehri derneklerinin amaçlarını belirtirken sadece sorunları ortaya koymanın yetersiz olduğunu belirterek çözüm önerisinde bulunmanın gerekliliğinden bahsetmektedir. Bu bağlamda hemşehri derneklerinin bir baskı grubu olarak işlev görmesi için siyasal merciler ile görüşmeye öneri ve rapor hazırlayarak gidilmesinin önemsendiği görülmektedir. Bu noktada Beykoz için çalışma gayretinde birleşildiği dikkat çekmektedir.

“Derneklerin hedefi kendi hemşehrileri ile ilgili sıkıntılarını sorunlarını getirmek veya yaşadığı bölgenin ülkenin sıkıntılarını sorunlarla ortaya koymak, çözüm önerisinde bulunmak. [...] Şöyle bir güçtür hemşehri dernekleri. Siyasetçinin görmediğini görür. Ondan sonra insanlara pozitif ayrımcılık yapmadan [onlara dair bir] bakış açısı sağlar. Kendi çapında topluma faydalı işler yapar. Kenarda köşede kalmış sorunları alıp gün yüzüne çıkartır, tamam mı? Der ki bu da işte ülkenin veya ilçenin bir eksiğidir. Alıp bunu bunu böyle yapmalısınız. [...] Beykoz’un sıkıntılarını, sorunlarını alıp kamuoyuna, hkmete veya belediyeye yani şey baskı yani sorunları anlatarak baskı demeyelim de sıkıntılarını, sorunlarını kamuoyuna deklare edip bunların çözümünü çözüm önerilerini koyuyoruz. Bunların yapılmasıyla ilgili olayın üzerine gidiyoruz. Bunun şu ana kadar maalesef Beykoz’da bırak Beykoz’u İstanbul’da hiçbir dernek yapmıyor. Derneklerin çok büyük bir kısmı bütün siyasi partilerin bir kisvesine girmiş. [...] Biz bunlardan farklı. Bizim böyle bir sıkıntılarımız zor. Bizim ana temamızda insan var, biz o yüzden farklıyız. Ana temamızda Beykoz’da yaşayan insanlar var.” (Davut, Erkek, 56, Ortaokul, Emekli, Dernek Başkanı)

“Tamam memleketimizin bilmem ne bölgesindeki festivale katılalım biz ama yaşadığımız bölgedeki soruna da el atalım ki bizim bir sivil toplum örgütü olduğumuz belli olsun.” (Dündar, Erkek, 54, Lise, Emekli, Genel Sekreter)

“Trabzonlu, Rizeli bizim için fark etmez. Beykozlu hemşehrilerimiz için de çalışıyoruz.” (Leyla, Kadın, 38, Lisans, İşsiz, Dernek Başkanı)

Davut’un alıntısında görüldüğü üzere hemşehri derneklerinin bir baskı aracı olarak nitelendirme noktasında bazı katılımcıların çekingen davrandığı gözlemlenmiştir. Baskı kelimesinin politik olarak güçlü ve aktivist bir yönü olması bu durumda etkilidir. Fakat çekingen davrananlar da dâhil olmak üzere katılımcıların bulundukları derneği bir baskı aracı olarak kullandığı görülmektedir.

“Aynı zamanda Beykoz’un sorunlarıyla da ilgili arkadaşlarımız sahada. Bilgileri topluyor, bu bilgileri rapor hâline getireceğiz. Raporlarımızı ilgili kurumlara iletacağız. Bu sorunların çözülmesi için sürekli bir baskı unsuru oluşturacağız.” (Dündar, Erkek, 54, Lise, Emekli, Genel Sekreter)

Beykoz örneğinde hemşehri derneklerinin baskı aracı olma misyonuna dair ayırıcı bir unsur olarak köy derneklerine işaret edilebilir. Köy derneklerinde görev alan katılımcılar il derneklerine kıyasla daha etkili çalışıldığını, bu sebeple köy derneklerinin bir baskı grubu olma ve çıkar elde etme noktasında daha güçlü olduğu belirtmektedir.

“Şimdi dernekler var, bir üstünde federasyonlar var, onun üstünde konfederasyonlar var. Ama bakıyorsunuz yapısal olarak işte o mahalle-köy derneği dediklerimizin yapabildiğini yapabilen yok. Çünkü köy derneği örgütlü. Köy derneği inandığı projeye işte nedir, köyüne cami-yol yaptırarak veya dernek merkezi-lokal alacak, ekonomik örnek veriyorum, işte örgütlenip çok büyük işler yapıp kısa sürede milyonlarca liralık parayı toplayabilecek güçleri var. Ama üst çatı kurumları 3-5 kişinin bir araya gelip belki de böyle kendilerini böyle bir statü sahibi yapabilmek için kurduğu kurumlar oluyorlar. Altları boş oluyor, üye yapısı hiç olmuyor.” (Faruk, Erkek, 44, Lisans, Serbest Meslek, Dernek Başkanı)

3.2.3.1 “Ortak Bir Ses”: İl Dernekleri Birliği

Literatürde hemşehri derneklerinin farklı illere ait derneklerle mücadele içinde olduğu dikkat çekmektedir (Narı, 1999: 78). Ayrıca dernek üyelerinin farklı sivil toplum kuruluşlarına üye olmadıkları da dikkat çekicidir (Kurtbeyoğlu, 2005: 100).

Beykoz'daki hemşehri derneklerine bakıldığında bu iki duruma karşı bir durum olduğu görülmektedir. Görüşülen katılımcıların birden fazla sivil toplum kuruluşunda aktif olmasının yanı sıra birbirinden farklı hemşehri derneklerinin ortak çıkarlar için birleştiği İl Dernekler Birliği ile Beykoz için birlikte mücadele edilmektedir. Bu anlamda hemşehri dernekleri özelinde düşünüldüğünde hem kendi yörelerine ait diğer derneklerle hem de farklı sivil toplum kuruluşları, sendika ve vakıflarla diyalog kurmaları kentsel bütünleşmeyi olumlu yönde etkilemektedir. Beykoz hemşehri derneklerinin kurduğu İl Dernekler Birliği literatürde örneğine rastlanmayan bir uygulamadır. Yapılan çalışmalar hemşehri derneklerinin kendi içine dönük olduğunu gösteriyorken Beykoz'da birbirinden farklı 19 ilin ortak çalışmalar içinde bulunduğu görülmektedir.

“Önce örf ve âdetlerimizi korumak, ondan sonra Beykoz için ne yapabiliriz, bütün STK'lar bir araya gelip kafa yormak gerekir.” (Cemil, Erkek, 67, Lise, Muhtar, Üye)

“Biz Beykoz'da 19 il derneğiyiz. Beykoz'da bir hastane açığı olduğunu fark ettik. Onunla ilgili ortak bir bildiri imzaladık, çalışıyoruz. Amacımız Beykoz halkı araştırma hastanesi için Ümraniyelere ya da daha uzak yerlere gitmesin. Bu çok büyük bir sıkıntı ve biz bu noktada *ortak bir ses* olduk. Bunun dışında metroyla ilgili taleplerimiz var. Çeşitli sözler verildi, yapılacak çalışılacak diye ama bu Beykoz halkı kandırmaya yönelikti. Beykoz'daki en büyük sıkıntı imar. Acilen insanlara imarın verilmesi gerekiyor.” (Hakan, Erkek, 42, Lise, Kamu Görevlisi, Dernek Başkanı)

Beykoz'da il derneklerinin birlik içinde olma sebebi olarak Beykoz'daki az nüfus ve gelişmiş mahalle kültürüne işaret edilmektedir.

“Şimdi Beykoz az nüfuslu bir yer, burada herkes bir diyalog hâlidir. Herkes bir ailedir. Çoğunluk Karadeniz bölgesindendir. Şimdi bizim başkanımız bir telefonla diğer derneklerin başkanlarına ulaşır işler yapabilir, birleşebilir. Onlar da bizimle iş yapar. Paslaşmalı, kaynaşmalı. Yani bir kongre yaparız diğer yöre derneklerini de çağırırız. Beykoz'da şeffafız, burada ayrı bir şeffaflık vardır zaten.” (Ahmet, Erkek, 46, İlkokul, Serbest Meslek, Üye)

“Dernekler üyeleri vasıtasıyla politize olmalarından kaynaklanan farklı farklı ihtiyaçları, sesleri çıkacağına hepimiz aynı gemideyssek istifade edeceğimiz güneş de aynıdır, gemimizi yüzdürdüğümüz deniz de aynıdır. O hâlde neden birlikte olmayalım fikrinden yola çıkmıştır. Bana göre gayet makul, mantıklı, sonuç odaklı olabilecek bir kuruluş. Var olmasını

destekliyorum ve yaşaması için gereken çabanın gösterilmesini isterim.” (Emre, Erkek, 57, Lisans, Kamu Görevlisi, Dernek Başkanı)

Dernekler birliğinin çalışmalarıyla “ortak bir ses” oluşturulduğu ifade edilmektedir. Beykoz’da mahalle kültürünün devam etmesi ve insanların birlikte olmasının buna imkân sağladığı düşünülmektedir.

“Beykoz bir kasaba ve buradaki herkes birbirini de tanıdığı için bütünleşiyorlar ve aynı işleri yapıyorlar aslında. Herkes buraya yıllar öncesinde gelmiş, buranın yerlisi olmuş, birbirini biliyor artık. [...] Ben burada bir Giresunlunun hakkını savunurken bir Ordulunun da hakkını savunuyorum. Sonuçta biz Beykoz için çalışıyoruz. Benim dernekçilikte en çok savunduğum nokta şu, dernekçilikte bireysellik yoktur. Benim burada bulunma amacım bireysel bir çıkarım için olmamalı, Beykoz’daki hava kirliliği için olmalı.” (Kübra, Kadın, 36, Lisans, Kamu Görevlisi, Yönetim Kurulu Üyesi)

İkinci bölümde katılımcılara göre Beykoz halkını birleştiren bir “Beykozluluk” anlayışı hâkim olduğu ve katılımcıların Beykoz’u memleket olarak kabul ettiklerinden bahsedilmişti. Bu durumun bir getirisi olarak Beykoz’da bulunan farklı memleket dernekleri bir arada çalışabilmektedir

“Bir taraftan dernekte memleket hemşhriciliği var, bir de Beykozluluk var. Beykoz’da kimse kimseye siyasi görüşünü sormaz. Beykozluym dediğim anda hangi partiden olduğunuzun bir önemi yok.” (Leyla, Kadın, 38, Lisans, İşsiz, Dernek Başkanı)

3.2.4 Hemşhri Derneklerinde Patronaj Ağları

Katılımcıların mikro milliyetçilik, hemşhricilik ile yapılabilecek torpil ve avantajlara yönelik negatif bir algıya sahip görünmektedir. Torpile mutlak olarak karşı olduklarını belirtmektedirler. Fakat görüşmenin farklı kısımlarından hemşhri derneklerinin patronaj ağları açısından önemine işaret etmekten geri durmamaktadırlar. Her ne kadar bu araştırmada direkt olarak az sayıda katılımcı tarafından dile getirilse de deşifrelerin derinlemesine analizinde, katılımcıların resmî kurumlarla ilişkilerinde karşılaştığı sorunların çözümünde derneklerin “iş bitirici” olması ve çözüm üretebilmesinin bireylerin derneklere üye olmasında etkili olduğu tespit edilmiştir. Hemşhriyer çeşitli alanlarda kendilerine sağlanan kolaylıklar için derneklerde bulunmaktadır. Bu anlamda katılımcılara göre hemşhri dernekleri; iş

arama sürecinde torpil bulma ve hastane, belediye gibi kamu kurumlarında yaşanan sorunların çözümünde aracı bir kişiye ulaştırma noktasında yardımcı olmalıdır.

“Ben de buralı olduğum için onların yanında çalışmaya başladım. Bana güvenmelerinin sebebi kişinin hemşehrisine olan güveniydi. Tanıdıkları kişiydim. Beni çok küçük yaşlarda çok büyük pozisyonlara getirdi.” (Kübra, Kadın, 36, Lisans, Kamu Görevlisi, Yönetim Kurulu Üyesi)

“Biz burada derdi olanın derdini anlamak istiyoruz, çözüm arıyoruz. Diğer dernekler biraz daha siyasete kaçıyor. Başkana mesela çok baskı var. Ya başkanım seni başka yere alalım. 400-500 üyemiz var sonuçta, bunun bir oy karşılığı var. Ama başkanımız benim var diyor, istemiyor. Gençlerim var diyor, size nasıl biri lazım, ben kefilim gençlerimize diyor. Şu an mevkiini yükseltebilir tabii ki. Derneklerin böyle avantajları var ama biz bunu istemiyoruz. Biz alttan gelenlerimize destek çıkmak istiyoruz.” (İbrahim, Erkek, 40, Lise, Pazarlamacı, Üye)

3.2.5 Beykoz’daki Hemşehri Derneklerinde Edinilen Siyasal Kültür ve Demokrasi Anlayışı

Bu bölümde sonuç kısmına gelmeden önce Beykoz’daki hemşehri dernekleri örneğinde demokrasi ile sivil toplum kuruluşları arasındaki bağlantı incelenecektir. Başkan/üyelerin dernekleri aracılığıyla edindiği siyasal kültür bu bağlantının incelenmesinde merkezî rol alacaktır. Ayrıca tartışmayı destekleyebilmek adına “gizli demokrasi” kavramından bahsedilecektir.

Geçmiş Antik Yunan’a dayanan demokrasi kavramına özellikle son 50 yılda çeşitli eleştiriler getirilmektedir. Çeşitli perspektiflerden yapılan bu eleştirilerde demokrasiyi salt oy vermeye (“kafa sayma”) indirgemenin yetersizliğine ve bu bakış açısının yol açtığı sorunlara dikkat çekilmektedir (Saward, 2003: 121). Bahse konu probleme karşı çözüm önerisi olarak çoğunlukla katılımın artırılması ve bireylerin siyasal alanda daha çok var olması için çalışılması gerektiği vurgulanmaktayken bu yaklaşıma karşıt bir bakış açısıyla “Gizli Demokrasi” modelinin oluşturulduğu görülmektedir. Bu modele göre katılımı artırmak bir çözüm getirmeyecektir, bunun yerine siyasal alanda karar alma süreçlerinde doğrudan katılımın azaltılarak uzman görüşüne daha fazla yer verilmesi gerekmektedir. Modelin savunucularına göre Amerikalılar siyasal alanda yer almak, siyasal tartışmalara girmek yerine istisnai durumlar haricinde “gizli” kalacak bir demokratik sistemle yönetilmek istemektedir

(Hibbing ve Theiss-Morse, 2002: 88). Burada uzman olarak nitelendirilen kişiler, siyasal alanda doğrudan yer almayan iş insanları ve ilgili konularda ihtisas sahipleridir (Hibbing ve Theiss-Morse, 2002: 143).

Yapılan araştırmada katılımcılar Türkiye’de var olan demokratik sisteme ilişkin çeşitli konuların sorun olduğuna dikkat çekmiştir. Önceki bölümlerde bahsedildiği üzere demokratik sistemde görülen sorunlara bireylerin siyasal alanda fikirlerini duyuramaması, taleplerine ilişkin karşılık alamaması ve siyasetle kurulan ilişkiyi “sembolik” olarak nitelendirmesi gibi örnekler verilebilir. Buradan hareketle gizli demokrasi modelinden farklılaşarak Beykoz örneğinde yapılan bu araştırmanın katılımcılarına göre hemşehri dernek başkan/üyeleri siyasal alanda daha aktif olmak ve sorunların çözümünde bireysel olarak rol almak istemektedir. Fakat birkaç katılımcıda gizli demokrasi modelindeki uzman görüşüne paralel bir oluşum talebinin var olduğu gözlemlenmiştir. Bahse konu katılımcılardan biri olan Faruk, hemşehri derneklerinin bireylerle kurduğu yakın ilişkiden dolayı siyasal alanda bir “uzman” olarak talepleri yansıtabileceğini ifade etmektedir. Bu sebepten dolayı sivil toplum kuruluşu olmanın ötesinde hemşehri derneklerinin sahip olduğu bu potansiyelin getirisiyle siyasal alanda etkisinin güçlenmesi gerektiğini düşünmektedir.

“Gelişmiş ülkelerde ülkenin anayasasını yaparken bile ülkenin sivil toplum kuruluşlarından temsilciler söz sahibi oluyor. Fakat biz hemşehri derneği olarak toplumu bilen, analiz eden en iyi kurumlarız. Yöremizin sosyolojik yapısı, ticari yapısını, dinî yapısını en iyi biz biliyoruz. Çünkü onlarla beraberiz, onlarla haşır neşiriz. Bu konuda dediğim gibi yerel ve genel yönetimin biraz daha bizi dikkate almaları lazım. Hemşehri derneklerini yukarıya taşımak adına etkinlikler yapmaları lazım. Burada kast ettiğim ekonomik destek değil.” (Faruk, Erkek, 44, Lisans, Serbest Meslek, Dernek Başkanı)

Bununla birlikte hemşehri derneklerindeki başkan/üyelerin çoğunluğuna bakıldığında “gizli demokrasi” modelindense sahada aktif olma isteği görülür. Bu noktada bireylerin hemşehri derneklerinde edindiği siyasal kültür etkilidir. Birinci bölümde siyasal kültürün bireye sosyalizasyon sürecinde aktarılan ve bireyde inşa edilen bir fikirler bütünü olduğundan bahsedilmişti. Yapılan çalışmalarda farklı ülkelerde siyasal kültüre ait özelliklerin değişebileceği ifade edilmektedir. Bu bağlamda katılımcıların edindiği siyasal kültürde hemşehri derneklerinin etkisini

incelemek için öncelikle literatürde sıklıkla kullanılan Almond ve Verba'nın 3 ideal tipi ve "karışık bir siyasal kültür" olarak nitelendirdiği vatandaşlık kültürü kavramından faydalanılacaktır.

Bahsedildiği üzere Almond ve Verba, yaptıkları saha araştırmasının neticesinde siyasal kültürün "yerel (parochial)", "uyruk (subject)" ve "katılımcı (participant)" olmak üzere 3 ideal tipinin olduğunu belirtir. Ayrıca siyasal katılımın yüksek olduğu, bireylerin iktidar ile kurduğu bağ dolayısıyla iktidara aidiyet hissettiği "vatandaşlık" kültüründen bahsedilir. Sivil toplum kuruluşlarının siyasal katılımdaki rolü göz önüne alındığında, hemşehri derneklerinin siyasal alanda sahip olduğu etkiden dolayı önemli işlevlere sahip olduğu görülür. Her ne kadar katılımcılar, kendilerini ve derneklerini siyasal bir konumda görmediklerini ifade etseler de aslında çeşitli değer ve tutumların içselleştirildiği fark edilmiştir. Katılımcılar hemşehri dernek faaliyetlerinde yer almasalardı şu anda sahip oldukları bilgilere erişemeyeceklerini ve fikirlerini beyan edebilecekleri yolları öğrenemeyeceklerini ifade etmektedir. Ayrıca dernekler sayesinde hem diğer üyelerle dayanışma içinde olmayı hem de siyasal alanda rol almayı öğrendiklerini eklemektedirler. Yapılan saha çalışmasından hareketle genel olarak hemşehri derneklerinin siyasal katılım noktasında anlamlı bir rol oynadığını ileri sürmek fazla iddialı olabilir ancak Beykoz örneğinde böyle bir çıkarım yapmak mümkündür.

Edinilen siyasal kültür ekseninde hemşehri derneklerinde siyasal katılım noktasında görülen değişiklikler Verba'nın bu noktada belirlediği ölçütlerle ele alınabilir. Verba, ilk olarak millî bütünlük dâhilinde bireylerin kendini nereye konumlandığına bağlı olarak siyasal alandaki hareketliliklerinde değişiklikler görüleceğini ifade eder. Çeşitli araştırmalarda (Kurtoğlu, 2004) hemşehriliğin ilişkilerinin etnik aidiyet temelinde ele alındığından bahsedilmiştir. Bu bağlamda her ne kadar Yücekök etnik aidiyet yüksekliğinin ulusal aidiyeti azaltacağını ve dolayısıyla bireylerin siyasal alanda aktif rol almayı tercih etmeyeceğini ifade etse de Beykoz'daki hemşehri dernekleri örneğinde yapılan bu araştırmada Yücekök'ün tespitine ters bir durum ile karşılaşılmıştır. Öncelikle, katılımcılar hemşehriliği etnik aidiyet olarak nitelendirmemekte ve hemşehriliğin sınırlarını geniş tutmaktadır. Bundan dolayı hemşehri derneklerinde salt nüfusa kayıtlı olunan il için değil, yaşanan

bölge olan Beykoz için de hizmet etme gayretinin olduğu görülmüştür. Ayrıca katılımcılar sürdürdükleri çalışmalarla, ülkeye hizmet etme düşüncesine de sahiptirler. Bu anlamda Verba'nın ilk ölçütü baz alındığında bireylerin hemşehrilik ilişkilerine atfettiği anlam ekseninde hem ulusal aidiyetlerinin hem de siyasal alandaki etkinliklerinin arttığı görülmektedir.

Siyasal katılımındaki farklılıklara ilişkin incelemesine Verba'nın kullandığı ikinci ölçüt olan vatandaş özdeşleşmesi ekseninde Beykoz'daki hemşehri dernekleri değerlendirildiği zaman birbirine güvenen insanlardan oluşan bir toplumsal yapıyla karşılaşıldığı belirtilmelidir. Beykoz -ilçe sınırlarındaki lüks sitelerin sakinleri istisna tutulursa- birbirine benzeyen bireylerden oluşan ve kolektif bilincin yüksek olduğu bir toplumsal yapıya sahiptir. Komşuluk ilişkilerinin sürdüğü, insanların birbirine ve yaşanılan bölgeye güven duyduğu bir yer olmasının getirisiyle hemşehri derneklerinde ilişkiler güven içerisinde yürümektedir. Hemşehri dernekleri birbirinden farklı siyasi partilerin destekleyicilerinin ortak amaçlar doğrultusunda çalışabildiği bir ortama sahiptir. Söz konusu durumun diğer bölge, il ve ilçelerde örneğine rastlanmayan “İl Dernekleri Birliği” adlı bir kurumsallaşmayla karşılaşılmasının sebebi olabileceği düşünülmektedir. Bu anlamda Verba'nın ölçütü paralelinde hemşehri derneklerinin siyasal katılımı artırdığı söylenebilir.

Verba'nın son iki ölçütü bireylerin siyasal alanda faaliyet gösterebilme durumu ve kendisini siyasal alanda nasıl konumlandığı ile ilgilidir. Bireylerin siyasal alanda faaliyet gösterme durumuna dayanan üçüncü ölçüt ekseninde hemşehri derneklerinin bireylerin siyasal katılımını artırdığı görülmektedir. Bireylerin seçim dönemlerinde sahada olması, seçim dönemleri dışında haklarını talep etme doğrultusunda çalışması ve çıkarları için siyasal alana baskı uygulaması hemşehri derneklerinin siyasal katılıma olan etkisi göstermektedir. Son ölçüt ise bireyin kendisini siyasal alanda nasıl tanımladığına ilişkindir. Bu bağlamda hemşehri dernek başkan ve üyeleri her ne kadar siyasal alanda söz söyleme noktasında çaba gösterecekler de bu çabalarının neticesini alamadıklarını ifade etmektedirler. Bu anlamda, siyasal alanda “görünür” olmadıklarından dolayı şikâyetçidirler.

Bireylerin sivil toplum kuruluşlarında bireysel sıkıntılarını geniş çaptaki organizasyonlar içinde tartışabilme imkânı, özel kaygıların kamu politikasının bir parçası olarak değerlendirilmesini sağlamaktadır (Pitkin, 2004: 340). Bu bağlamda bireyler, bireysel kaygılarıyla kamu politikalarını yönlendirebilmektedir. Hemşehri dernek başkan/üyelerin edindikleri siyasal kültür ile tezde bahsedilen faaliyetleri göz önüne alındığında hemşehri derneklerinin siyasal alanda aktif çalışma imkânı yarattığı ve dolayısıyla bireylerin demokratik sistem içinde aktif bir katılımcı olarak bulunabilmesini sağladığı görülmektedir.

Gözlemlenen genel kurul toplantısında konuşma yapan dernek üyelerinden biri hemşehri derneklerinin “güzel bir demokrasi örneği” olduğunu ve üyelerin her koşulda bir araya gelme imkânı olması adına çalışıldığını ifade etmektedir. Ayrıca geçmiş toplantıda yönetim kurulundan ayrılmak için talepte bulunan bir üye, ayrılmasını istemeyen diğer üyelerin imza toplaması üzerine “Halka rağmen demokrasi olmaz!” diyerek üyeliğini devam ettirmeye karar verdiğini açıklamıştır.

Toplantılarda dikkat çeken unsurlardan biri hemşehri derneklerinin demokratikliğini sorgulamaktadır. Yapılması planlanan işlerle ilgili oylamalar, üzerine pek konuşulmadan “daima” oy birliği sonuçlanmaktadır. Fakat belirli periyotlarla ödenen aidatlar gibi yönetim kurulunun maddi taleplerine ilişkin konularda ise tartışma çıktığı görülmektedir. İtiraz ve tartışmaların maddiyatla ilgili konular dışında görülmemesi, hemşehri derneklerinde işlerin yönetim kurulu üyelerinden oluşan belirli ve küçük bir grup tarafından icra edildiğini, diğer üyelerin ise cüzi bir ücret ödeyip kenara çekildiğini göstermektedir.

Siyaset ve hemşehri dernekleri arasındaki ilişkiyi demokrasi kültürüyle olan bağlantısı ekseninde ele almak mümkündür. Demokratik kuralları bünyesinde barındırmasıyla literatürde kendisine atfedilen “geri kalmış” imajından sıyrılma imkânı doğabileceği söylenebilir. Hemşehri derneklerinin demokrasi ile olan ilişkisini anlamak üzere derneklerin yönetim kurullarının işleyişine bakılabilir. Yapılan saha araştırmasında hem yönetim kurulu üyeleri hem normal üyeler hem de geçmiş dönemlerde yönetim kurulunda görev alan üyelerle görüşmeler yapılmıştır. Farklı derneklerde farklı işleyişler olduğu tespit edilse de katılımcılar tarafından tasvir edilen

ortamın demokratik olduğu söylenebilir. Bu anlamda her bir üyenin fikir belirtme, eleştiri yapma ve öneride bulunma hakkının olması vurgulanması gereken özelliklerdir. Hatta dernek üyesi olmayan kişilerin de taleplerinin derneklerce dikkate alındığı beyan edilmektedir. Araştırmacı saha sürecinde iki farklı derneğin yönetim kurulu ve genel kurul toplantılarına davet edilmiştir. Özellikle genel kurul toplantısında kalabalık bir kitlenin olmasına rağmen, tek tek herkese konuşma imkânı verilen bir ortam gözlemlenmiştir.

“Biz yönetim kurulundayız. Ortak bir karar alınacaksa herkes fikrini söylüyor, nasıl olabilir, ne olur? Bir gece düzenleyeceksek mesela. Yeri, maddiyatı nasıl olur, nerelerden yardım olabiliriz, kimlere gidebiliriz? Bu tür şeyleri istişare ederekten en son ortak kararlar alınıyor; maddeleri yönetim kurulundakiler imzalıyor.” (Ayşe, Kadın, 54, Lise, Serbest Meslek, Üye)

“Dernekte yönetim kurulu toplantılarında karar alıyoruz. Mesela Esen Hanım gelir şöyle bir çalışma yapalım der. Otururuz bunu yönetim kurulunda tartışırız. Yapar mıyız, yapmaz mıyız, nasıl yaparız diye tartışırız. Yönetim kurulu ayda iki kere toplanır. Bunlar tartışılır. Bunun haricinde de toplantı yapabiliyoruz. Önceden haftada birdi ama o çok sık geldi. [...] Sadece burada toplantı yapmıyoruz biz, diğer köy dernekleriyle de toplantı yapıyoruz. [...] Bu birlikteliği sağlamaya çalışıyoruz. Birlikte olmak için çaba sarf ediyoruz. Çünkü gücümüz birbirimizden gelir. Biz birliğimizi kurarsak güçlü oluruz. Güçlü olursak bölgemizi kalkındırırız, insanlarımızı ve ülkemizi kalkındırırız.” (Dündar, Erkek, 54, Lise, Emekli, Genel Sekreter)

“Dernek genellikle yönetim olarak karar alınır. Ama bütün üyelerin de fikirleri alınır. Demokratik bir ortamda yapılabilecek şeyler ortak bir konsensüs ile belirlenmeye çalışılır.” (Emre, Erkek, 57, Lisans, Kamu Görevlisi, Dernek Başkanı)

“Kararları ben başkan olarak almıyorum. Yönetim kurulumuz var 7 kişi, toplanıyoruz. 7 de yedek, denetim kurulu vesaire totalde 20 kişi oluyoruz. Ben toplantıların genelde bu 20 kişiyle yapılmasına özen gösteriyorum. Herkesi davet ediyorum. [...] Bir talep geldi, yapalım mı yapmayalım mı? Oylarız, ona göre karar alırız. Öyle ben başkanım karar aldım gibi bir egom yok. Biz bu yola çıktıysak bu derneği 20 kişi yöneteceğiz.” (Hakan, Erkek, 42, Lise, Kamu Görevlisi, Dernek Başkanı)

Dernek yönetiminde demokratik bir işleyişin olduğuna dair bir örnek olarak Dündar’ın deneyimi zikredilebilir. Dündar gençliğinde dernekte olma sebebinin sosyalleşmek olduğunu ifade etmektedir. Fakat dernek yönetiminin talep ettikleri faaliyetleri yapmaması ve yeni işlere kapalı olmasından dolayı yirmili yaşlarda kendisi

ve arkadaşlarıyla “tabiri caizse yönetimi devirip” kurdukları ekiple dernek çalışmalarını şekillendirdiklerini söylemektedir. Dünder kendi örneğinde aile büyüklerinden birisini başkan tayin ederek yaşlarının küçük görülmesi sebebiyle dernek üyelerinden gelebilecek tepkilerin önüne geçmek istediklerinden bahsetmektedir. Yeni kurulan ekiple sosyal ve kültürel faaliyetlerin artırılmasına dönük çalışmaya başlamışlardır. Bir başka “devrim” hikâyesinde ise bu engelin aşılamadığı görülmektedir. Hakan, yeni kurulduğu sırada üye olduğu hemşehri dernek lokalinde oyun oynanması dışında farklı faaliyetlerin yapılmadığı için özellikle genç üyelerin şikayetçi olduğunu ama hâlihazırda aile büyüklerinin dernek yönetiminde olmasından kaynaklı olarak genç üyelerce ses çıkarılmasının mümkün olmadığını ifade etmektedir. Fakat kendisi yaş olarak büyüdükçe dernek yönetimince fikirlerinin kabul edilebilir hâle geldiğini ve kendisine başkanlık teklif edildiğini söylemektedir. İbrahim kendi yönetimindeki dernekte hem gençlerin talep ve şikâyetlerine dikkat edildiğini hem de faaliyetlerin çeşitlenmesinin amaçlandığını ifade etmektedir. Bu bağlamda dernek yönetimlerinde siyasal anlamda salt baskıcı bir yaklaşımın olmadığı, uygun şartlar oluştuğunda değişikliklere açık olunduğu ve farklı seslerin duyulabileceği görülmektedir.

“Kafamız bozuldu, konuştuk, imza topladık, kongreye gittik ve yönetimi aldık. Ben de işte o zaman genel sekreterliği aldım. Başımızda da bir büyük olsun diye amcamı başkan yaptık. Llokalimiz yoktu, lokal açtık. Sosyal ve kültürel faaliyetleri artırmaya başladık.” (Dünder, Erkek, 54, Lise, Emekli, Genel Sekreter)

“Bu derneğin kuruluş amacı [...] birlik olmaktı. Biz de 16-17 yaşlarındayız. Bunu anca derneklkte yapabiliriz [diye düşündük]. Tabii bunu da altını doldurarak yapmak lazım. Aslında bizim bir sürü projelerimiz vardı ama hiçbirini hayata geçiremedik. Çünkü insanları bi arada tutmak çok zor. Mesela biz burada [dernek binası kast ediliyor] kiracıyız, kendi yerimiz olsun istedik. Mesela gençlerimizin önünü açabilecek kurslar açalım. Okumayabilir ama ona el sanatı yapabileceğimiz işlere yönlendirebiliriz. Şimdi bizim eskilerimiz bu anlamda daha dışa kapalı. Gelişim olarak biz bunu açmaya çalışıyoruz. [...] Bizden önceki nesil kendi içine kalıp dışa açılmaya çekindiği için böyle hareketli değillerdi. Bir de eskilerimizde şu var, aynı kökten bile gelsen soyadların farklı olduğunda birbirine yaklaşımın değişirdi. Ama şimdi biz bunu aştık. O dönemdeki babalarımız hep şunu söylerlerdi, güvenme şuna, dayının çocuklarıyla yakınlaşma deniyordu. Sadece çekirdek aile kalalım isteniyordu. Sosyal çevreni küçük bir grubun içine bastırıyorlardı. Biz de o dönemlerde sesimizi çok çıkaramadık. Evlenip iş güc

sahibi olup anca işte şimdi şimdi sesimizi gür bir şekilde çıkarabiliyoruz.” (İbrahim, Erkek, 40, Lise, Pazarlamacı, Üye)

Hemşehri derneklerinde demokratik işleyiş olduğunu gösteren unsurlardan bir diğeri ise dernek bünyesinde birbirinden farklı siyasi görüşlere sahip kişilerin Beykoz ve memleketleri özelinde çalışabilme imkânı yaratılmasıdır. Üyelerin farklı siyasi görüşlerinin olabileceği düşünülerek farklı siyasi partilerden gelen temsilci ve adayların ayırım gözetmeksizin derneklerde ağırlandığı görülmektedir. Ayrıca üyelerin birbirinin görüşlerine saygılı olduğu ve birbirleriyle siyasi tartışmalara girmekten kaçındığı ifade edilmektedir.

“Çıktığımız bu yolda, siyasi görüşlerimiz ayrı olsa da başkanımıza bağlıyım, destekliyorum. Amacımız da tüzükte yazılanın aynısı. Hiçbir ekolün, siyasetin altında kalmadan bu tüzüğü uygulamak. Biz hemşehrimizin acısını yakından paylaşıyoruz. Güzel günlerinde yanında olmak, ihtiyacı olduğunda yanında hissetmesini istiyoruz. Bu amaca hizmet ettiği sürece bir arada olmaya çalışıyoruz. Yoksa burada bir çıkarımız yok, maksat insanlarımız kazansın.” (Engin, Erkek, 58, Lisans, Emekli, Yönetim Kurulu Üyesi)

Demokrasi, gücünü temsil ettiği çeşitlilikten almaktadır. Bu anlamda hemşehri derneklerinin üye profillerinde kadın ve gençlerin sayıca az olması, demokratik çeşitliliği olumsuz yönde etkilemektedir.

“Bizim şimdi gençlik kollarımız da var. Onların arasında çoğunlukla 16-18 yaşlarında, duyarlı olan lise ve üniversite öğrencileri var. Yönetimde de var. Tabii bu senin o derneğin yapmış olduğu aktiviteyle paralel bir durum. Burada ne kadar çok aktivite yaparsan gençler de o kadar çok katkı sağlar. Şimdi burslar veriyoruz biz, burslarla yardımcı oluyoruz. Dolayısıyla da gençleri cezbediyor ama çoğunlukla mı, değil. Yeterli mi, değil. Günümüzün şartları da malum.” (Bekir, Erkek, 50, Lise, Serbest Meslek, Dernek Başkanı)

Dernek olarak yönetimde gençlerin olması gerektiğine inanılmaktadır. Dernekçilik noktasında gençlerin eğitilmesi için bunun önemli olduğu belirtilmektedir. Gençlerin yanı sıra kadınların da dernek faaliyetlerindeki rollerinin genişletilmesi adına çalışılmaktadır.

“[Dernek yönetimde gençler] var, anormal derecede hem de. Zaten yönetim kurulunda da ben yokum dedim. Nedeni bu, hep gençler var. 20-35’inde gençlerden oluşuyor, bir tane 45’inde adam bulamazsınız. Çünkü biz artık fosilleştik, gençlere yol açmalıyız. Biz sadece

tecübelerimizle onların elinden tutmalıyız. Hatalarında yanlışlarında onları rencide etmeden uyarmalıyız.” (Çağatay, Erkek, 60, Lisans, Serbest Meslek, Üye)

“Demokrasi sadece seçimden seçime gidip oy vermek değil. Kadınların da katılımcı olması lazım. Sadece siyasette değil, toplumda, sporda da. Biz bunları savunuyoruz, destekliyoruz. Derneğimizde kadınlarımız son zamanlarda hatta daha da etkili. Başkanımız²⁰ duymasın ama bayağı etkililer. Biz burayı alırken de kadınlarımız çok etkili oldu. Onlar bir sinerji oluşturuyor. Bir güven ortamı oluşuyor onlarla. Siyasette de böyledir, kimse güvenmediğine oy vermez. Biz bütün üyelerimizi tek tek ziyaret ettik, bütün evleri. Kadın kollarını 2014’ün sonları, 2015’lerde kurduk. Şöyle dolaştık. Gelenler zaten geliyordu, gelmeyenleri tek tek gezdik. Aidatları düzenli almaya geldik. Borçlarımızı ödedik, yerimizi aldık. Özellikle Beykoz’da kadın kolları başkanımızın çok emeği var. Hepsini dolaşarak hiç vermeyecek insanlardan para topladık. Birlikte yaptık. İnsanların güvenini kazandık. Böyle oluyor bu işler. Samimiyet ve iyi niyet ilk kural.” (Galip, Erkek, 50, Yüksek Lisans, Kamu Görevlisi, Üye)

²⁰ Kadın kolları başkanından bahsediyor.

SONUÇ

Siyaset kavramı bir yandan iktidarı elde etmek için mücadele edilen alan olarak nitelendirilirken diğer yandan da var olan toplumsal düzenin devamlılığını sağlayan güç olarak tanımlanır. Söz konusu iki veçheden hareketle siyaset sosyolojisinin amacı, iktidar ile toplumsal yapılar arasında karşılıklı kurulan ilişkiyi incelemektir. Bu ilişki, siyasal kültür kavramı aracılığıyla bireylerin hem siyasal alandaki konumlarını hem de siyasal alana etkileri analiz etme imkânı yaratır. Bir ülkede siyasal sistemin nasıl işlediği; bireylerin siyasal alan ile kurduğu ilişkiye dair beklenti, talep ve şikâyetleri; söz konusu isteklerin siyasal alandaki konumu siyasal kültür bağlamında incelenir. Siyasal kültür bireye sosyalizasyon sürecinde aktarılan ve bireyde inşa edilen fikirler bütünüdür ve bu ekseninde bireyler siyasal olarak çeşitli katılma/katılmama davranışları edinir. Diğer bir deyişle, siyasal katılım kavramı bireyin sahip olduğu kültür ile siyasal alanda kendisini gösterme biçimlerini tarif eder. Bu noktada, söz konusu davranışlarla siyasal alandaki kararları etkileme gücü sorgulanır. Bireylerin yaş, cinsiyet, eğitim durumu gibi siyasal katılımlarında farklılık yaratan hususlardan biri de sivil toplum kuruluşlarında faaliyette bulunmalarıdır.

Hemşehri dernekleri Türkiye’de sivil toplum kuruluşları arasında nitelik ve nicelik olarak anlamlı bir yere sahiptir. Türkiye’de iç göç sonrasında dayanışma amacıyla kurulan hemşehri derneklerinin nicelik olarak yaygınlığı ve nitelik olarak da üzerine yapışan ön kabuller bu araştırmanın yapılma nedenidir. Hemşehri dernekleri, kahvehane olarak çalışan lokalleriyle erkeklere özgü ve salt tek bir memleketten insanların birlikte vakit geçirdiği mekânlar olarak kabul edilir. Bu ön kabule ek olarak hemşehri dernekleri literatürde “tampon mekanizma” olarak ele alınmasının getirisiyle süreklilik arz etmeyen ve modernleşmenin gerçekleşmesiyle varlığını sürdüremeyecek bir ara form kurum olarak değerlendirilir. Bu sebeplerden dolayı hemşehri derneklerine yönelik yapılan çalışmalarda; söz konusu derneklerden “eski” döneme ait görülen ve modern olarak nitelendirilmeyen bir kurum olma vurgusu ile bahsedilir. Bundan dolayı sivil toplum kuruluşu olarak isimlendirilmesinin dahi sorgulandığını belirtmek gerekir. Bu bağlamda yapılan araştırma ile hemşehri derneklerinin bahse konu “tampon mekanizma” rolünün sorgulanması amaçlanmıştır.

Sanayi faaliyetleri ile sosyal bilim araştırmaları için dikkat çeken bir bölge olan Beykoz, araştırmanın sahasının yapıldığı ilçedir. Sanayi faaliyetleri bölgeyi; g, kentleşme ve kentlileşme alanlarında çalışmaya açık hâle getirmektedir. Bununla birlikte, söz konusu faaliyetlere son verilen sanayisizleşme süreci ile ilçede yaşanan değişikliklerin de incelenmesi gerekmektedir. Sanayi faaliyetlerin yoğun olduğu dönemde ekonomik ve sosyal olarak hareketli bir döngüye sahip olan Beykoz’un, sanayisizleşme süreciyle bir “duraklama” dneimine girmiştir. Bu “duraklama”nın etkileri günümüzde eğitim, kültür, turizm, sağlık, teknoloji, spor, tarım ve lojistik alanlarında atılan adımlarla değiştirilmeye çalışılmaktadır. Bu adımlarla birlikte Beykoz’un sahip olduğu “kıra ait” görülen özelliklerin yerini “kente ait” olanlara bırakması beklenmektedir.

Tıpkı Beykoz ilçesi gibi hemşehri dernekleri de kır ve kente ait özellikleri aynı anda taşımaktadır. Beykoz; doğal alanları, insanların birbirine güven duymaları, nüfusun azlığı ve şehir merkezine uzaklığıyla kıra ait grlyorken siyasal alanda üretilen politikaların etkisiyle çeşitli sektörlerde atılan adımlarla kentsel bir bölge olarak nitelendirilmektedir. Benzer şekilde hemşehri dernekleri de bir yandan gelinen kırsal bölgeye ait kültürün devam ettirilme amacını taşımasıyla kıra ait grlyorken diğer bir yandan kentsel bir dayanışma ağı özelliği taşımasıyla aslında kente ait görülmektedir. Söz konusu tesadüfi bağlantıya istinaden bu çalışmada Beykoz ilçesinde yer alan hemşehri derneklerinde yürütülen faaliyetler ekseninde hemşehri dernekleri sosyopolitik olarak incelenmesi amaçlanmış ve bu sayede Beykoz’daki hemşehri derneklerinin kıra mı kente mi ait özellikleri içinde barındırdığı tartışmaya açılmıştır.

Yapılan saha araştırması neticesinde hemşehri derneklerine ilişkin literatürde rastlanmayan çeşitli durumlarla karşılaşılmıştır. Öncelikle araştırmanın temel çıktısı, hemşehri derneklerinin artık bir “tampon mekanizma” olarak imlenemeyeceğidir. Hemşehri dernekleri; kent ortamında ortadan kalkan değil, kendisini yeniden üreten bir birliktelik çeşidi olarak varlığını sürdürmektedir. Beykoz ilçesi örneğinde hemşehri derneklerinin özellikle siyasal alandaki rolleri, söz konusu yeniden üretime örnek teşkil etmektedir. Bu bağlamda hemşehri derneklerinin siyasal alanda etki edebilme gücü ve bu ilişkinin biçimleri incelenmiştir. Beykoz ilçesinde faaliyet gösteren

derneklerde başkan/üye olan katılımcılar, hemşehri derneklerinin kendilerine siyasal alanda hareket alanı açtığını ve neler yapılabileceğini “öğrettiğini” ifade etmektedir. Bilhassa seçim dönemlerinde yoğunlaşan aday tanıtım toplantılarında ve herhangi bir zaman diliminde siyasal alanda görev alan kişilerin hemşehri derneklerini ziyaretlerinde, üyeler siyasal alanda kendilerini ifade etme imkânı bulduklarına dikkat çekmektedir. Dernek yönetimi olarak yürütülen çalışmalarda da siyasal alanla kurulan ilişkiye paralel olarak demokratik ilkelere dikkat edildiği tespit edilmiştir. Dernek içinde görevi, yaşı, sosyal statüsü fark etmeksizin herkesin söz hakkına sahip olduğu ve en önemlisi farklı partileri destekleyen kişilerin bir araya gelerek ortak amaçlar için çalışabildiği gözlemlenmiştir. Nihai olarak siyasal alanda yapılan manevraların yankısının etkinliği katılımcılar tarafından yetersiz bulunmaktadır. Fakat bu durum Beykoz örneğinde hemşehri derneklerinin bir sivil toplum kuruluşu olarak faaliyette bulunmasına engel değildir.

Yapılan saha çalışmasında tespit edilen bir diğer farklı durum, hemşehri derneklerinin kendi hemşehrileriyle sınırlı bir topluluğa hitap etme anlayışına zıt bir şekilde Beykoz’da hemşehri derneklerinin kapılarının memleketi farklı olan kişilere de açık olduğudur. Bu noktada, memleket ve hemşehrilik kavramlarının anlamının genişletilmiş olması etkilidir. Katılımcılar nazarında memleket denildiğinde “Beykozluluk” kimliğine paralel olarak yaşanan bölge akla gelmektedir. Memleket algısının farklı örneklerde görece çeşitlilik arz ettiği evvelce yapılan saha çalışmalarında da ortaya konulmuştur ancak Beykozluluk kimliğinin ayırt edici/baskın birtakım özellikleri vardır. Örneğin Beykozluluk kimliği, farklı il ve ilçelerde örneğine rastlanmayan şekilde hemşehri dernek isimlerinde kendisine yer bulmuştur. Ayrıca, hemşehri dernek faaliyetlerinde, nüfusa kayıtlı olunan ilin yanı sıra, hatta zaman zaman daha da vurgulu bir şekilde, yaşanan bölgeye yani Beykoz’a da hizmet etme gayretinin ön planda olduğu gözlemlenmiştir. Beykozluluk kimliği dolayısıyla Beykoz için çalışma isteği, hemşehri derneklerinin misyonunda bir dizi değişimler meydana getirmiştir. Beykoz için çalışma motivasyonu, hiçbir il ve ilçede örneğine rastlanmayan bir şekilde “İl Dernekler Birliği” adında bir derneğin kuruluşunda da etkili olmuştur. Dernek misyonunda görülen ikinci önemli değişiklik “tabela derneği” olmama çabasıdır. Beykoz ilçesindeki hemşehri derneklerinin bu algıdan sıyrılmaya

çalıştığı, katılımcıların farklı bir tür dernekçiliğin peşinde olduğu gözlemlenmiştir. Söz konusu misyon değişikliği, hemşehri derneklerine ilişkin yaygın algı ve kanaatleri yanlışlamaktadır.

Tüm bu gözlemler ışığında hemşehri derneklerinin “tampon mekanizma” rollerinden sıyrıldığı görülmektedir. Hemşehri dernekleri göç eden kişilerin bölgeye alışma ve bölgede karşılaşılan sorunları çözme noktasında yardımcı olma işlevlerinin yanı sıra kentlileşme sürecine katkı sağlayan bir kurum hâline gelmiştir. Bireylerin, edinilen siyasal kültür ile vatandaş olarak sahip oldukları hakları keşfetme noktasında belirli bir işlev görmektedir. Hemşehri derneklerinin “tampon mekanizma” olarak etkisini yitireceği öngörüsünün dernekler içinde gençlerin sayıca az olmasından dolayı yakın gelecekte gerçekleşeceği iddiası ile karşılık verilebilir. Fakat Beykoz ilçesinde yapılan saha çalışmasında edinilen bilgiler ışığında her ne kadar gençlerle görüşme yapmak zor olsa da bazı derneklerin yönetimlerinin çoğunluğunun 25-45 yaş aralığında olduğu, gençlerin katılımını artıracak faaliyetler üzerine çalışıldığı ve bu doğrultudaki çalışmaların çıktılarının dernekler adına sevindirici olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda hemşehri dernekleri, bir şekilde hâlâ gündemde kalabilmekte ve bünyesine yeni üyelerin katılmasını sağlamaktadır.

Beykoz ilçesinde ikamet eden kişilerin, özellikle Yavuz Sultan Selim Köprüsü’nün inşaatının ardından bölgede sınıfsal değişimlerin yaşanacağına dair yaygın bir algıya sahip olduğu tespit edilmiştir. Hâlihazırda duvarlarla çevrili lüks siteler ile Boğaz’daki yalılar arasında “sıkıştığını” ifade eden pek çok katılımcı, zamanla buradan dışlanacağını düşünmektedir. Söz konusu durumun kiralardaki artış ve bölgedeki zenginleşmeyle kendisini göstermeye başladığını belirtmektedirler. Bu bağlamda katılımcılar hemşehri derneklerini haklarını arayacakları bir kurum olarak görmektedir. Ayrıca söz konusu durum karşısında siyasal kurumların, eski sakinlerin güvenini kazanmak ve onlarla irtibat kurmak üzere hemşehri derneklerinin aracılığına başvurması gerektiği düşünülmektedir.

Bireyin siyasal toplumsallaşma sürecinde edindiği kültür ve sergilediği davranışları gözlemlenmede siyasal katılım mecraları araştırmacılara önemli bir saha sunmaktadır. Bu konuya hemşehri dernekleri bağlamında yaklaşıldığında, üye ve

başkanların bu süreçteki yerini çözümleme imkânı doğmaktadır. Siyasal katılım kavramı kendi içinde basit bir meraktan yoğun bir eylemselliğe kadar uzanan geniş bir tutum ve faaliyet alanını ifade eder. Hemşehri derneklerinin de bu doğrultuda anlamlı işlevlere sahip olduğu görülmektedir. Fakat burada Kırayvari bir şekilde “tam modernleşme” ya da “sanayileşme” gibi salt gelişim ve ilerleme odaklı bir bakış açısı yerine değişime odaklanmak gerekmektedir. Hemşehri dernekleri hâlihazırda “eski ve modern olmayan” ilişki ağını sürdürürken “yeni” niteliklere sahip olmaya çalışmaktadır.

Bununla birlikte, Beykoz örneğinde hemşehri derneklerinin bir “tampon mekanizma” olarak ele alınamayacağı ortaya konsa da bunun yerine nasıl tanımlanabileceği sorusu üzerine düşünülebilir. Beykoz örneğinde bu sorunun cevabı hemşehri derneklerinin özellikle siyasal alanda üstlendiği yeni işlevlerle tanımlanabileceğidir. Beykozluluk kimliğinin etkisiyle üstlenilen bu roller; Beykoz’un coğrafi ve tarihi özellikleri göz önüne alındığında ilçede yaşayan kişilerin “komünal” bir toplumsal gruba ait olmasının getirisi olarak değerlendirilebilir. Farklı bölgelerdeki örneklerine ilişkin olarak yeniden ve farklı açılardan hemşehri derneklerinin incelenmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Abadan, Nermin: Devlet İdaresinde Menfaat Gruplarının Rolü, **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, 14(1), 1959, s. 233-248.
- Abanyan, Noah Lumun: “Effects of Deindustrialization on Peripheral Nations”, **International Journal of Humanities and Social Science**, 5 (1), 2014, pp.236-239.
- Adıgüzel, Yusuf: “Esenler’de Yaşamak, Memlekette Ölmek: Göç ve Kente Uyum Sürecinde Hemşehrilik” M. Şentürk içinde, **Göç, Kentleşme ve Aidiyet Ekseninde Esenleri Anlamak**, İstanbul: Şehir Düşünce Merkezi Yayınları, 2012, s. 185-221.
- Adıgüzel, Yusuf: **Göç Sosyolojisi**, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2016.
- Akaslan, Mehmet Emin: **“Küreselleşme Sürecinde Hemşehri Dernekleri”**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2003.
- Akay Orhan, Esra: **Toplumsal, Kültürel ve Katılımsal Boyutuyla Siyasal Davranışın Sosyo-Politik Analizi**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2009.
- Akça, Ercan: **“Büyükşehir Belediyelerinde, Hemşehri Derneklerinin Yerel Siyaset ve Kent Yönetimi Üzerindeki Etkileri”**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, 2012.
- Akdoğan, A. Argun: Siyasal Kültür ve Sosyal Sermayenin Karşılaştırılması: Türkiye İçin Bazı Çıkarımlar, **Akdeniz İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi** (12), 2006, s. 162-187.
- Akpınar, Rasim: İzmir’de Faaliyet Gösteren Hemşehri Derneklerinin Şehir Kimliğine Etkileri, **Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 16(29), 2013, s. 261-275.
- Akşit, Bahattin: “Türkiye’de Modernleşmelerin ve Modernliklerin Kavramsallaştırılması: M. B. Kıray’ın Araştırma Programından Yola Çıkan Bir Kuramsallaştırma Denemesi”, Yay. Haz.: Sezgin Tüzün, **Değişmenin ve**

- Geçiş Toplumunun Sosyoloğu: Mübeccel B. Kıray**, İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 2012, s. 74-108.
- Alemdar, Zeynep: Baskı Grupları ve Sivil Toplum. S. Sayarı, & H. Dikici Bilgin (Dzl.) içinde, **Karşılaştırmalı Siyaset: Temel Konular ve Yaklaşımlar**, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014, s. 169-189.
- Alkan, Yavuz Selim: Gizli Demokrasi: Temsili Demokrasi Krizi ve Doğrudan Demokrasi Talebi Arasındaki İlişkiye Yönelik Bir Görüş. **Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 2018, s. 23-43.
- Almond, Gabriel Abraham; Powell, G. Bingham: **Comparative Politics: A Developmental Approach**, Boston: Little, Brown and Company, 1966.
- Almond, Gabriel Abraham; Verba, Sidney: **The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations**, New Jersey: Princeton University Press, 1963.
- Almond, Gabriel Abraham; Powell, G. Bingham; Dalton, Russel J.; Strøm, Kaare: **Political Culture and Political Socialization**, United States: Pearson, 2010.
- Atacan, Fulya; Ercan, Fuat; Kurtuluş, Hatice; Türkay, Mehmet (yay. Haz.): **“Hayatımda Hiç Arkaya Bakmadım”: Mübeccel B. Kıray’la Söyleşi**, İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 2001.
- Ayata, Ayşe Güneş: Kentsel Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet ve Etnik Kimlik, N. Bilgin (Dzl.) içinde, **Cumhuriyet, Demokrasi ve Kimlik**, İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 1997, s. 197-207.
- Ayata, Ayşe; Gölgelioğlu Klujs, Özlem: Siyasi Kültür. F. Acar, & H. F. Uslu (Dzl.) içinde, **Siyaset Sosyolojisi: Temel Yaklaşımlar, Yeni Tartışmalar**, Ankara: Dipnot Yayınları, 2016, s. 299-328.
- Ayata, Sencer: “Yeni Orta Sınıf ve Uydu Kent Yaşamı” D. Kandiyoti, & A. Saktanber (Dzl.) içinde, **Kültür Fragmanları: Türkiye’de Gündelik Hayat**, İstanbul: Metis Yayıncılık, 2003, s. 37-56.
- Aydın, Zafer; Çelik, Aziz: “Beykoz’dan Eskişehir’e: Paşabahçe Deneyimi Üstüne” içinde, **İşçi Sınıfının Değişen Yapısı ve Sınıf**

Hareketinde Arayışlar, Deneyimler Sempozyumu,
İstanbul: Sosyal Araştırmalar Vakfı, 2005, s. 121-131.

Ayık, Uğurcan; Avcı, Sedat: “Ekonomik ve Mekânsal Boyutlarıyla Sanayisizleşme”, **TÜCAUM 30. Uluslararası Coğrafya Sempozyumu**, Ankara, 2018, s. 1276-1288. <http://tucaum.ankara.edu.tr/tucaum-30-yil-uluslararasi-cografya-sempozyumu-bildiriler-kitabi/> (Nisan 28, 2022 tarihinde alındı.)

Bal, Hüseyin: “Kentsel Toplumda Anomi-Yabancılaşma Olgusu Kente Göç Edenlerin Alternatif Çözümü: Hemşehri Birlikleri” içinde, **II. Uluslararası Sosyoloji Kongresi: Toplum ve Göç**, Ankara: Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, 1997, s. 431-440

Baltacı, Sevâl: “Parti “Alan”ında Gençlik Teşkilatları: Beykoz Örneğinde Nitel Bir Araştırma”, içinde, **Beykoz 2020 Sempozyumu Tebliğler Kitabı**, İstanbul: Beykoz Belediyesi Kültür Yayınları, 2021, s. 929-950.

Barber, Benjamin R.: **Güçlü Demokrasi: Yeni Bir Çağ İçin Katılımcı Siyaset**, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1995.

Bayburtluoğlu, Üstün: **“Siyasal Katılımın Sosyolojik Özellikleri (Kırıkkale Uygulaması)”**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, 2004.

Belge, Murat: **Boğaziçinde Yalılar İnsanlar**, İstanbul, İletişim Yayınları, 1997.

Bilecen, Ebru: **“Kültürel Süreklilik Bağlamında İstanbul İli Beykoz Yerleşmesinin Merkez Mahallesi Kapsamında İncelenmesi”**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, 2019.

Bilgin, Nuri: **Sosyal Bilimlerin Kavşağında Kimlik Sorunu**, İzmir: Ege Yayıncılık, 1994.

Bişkin, Hüseyin: **“Kentlerde Markalaşma ‘Beykoz Örneği’”**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, 2013.

Bulut, Yücel: “Beykoz'un Toplumsal Yapısı, Potansiyelleri ve Sorunları”, içinde, **Beykoz 2019 Sempozyumu Tebliğler Kitabı**, İstanbul: Beykoz Belediyesi Kültür Yayınları, 2020, s. 423-428.

- Cansu Sokullu, Ebru Şule: “Siyasal Kültür” içinde **Karşılaştırmalı Siyaset: Temel Konular ve Yaklaşımlar**, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014, s. 101-123.
- Cantemir, Bekir: “İmkânsız İmar: Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Beykoz’da Mülkiyet, İmar ve Hukuk Çelişkisi”, içinde, **Beykoz 2019 Sempozyumu Tebliğler Kitabı**, İstanbul: Beykoz Belediyesi Kültür Yayınları, 2020, s. 69-84.
- Caymaz, Birol: “İstanbul’da Niğdeli Hemşehri Dernekleri”, **European Journal of Turkish Studies** (2), 2005.
- Coleman, James S.: “Social Capital in the Creation of Human Capital”, **American Journal of Sociology** (94), 1988, p. 95-120.
- Çalışkan, Köksal: “Siyasal Kültür: Yeni Yaklaşımlara Genel Bir Bakış”, **Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi**, 4(2), 2016, s. 23-46.
- Creswell, John W.: **Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşım Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni**. Ankara: Siyasal Kitabevi, 2013.
- Çam, Esat: **Siyaset Bilimine Giriş**, İstanbul: Der Yayınları, 2005.
- Çukurçayır, Akif: **Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi**, Ankara: Yargı Yayınevi, 2000.
- Dahl, Robert A.: **Demokrasi ve Eleştirileri**, Ankara: Türk Siyasî İlimler Derneği, Türk Demokrasi Vakfı, 1993.
- Demir, Nur Özlem: **Sosyal Sermaye ve Hemşehrilik Maltepe, Gülsuyu ve Gülsusu Örneği**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, 2016.
- Demirkaya, Betül: **Civil Society and democracy: the case of a migrant associaton**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi, 2006.
- Duverger, Maurice: **The Study of Politics**, London: Nelson, 1972.
- Easton, David: **The Political System**, New York: Alfred A. Knopf, 1953.

- Ebrahimi, Hamid: **İstanbul'da Yükseköğrenim Gören Öğrenciler Örneğinde Sosyal Sermaye - Siyasal Katılım İlişkisi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2018.
- Erder, Sema: **İstanbul'a Bir Kent Kondu: Ümraniye**, İstanbul : İletişim Yayınları, 1996.
- Erdoğan, Mustafa: “Sivil Toplum, Bir Kavram Anatomisi”, **Liberal Düşünce** (10-11), 1998, s. 5-21.
- Geertz, Clifford: **The Interpretation of Cultures**, New York: Basic Books, 1973.
- Gökçe, Birsen; Acar, Feride; Ayata, Ayşe; Kasapoğlu, Aytül; Özer, İnan; Uygun, Hamza: **Gecekondularda Ailelerarası Geleneksel Dayanışmanın Çağdaş Organizasyonlara Dönüşümü**, Ankara: T.C. Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Yayınları, 1993.
- Göney, Süha: “Beykoz ve Çevresiyle İlgili Bazı Tespitler” içinde, **Beykoz 2019 Sempozyumu Tebliğler Kitabı**, İstanbul: Beykoz Belediyesi Kültür Yayınları, 2020, s. 15-38.
- Günay, Zeynep: “Sanayi ve Nüfus İlişkisi Bağlamında; 1930 Sonrası Beykoz’un Kentleşme Süreci” içinde, **Beykoz 2020 Sempozyumu Tebliğler Kitabı**, İstanbul: Beykoz Belediyesi Kültür Yayınları, 2021, s. 1059-1072.
- Güven, H. Sami: **Dış Göç ve "İşçi Yatırım Ortakları"**, Ankara: TODAİE, 1977.
- Hibbing, John R.; Theiss-Morse Elizabeth: **Stealth Democracy: Americans’ Beliefs About How Government Should Work**, Cambridge: Cambridge University Press, 2002.
- İnat, Şaban: **Sivil Toplum Kuruluşu Olarak Hemşehri Dernekleri Ve Kentlileşme Süreci: Antalya Örneği**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, 2006.
- Kaiser, B. Türkiye'deki Avrupa Birliği Yurttaşları: Siyasal ve Toplumsal Katılımın Önündeki Engeller. A. Kaya, & B. Şahin (Dzl.) içinde, **Kökler ve Yollar: Türkiye’de Göç Süreçleri**, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2007, s. 475-491

- Kalaycıoğlu, Ersin: **Karşılaştırmalı Siyasal Katılma: Siyasal Eylemin Kökenleri Üzerine Bir İnceleme**, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1983.
- Kalaycıoğlu, Ersin: **Çağdaş Siyasal Bilim: Teori, Olgu ve Süreçler**, İstanbul: Beta Yayınları, 1984.
- Kapani, Münici: **Politika Bilimine Giriş**, Ankara: Bilgi Yayınevi, 1997.
- Karpat, Kemal H.: **Türkiye'de Toplumsal Dönüşüm**, İstanbul: Timaş Yayınları, 2019.
- Kıray, Mübeccel Belik: **Ereğli: Ağır Sanayiden Önce Bir Sahil Kasabası**, İstanbul: İletişim Yayınları, 1964.
- Kıray, Mübeccel Belik: "Social Stratification and Development in Mediterreaian Countries", içinde **Toplumbilim Yazıları**, Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları, 1982, s. 159-165.
- Kıray, Mübeccel Belik: "Siyasi Himayecilikten Dinsel Grup Himayeciliğine", içinde, **Türkiye'de Toplumsal Değişim**, Yeni Yüzyıl Kitaplığı, 1995, s. 65-68.
- Kıray, Mübeccel Belik: **Seçme Yazılar**, İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 1999.
- Kıray, Mübeccel Belik: **Toplumsal Yapı Toplumsal Değişme**, İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 2006.
- Kirişcioğlu, Yüksel: **Beykoz Kazası Monografik Etüdü**, Yayınlanmamış Bitirme Tezi, İstanbul Üniversitesi, 1961.
- Kocadağlı, Aylin Yaman: "Beykoz'un Nüfus Özellikleri" içinde, **Beykoz 2019 Sempozyumu Tebliğler Kitabı**, İstanbul: Beykoz Belediyesi Kültür Yayınları, 2020, s. 441-470.
- Köksal, T. Gül; Ahunbay, Zeynep: "İstanbul'daki Endüstri Mirası İçin Koruma ve Yeniden Kullanım Önerileri", **İTÜ Dergisi/a**, 5(2), 2006, s. 125-136.
- Alaattin Köşeler, Haz: Suheyla Sancar, İstanbul: Beykoz Belediyesi Kültür Yayınları, 2022.
- Kurdoğlu, Ayça: **"Kentleşme Sürecinde Hemşehri Dernekleri: İstanbul Örneği"**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 1989.

- Kurtbeyoğlu, Tahsin: **“Kırıkkale İl Merkezinde Faaliyet Gösteren Hemşehri Dernekleri ve Bu Derneklerin İlin Sosyal, Kültürel ve Siyasal Yapısına Etkileri”**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, 2005.
- Kurtoğlu, Ayça: **Hemşehrilik ve Şehirde Siyaset**, İstanbul: İletişim Yayınları, 2004.
- Kurtoğlu, Ayça: “Mekânsal Bir Olgu Olarak Hemşehrilik ve Bir Hemşehrilik Mekanı Olan Dernekler”, **European Journal of Turkish Studies**(2), 2005. Ocak 20, 2022 tarihinde <https://journals.openedition.org/ejts/375> adresinden alındı
- Kurtoğlu, Ayça: “Siyasal Örgütler ve Sivil Toplum Örgütleri Bağlamında Hemşehrilik ve Kollamacılık”, **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, 67(1), 2021, s. 141-169.
- Küçükerman, Önder: **Geleneksel Türk Dericilik Sanayii ve Beykoz Fabrikası**. İstanbul: Apa Ofset Basımevi, 1988.
- Küçükerman, Önder: “Sanayi Devriminin Boğaziçi’ndeki Temsilcileri: Beykoz Dericileri / Beykoz Camcıları” içinde, **Beykoz 2019 Sempozyumu Tebliğler Kitabı**, İstanbul: Beykoz Belediyesi Kültür Yayınları, 2020, s. 39-46.
- Lamla, Jörn: “Political Sociology”, B. Hollstein, R. Greshoff, U. Schimank , & A. Weiß (Dzl.) içinde, **Soziologie - Sociology in the German-Speaking World**, Berlin/Boston: De Gruyter Oldenbourg, 2021, s. 287-300.
- Lijphart, Arend: **Çağdaş Demokrasiler: Yirmibir Ülkede Çoğunlukçu ve Oydaşmacı Yönetim Örüntüleri**, (E. Özbudun, & E. Onulduran, Çev.) Ankara: Yetkin Yayınları, 1984.
- Lipset, Seymour Martin: **Siyasal İnsan**, (M. Tunçay, Çev.) Ankara: Teori Yayınları, 1986.
- Lipset, Seymour Martin: “Political Sociology”. N. J. Smelser (Dzl.) içinde, **Sociology: An Introduction**, New York: John Wiley & Sons Ins. 1967, s. 435-500.

- Llowi, Theodore J.: **The End of Liberalism: The Second Republic of The United States**, New York: W. W. Norton & Company, 1998.
- Narı, Yaşar: **“Bursa Kent Merkezinde Faaliyet Gösteren Hemşehri Dernekleri ve Bu Derneklerin Bursa'nın Sosyo-Politik Yapısına Katkıları”**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 1999.
- Narlı, Nilüfer; Narı, Yaşar: “Türkiye’de Hemşehri Derneklerinin Siyasete Katılması ve Demokratikleşme Sürecine Etkileri: Bursa Örneği”, **Yeni Türkiye**, 29, 1999, s. 176-184.
- Ökaz, Filiz: **“Kente Tutunma Sürecinde Tampon Bir Kurum Olarak Hemşehri Dernekleri: Yalova Örneği”**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, 2019.
- Öksüz, Muhammet: ““Buralarda Yabancı Yok’: Hemşehri Derneklerinin Kentlileşme Üzerine Etkisi, Ankara’daki Oflular Örneği”, **Türk Coğrafya Dergisi**, 70, 2018, s. 87-98.
- Özbay, Fatih: Şehirleşme Süreçlerinde Sosyal Bir İlişki Ağı Olarak Hemşehri Derneklerinin İşlevleri: Kütahya Örneği, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 2014, s. 97-110.
- Özbudun, Ergun: **Türkiye’de Sosyal Değişme ve Siyasal Katılma**, Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1975.
- Özdemir, Gürbüz: “Tampon Mekanizmadan Siyasal Aktörlüğe Hemşehri Dernekleri”, **Turkish Studies**, 8(6), 2013, s. 943-959.
- Özdemir, Gürbüz: **Hemşehri Derneklerinin Baskı Grubu Niteliği (Ankara ve İstanbul Dernekleri Örneği)**, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2014.
- Özdemir, Gürbüz: “Siyasal Katılmayı Etkileyen Sosyoekonomik Faktörler Üzerine Bir Araştırma: Çankırı Örneği”, **Sakarya İktisat Dergisi**, 8(3), 2019, s. 252-283.
- Öztoprak Sağır, Meral; Akıllı, H. Serkan: “Etnisite Kuramları ve Eleştirisi”, **Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 28, 2004, s. 1-22.

- Öztürk, Osman Metin: **Ordu ve Politika**, Ankara: Gündoğan Yayınları, 1993.
- Pérouse, Jean-François: **İstanbul’la Yüzleşme Denemeleri: Çeperler, Hareketlilik ve Kentsel Bellek**, İstanbul: İletişim Yayınları, 2011.
- Pitkin, Hanna Fenichel: “Representation and Democracy: Uneasy Alliance”, **Scandinavian Political Studies**, 27(3), 2004, p. 335-342.
- Putnam, Robert: “Bowling Alone: America’s Declining Social Capital”, **Journal of Democracy**, 6(1), 1995, p. 65-78.
- Sarıbay, Ali Yaşar: “Siyaset(in) Sosyolojisi, Siyaset(in) Bilimi, Siyasal Sosyoloji”, **Bursa Üniversitesi İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi**, 2(2), 1981, s. 63-74.
- Sarıbay, Ali Yaşar: **Siyasal Sosyoloji**, Ankara: Gündoğan Yayınları, 1992.
- Sartori, Giovanni: “From the Sociology of Politics to Political Sociology”, S. M. Lipset (Dzl.) içinde, **Politics and The Social Sciences**, New York: Oxford University Press, 1969, p. 65-100.
- Saward, Michael: **Democracy**, Cornwall: Polity Press, 2003.
- Shils, Edward: “The Virtue of Civil Society”, **Government and Opposition**, 26(1), 1991, p. 3-20
- Sönmez Öğütle, Funda: “Makro Süreçlerden Yerel Dinamiklere Türkiye’de Sanayisizleşme”, içinde **Kent, İnşaat ve Ekonomi Kongresi Kongre Kitabı**, 2019, s. 131-148. <https://www.gto.org.tr/uploads/1581596476-260114.pdf> 28 Nisan 2022’de erişildi.
- Sönmez, Zekiye Seda: **“Hemşehri Derneklerinin Yerel Siyaset Üzerine Etkileri: 2004-2009 Yerel Yönetimler Seçimi Buca İlçesi Örneği”**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2010.
- Şahin, Alperen: **“Sosyo-Politik Açıdan Hemşehri Dayanışması: İstanbul'daki Reşadiyeliler Örneği”**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hitit Üniversitesi, 2020.

- Şahin, Elif Bilge: **“Hemşehri Dernekleri ve Siyasal Katılım: Mersin Örneği”**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, 2015.
- Şenalp, Eren: **“Social Capital Formation and Disposition of the Hometown Associations in Turkish Politics: The Ankara Case”**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, 2013.
- Şentürk, Murat: **“Geçişin Mekânı Olarak Kente İlerlemeci ve (Örtük) Müdahaleci Bir Yaklaşım”**, Yücel Bulut (yay. haz), içinde Türk Sosyolojisinde Mübaccel Belik Kıray, İstanbul: ALFA Basım Yayım, 2022.
- Tanyeli, Uğur: **“Beykoz: Bazı Historiyografik Belirsizlikler ve Araştırma İmkânları”**, içinde, **Beykoz 2019 Sempozyumu Tebliğler Kitabı**, İstanbul: Beykoz Belediyesi Kültür Yayınları, 2020, s. 47-54.
- Taylor, Charles: **“Modes of Civil Society”**, **Public Culture**, 3 (1), 1990, p. 95-118.
- Tekeli, İlhan: **Göç ve Ötesi**, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2008.
- Tekeli, İlhan: **Kentli Hakları Kentleşme ve Kentsel Dönüşüm Yazıları**, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2011.
- Tekşen, Adnan: **Kentleşme Sürecinde Bir Tampon Mekanizma Olarak Hemşehrilik: Ankara’daki Malatyalılar Örneği**, Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı, 2003.
- Terzi, Elvan; Koçak, Yüksel: **Hemşehri Dernekleri, Hemşehrilik Bilinci Ve Kentlileşme İlişkisi Üzerine Bir Araştırma: İstanbul/Sultangazi’deki Karşılıklı Hemşehri Dernekleri Örneği**, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 32, 2014, s. 137-150
- Tocqueville, Alexis de: **Amerika’da Demokrasi**, İstanbul: İletişim Yayınları, 2019.
- Toplumsal Değişim Enstitüsü: **Türkiye’de Hemşehri Dernekleri: Bir Literatür Değerlendirmesi**, Ed. Şentürk, Murat, e-Rapor, 2021. Erişilme tarihi 19.04.2022, Erişim adresi: <http://tde.org.tr/wp-content/uploads/2021/04/yeni-kapak.pdf>

- Tunçbilek, Şeyda Sevde; Kabakcı, Enes: **“Kıray Sosyolojisinin Antropolojik Referansları ve Kazanımları”**, Yücel Bulut (yay. haz), içinde Türk Sosyolojisinde Mübeccel Belik Kıray, İstanbul: ALFA Basım Yayım, 2022.
- Türkkahraman, Mimar: **Türkiye’de Siyasal Sosyalleşme ve Siyasal Sembolizm**, İstanbul: Birey Yayıncılık, 2000.
- Türkkahraman, Mimar: “Kentlilik Bilinci, Kalkınma ve Kırıkkale” içinde **21. Yüzyılın Başında Kırıkkale Sempozyumu**, Ankara: Çelik-İş Sendikası, 2003, s.51-57.
- Uslu, Hasan Faruk: “Giriş”, H. F. Uslu, & F. Acar (Dzl.) içinde, **Siyaset Sosyolojisi: Temel Yaklaşımlar, Yeni Tartışmalar**, Ankara: Dipnot Yayınları, 2016, s. 13-21.
- Uzun, Gamze: **“Kentsel Kimlik Olgusu ve Hemşehri Dernekleri (İzmir Örneği)”** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2013.
- Verba, Sidney: “Conclusion: Comparative Political Culture”, Lucien W. Pye & Sidney Verba (Ed.) içinde, **Political Culture and Political Development**, Princeton: Princeton University Press, 1965, pp. 512-560.
- Weber, Max: **Ekonomi ve Toplum**, İstanbul: Yarı Yayın, 2012.
- Wirth, Louis: “The Ghetto”, **The American Journal of Sociology**, 33(1), 1927, p. 57-71.
- Wohlfart, A.: “Demokrasinin Şekillenmesinde Yurttaşların Rolü”, N. Boztekin (Dzl.) içinde, **Demokrasi ve Siyasal Katılım**, İstanbul: Ezgi Ofset, 2013, s. 147-150.
- Yayla, Atilla: **Siyaset Teorisine Giriş**, Ankara: Siyasal Kitabevi, 1998.
- Yılmaz, Nail: **Hemşehri Kimliği**, İstanbul: Beta Yayınları, 2008.
- Yücekök, Ahmet N.: **Siyaset’in Toplumsal Tabanı (Siyaset Sosyolojisi)**, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1987.

EKLER

EK 1: Çalışma Grubu Tablosu

Kod	Yaş	Eğitim Durumu	Meslek	Dernekteki Pozisyon	Görüşme Tarihi
Ahmet	46	İlköğretim	Serbest Meslek	Üye ²¹	17.09.2020
Bekir	50	Lise	Serbest Meslek	Başkan	17.09.2020
Cahit	49	Lisans	Mimar	Başkan Vekili	23.09.2020
Çağatay	60	Lisans	Serbest Meslek	Üye ²²	25.09.2020
Davut	56	İlköğretim	Emekli	Başkan	30.09.2020
Engin	58	Lisans	Emekli	Yönetim Kurulu Üyesi	30.09.2020
Ferhat	22	Lisans	İşsiz	Gençlik Kolları Başkanı	6.10.2020
Gülnihal	46	Yüksek Lisans	Okul Müdürü	Yönetim Kurulu Üyesi	7.10.2020
Haluk	27	Lisans	Antrenör	Başkan Yardımcısı	15.10.2020
Ayşe	54	Lise	Serbest Meslek	Üye	18.09.2021
Cemil	67	Lise	Muhtar	Üye ²³	4.10.2021
Çetin	63	Lise	Emekli	Üye	4.10.2021
Dündar	54	Lise	Emekli	Genel sekreter	16.11.2021
Emre	57	Lisans	Kamu Görevlisi	Başkan	17.11.2021
Faruk	44	Lisans	Serbest Meslek	Başkan/Üye	19.11.2021
Galip	50	Yüksek Lisans	Kamu Görevlisi	Başkan/Üye	19.11.2021
Hakan	42	Lise	Kamu Görevlisi	Başkan	25.11.2021

²¹ Ahmet yönetiminde görev olarak dernek başkanlığı yapmıştır, şimdi sadece üye olarak devam etmektedir.

²² Çetin uzun dernek üyelğinde yönetimde çeşitli roller üstlenmiş. Şu anda üyedir.

²³ Cemil derneğin yönetim kurulunda uzun süre görev almıştır. Şu anda üyedir.

İbrahim	40	Lise	Pazarlamacı	Üye	25.11.2021
Kübra	36	Lisans	Kamu Görevlisi	Yönetim Kurulu Üyesi	29.12.2021
Leyla	38	Lisans	İşsiz	Başkan	21.01.2022
Meliha	45	İlköğretim	İşsiz	Üye	23.01.2022
Numan	30	Lisans	Sağlık Personeli	Gençlik Kolları Başkanı	4.02.2022

EK 2: Beykoz'da Bulunan Hemşehri Dernekleri Listesi

1	Acarkent Trabzonlular Derneği
2	Afganistan Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği
3	Akçıl Köyü Kalkındırma Dayanışma Eğitim ve Kültür Derneği
4	Anadolu Hisarı Göksu Mahallesi Kalkındırma ve Dayanışma Derneği
5	Anadolu Yakası Trakyalılar Ve Rumeli Balkan Kültür Yardımlaşma Derneği
6	Ardahan İli Tunç Oluk Köyü Sosyal Yardımlaşma Derneği
7	Ardahanlılar Kültür ve Dayanışma Derneği
8	Azdavay İlçesi Kanlıdağ Kervansaray Derneği
9	Beykoz Artvinliler Kültür ve Yardımlaşma Derneği
10	Beykoz Bayburtlular Sosyal ve Yardımlaşma Derneği
11	Beykoz Çankırılılar Eğitim Kültür Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği
12	Beykoz Dayanışma Derneği
13	Beykoz Erzurumlular Kültürel Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği
14	Beykoz Göztepe Mahallesi Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği
15	Beykoz Gümüşhaneliler Kültür Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği
16	Beykoz İlçesi Elmalı Köyü Kalkındırma ve Güzelleştirme Derneği
17	Beykoz İlçesi Görele Köyü Hayır İşleri Yapma ve Yaşatma Derneği
18	Beykoz İlçesi Tokatköy Mahallesi Kalkındırma ve Güzelleştirme Derneği
19	Beykoz Karlıtepe Mahallesi Kalkındırma Güzelleştirme ve Yardımlaşma Derneği
20	Beykoz Mahalle Derneği
21	Beykoz Öğümce Köyü Kültür Dayanışma ve Yardımlaşma Derneği
22	Beykoz Rizeliler Eğitim Kültür ve Dayanışma Derneği
23	Beykoz Sivashılar Sosyal Yardımlaşma Dayanışma ve Kültür Derneği
24	Beykoz Tokatköy Çorum İli Kargı İlçesi Kültür Yardımlaşma ve Kalkındırma Derneği
25	Beykoz Trabzonlular Kültür Sanat ve Dayanışma Derneği
26	Beykoz Yeni Mahalle Kültür Derneği
27	Beykoz Yenimahalle Tuncelililer Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği
28	Beykozlu Çeçenler Eğitim Yardımlaşma ve Dostluk Derneği
29	Beykozlu Doğu Karadenizliler Kültür ve Yardımlaşma Derneği
30	Beykozlu Dostlar Kültür ve Yardımlaşma Derneği
31	Beykozlu Giresunlular Derneği
32	Beykozlu Ordu Mesudiyeliler Derneği
33	Beykozlu Ordulular Kültür Dayanışma ve Yardımlaşma Derneği
34	Bizim Neslin Uşakları Derneği
35	Bozkurt Kazası Köseali ve Alantepe Köyleri Kalkındırma Derneği
36	Bozkurtlular Dayanışma Derneği Beykoz Şubesi
37	Cide Çilekce Köyü Kalkındırma ve Yardımlaşma Derneği
38	Çavuşbaşı Trabzonlular Kültür ve Dayanışma Derneği
39	Çubuklu Mahallesi Kültür Eğitim Sosyal Dayanışma Derneği
40	Divriği Selimoğlu Köyü Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği

41	Ede Köyü Kalkındırma ve Sosyal Yardımlaşma Derneği
42	Erzincan İli Refahiye İlçesi Akçığdem Köyü Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği
43	Erzurum Hınıs Kültür ve Dayanışma Derneği
44	Giresun Alucra Dereçiflik Köyü Güzelleştirme Derneği
45	Giresun Duroğlu Beldesi Demirci Mahallesi Güzelleştirme Geliştirme ve Yardımlaşma Derneği
46	Giresun Görele Karadere Köyü Güzelleştirme Kalkındırma Dayanışma Güzelleştirme ve Yardımlaşma Derneği
47	Giresun İli Alucra İlçesi Kabaktepe Köyü Kalkındırma ve Güzelleştirme Derneği
48	Giresun İli Bulancak İlçesi Ve Köyleri Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği
49	Giresun İli Dereli İlçesi Kızıtaş Köyü Kültür ve Sosyal Dayanışma Derneği
50	Giresun İli Dereli İlçesi Köylüleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği
51	Giresun İli Doğankent İlçesi Doymuş Köyü Kültür Kalkındırma ve Dayanışma Derneği
52	Giresun İli Doğankent İlçesi Ve Çevre Köyleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği
53	Giresun İli Eynesil İlçesi Adaköy Köyü Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği
54	Giresun İli Eynesil İlçesi Kemerli Köyü Sosyal Yardımlaşma ve Kalkınma Derneği
55	Giresun İli Görele İlçesi Dikmen Köyü Kalkındırma Güzelleştirme Sosyal Ve Dayanışma Derneği
56	Giresun İli Görele İlçesi Gültepe Köyü Sosyal Yardımlaşma Dayanışma Kalkındırma ve Kültür Derneği
57	Giresun İli Görele İlçesi Kırıklı Beldesi Kültür Kalkındırma ve Dayanışma Derneği
58	Giresun İli Görele İlçesi Koyunhamza Köyü Sosyal Yardımlaşma ve Kültür Derneği
59	Giresun İli Görele İlçesi Tekgöz Köyü Kalkındırma ve Güzelleştirme Derneği
60	Giresun İli Tirebolu İlçesi Karaahmetli Köyü Kültür ve Sosyal Dayanışma Derneği
61	Giresun İli Tirebolu İlçesi Yukarı Boğalı Köyü Altıparmak Mahallesi Kültür Yardımlaşma ve Kalkındırma Derneği
62	Giresun İli Tirebolu İlçesi Yukarı Boğalı Köyü Yardımlaşma Derneği
63	Göksu Mahallesi Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği
64	Göksu ve Küçüksu Çevreyi ve Tarihi Değerleri Koruma Dayanışma ve Güzelleştirme Derneği
65	Görele İlçesi Mensupları Yardımlaşma Derneği
66	Görele İlçesi Sofulu Köyü Yardımlaşma Derneği
67	Görele Kazası Ortaköy Köyü Güzelleştirme Derneği
68	Güney Türkistan Eğitim Kültür ve Dayanışma Derneği
69	Gürgenli Köyü Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği
70	İshaklı Köyü Gençlik İlim ve İrfan Derneği
71	İstanbul Beykoz ve Mahalleleri Kültür Yardımlaşma Dayanışma Derneği
72	İstanbul İli Beykoz İlçesi Kılıçlı Köyü Kültür ve Dayanışma Derneği

73	İstanbul İli İçinde Bulunan Fatsa Ilıcalılar Yardımlaşma ve Kültür Derneği
74	İstanbul Samsun Ayvacıklılar Derneği
75	İstanbul Tokatlılar Dayanışma ve Güzelleştirme Derneği
76	Kalkandere İlçesi Yumurtatepe Köyü Kültür ve Yardımlaşma Derneği
77	Kanlıca Yardımlaşma Derneği
78	Kars Ardahan Iğdır İlleri Yardımlaşma ve Kültür Derneği
79	Kastamonu Cide Derebağ Köyü Kalkındırma ve Dayanışma Derneği
80	Kastamonu İli Bozkurt İlçesi Ambarcılar Köyü
81	Kastamonu İli Bozkurt İlçesi Ambarcılar Köyü Kalkındırma Dayanışma ve Yaşatma Derneği
82	Kastamonu İli Bozkurt İlçesi Görentaş Köyü Kalkındırma ve Dayanışma Derneği
83	Kastamonu İli Bozkurt İlçesi Koşmapınar Köyü Kültürel Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği
84	Kastamonu İli Bozkurt İlçesi Ortasöku Köyü Yardımlaşma ve Dayanışma Kültür Derneği
85	Kastamonu İli Cide İlçesi Karadere Köyü
86	Kastamonu İli İnebolu İlçesi Deliktaş Hacıibrahim ve Çevre Köyleri Kültür Ve Dayanışma Derneği
87	Kastamonulular Dayanışma Derneği Beykoz Şubesi
88	Mesudiye Akpınar Mahallesi Kalkındırma Derneği
89	Mesudiye Beşpınar Mahallesi Sosyal Yardımlaşma ve Kalkındırma Derneği
90	Mesudiye Çerçi Köyünü Kalkındırma Derneği
91	Mesudiye Dernekler Federasyonu
92	Mesudiye Herközü Mahallesi Koruma ve Kalkındırma Derneği
93	Mesudiye İlçesi Beyseki Köyü Yardımlaşma ve Spor Kulübü Derneği
94	Mesudiye İlçesi Karagöl Yaylaları Çevre ve Turizm Derneği
95	Mesudiye İlçesi Maksutalan Mahallesi Kültür ve Dayanışma Derneği
96	Mesudiye İlçesi Sarıyayla Köyü Kalkındırma Yardımlaşma Derneği
97	Mesudiye Kavaklıdere Köyü Kalkındırma Derneği
98	Mesudiye Kazası Tavera Mahallesi Kalkındırma ve Güzelleştirme Derneği
99	Ordu İli Kabataş İlçesi Belen Mahallesi Kültür Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği
100	Ordu İli Mesudiye İlçesi Çukuralan Mahallesi Kalkındırma ve Güzelleştirme Derneği
101	Ordu İli Mesudiye İlçesi Dursunlu Köyü Kültür ve Dayanışma Derneği
102	Ordu İli Mesudiye İlçesi Gülpınar Köyü Kalkındırma ve Yardımlaşma Derneği
103	Ordu İli Mesudiye İlçesi Güzle Köyü Kenger Mahalle Yardımlaşma ve Kalkındırma Derneği
104	Ordu İli Mesudiye İlçesi Mahmudiye Köyü Kalkındırma ve Yardımlaşma Derneği
105	Ordu İli Mesudiye İlçesi Mesudiyeli Kadınlar Kalkındırma ve Sosyal Yardımlaşma Derneği
106	Ordu İli Mesudiye İlçesi Topcam Nahiyesi Ortaalan Mahallesi Kalkındırma ve Yardımlaşma Derneği

107	Rize İli Çayeli İlçesi Demirhisar, Yenihisar ve Yakın Köyleri Kalkındırma ve Dayanışma Derneği
108	Samsun Çarşamba İlçesi Kültür Eğitim Sosyal Yardımlaşma Derneği
109	Samsunlular Kültür Ve Yardımlaşma Derneği
110	Sinop Boyabat Ilıca Köylüleri Sosyal Yardımlaşma Kalkındırma ve Kültür Derneği
111	Sinop İli Gerze İlçesi Akgüney Köyü Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği
112	Sinop İli ve İlçeleri Kültür Ve Yardımlaşma Derneği Beykoz Şubesi
113	Sütlüce Yurdalan Köyü Dayanışma ve Yardımlaşma Derneği
114	Tepeköy Menteşli Mahallesi Sosyal Yardımlaşma Dayanışma Derneği
115	Tirebolu Belen Köyü Yardımlaşma Kalkındırma ve Güzelleştirme Derneği
116	Tirebolu Harkköyü Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği
117	Yeşilce Yeşilyurt Kültür ve Dayanışma Derneği

EK 3: Mülakat Formu

Merhaba,

Bu mülakat formu İstanbul Üniversitesi SBE Sosyoloji Anabilim Dalı yüksek lisans programı bünyesinde yürütülen “Hemşehri Derneklerinin Siyasal Katılımla İlişkisi: Beykoz Örneği” başlıklı tez çalışması kapsamında hazırlanmıştır. Bu araştırmada hemşehri dernek üyeliği, derneklerin çalışmaları ve derneklerin siyasal katılımı ilişkisi ele alınmaktadır. Kabul ettiğiniz takdirde sizden üye/yönetici olduğunuz hemşehri derneğine dair tecrübelerinizi ve fikirlerinizi anlamaya imkân verecek sorular sorulacaktır.

Araştırmaya katılarak destek verdiğiniz için teşekkür ederim.

Sorular

Demografik Bilgiler

Kendinizden bahsedebilir misiniz? (Yaş, cinsiyet, doğum yeri, memleket, yaşadığı yer, medeni durum, meslek, eğitim, çalışma durumu)

Genel olarak ekonomik durumunuz hakkında bilgi verebilir misiniz? Düzenli bir gelire sahip misiniz? Sosyal güvenceniz var mı?

Yerleşiklik

Kaç yıldır Beykoz’da yaşıyorsunuz?

Göç etmişse:

Beykoz’a göç sürecinizden bahsedebilir misiniz?

Aile/akraba/komşularınız arasında daha önce buraya gelen var mı?

Buraya yerleşmenizdeki etkili olan faktörleri söyleyebilir misiniz?

Göç sürecinde kimlerden, ne tür yardımlar aldınız?

Memleketinize dönmeyi veya başa bir yere gitmeyi düşünüyor musunuz?

Beykoz’u nasıl anlatırsınız/tanımlarsınız? Beykoz denildiğinde aklınıza neler geliyor?

Hemşehrilik ve Hemşehri Derneklerine İlişkin Algı ve Deneyimler

Derneğe üye olma sürecinizden bahsedebilir misiniz?

Kaç yıldır üyesiniz?

Ne aracılığıyla derneğe üye oldunuz? Önceden bir ilişkiniz var mıydı?

Derneğe üye olma amaçlarınız nelerdi? Derneğe üye olurken beklentileriniz nelerdi?

Dernekte neler yapıyorsunuz? Belirli bir göreviniz / sorumluluğunuz var mı? Bir hemşehri derneği üyesinden neler bekler/üye dernek için neler yapar?

Ne sıklıkla dernekte bulunuyorsunuz?

Dernekteki işleyişten bahsedebilir misiniz? / Dernekte kararlar nasıl alınır?

Derneğe üye olmak hayatınızı nasıl etkiledi? İlk baştaki beklentilerinizi karşıladı mı?

Bulduğunuz derneği diğer hemşehri derneklerinden ayıran unsurlar nelerdir? Bu farklılıklar sizin için ne anlam ifade ediyor?

Başka bir dernekte (STK) üyeliğiniz var mı?

Sizce hemşehri nedir, kime nedir?

Hemşehri dernekleri sizin için ne ifade ediyor?

Hemşehri derneklerinin amaçları neler olabilir? Ne tür çalışmalar yapmalı?

Sizce neden insanlar hemşehri derneklerine üye olurlar? (Neden bazıları derneğe katılır da diğerleri katılmaz?)

Bir hemşehri derneğine üye olmanın kazanımları nelerdir?

Sizce bir hemşehri derneğinde bulunmayı/üye olmayı zorlaştıran unsurlar nelerdir?

Üye olmanın olumsuz yanları olabilir mi?

Dernekler üyelerine ne tür fırsatlar sunmaktadır?

Hemşehri Dernekleri Üyelerinin Beykoz ile Kurduğu İlişki

Beykoz'da yaşayan insanların ortak olarak karşılaştığı problemler sizce nelerdir?

Derneğiniz yaşanan bu sorunların dile getirilmesinde ve çözümünde rol alıyor mu? Alıyorsa neler yapıyor?

İş birliği yaptığınız farklı sivil toplum kuruluşları, dernekler var mı?

Dernek olarak devlet kuruluşlarından talepleriniz oluyor mu? Oluyorsa ne tür talepler olduğundan bahsedebilir misiniz?

Siyasi partilerden talepleriniz oluyor mu? Oluyorsa ne tür talepler?

Derneğe üye olurken Beykoz özelinde bir amacınız var mıydı?

Derneğe üye olduktan sonra Beykoz ile ilgili görüşlerinizde neler değişti?

Hemşehri Derneklerinde Siyasal Katılım

Sizce hemşehri derneklerinin siyasetle ilişkisi nasıl olmalı?

Siyasal bir işlevi olmalı mıdır? Olmalı ise ne şekilde olmalıdır?

Seçim dönemlerinde hemşehri dernekleri nasıl görülüyor? Derneklerde bu dönemlerde normalden farklı olarak neler yapıyor?

Aday tanıtım toplantıları hakkında neler düşünüyorsunuz? Katılıyor musunuz?

Adayların dernekten beklentileri neler? Sizin beklentileriniz neler?

Aday belirleme süreçlerinde derneğinizin rolü nedir?

Üyeleriniz arasında veya üye olmasa da hemşehriniz olan biri yerel seçimlerde aday oldu mu? Olduysa derneğiniz bu kişiye destek oldu mu? Ne tür bir destekte bulundu?

Sizce bir hemşehrinizin aday olması ne anlama gelmektedir?

Oy verme sürecinde sizin için önemli olan unsurlar nelerdir?

Bir derneğin bir aday desteklemesinde öncelik sırası nedir? Partinin burada önemi var mı?